

Na temelju članka 31. stavaka 4. i 5. Ustavnog zakona predsjednik prvostupanjskog suda dužan je dostaviti Ustavnom sudu pisanu obavijest o datumima donošenja i otpreme odluke u roku od osam (8) dana od dana njezine otpreme, a najkasnije osam (8) dana od isteka roka određenog u točki II. izreke ove odluke.

15. Sukladno članku 63. stavku 3. Ustavnog zakona, donesena je odluka kao u točkama II. i IV. izreke.

Ustavni sud utvrđuje visinu naknade zbog povrede ustavnog prava na suđenje u razumnom roku uzimajući u obzir okolnosti svakog pojedinog predmeta, uz istodobno uvažavanje ukupnih gospodarskih i socijalnih prilika u Republici Hrvatskoj. U konkretnom slučaju uzeo je u obzir da postupak još nije okončan, te da se radi o postupku koji je hitne naravi.

16. Odluka o objavi temelji se na članku 29. Ustavnog zakona (točka V. izreke).

Broj: U-III-A-7377/2022

Zagreb, 5. travnja 2023.

USTAVNI SUD REPUBLIKE HRVATSKE

Predsjednik Vijeća

dr. sc. Branko Brkić, v. r.

830

Ustavni sud Republike Hrvatske, u sastavu Miroslav Šeparović, predsjednik, te suci Andrej Abramović, Mato Arlović, Snježana Bagić, Branko Brkić, Mario Jelušić, Lovorka Kušan, Rajko Mlinarić, Goran Selanec i Miroslav Šumanović, odlučujući o prijedlozima za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti zakona s Ustavom Republike Hrvatske (»Narodne novine« broj 56/90., 135/97., 113/00., 28/01., 76/10. i 5/14.), na sjednici održanoj 18. travnja 2023. donio je

ODLUKU

I. Pokreće se postupak za ocjenu suglasnosti s Ustavom Obiteljskog zakona (»Narodne novine« broj 103/15., 98/19. i 47/20.) te se ukidaju:

– članak 54. stavak 4., članak 58., članak 59., članak 61. stavci 3., 4. i 5., članak 84. stavak 4., članak 95. stavak 3., članak 98. stavak 2., članak 108. stavak 3. u dijelu koji glasi: »što je ostvarivanje osobnih odnosa s djetetu bliskim osobama«, članak 124. stavak 2. u dijelu koji glasi: »ili djetetu bliske osobe«, članak 130. stavak 4., članak 160., članak 171. točka 5., članak 190. stavak 1. točka 1. u dijelu koji glasi »ili svojim ponašanjem pokazuje nezainteresiranost za dijete«, članak 234. stavak 2., članak 258. točka 5. u dijelu koji glasi: »različitog ili«, članak 320. stavak 3., članak 360. stavak 3., članak 418. stavak 1. u dijelu koji glasi: »ako posumnja«.

II. Odredbe ili dijelovi odredaba Obiteljskog zakona (»Narodne novine« broj 103/15., 98/19. i 47/20.) iz točke I. izreke ove odluke prestaju važiti 31. prosinca 2023.

III. Ova odluka objavit će se u »Narodnim novinama«.

i

RJEŠENJE

I. Ne prihvaćaju se prijedlozi za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom sljedećih odredaba Obiteljskog zakona (»Narodne novine« broj 103/15., 98/19. i 47/20.):

– članka 2., članka 3. stavka 2., članka 9., članka 11. stavaka 1., 2. i 3., članka 14. stavaka 3. i 4., članka 26. stavka 2., članka 32.,

članka 37. stavka 2., članka 43., članka 45., članka 46. stavaka 1., 2. i 7., članka 49. stavaka 1. i 2., članka 51. točke 2., članka 63. stavka 1. točke 3. i stavka 2., članka 64. stavaka 1. i 2., članka 65. stavaka 4. i 5., članka 68. stavka 2., članka 69. stavka 6., članka 71. točke 3., članka 82., članka 84. stavka 5., članka 85., članka 88., članka 90., članka 94., članka 95. stavka 2., članka 100., članka 104. stavaka 2., 3. i 4., članka 105. stavaka 3., 4. i 5., članka 106., članka 107. stavka 1., članka 109., članak 110. stavka 3., članka 111. stavka 2., članka 114. stavka 1., članka 117. stavaka 2. i 3., članka 119., članka 121. stavka 2., članka 122., članka 123., članka 124. stavaka 3., 4., 5., 6., 7. i 8., članka 125. stavka 3., članka 126., članka 129., članka 134., članka 137. stavka 4., članka 138. stavka 4., članka 141. stavka 4., članka 143., članka 152., članka 154., članka 155., članka 157. stavka 1., članka 163., članka 165. stavka 1., članka 166. stavka 5., članka 169., članka 170., članka 171. točka 2. i 3., članka 174. stavka 1., članka 175. stavka 1., članka 176. stavka 1., članka 212. stavka 5., članka 224., članka 225. stavka 3., članka 227., članka 235. stavka 3., članka 236. stavaka 5. i 7., članka 240., članka 241. stavka 1. točke 3., članka 247. stavaka 3., 4. i 7., članka 278. stavka 2., članka 279. stavka 1., članka 280., članka 283. stavaka 1. i 2., članka 288. stavka 2., članka 290. stavaka 1., 2., 3. i 4., članka 291. stavka 1., članka 305. stavaka 3. i 4., članka 312., članka 314. stavka 2., članka 320. stavka 2., članka 321. stavka 4., članka 322. stavka 1. točke 2., članka 323. stavka 3., članka 325. stavka 1., članka 326., članka 327. stavaka 2. i 3., članka 331. – 344., članka 358., članka 360. stavka 1., članka 369., članka 373., članka 408. stavka 2., članka 416. stavka 2. točke 1., članka 417. stavaka 2. i 3., članka 418. stavka 1. točke 2. i stavka 2., članka 433. točke 6., članka 456. – 458., članka 461. – 469., članka 478., članka 491. stavka 4., članka 526., članka 534. stavka 3., članka 560., članka 561. i članka 562., kao i Obiteljskog zakona (»Narodne novine« broj 103/15., 98/19. i 47/20.) u cijelosti.

II. Obustavlja se postupak u povodu prijedloga za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom članka 544. – 550. Obiteljskog zakona (»Narodne novine« broj 103/15., 98/19. i 47/20.).

III. Ovo rješenje objavit će se u »Narodnim novinama«.

Obrazloženje odluke

I. DONOŠENJE I SADRŽAJ OBITELJSKOG ZAKONA

1. Hrvatski sabor donio je na sjednici održanoj 18. rujna 2015. Obiteljski zakon, koji je objavljen u »Narodnim novinama« broj 103 od 28. rujna 2015. (u daljnjem tekstu: ObiZ/15).

Zakon o izmjenama Obiteljskog zakona donesen je 2. listopada 2019. i objavljen u »Narodnim novinama« broj 98 od 16. listopada 2019. (u daljnjem tekstu: Zakon o izmjenama ObiZ-a/15).

1.1. Prestanak važenja Obiteljskog zakona (»Narodne novine« broj 75/14. i 5/15.; u daljnjem tekstu: ObiZ/14) i stupanje na snagu ObiZ-a/15, propisani su člancima 561. i 562. ObiZ-a/15, koji glase:

»Članak 561.

Danom stupanja na snagu ovoga Zakona prestaje važiti Obiteljski zakon (»Narodne novine«, br. 75/14. i 5/15.).

Članak 562.

Ovaj Zakon objavit će se u »Narodnim novinama«, a stupa na snagu 1. studenoga 2015.«

A. DONOŠENJE OBITELJSKOG ZAKONA

2. Vlada Republike Hrvatske, aktom klasa: 022-03/15-01/54, urbroj: 50301-04/12-15-6 od 3. rujna 2015., uputila je Hrvatskom saboru Konačni prijedlog ObiZ-a/15.

Za taj se prijedlog u nastavku koristi kratica: P.Z.E./847.

2.1. U točki I. obrazloženja P.Z.E.-a/847, naziva »Razlozi zbog kojih se zakon donosi«, Vlada je obrazložila razloge i kronologiju izmjena i dopuna obiteljskog zakonodavstva. Uvodno je u obrazloženju navela nedostatke primjene Obiteljskog zakona (»Narodne novine« broj 116/03., 17/04., 136/04., 107/07., 57/11., 61/11. i 25/13.; u daljnjem tekstu: ObiZ/03) te razloge zbog kojih je donesen ObiZ/14. U nastavku, Vlada je detaljno iznijela *ratio legis* ObiZ-a/14 i njegove učinke u praktičnoj primjeni te se posebno osvrnula na rješenje Ustavnog suda broj: U-I-3101/2014 i dr. od 12. siječnja 2015. (»Narodne novine« broj 5/15.; u daljnjem tekstu: rješenje od 12. siječnja 2015.), kojim je Ustavni sud pokrenuo postupak za ocjenu suglasnosti ObiZ-a/14 s Ustavom te privremeno obustavio izvršenje svih pojedinačnih akata i radnji koje se poduzimaju na osnovi ObiZ-a/14. Zaključno, navela je razloge i svrhu zbog kojih je predložila ObiZ/15.

1) ObiZ/03 i razlozi za donošenje ObiZ-a/14

2.2. U obrazloženju je Vlada navela da je iz Strategije razvoja socijalne skrbi u Republici Hrvatskoj 2011. – 2016. godine jasno proizašla činjenica da primjena ObiZ-a/03, koji je od njegovog donošenja više puta noveliran, nije riješila brojne pravne i institucionalne pretpostavke koje jamče punu zaštitu djece i osoba pod skrbištvom, što je podrazumijevalo reformu obiteljskog zakonodavstva i njegovo usklađivanje s međunarodnim standardima, posebno onim sadržanim u Europskoj konvenciji o ostvarivanju dječjih prava (»Narodne novine – Međunarodni ugovori« broj 1/10.), Konvenciji Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom (»Narodne novine – Međunarodni ugovori« broj 6/07. i 5/08. – ispravak), presudama Europskog suda za ljudska prava (u daljnjem tekstu: ESLJP) i Preporukama Vijeća Europe. U tu je svrhu, navodi Vlada, tadašnje Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti osnovalo Radnu skupinu za izradu Analize učinaka primjene Obiteljskog zakona, koja je istaknula da obiteljsko zakonodavstvo zbog složenosti građe zahtijeva znatnije normativne zahvate, kao i prilagodbu tijela za buduću primjenu propisa uz osiguranje ne samo organizacijskih nego i financijskih i kadrovskih pretpostavki. Vlada je dalje navela kako je na nužnost poboljšanja određenih obiteljskopравnih instituta, posebice u području ostvarivanja roditeljske skrbi, susreta i druženja s djetetom, lišenja poslovne sposobnosti i posvojenja, upozorio i ESLJP u više svojih odluka donesenih protiv Republike Hrvatske u predmetima koji su se odnosili na ObiZ/03 i njegovu primjenu u praksi.

2) Donošenje ObiZ-a/14 i *ratio legis* ObiZ-a/14

2.3. U odnosu na ObiZ/14, stupanjem na snagu kojeg (1. rujna 2014.) je prestao važiti ObiZ/03, Vlada je navela:

»(...) Obiteljski zakon 2014. predstavlja reformu obiteljskog zakonodavstva s ciljem da se u najvećoj mogućoj mjeri sustavno unaprijedi obiteljsko-pravna zaštita djece i odraslih osoba s invaliditetom u materijalnom i procesnom dijelu, na način da se ispune međunarodno preuzete obveze Republike Hrvatske, uvažavajući stavovi i upute Europskog suda za ljudska prava, posebice u odnosu na Republiku Hrvatsku, te implementiraju suvremene međunarodne smjernice i preporuke, uzimajući pritom u obzir mogućnosti kojima Republika Hrvatska u ovom trenutku raspolože. Obiteljski zakon 2014. uveo čitav niz novina u područje obiteljsko-pravne zaštite djece i odraslih osoba s invaliditetom.«

Nastavno, Vlada je pojasnila da je ObiZ-om/14, između ostalog, uređena odgovornost bračnih drugova za obveze trećim osobama, to jest da je definirana pojedinačna i samostalna te solidarna odgovornost bračnih drugova, uveden novi institut obiteljskog doma i dva potpuno nova instrumenta: obvezno savjetovanje prije pokretanja postupka za razvod braka i drugih postupaka u vezi s djecom te obiteljska medijacija. Također, uputila je na to da je ObiZ-om/14

proširena definicija izvanbračne zajednice i njezini učinci, dok je u području odnosa roditelja i djece te mjera za zaštitu prava i dobrobiti djece dopušteno priznanje mrtvorodenog djeteta ili djeteta koje je umrlo za vrijeme poroda. Nadalje, istaknula je da su u taj zakon unesene i odredbe o utvrđivanju majčinstva i očinstva djeteta začetog medicinski pomognutom oplodnjom, zatim da je regulirana poslovna sposobnost djeteta starijeg od petnaest godina koje je zaposleno, da su njime institut i sadržaji roditeljske skrbi uređeni »na jednom mjestu« te da je uveden novi institut – mirovanje ostvarivanja roditeljske skrbi, dok je napušten institut stjecanja poslovne sposobnosti odlukom suda kada je dijete starije od šesnaest godina postalo roditelj.

U obrazloženju P.Z.E.-a/847, Vlada je posebno istaknula da je ObiZ-om/14, u skladu s obvezama koje su preuzete Europskom konvencijom o ostvarivanju dječjih prava, uvedena obveza posebnog skrbnika djetetu u postupku razvoda braka pokrenutog tužbom i u postupku donošenja odluke koja zamjenjuje pristanak na posvojenje. Pojasnila je da je uvedena mogućnost da za skrbnika bude imenovano i više od jedne osobe te da je, »radi praktičnosti obavljanja skrbništva«, omogućeno imenovanje zamjenika skrbniku, čime se može spriječiti »zastoj« u obavljanju poslova skrbnika.

Također je predlagateljica zakona istaknula da je ObiZ-om/14 uvedena i zakonska obveza poštovanja izraženih stavova i želja štićenika, te je omogućeno svakoj osobi da, u vrijeme postojanja poslovne sposobnosti, imenuje osobu koju bi željela imati za skrbnika, čime je u hrvatski pravni sustav uveden institut *anticipiranih naredbi*. U cilju da se omogući provedba instituta posebnog skrbništva za djecu i posebnog skrbništva za odrasle osobe, Vlada je dodala da je osnovan Centar za posebno skrbništvo, kao samostalna i neovisna ustanova koja je upisana u sudski registar.

Nadalje, istaknula je da su ObiZ-om/14 unesene određene izmjene i na području uzdržavanja – obveza bake i djeda da uzdržavaju unučete te obveza punoljetnog unučeta da uzdržava baku i djeda ako oni to sami nisu u mogućnosti i ako su oni njega uzdržavali kad je to bilo potrebno, kao i zakonska obveza izrade smjernica (tablica) o visini uzdržavanja djece.

U odnosu na postupak pred sudom, navela je da je ObiZ-om/14, između ostalog, uređeno pitanje objavljivanja sudskih odluka u obiteljskim stvarima, te stvarima lišenja i vraćanja poslovne sposobnosti na e-oglasnoj ploči suda, kao i pitanje komunikacije suda i centra za socijalnu skrb odnosno drugih državnih tijela i pravnih osoba s javnim ovlastima. Dalje, Vlada je naglasila da je ObiZ-om/14 izriekom propisano da je dijete stranka u svim postupcima pred sudom u kojima se odlučuje o njegovim pravima i interesima, te da je definirana postupovna sposobnost djeteta. Istaknula je da je definirana i dužnost suda da djetetu, radi ostvarenja njegovih prava i interesa, omogućiti izražavanje mišljenja u obiteljskim stvarima te je propisana procedura davanja mogućnosti i utvrđivanja mišljenja djeteta.

Vlada je ukazala da su ObiZ-om/14 propisane posebne izvanparnične procedure (sporazumni razvod braka, postupci u vezi s odobravanjem plana o roditeljskoj skrbi, postupci u pogledu raspravljivanja i odlučivanja o svim pitanjima koja se tiču djeteta uz bračne sporove – primjerice, s kojim će roditeljem dijete stanoviti, ostvarivanje osobnih odnosa s drugim roditeljem i slično), zatim da je dopuštena tzv. »izvanredna revizija« protiv drugostupanjskih odluka o roditeljskoj skrbi te da je propisan novi izvanparnični postupak radi odobravanja plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi.

Nastavno, navela je da su ObiZ-om/14 uređeni i posebni postupci vrhe i osiguranja, među kojima posebnu važnost imaju pri-

vremene mjere s kojim će roditeljem dijete stanovati, prebivalište djeteta i ostvarivanje osobnih odnosa s djetetom.

Zaključno, o razlozima donošenja i ciljevima koji su se ObiZ-om/14 željeli postići, Vlada je navela:

»Obiteljski zakon 2014. usmjeren je prema postizanju značajnih koraka ponajprije prema jačoj i efikasnijoj zaštiti prava djeteta i odraslih osoba s invaliditetom koje se nisu u stanju same brinuti o sebi. Predmetnim Zakonom djeci, roditeljima i drugim članovima obitelji s jedne strane pruža više slobode i autonomije u odlučivanju o pitanjima koja su bitna za njihov obiteljski život, a s druge strane članovima obitelji država pruža znatno više konkretne suradnje, pomoći i potpore prilikom donošenja vlastitih odluka, ostvarivanja priznatih prava, odnosno postizanja obiteljskih sporazuma i planova o zajedničkoj roditeljskoj skrbi. Istodobno, u slučajevima u kojima bi roditelji i drugi članovi obitelji svoje pravo na autonomno i slobodno odlučivanje koje im se jamči, zloupotrebjavali, tada bi primjenom novih mehanizama obiteljsko-pravne zaštite trebali biti brzo, efikasno i primjereno sankcionirani.

Obiteljski zakon 2003. je Obiteljskim zakonom 2014. u pojedinim odredbama i rješenjima ponešto izmijenjen, negdje je nadograđen, a negdje su njegova rješenja zamijenjena novim, suvremenijim rješenjima po uzoru na međunarodne smjernice i preporuke te njemačka, austrijska i druga suvremena europska rješenja, pri čemu se nastojalo ne dirati u ona rješenja koja se do sada nisu pokazala suvišna ili manjkava. Konačno, jedno od ciljeva Obiteljskog zakona 2014., čuvajući ujedno hrvatske tradicijske vrijednosti, jest i približavanje hrvatskog obiteljsko-pravnog sustava suvremenim europskim sustavima.

Ukratko, Obiteljski zakon 2014. predviđa usklađivanje s međunarodnim dokumentima (Direktivom vijeća 2004/83/EZ od 29. travnja 2004. ... i Direktivom 2011/93/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 13. prosinca 2011. (...))

Također, predmetnim Zakonom uvaženi su stavovi i upute Europskog suda za ljudska prava, posebice u odnosu na Republiku Hrvatsku (...). Osim toga, predmetnim Zakonom implementiraju se suvremene međunarodne smjernice i preporuke, uzimajući pritom u obzir mogućnosti kojima Republika Hrvatska u ovom trenutku raspolaže.

(...)

U samo četiri mjeseca primjene Zakona uočeni su znatni pozitivni učinci (...). Ocjena je da je upravo mogućnost postizanja Plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi kroz postupak obveznog savjetovanja i obiteljske medijacije, kao i dostupnost jasnih smjernica i primjera za popunjavanje plana... dovela do znatnog povećanja broja razvoda u kojima roditelji ipak uspijevaju mirnim putem postići sporazum o izvršavanju roditeljske skrbi i na taj način spriječiti dodatnu traumatizaciju djece kroz dugotrajne sudske postupke.

Nadalje, s Obiteljskim zakonom 2014. usklađen je čitav niz propisa koji su naknadno doneseni: Zakon o životnom partnerstvu osoba istog spola..., Zakon o privremenom uzdržavanju..., Zakon o udrugama... i dr.◀

3) Osvrt Vlade na rješenje Ustavnog suda od 12. siječnja 2015.

2.4. U obrazloženju P.Z.E.-a/847, u vezi s rješenjem od 12. siječnja 2015., Vlada je navela:

»Dana 12. siječnja 2015. godine Ustavni sud... donio je Rješenje U-I-3101/2014... kojim je pokrenut postupak za ocjenu suglasnosti s Ustavom Obiteljskog zakona 2014. (...)

Ustavni sud u obrazloženju navedenog Rješenja ni na koji način nije ocijenio osnovanost navoda iz prijedloga za ocjenu ustavnosti predlagatelja, već je isključivo uzimajući u obzir mnogobrojnost i složenost prigovora koje je u postupku dužan ispitati, a radi opsežnosti i osjetljivosti pitanja te činjenice da će radi rješavanja predmeta biti potrebno detaljno ispitati relevantnu praksu Europskog suda za ljudska prava te praksu ustavnih sudova drugih država Europske unije, donio navedeno Rješenje kojim je u primjeni ostavio Obiteljski zakon 2003. te na taj način blokirao primjenu instituta koji su u Obiteljskom zakonu 2014. predstavljali značajan pozitivni pomak u zaštiti prava najranjivijih skupina društva sukladno razini zaštite koja postoji u drugim državama članicama.

Predmetnim Rješenjem Ustavnog suda nije ni na koji način riješeno pitanje pojedinačnih akata (sudskih odluka, rješenja, pojedinačnih akata koje donose druga nadležna tijela) koji su doneseni i postali pravomoćni i izvršni na temelju Obiteljskog zakona 2014., odnosno nije ni na koji način riješeno pitanje prava koja su stečena pravomoćnim i ovršnim pojedinačnim aktima koji su doneseni primjenom Obiteljskog zakona 2014.

(...)

Predmetnim Rješenjem Ustavnog suda dovedena je u pitanje pravna sigurnost u gore opisanom dijelu, te su, između ostalog, najugroženije skupine društva, poput djece i osoba s invaliditetom ostale bez adekvatne razine zaštite njihovih prava koja im je zajamčena Obiteljskim zakonom 2014. kroz čitav niz instituta poput instituta neovisnog i nepristranog posebnog skrbnika zaposlenika Centra za posebno skrbništvo... te kroz ukidanje potpunog lišenja poslovne sposobnosti te implementiranja stajališta Europskog suda... koja su iznesena u nizu presuda koje su u prethodnom razdoblju donesene u predmetima protiv Republike Hrvatske.

Ujedno, predmetnim Rješenjem Ustavnog suda stvorena je pravna nesigurnost koja se ogleda u činjenici da trenutno u Republici Hrvatskoj na neki način postoje dva obiteljska zakona (Obiteljski zakon 2003. i Obiteljski zakon 2014.) koja potpuno različito uređuju velik broj instituta. (...)

(...)

Potrebno je napomenuti da iz pojedinih podnesenih prijedloga za ocjenu ustavnosti, povodom kojih je i doneseno spomenuto Rješenje Ustavnog suda proizlazi da su pojedine odredbe Obiteljskog zakona 2014. u nekim dijelovima eventualno nedovoljno jasne, te u tom smislu postoji prostor da se manjim jezičnim i izričajnim doradama otklone dvojbe i nejasnoće koje su se pojavile u njegovom tumačenju kako ne bi došlo do manifestacije pravne nesigurnosti u vidu različite primjene, odnosno nejednakog tumačenja pojedinih normi.

Budući da je u točki 769. obrazloženja Rješenja Ustavnog suda navedeno da je za djelotvornu provedbu ovoga Rješenja u praksi nadležna Vlada... predlaže se donošenje predloženog zakona radi zadržavanja minimalne razine pravne sigurnosti i zaštite prava i dobrobiti djeteta i osoba s invaliditetom koja je postignuta usvajanjem Obiteljskog zakona 2014.◀

4) Razlozi za donošenje ObiZ-a/15 i ratio legis ObiZ-a/15

2.5. U točki II. obrazloženja P.Z.E.-a/847, naziva: »Pitanja koja se zakonom rješavaju«, Vlada je navela:

»Predloženi zakonom definirat će se instituti koje je sadržavao i Obiteljski zakon 2014., a koji predstavljaju odgovarajuću razinu pravne zaštite najugroženijih kategorija građana – prvenstveno djece, osoba s invaliditetom i osoba lišenih poslovne sposobnosti. (...)

Predloženi zakon načelno donosi iste pravne institute koje je definirao Obiteljski zakon 2014. uz manja izričajna usklađenja, uklanjanje suvišnih odredbi i pojašnjava pojedinih odredbi za koje se na temelju podnesenih prijedloga za ocjenu ustavnosti Obiteljskog zakona 2014. pokazalo da su potencijalno nedovoljno jasno normirane.

Nadalje, iako je Obiteljski zakon 2014. napustio normiranje instituta utvrđivanja majčinstva sudskim putem u slučaju kada se istovremeno ne osporava majčinstvo žene koja je upisana kao majka u maticu rođenih (ako npr. nema podatka o majci u matici), radi brojnosti prigovora koji su se naknadno pojavili vezano za uklanjanje ovog instituta ocijenjeno je da, iako je rješenje koje donosi Obiteljski zakon 2014. utemeljeno na komparativnim iskustvima, društveni uvjeti u kojima se nalazimo još ne opravdavaju odstupanje od ovog ustaljenog instituta koji su prvenstveno usmjereni na ostvarivanje prava djeteta na saznanje vlastitog porijekla.

Ujedno, ovim se zakonom napušta koncepcija iz Obiteljskog zakona 2014., kojom je bila isključena mogućnost izjavljivanja bilo kakvih pravnih lijekova protiv nekih odluka koje su donosili sudovi u izvanparničnim postupcima...

S obzirom na Rješenje Ustavnog suda, odnosno na situaciju koja je nastala zbog nedefiniranja sudbine prava građana koja su stečena na temelju pravomoćnih odluka koje su donesene temeljem Obiteljskog zakona 2014., a radi standarda koje pred pravni poredak postavlja

načelo pravne sigurnosti, predloženim zakonom riješit će se pitanje zadržavanja stečenih prava temeljem pravomoćnih i ovršnih odluka donesenih na temelju Obiteljskog zakona 2014.

Također, predloženim zakonom osigurat će se nastavak rada Centra za posebno skrbništvo, odnosno posebnih skrbnika koji su u njemu zaposleni kao zastupnika djece i osoba u odnosu na koje se vodi postupak lišenja poslovne sposobnosti, kako bi se spriječio sukob interesa u slučajevima u kojima pojedine postupke pokreće centar za socijalnu skrb, a zaposlenici centra su istovremeno imenovani posebnim skrbnicima u ovim predmetima.

Ujedno, predloženim zakonom potrebno je jasno normirati stavljane izvan snage propisa koji se trenutno primjenjuju u području obiteljsko-pravne zaštite... a čija međusobna proturječnost dovodi do pravne nesigurnosti.

Ovim zakonskim prijedlogom održat će se obiteljsko-pravne zaštite djece i osoba lišenih poslovne sposobnosti na razini koja je postignuta donošenjem Obiteljskog zakona 2014. Definirat će se instituti koji su definirani Obiteljskim zakonom 2014., a koji predstavljaju pozitivan pomak u području obiteljsko-pravne zaštite djece i odraslih osoba u odnosu na Obiteljski zakon 2003., omogućit će se nastavak rada Centra za posebno skrbništvo u onom obliku u kojem je i zaživio od početka primjene Obiteljskog zakona 2014., omogućit će se nastavak rada obiteljskih medijatora kao posebno educiranih stručnjaka čiji je rad usmjeren na pružanje pomoći strankama u sporu da svoj sukob pokušaju riješiti mirnim putem i na taj način spriječit će se dodatna traumatizacija djece u dugotrajnim sudskim postupcima.

(...)

Predloženim zakonom obiteljsko-pravno zakonodavstvo uskladit će se s odredbama Direktive 2011/95/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 13. prosinca 2011. ... i Direktivom 2011/93/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 13. prosinca 2011. ...

Ujedno, predloženi zakon će, na isti način kao i Obiteljski zakon 2014. osigurati implementaciju stavova i uputa Europskog suda (...)

Predloženim zakonom definirat će se zadržavanje stečenih prava temeljem pravomoćnih i ovršnih odluka koje su donesene primjenom Obiteljskog zakona 2014.«

5) Donošenje ObiZ-a/15 u Hrvatskom saboru

2.6. Rasprava o P.Z.E.-u/847 zaključena je u Hrvatskom saboru 16. rujna 2015. O toj su se točki dnevnog reda očitovali Odbor za zdravstvo i socijalnu politiku, Odbor za obitelj, mlade i sport, te Odbor za zakonodavstvo.

ObiZ/15 donesen je na 20. sjednici Hrvatskog sabora, održanoj 18. rujna 2015., većinom glasova (83 glasa »za«, 22 glasa »protiv« i 8 »suzdržanih« glasova).

Kao što je prethodno rečeno, ObiZ/15 objavljen je u »Narodnim novinama« broj 103 od 28. rujna 2015., a stupio je na snagu 1. studenoga 2015. (v. točku 1.1. obrazloženja ove odluke i rješenja).

6) Zakon o izmjenama ObiZ-a/15

2.7. Zakon o izmjenama ObiZ-a/15, koji je objavljen 16. listopada 2019., a stupio je na snagu 1. siječnja 2020., sadrži četiri članka i u cijelosti glasi:

»ZAKON

O IZMJENAMA OBITELJSKOG ZAKONA

Članak 1.

U Obiteljskom zakonu ('Narodne novine', br. 103/15.) u članku 16. stavku 1. riječi: 'uredu za poslove opće uprave' zamjenjuju se riječima: 'upravnom tijelu županije odnosno Grada Zagreba u čijem je djelu krugu obavljanje povjerenih poslova državne uprave koji se odnose na sklapanje braka (u daljnjem tekstu: nadležno upravno tijelo)'.

U stavku 2. riječi: 'Nadležni ured' zamjenjuju se riječima: 'Nadležno upravno tijelo'.

Članak 2.

U članku 253. stavku 4. riječi: 'uredu državne uprave' zamjenjuju se riječima: 'upravnog tijela županije odnosno Grada Zagreba'.

PRIJELAZNA I ZAVRŠNA ODREDBA

Članak 3.

Ministar nadležan za socijalnu skrb dužan je uskladiti Pravilnik o načinu vođenja očevidnika i spisa predmeta osoba pod skrbništvom, načinu popisa i opisa njihove imovine, podnošenju izvješća i polaganju računa skrbnika te sadržaju i obliku punomoći i anticipiranih naredbi ('Narodne novine', br. 106/14.) s odredbama ovoga Zakona u roku od 30 dana od dana stupanja na snagu ovoga Zakona.

Članak 4.

Ovaj Zakon objavit će se u 'Narodnim novinama', a stupa na snagu 1. siječnja 2020.«

7) Zakon o Centru za posebno skrbništvo

2.8. Hrvatski sabor donio je 7. travnja 2020. Zakon o Centru za posebno skrbništvo, koji je objavljen u »Narodnim novinama« broj 47 od 17. travnja 2020. i koji je stupio na snagu 25. travnja 2020. Člankom 35. tog zakona (prijelazne i završne odredbe) propisano je da danom njegova stupanja na snagu prestaju važiti odredbe članka 544. – 550. ObiZ-a/15.

B. SADRŽAJ OBITELJSKOG ZAKONA

3. U članku 1. stavku 1. ObiZ-a/15 određen je predmet njegova uređenja. To su: brak, izvanbračna zajednica žene i muškarca, odnosi roditelja i djece, mjere za zaštitu prava i dobrobiti djeteta, posvojenje, skrbništvo, uzdržavanje, obvezno savjetovanje i obiteljska medijacija, te postupci u vezi s obiteljskim odnosima i skrbništvom.

ObiZ/15, bez prijelaznih i završnih odredaba, sadrži ukupno 550 članaka koji su, s obzirom na predmet njegova uređenja, raspoređeni u devet dijelova sljedećih naziva:

I. Uvodne odredbe (sadržaj i temeljna načela ObiZ-a/15)

II. Brak

III. Pravni odnosi roditelja i djece i mjere za zaštitu prava i dobrobiti djece

IV. Posvojenje

V. Skrbništvo

VI. Uzdržavanje

VII. Obvezno savjetovanje i obiteljska medijacija

VIII. Postupak pred sudom

IX. Centar za posebno skrbništvo.

Stupanjem na snagu Zakona o Centru za posebno skrbništvo u travnju 2020. ukinuta je glava IX. ObiZ-a/15 (članci 544. – 550.), tako da je sada zakon podijeljen u osam dijelova i sadrži 543 članka.

3.1. Slijedom navedenog, Ustavni sud utvrđuje da ObiZ/15 uređuje obiteljsko materijalno pravo (brak, izvanbračnu zajednicu, odnose roditelja i djece, zaštitu prava i dobrobiti djece, posvojenje, skrbništvo i uzdržavanje) i obiteljsko procesno pravo odnosno postupke u vezi s obiteljskim odnosima i skrbništvom (obiteljske parnične i izvanparnične postupke, zatim posebne postupke ovrhe i osiguranja radi određivanja privremenih mjera, te postupak obveznog savjetovanja i obiteljske medijacije).

3.2. ObiZ/15 pripada skupini zakona kojima Republika Hrvatska usklađuje nacionalno zakonodavstvo s pravnom stečevinom Europske unije i pravnim aktima Vijeća Europe (članak 2. ObiZ-a/15).

II. POSTUPAK PRED USTAVNIM SUDOM

A. PODACI O PREDLAGATELJIMA PRIJEDLOGA ZA POKRETANJE POSTUPKA ZA OCJENU SUGLASNOSTI ObiZ-a/15 S USTAVOM

4. Prijedloge za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom ObiZ-a/15 podnijelo je više predlagatelja (fizičkih osoba i udruga). Prijedlozi se iznose redosljedom kako su zaprimljeni u Ustavnom sudu:

– Hrvatska odvjetnička komora, zastupana po predsjedniku Robertu Travašu (prijedlog broj: U-I-3941/2015 od 13. listopada 2015.; u daljnjem tekstu: predlagatelj HOK);

– Zdenka Monterisi iz Odvjetničkog društva Monterisi & partneri iz Splita (prijedlog broj: U-I-3944/2015 od 13. listopada 2015.; u daljnjem tekstu: predlagateljica Monterisi);

– Boro Rajić i Tomislav Kasalo, odvjetnici iz Splita (prijedlog broj: U-I-4006/2015 od 16. listopada 2015.; u daljnjem tekstu: predlagatelji Rajić i Kasalo);

– Ines Bojić, Vesna Jurički, Eleonora Katić, Ljubica Matijević Vrsaljko, Sanja Matovina Lulić, Teuta Palčić, Nataša Pećarević, Tanja Petković Gregurek, odvjetnice iz Zagreba te Udruga B.a.B.e. – Budi aktivna. Budi emancipiran iz Zagreba (prijedlog s naknadnom izmjenom prijedloga broj: U-I-4036/2015 od 20. listopada 2015.; u daljnjem tekstu: predlagateljice Bojić i dr.);

– Marin Domjanović, odvjetnik iz Zagreba (prijedlog broj: U-I-4208/2015 od 29. listopada 2015.; u daljnjem tekstu: predlagatelj Domjanović);

– Udruga »U ime obitelji«, zastupana po tadašnjem predsjedniku Draženu Vukotiću iz Zagreba (prijedlog broj: U-I-4247/2015 od 2. studenoga 2015.; u daljnjem tekstu: predlagateljica »U ime obitelji«);

– »Autonomna ženska kuća Zagreb – Žene protiv nasilja nad ženama« iz Zagreba, koju zastupa Sanja Bezbradica Jelavić, odvjetnica u Zagrebu (prijedlog broj: U-I-4812/2015 od 9. prosinca 2015.; u daljnjem tekstu: predlagateljica »Autonomna ženska kuća Zagreb«);

– Saša Čajić iz Zagreba, te njegova maloljetna djeca, zastupana po Saši Čajiću iz Zagreba kao zakonskom zastupniku (prijedlog broj: U-I-4694/2016 od 6. listopada 2016.; u daljnjem tekstu: predlagatelj Čajić);

– Branka Palac iz Zagreba (prijedlog broj: U-I-1687/2019 od 16. travnja 2019.; u daljnjem tekstu: predlagateljica Palac);

– Udruga socijalnih radnika iz Zadra, zastupana po predsjednici Ljiljani Fabac, koju zastupa Zajednički odvjetnički ured Ankica Kamber Nakićen i Nikolina Kranjčec sa sjedištem u Zadru (prijedlog broj: U-I-5592/2020 od 27. studenoga 2020.; u daljnjem tekstu: predlagateljica »Udruga socijalnih radnika«);

– Hrvatska komora socijalnih radnika, zastupana po predsjedniku Antunu Ilijašu, koju zastupa Odvjetničko društvo Rački i kolege sa sjedištem u Zagrebu (prijedlog broj: U-I-4051/2021 od 9. srpnja 2021.; u daljnjem tekstu: predlagateljica »Komora socijalnih radnika«).

4.1. Uz prijedloge za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti ObiZ-a/15 s Ustavom, predlagatelji su u predmetima brojeva U-I-3941/2015, U-I-4036/2015, U-I-4247/2015, U-I-4812/2015 i U-I-4694/2016, na temelju članka 45. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske (»Narodne novine« broj 99/99., 29/02. i 49/02. – pročišćeni tekst; u daljnjem tekstu: Ustavni zakon), Ustavnom sudu predložili obustavu izvršenja pojedinačnih akata ili radnji koje se poduzimaju na osnovi ObiZ-a/15 (u daljnjem tekstu: privremena mjera).

5. U ovom postupku Ustavni sud objedinio je ispitivanje svih prijedloga za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom ObiZ-a/15, zaključujući da će o njima odlučiti jednom odlukom i rješenjem.

5.1. Kao što je navedeno u točki 3. obrazloženja ove odluke i rješenja, bez prijelaznih i završnih odredaba ObiZ/15 ima ukupno 550 članaka (nakon ukidanja Glave IX. zakona – 543 članka). Predlagatelji su osporili ObiZ/15 u cijelosti, a posebno ustavnost više od

140 (točno 148) članaka odnosno njihovih pojedinih stavaka, točaka, rečenica ili dijelova rečenica unutar pojedinih stavaka ili točaka (v. točku 36. obrazloženja ove odluke i rješenja).

B. PODACI O ZATRAŽENOM OČITOVANJU VLADE

6. Na temelju članka 25. Ustavnog zakona Ustavni sud je dopisom broj: U-I-3941/2015 i dr. od 2. veljače 2016. zatražio od Vlade očitovanje o tome namjerava li Vlada pokrenuti postupak izmjena, dopuna ili donošenja novog obiteljskog zakona pred Hrvatskim saborom, podredno, ako ne namjerava krenuti s procedurom izmjena, dopuna ili predlaganja novog obiteljskog zakona da Ustavnom sudu, u smislu članka 42. Ustavnog zakona, dostavi očitovanje na navode prijedloga.

6.1. Očitovanjem klasa: 022-03/16-39/01, urbroj: 50301-04/12-16-4 od 17. veljače 2016. Vlada je izvijestila Ustavni sud da će, putem nadležnog Ministarstva socijalne politike i mladih, osnovati radnu skupinu stručnjaka obiteljskopravne zaštite, koji će razmotriti sve učinke koje je ObiZ/15 proizveo, nakon čega će se zauzeti stajalište o pristupanju izmjenama, dopunama odnosno izradi novog obiteljskog zakona.

6.2. Dopunom očitovanja klasa: 022-03/16-39/01, urbroj: 50301-04/12-16-5 od 13. travnja 2016. Vlada je izvijestila Ustavni sud »da namjerava, temeljem mišljenja i prijedloga Radne skupine, od 11. travnja 2016. ... pokrenuti postupak donošenja novog Obiteljskog zakona«. U dopuni očitovanja Vlade ističe se sljedeće:

»Naime, prema stajalištu Radne skupine radi se o propisu koji je nečitak, nedorađen, konfuzan, nelogičan, a u nekim situacijama (institucijama) nedorečen, nepregledan, normativno preopsežan, u kojem postoje pravne praznine i kontradiktornosti, u kojem bi mnoge cjeline trebalo mijenjati, a mnogi instituti iz Zakona teško su razumljivi te izazivaju i uzrokovat će probleme u praksi, što stvara pravnu nesigurnost i štetu građanima.

Također, prema stajalištu Radne skupine, Obiteljski zakon... predstavlja zakonski tekst koji je nemoguće prepraviti, osobito jer se primjedbe i dvojbe tiču svih dijelova Zakona, pa bi najbolje rješenje, u interesu svih građana Republike Hrvatske, bilo donošenje novog Obiteljskog zakona u koji bi trebalo inkorporirati nekoliko dobrih postojećih zakonodavnih rješenja. Pritom, dobra bi polazišna osnova bio Obiteljski zakon iz 2003. godine, iz razloga pravnog kontinuiteta, uz uvažavanje europske pravne stečevine i međunarodnih obveza Republike Hrvatske, a taj budući propis bi u daleko većoj mjeri odgovarao potrebama zaštite članova obitelji.

(...)

Istovremeno, akademska zajednica, konkretno, katedre za obiteljsko pravo u Zagrebu, Splitu i Rijeci ističu nomotehničku neprihvatljivost i nejasnoće, što ima za posljedicu neprimjenjivost znatnog broja odredbi u praksi... ili su mišljenja da se radi o ishitrenim novinama koje ukazuju na neodrživost propisa, čak uz spominjanje termina 'niske političke kulture' ... ili sadrže tvrdnje o tome da se radi o propisu koji je prenormiran, u kojem dodatna količina odredbi samo nepotrebno opterećuje tekst. Također, ističu se primjedbe na pojedine institute... uz stajalište da u svjetlu zadatosti sistemskog zakona kao cjeline Zakon nije prihvatljiv, kao i da postojeći sustav koji postoji u praksi i njegovi mehanizmi i kapaciteti teško mogu udovoljiti svim zahtjevima Obiteljskog zakona iz 2015. godine, da je kao cjelina prevelik, nepregledan i nomotehnički nekorektan (...)

Zaključno, prema stajalištu Radne skupine sve gore navedeno, pojedinačno i u svojoj ukupnosti, govori o nesuislosti, prenormiranosti, kontradiktornosti i neprimjenjivosti Obiteljskog zakona (Narodne novine, broj 103/15).

Slijedom navedenoga, Vlada... obavještava Ustavni sud... da namjerava, temeljem mišljenja i prijedloga Radne skupine, od 11. travnja 2016. godine... pokrenuti postupak donošenja novog Obiteljskog zakona.«

6.3. S obzirom na protek vremena, a imajući u vidu važnost ovog predmeta, Ustavni sud zatražio je od Vlade, dopisom broj: U-I-3941/2015 i dr. od 27. siječnja 2017., da ga što hitnije izvijesti o tome je li i kada pokrenut postupak za donošenje novog obiteljskog zakona te, ako jest, u kojoj je fazi taj postupak, odnosno da ga izvijesti o razlozima nepokretanja postupka. Također, Ustavni sud opetovano je pozvao Vladu na očitovanje o navodima iz ranije dostavljenih prijedloga.

6.4. Dopisom klasa: 022-03/16-39/01, urbroj: 50301-25/12-17-10 od 23. veljače 2017. Vlada je izvijestila Ustavni sud da je odlukom ministrice tadašnjeg Ministarstva socijalne politike i mladih od 18. svibnja 2016. i odlukom o ispravku odnosno izmjeni i dopuni odluke od 24. svibnja 2016. imenovana Radna skupina za izradu Nacrta prijedloga obiteljskog zakona, koja je izradila Nacrt prijedloga Iskaza o procjeni učinaka i propisa i Teze za Nacrt prijedloga obiteljskog zakona. U navedenom dopisu Vlada je zaključno navela:

»Sukladno Godišnjem planu normativnih aktivnosti za 2017. godinu, koji je Vlada... donijela 29. prosinca 2016. godine, upućivanje Nacrta prijedloga novog obiteljskog zakona u daljnju proceduru, planirano je u IV. tromjesečju 2017. godine.«

6.5. Dopisom broj: U-I-3941/2015 i dr. od 21. ožujka 2018., ponovo iz razloga protoka vremena i važnosti predmeta, Ustavni sud zatražio je od Vlade očitovanje o tome je li Nacrt prijedloga novog obiteljskog zakona upućen u daljnju proceduru te, ako jest, u kojoj se fazi nalazi. Podredno, Ustavni sud je opetovano pozvao Vladu da mu dostavi očitovanje na navode prijedloga predlagatelja.

6.6. Dopisom klasa: 022-03/18-39/08, urbroj: 50301-25/14-18-3 od 5. travnja 2018. Vlada je izvijestila Ustavni sud da su Radna skupina za izradu Nacrta prijedloga obiteljskog zakona i Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku doradili Nacrt zakonskog prijedloga nakon njegovog povlačenja s javnog savjetovanja u rujnu 2017. Zaključno, Vlada je navela da je »Očekivano upućivanje Nacrta prijedloga Obiteljskog zakona u postupak utvrđivanja Vladi Republike Hrvatske... rujan 2018. godine«.

6.7. Budući da Nacrt novog obiteljskog zakona nije upućen u proceduru, Ustavni sud ponovo je dopisom broj: U-I-3941/2015 i dr. od 2. listopada 2018. pozvao Vladu da mu dostavi očitovanje na dostavljene prijedloge, upozoravajući na dotadašnji protek vremena i hitnost postupanja.

6.8. Do trenutka donošenja ove odluke i rješenja, Ustavni sud nije zaprimio očitovanje Vlade o prijedlozima predlagatelja.

S obzirom na navedeno Ustavni sud, u dijelovima obrazloženja ove odluke i rješenja gdje je to bilo potrebno, služio se razlozima Vlade iz obrazloženja Konačnog prijedloga ObiZ-a/15 (P.Z.E./847).

C. PODACI O ZATRAŽENOM OČITOVANJU PRAVBRANITELJICE ZA DJECU

7. Dopisom broj: U-I-3941/2015 i dr. od 2. listopada 2018. Ustavni sud zatražio je na temelju članka 25. stavka 1. Ustavnog zakona od Pravobraniteljice za djecu očitovanje te ga dobio, broj: DPR-011-01/18-0031 od 23. listopada 2018. (u daljnjem tekstu: očitovanje Pravobraniteljice).

U svojem očitovanju Pravobraniteljica se ukratko načelno očitovala o problematiki obiteljskopравnih odnosa, dok se u pogledu zahtjeva Ustavnog suda da se očituje na prigovore predlagatelja, pozivom na članak 4. Zakona o pravobranitelju za djecu (»Narodne novine« broj 73/17.), nije posebno očitovala, već je Ustavnom sudu dostavila očitovanja i mišljenja znanstvenice doc. dr. sc. Ivane Milas Klarić koji su ranije dostavljeni Ustavnom sudu u povodu prijedloga za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti ObiZ-a/14 s Ustavom u predmetu broj: U-I-3101/2014 i dr.

D. PODACI O ZATRAŽENIM STRUČNIM MIŠLJENJIMA USTAVNOPRAVNIH STRUČNJAKA S KATEDRI ZA OBITELJSKO PRAVO PRAVNIH FAKULTETA U ZAGREBU, SPLITU, RIJECI I OSIJEKU

8. Ustavni sud zatražio je i stručna mišljenja o prigovorima svih predlagatelja od prof. dr. sc. Dubravke Hrabar, predstojnice Katedre za obiteljsko pravo Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu (u daljnjem tekstu: PF Zagreb), prof. dr. sc. Dijane Jakovac Lozić, predstojnice Katedre za obiteljsko pravo Pravnog fakulteta Sveučilišta u Splitu (u daljnjem tekstu: PF Split), prof. dr. sc. Nenada Hlače, predstojnika Katedre za obiteljsko pravo Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci (u daljnjem tekstu: PF Rijeka), i izv. prof. dr. sc. Branke Rešetar, predstojnice Katedre obiteljsko-pravnih znanosti Pravnog fakulteta u Osijeku, Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku (u daljnjem tekstu: PF Osijek).

8.1. Stručna mišljenja dostavili su PF Zagreb, PF Split i PF Rijeka, redosljedom kako se to navodi u sljedećim točkama.

8.2. PF Zagreb dostavio je Ustavnom sudu zajedničko stručno mišljenje prof. dr. sc. Dubravke Hrabar i prof. dr. sc. Aleksandre Korać Graovac, izrađeno uz pomoć izv. prof. dr. sc. Irene Majstorović, doc. dr. sc. Anice Čulo Margaletić i doc. dr. sc. Ivana Šimovića iz studenoga 2018., zaprimljeno u Ustavnom sudu 14. studenoga 2018., o prijedlozima svih predlagatelja.

8.3. PF Split dostavio je Ustavnom sudu stručno mišljenje od 23. studenoga 2018., zaprimljeno u Ustavnom sudu 28. studenoga 2018.

8.4. PF Rijeka dostavio je Ustavnom sudu stručno mišljenje od 18. prosinca 2018., zaprimljeno u Ustavnom sudu 21. prosinca 2018.

8.5. PF Osijek Ustavnom sudu nije dostavio stručno mišljenje već je tek podneskom od 20. rujna 2019. uputio na stručno mišljenje dostavljeno u postupku ocjene ustavnosti ObiZ-a/14.

8.6. Na naknadno podneseni prijedlog predlagateljice Palac (od 16. travnja 2019.) naknadno je dobiveno očitovanje od PF Zagreb (9. svibnja 2019.) i PF Rijeka (13. svibnja 2019.).

8.7. Primljena očitovanja i stručna mišljenja smatraju se sastavnim dijelom ustavnosudskog spisa i navodit će se u ovoj odluci prema potrebi.

9. U ovom su se postupku, na temelju članka 27. stavka 6. Ustavnog zakona, od glasovanja izuzeli sutkinja Ingrid Antičević Marinović, te suci Josip Leko i Davorin Mlakar.

III. MJERODAVNO PRAVO

1) Ustav

Ustav Republike Hrvatske (»Narodne novine« broj 56/90., 135/97., 113/00., 28/01., 76/10. i 5/14.)

10. Za ocjenu osnovanosti prijedloga predlagatelja za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti ObiZ-a/15 s Ustavom načelno su mjerodavni članci 3., 5., 14., 16., 29. stavak 1., 34. stavak 1., 35., 48. stavci 1., 2. i 4., 61., 62., 63., 64. i 134. Ustava, koji glase:

»Članak 3.

Sloboda, jednakost, ... poštivanje prava čovjeka, nepovredivost vlasništva, ... vladavina prava... najviše su vrednote ustavnog poretka Republike Hrvatske i temelj za tumačenje Ustava.«

»Članak 5.

U Republici Hrvatskoj zakoni moraju biti u suglasnosti s Ustavom...

(...)

»Članak 14.

Svatko u Republici Hrvatskoj ima prava i slobode, neovisno o njegovoj rasi, boji kože, spolu, jeziku, vjeri, političkom ili drugom uvjerenju, nacionalnom ili socijalnom podrijetlu, imovini, rođenju, naobrazbi, društvenom položaju ili drugim osobinama.

Svi su pred zakonom jednaki.«

»Članak 16.

Slobode i prava mogu se ograničiti samo zakonom da bi se zaštitila sloboda i prava drugih ljudi te pravni poredak, javni moral i zdravlje.

Svako ograničenje slobode ili prava mora biti razmjerno naravi potrebe za ograničenjem u svakom pojedinom slučaju.«

»Članak 29.

Svatko ima pravo da zakonom ustanovljeni neovisni i nepristrani sud pravično i u razumnom roku odluči o njegovim pravima i obvezama, ili o sumnji ili optužbi zbog kažnjivog djela.

(...)«

»Članak 34.

Dom je nepovrediv.

(...)

Članak 35.

Svakomu se jamči štovanje i pravna zaštita njegova osobnog i obiteljskog života, dostojanstva, ugleda i časti.«

»Članak 48.

Jamči se pravo vlasništva.

Vlasništvo obvezuje. Nositelji vlasničkoga prava i njihovi korisnici dužni su pridonositi općem dobru.

(...)

Jamči se pravo nasljeđivanja.«

»Članak 61.

Obitelj je pod osobitom zaštitom države.

Brak je životna zajednica žene i muškarca.

Brak i pravni odnosi u braku, izvanbračnoj zajednici i obitelji uređuju se zakonom.

Članak 62.

Država štiti materinstvo, djecu i mladež te stvara socijalne, kulturne, odgojne, materijalne i druge uvjete kojima se promiče ostvarivanje prava na dostojan život.

Članak 63.

Roditelji su dužni odgajati, uzdržavati i školovati djecu te imaju pravo i slobodu da samostalno odlučuju o odgoju djece.

Roditelji su odgovorni osigurati pravo djetetu na potpun i skladan razvoj njegove osobnosti.

Tjelesno i duševno oštećeno i socijalno zapušteno dijete ima pravo na osobitu njegu, obrazovanje i skrb.

Djeca su dužna brinuti se za stare i nemoćne roditelje.

Država osobitu skrb posvećuje maloljetnicima bez roditelja i onima za koje se ne brinu roditelji.

Članak 64.

Dužnost je svih da štite djecu i nemoćne osobe.

Djeca ne mogu biti primljena na rad prije zakonom određene dobi niti smiju biti prisiljavana na rad koji štetno utječe na njihovo zdravlje ili ćudoređe, niti im se takav rad smije dopustiti.

Mladež, majke i osobe s invaliditetom imaju pravo na osobitu zaštitu na radu.«

»Članak 134.

Međunarodni ugovori koji su sklopljeni i potvrđeni u skladu s Ustavom i objavljeni, a koji su na snazi, čine dio unutarnjeg pravnog poretka Republike Hrvatske, a po pravnoj su snazi iznad zakona. Njihove se odredbe mogu mijenjati ili ukidati samo uz uvjete i na način koji su njima utvrđeni, ili suglasno općim pravilima međunarodnog prava.«

2) Međunarodni ugovori

2.1. Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda

Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (»Narodne novine – Međunarodni ugovori« broj 18/97., 6/99. – pročišćeni tekst, 8/99. – ispravak, 14/02., 1/06. i 13/17.)

11. Za ocjenu osnovanosti prijedloga predlagatelja za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti ObiZ-a/15 s Ustavom mjerodavni su članci 8. i 14. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, koji glase:

»Članak 8.

PRAVO NA POŠTOVANJE PRIVATNOG I OBITELJSKOG ŽIVOTA

1. Svatko ima pravo na poštovanje svoga privatnog i obiteljskog života, doma i dopisivanja.

2. Javna vlast se neće miješati u ostvarivanje tog prava, osim u skladu sa zakonom i ako je u demokratskom društvu nužno radi interesa državne sigurnosti, javnog reda i mira, ili gospodarske dobrobiti zemlje, te radi sprječavanja nereda ili zločina, radi zaštite zdravlja ili morala ili radi zaštite prava i sloboda drugih.«

»Članak 14.

ZABRANA DISKRIMINACIJE

Uživanje prava i sloboda koje su priznate u ovoj Konvenciji osigurat će se bez diskriminacije na bilo kojoj osnovi, kao što je spol, rasa, boja kože, jezik, vjeroispovijed, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili društveno podrijetlo, pripadnost nacionalnoj manjini, imovina, rođenje ili druga okolnost.«

2.2. Konvencija o pravima djeteta

Konvencija o pravima djeteta (»Narodne novine – Međunarodni ugovori« broj 12/93. i 20/97.)

12. Za ocjenu osnovanosti prijedloga predlagatelja također je mjerodavna i Konvencija o pravima djeteta, posebno njezini članci 3., 7., 8., 9., 11., 12., 20. i 21. koji glase:

»Članak 3.

1. U svim akcijama koje se odnose na djecu, bilo da ih poduzimaju javne ili privatne ustanove socijalne skrbi, sudovi, državna uprava ili zakonodavna tijela, najbolji interes djeteta mora imati prednost.

2. Države stranke se obvezuju da će odgovarajućim zakonodavnim i upravnim mjerama osigurati takvu zaštitu i skrb djeteta kakva mu je prijeko potrebna za njegovu dobrobit, uzimajući u obzir prava i dužnosti njegovih roditelja, zakonskih skrbnika ili drugih osoba koje su za nj pravno odgovorne.

3. Države stranke će osigurati da ustanove, službe i tijela odgovorna za skrb ili zaštitu djece budu pod stručnim nadzorom i da djeluju u skladu sa standardima uspostavljenim od strane nadležnih tijela, osobito u području sigurnosti, zdravlja te broja i stručnosti osoblja.«

»Članak 7.

1. Dijete mora biti upisano u matične knjige odmah nakon rođenja i od rođenja ima pravo na ime, pravo na stjecanje državljanstva i, koliko god je moguće, pravo da zna svoje roditelje i uživa njihovu skrb.

2. Države stranke će osigurati primjenu ovih prava u skladu sa svojim domaćim zakonodavstvom i obvezama koje proizlaze iz odgovarajućih međunarodnih instrumenata u ovom području, osobito ako bi dijete drugačije ostalo bez državljanstva.

Članak 8.

1. Države stranke se obvezuju da će poštivati pravo djeteta na očuvanje svoga identiteta, uključujući nacionalnost, ime i obiteljske odnose priznate zakonom, u što se neće nezakonito miješati.

2. Kada su djetetu nezakonito uskraćene neke ili sve sastavnice identiteta, države stranke će osigurati odgovarajuću pomoć i zaštitu kako bi ono brzo uspostavilo ili obnovilo svoj identitet.

Članak 9.

1. Države stranke će osigurati da se dijete ne odvaja od svojih roditelja protiv njihove volje, osim u slučajevima kad nadležne vlasti pod sudbenim nadzorom odluče, u skladu s važećim zakonima i postupcima, da je takvo odvajanje prijeko potrebno u najboljem interesu djeteta. Takva odluka mogla bi biti krajnje potrebna u posebnom slučaju, kao što je zlouporaba ili zanemarivanje djeteta od strane roditelja, ili kad roditelji žive odvojeno, a mora se donijeti odluka o mjestu djetetova prebivališta.

2. U svakom postupku koji se vodi u skladu sa stavkom 1. ovoga članka, svim zainteresiranim strankama se mora omogućiti sudjelovanje i izjašnjavaње.

3. Države stranke će poštivati pravo djeteta koje je odvojeno od jednoga ili oba roditelja da redovito održava osobne odnose i neposredne kontakte s oba roditelja, osim ako je to u suprotnosti s njegovim najboljim interesom.

4. Kad je takvo odvajanje posljedica postupka pokrenutog od strane neke države stranke, primjerice pritvora, zatvora, progona, izručenja ili smrti jednog ili oba roditelja (uključujući i smrt koja je iz bilo kojeg razloga uslijedila dok je osoba bila pod zaštitom države), ili djeteta, država stranka će na zahtjev pružiti roditeljima, djetetu ili, ako je potrebno, drugom članu obitelji, bitne informacije o boravištu odsutnog(ih) člana(ova) obitelji, osim ako bi pružanje takve informacije moglo štetiti dobrobiti djeteta. Države stranke će nadalje osigurati da podnošenje takvog zahtjeva samo po sebi nema štetne posljedice za zainteresiranu osobu ili osobe.«

»Članak 11.

1. Države stranke će poduzeti mjere za sprječavanje nezakonitog prebacivanja i zadržavanja djece u inozemstvu.

2. U tom cilju, države stranke će promicati sklapanje bilateralnih ili multilateralnih sporazuma ili pristupanje postojećim sporazumima.

Članak 12.

1. Države stranke će osigurati djetetu koje je sposobno oblikovati svoje osobno mišljenje, pravo na slobodno izražavanje svog mišljenja o svim pitanjima koja se na njega odnose, i uvažavati to mišljenje u skladu s dobi i zrelošću djeteta.

2. U tu svrhu, djetetu se napose mora osigurati da bude, izravno ili preko posrednika, odnosno odgovarajuće službe, saslušano u svakom sudskom i upravnom postupku koji se na njega odnosi na način koji je u skladu s postupovnim pravilima domaćeg prava.«

»Članak 20.

1. Dijete koje je privremeno ili trajno lišeno obiteljske okoline, ili kojemu se zbog njegova najboljeg interesa ne može dopustiti da u njoj ostane, ima pravo na posebnu zaštitu i pomoć od strane države.

2. Države stranke će takvom djetetu osigurati zamjensku skrb u skladu sa svojim domaćim zakonodavstvom.

3. Takva skrb može, inter alia, uključivati smještaj kod hranitelja, kafalu po islamskom pravu, posvojenje ili, kad je to prijeko potrebno, smještaj u odgovarajuće ustanove za skrb o djeci. Pri razmatranju rješenja, osobita pozornost mora se posvetiti osiguranju kontinuiteta u djetetovu odgoju, kao i njegovu etničkom, vjerskom, kulturnom ili jezičnom podrijetlu.

Članak 21.

Države stranke koje priznaju i/ili dopuštaju posvojenja, osigurat će da se pri tome u najvećoj mjeri vodi računa o najboljem interesu djeteta te će:

a) osigurati da posvojenje odobravaju samo nadležna tijela vlasti, u skladu s odgovarajućim propisima i postupcima, kao i svim bitnim pouzdanim informacijama te odlučiti da li se posvojenje dopušta glede okolnosti u kojima se dijete nalazi u odnosu na roditelje, srodnike i zakonske skrbnike i, ako je potrebno, utvrditi jesu li zainteresirane strane dale obaviješteni pristanak za posvojenje nakon što su dobile odgovarajući savjet, kad je on potreban;

b) priznati međudržavno posvojenje kao zamjenski oblik skrbi za dijete, ako njegov smještaj u obitelj hranitelja ili posvojitelja nije moguće osigurati, ili se ni na koji odgovarajući način o njemu ne može skrbiti u zemlji podrijetla;

c) osigurati da dijete koje je predmet međudržavnog posvojenja uživa zaštitu i uvjete jednake onima koji postoje u slučaju unutardržavnog posvojenja;

d) poduzeti sve potrebne mjere kako bi se osiguralo da međudržavno posvojenje ne dovede do stjecanja nedopuštene materijalne koristi onih koji su u nj uključeni;

e) promicati, kad je to potrebno, ciljeve sadržane u ovom članku sklapanjem bilateralnih ili multilateralnih dogovora ili sporazuma i, u tom okviru, osigurati da postupak smještaja djeteta u drugu zemlju vode nadležne vlasti ili tijela.«

2.3. Europska konvencija o ostvarivanju dječjih prava

Europska konvencija o ostvarivanju dječjih prava (»Narodne novine – Međunarodni ugovori« broj 1/10.)

13. Za ocjenu osnovanosti prijedloga predlagatelja također je mjerodavna i Europska konvencija o ostvarivanju dječjih prava, posebno njezini članci 3. – 10. koji glase:

»Poglavlje II.

POSTUPOVNE MJERE RADI PROMICANJA OSTVARIVANJA PRAVA DJECE

A. Postupovna prava djeteta

Članak 3.

PRAVO BITI OBAVIJEŠTEN I IZRAŽAVATI SVOJE MIŠLJENJE U POSTUPKU

Djetetu, za koje se prema unutarnjem pravu smatra da ima dovoljnu sposobnost razumijevanja, u postupku pred sudbenim tijelom koji ga se tiče, dodijelit će se, te će biti ovlašteno, zahtijevati sljedeća prava:

- dobiti sve odgovarajuće informacije;
- biti konzultirano i izraziti svoje mišljenje;
- biti obaviješteno o mogućim posljedicama koje bi nastale u skladu s tako iznesenim mišljenjem i o mogućim posljedicama bilo koje odluke.

Članak 4.

PRAVO ZAHTIJEVATI IMENOVANJE POSEBNOG ZASTUPNIKA

1. U skladu sa člankom 9., dijete ima pravo zahtijevati, osobno ili posredstvom drugih osoba ili tijela, posebnog zastupnika u postupcima pred sudbenim tijelima koji se tiču djeteta kada unutarnje pravo priječi nositelje roditeljske odgovornosti da zastupaju dijete kao rezultat sukoba interesa s potonjim.

2. Države su slobodne ograničiti pravo predviđeno stavkom 1. na djecu za koju se prema unutarnjem pravu smatra da imaju dovoljnu sposobnost razumijevanja.

Članak 5.

OSTALA MOGUĆA POSTUPOVNA PRAVA

Stranke će razmotriti mogućnost dodjeljivanja djeci dodatnih postupovnih prava u odnosu na postupke pred sudbenim tijelima koji ih se tiču, posebice:

- pravo zahtijevati da im pomaže prikladna osoba koju sami izaberu kako bi im pomogla izraziti njihovo mišljenje;
- pravo zahtijevati, osobno ili uz pomoć drugih osoba ili tijela, imenovanje posebnog zastupnika, u odgovarajućim slučajevima odvojeno;
- pravo imenovati svojega vlastitog zastupnika;
- pravo ostvarivati neka ili sva ili prava koja imaju stranke u takvim postupcima.

B. Uloga sudbenih tijela

Članak 6.

POSTUPAK ODLUČIVANJA

U postupcima koji se tiču djeteta, sudbeno tijelo, prije donošenja odluke će:

- razmotriti raspoložive li dostatnim informacijama kako bi donijelo odluku koja je u najboljem interesu djeteta, i, kad je to potrebno, pribaviti daljnje informacije, posebice od nositelja roditeljskih odgovornosti;

b) u slučaju kad se prema unutarnjem pravu smatra da dijete ima dovoljnu sposobnost razumijevanja:

- uvjeriti se da je dijete dobilo sve odgovarajuće informacije;
- u odgovarajućim slučajevima savjetovati dijete osobno, uz isključenje javnosti ako je potrebno, neposredno ili posredstvom drugih osoba ili tijela, na način prilagođen njegovoj sposobnosti razumijevanja, osim ako to ne bi bilo u očitoj suprotnosti s najboljim interesima djeteta;

- dopustiti djetetu da izrazi svoje mišljenje;
- c) pridati dužni značaj mišljenjima koja je dijete izrazilo.

Članak 7.

DUŽNOST ŽURNOG DJELOVANJA

U postupcima koji se tiču djeteta sudbeno tijelo će djelovati žurno kako bi se izbjegla nepotrebna odugovlačenja te će se omogućiti postupci koji osiguravaju brzu ovrhu donijetih odluka. U hitnim slučajevima sudbeno će tijelo biti ovlašteno, kad je to prikladno, donositi odluke koje su ovršne odmah.

Članak 8.

PODUZIMANJE RADNI NA VLASTITI POTICAJ

U postupcima koji se tiču djeteta, sudbeno tijelo ima ovlasti djelovati na vlastiti poticaj u slučajevima utvrđenim unutarnjim pravom kada je dobrobit djeteta u ozbiljnoj opasnosti.

Članak 9.

IMENOVANJE ZASTUPNIKA

1. Kad u postupcima koji se tiču djeteta unutarnje pravo priječi nositeljima roditeljskih odgovornosti da zastupaju dijete kao rezultat sukoba interesa između njih i djeteta, sudbeno će tijelo biti ovlašteno djetetu imenovati posebnog zastupnika u takvom postupku.

2. Stranke će razmotriti mogućnost da se sudbenom tijelu u postupcima koji se tiču djeteta dodijeli ovlast za imenovanje posebnog zastupnika, u odgovarajućim slučajevima odvjetnika, koji će zastupati dijete.

C. Uloga zastupnika

Članak 10.

1. U postupcima pred sudbenim tijelima koji se tiču djeteta zastupnik će, osim ako bi to bilo u očitoj suprotnosti s najboljim interesima djeteta:

- a) pružiti djetetu sve odgovarajuće informacije, ako se prema unutarnjem pravu smatra da dijete ima dostatnu sposobnost razumijevanja;
- b) pružiti djetetu objašnjenja vezano uz moguće posljedice postupanja u skladu s mišljenjem djeteta i moguće posljedice bilo koje zastupnikove radnje, ako se prema unutarnjem pravu smatra da dijete ima dostatnu sposobnost razumijevanja;
- c) odrediti kojeg je mišljenja dijete i iznijeti ga pred sudbenim tijelom.

2. Stranke će razmotriti mogućnost proširivanja odredaba stavka 1. na nositelje roditeljskih odgovornosti.«

2.4. Konvencija o kontaktima s djecom

Konvencija o kontaktima s djecom (»Narodne novine – Međunarodni ugovori« broj 7/08.)

14. Za ocjenu osnovanosti prijedloga predlagatelja također je mjerodavna i Konvencija o kontaktima s djecom, posebno njezini članci 4. – 8. koji glase:

»Članak 4.

KONTAKT IZMEĐU DJETETA I NJEGOVIH ILI NJEZINIH RODITELJA

1. Dijete i njegovi ili njezini roditelji imat će pravo na ostvarivanje i održavanje redovitih međusobnih kontakata.

2. Takav kontakt može biti ograničen ili isključen samo ako je to potrebno u najboljem interesu djeteta.

3. Ako nije u najboljem interesu djeteta da se kontakt s jednim od njegovih ili njezinih roditelja odvija bez nadzora, razmotrit će se

mogućnost osobnog kontakta pod nadzorom ili nekih drugih oblika kontakata s tim roditeljem.

Članak 5.

KONTAKTI IZMEĐU DJETETA I OSOBA KOJE NISU NJEGOVI ILI NJEZINI RODITELJI

1. Ovisno o najboljem interesu djeteta, može se uspostaviti kontakt između djeteta i osoba koje nisu njegovi ili njezini roditelji, a dijete je s njima u bliskoj obiteljskoj vezi.

2. Države stranke su slobodne proširiti ovu odredbu na osobe koje nisu spomenute u stavku 1. ovoga članka, a ako je prošire, države mogu slobodno odlučiti koji će se oblici kontakata, kako su određeni u članku 2. točki a), primjenjivati.

Članak 6.

PRAVO DJETETA DA BUDE OBAVJEŠTAVANO, SAVJETOVANO I DA MOŽE IZRAZITI SVOJE STAVOVE

1. Ako dijete prema unutarnjem pravu u dovoljnoj mjeri razumije o čemu se radi ima pravo, osim u slučaju kada bi to bilo nedvojbeno suprotno njegovom interesu:

- primiti pravodobne obavijesti,
- biti konzultirano
- izraziti vlastite stavove.

2. Ovim stavovima te utvrđenim željama i osjećajima djeteta posvetit će se dužna pozornost.

Članak 7.

RJEŠAVANJE SPOROVA O KONTAKTIMA

Prilikom rješavanja sporova o kontaktima pravosuđe će tijelo poduzeti sve odgovarajuće mjere kako bi:

a) osiguralo da oba roditelja budu obaviještena o važnosti uspostavljanja i održavanja kontakata s njihovim djetetom, kako za njihovo djetete, tako za njih same,

b) poticalo roditelje i druge osobe koje su u obiteljskoj vezi s djetetom da postignu prijateljski dogovor u svezi s kontaktima, posebno korištenjem obiteljskog posredovanja i drugih postupaka za rješavanje sporova,

c) prije donošenja odluke osiguralo da na raspolaganju imaju dovoljno obavijesti, dobivenih posebno od vršitelja roditeljske odgovornosti, a u cilju donošenja odluke u najboljem interesu djeteta te, po potrebi, pribavilo dodatne obavijesti od drugih mjerodavnih tijela ili osoba.

Članak 8.

SPORAZUMI O KONTAKTIMA

1. Države stranke će poticati, na način koji one smatraju odgovarajućim, roditelje i druge osobe koje su u obiteljskoj vezi s djetetom da se ponašaju u skladu s načelima utvrđenim u člancima 4. do 7. prilikom sklapanja ili izmjene sporazuma o kontaktima s djetetom. Poželjno je da ti sporazumi budu u pisanom obliku.

2. Nadležno će tijelo, ukoliko unutarnje pravo ne predviđa drugačije, na zahtjev potvrditi sporazum o kontaktima s djetetom, osim ako je on suprotan najboljim interesima djeteta.«

2.5. Konvencija o pravima osoba s invaliditetom

Konvencija o pravima osoba s invaliditetom (»Narodne novine – Međunarodni ugovori« broj 6/07. i 5/08. – ispravak)

15. Članak 12. Konvencije o pravima osoba s invaliditetom glasi:

»Članak 12.

JEDNAKOST PRED ZAKONOM

1. Države stranke ponovo potvrđuju da osobe s invaliditetom imaju pravo svugdje biti priznate kao osobe jednake pred zakonom.

2. Države stranke će prihvatiti da osobe s invaliditetom imaju pravnu sposobnost (pravni položaj) na jednakoj osnovi kao i druge osobe u svim aspektima života.

3. Države stranke će poduzeti odgovarajuće mjere kako bi osobama s invaliditetom osigurale pristup potpori koja bi im mogla biti potrebna za ostvarivanje pravne sposobnosti.

4. Države stranke osigurat će da sve mjere koje se odnose na ostvarivanje pravne sposobnosti predvide odgovarajuće i djelotvorne zaštitne mehanizme koji će sprečavati zlorabu u skladu s međunarodnim pravom koje obuhvaća ljudska prava. Takvi zaštitni mehanizmi osigurat će da mjere koje se odnose na ostvarivanje pravne sposobnosti poštuju prava, volju i sklonosti te osobe, da se iz njih isključi sukob interesa i zloraba utjecaja, da su razmjerni i prilagođene osobnim okolnostima, da se primjenjuju u najkraćem mogućem vremenu i da podliježu redovitoj reviziji nadležnog, nezavisnog i nepristranog tijela vlasti ili sudbenoga tijela. Zaštitni mehanizmi bit će razmjerni sa stupnjem kojim takve mjere utječu na prava i interese osobe.

5. U skladu s odredbama ovog članka države stranke poduzet će odgovarajuće i djelotvorne mjere radi osiguranja jednakih prava osoba s invaliditetom da posjeduju i nasljeđuju imovinu, kontroliraju svoje vlastite financijske poslove i imaju jednak pristup bankovnim kreditima, hipotekama i drugim oblicima financiranja, te će također osigurati da osobe s invaliditetom ne budu bez vlastite volje (arbitrarno) lišene svojega vlasništva.«

IV. GRANICE OVLAŠTI USTAVNOG SUDA U KONTROLI ObiZ-a/15

16. Ustavni sud najprije smatra potrebnim naglasiti da je obiteljski zakon propis koji uređuje iznimno osjetljivo područje obiteljskog prava te utječe na individualne pravne sudbine velikog broja adresata i na mnoštvo već započetih i budućih postupaka pred sudovima i različitim tijelima državne i javne uprave. Dakle, riječ je o jednom od najvažnijih pravnih akata u demokratskom društvu utemeljenom na vladavini prava i zaštiti ljudskih prava. Ustavni sud u rješenju od 12. siječnja 2015. istaknuo je da je riječ o »sistemskom zakonu« koji se »odnosi na velik broj adresata« te ima »kapilarne učinke na pojedince i cjelokupnu društvenu zajednicu«:

»760. ObiZ/14 je sistemski zakon koji ima općedruštveni karakter i djeluje na osobne i statusne situacije svakog građanina. Načelno govoreći, sistemski zakon koji uređuje obiteljske odnose ima, više od bilo kojeg drugog zakona, kapilarne učinke na pojedince i cjelokupnu društvenu zajednicu jer ulazi u dom svakog čovjeka i izravno utječe na socijalnu stvarnost hrvatskog društva.«

17. Ustavni sud, prije nego što iznese svoju ocjenu o postojanju razloga za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom pojedinih odredaba ObiZ-a/15, jer je riječ o sistemskom zakonu, a osporena je ustavnost velikog broja njegovih odredaba, dužan je najprije odrediti granice svojih ovlasti u kontroli tog zakona.

18. S tim u vezi napominje se da je sloboda izbora normativnog okvira ili zakonodavnog modela obiteljskopravnog uređenja u rukama zakonodavca te u tom smislu cilj ove ustavnosudske odluke nije tražiti nova normativna rješenja, već analizirati postojeće zakonske odredbe. Pronalaženje adekvatnih zakonskih rješenja kojima će na odgovarajući način urediti obiteljskopravnu materiju u isključivoj je nadležnosti zakonodavca.

S ustavnopravnog aspekta jedina obveza zakonodavca je da, pri uređivanju obiteljskopravnih instituta, uvažava zahtjeve koje pred njega postavlja Ustav, a osobito one koji proizlaze iz načela vladavine prava te one kojima se štite određena ustavna dobra i vrednote. Drugim riječima, njihovo uređenje uvijek mora biti takvo da osigurava ostvarenje načela vladavine prava, najviše vrednote ustavnog poretka Republike Hrvatske koja je temelj za tumačenje Ustava (članak 3. Ustava), na način da kao temeljne vrijednosti promiče pravnu sigurnost, određenost, pristupačnost, predvidljivost, pravnu izvjesnost i dosljednost obiteljskopravnih normi. Ustavna je zadaća Ustavnog suda osigurati da ti zahtjevi budu poštovani.

19. U ostvarivanju svoje nadzorne ovlasti da odlučuje o suglasnosti zakona s Ustavom *in abstracto*, Ustavni sud vodi se određenim pravilima.

Vladavina prava, kao najviša vrednota ustavnog poretka Republike Hrvatske, sadržava i zahtjeve o općim obilježjima koje bi zakoni morali imati kako bi s vladavinom prava bili usklađeni. Iako pretpostavlja punu ustavnost i zakonitost u smislu članka 5. Ustava, vladavina prava više je od samog zahtjeva za postupanje u skladu sa zakonom, jer uključuje i zahtjeve koji se tiču sadržaja zakona. U tom smislu, u pravnom poretku utemeljenom na vladavini prava zakoni moraju biti opći i jednaki za sve, a posljedice trebaju biti izvjesne za one na koje će se zakon primijeniti. Zakonske posljedice moraju biti primjerene legitimnim očekivanjima stranaka u svakom konkretnom slučaju u kojem se zakon na njih neposredno primjenjuje (v. odluku i rješenje broj: U-I-659/1994, U-I-146/1996, U-I-228/1996, U-I-508/1996, U-I-589/1999 od 15. ožujka 2000., »Narodne novine« broj 31/00.). Predvidljivost je kao sastavni dio vladavine prava pretpostavka za izgradnju povjerenja u sudski sustav, a riječ je u prvom redu o zahtjevu za pristupačnošću, određenostu i predvidljivošću pravnih normi.

20. To svoje stajalište Ustavni sud razradio je u predmetu broj: U-I-722/2009 (odluka i rješenje od 6. travnja 2011., »Narodne novine« broj 44/11.), u kojemu je istaknuto da zahtjev za određenostu i preciznošću pravne norme predstavlja jedan od temeljnih elemenata vladavine prava te je navedeno što se, prema stajalištu Ustavnog suda, ima smatrati pozitivnim, a što negativnim smislom zahtjeva za određenostu i preciznošću pravne norme u svjetlu vladavine prava. Ističe se:

»... zahtjevi pravne sigurnosti i vladavine prava iz članka 3. Ustava traže da pravna norma bude dostupna adresatima i za njih predvidljiva, tj. takva da oni mogu stvarno i konkretno znati svoja prava i obaveze kako bi se prema njima mogli ponašati. (...)

... adresati pravne norme ne mogu stvarno i konkretno znati svoja prava i dužnosti te predvidjeti posljedice svojeg ponašanja ako pravna norma nije dovoljno određena i precizna. Zahtjev za određenostu i preciznošću pravne norme predstavlja 'jedan od temeljnih elemenata načela vladavine prava' ... i ključan je za postanak i održanje legitimiteta pravnog poretka. (...)

(...)

... zahtjevi za određenostu i preciznošću pravne norme moraju smatrati sastavnim dijelom načela vladavine prava na području svih grana prava jer bi njihovo zanemarivanje ugrozilo druge sastavnice načela pravne sigurnosti kao dijela načela vladavine prava, osobito zahtjeve za jedinstvenom primjenom prava te poštovanjem učinaka pravomoćnih presuda i drugih odluka tijela državne i javne vlasti.

(...)

Zahtjev za određenostu i preciznošću pravne norme ima pozitivni i negativni smisao. U pozitivnom smislu zahtjev za određenostu i preciznošću pravne norme znači da građani moraju moći iz njezina izričaja stvarno i konkretno znati svoja prava i obaveze kako bi im mogli prilagoditi svoje ponašanje. Ako to ponašanje reguliraju dvije ili više pravnih normi, njihov donositelj mora osigurati njihovu jasnoću i predvidljivost i u pogledu sadržaja svake od njih i u pogledu učinka koji one stvaraju u svojem međuodnosu...

Pozitivni smisao zahtjeva za određenostu i preciznošću pravne norme, međutim, nije ispunjen ako građani, kao savjesne i razumne osobe, nagađaju o njezinu smislu i sadržaju, a njezini se primjenjivači često razilaze u njezinu tumačenju i primjeni u konkretnim slučajevima. Prijeporna tumačenja neke pravne norme, koja rezultiraju neujednačenom praksom upravnih i sudskih tijela, predstavljaju sigurnu naznaku pogrešaka i nedostataka u njezinoj određenosti.

Negativni smisao zahtjeva za određenostu i preciznošću pravne norme upućene tijelu državne vlasti znači da njezin izričaj mora vezati to tijelo tako da mu ne dopušta postupanje izvan svrhe određene njezinim sadržajem. To je važno i za postupanje tijela državne i javne upra-

ve i za postupanje tijela sudbene vlasti. Prva smiju postupati samo na temelju dovoljno jasnih zakonskih mjerila koja ih pravno vezuju ili im pak dopuštaju određeni stupanj slobodne prosudbe (najčešće u obliku diskrecijske ocjene). U suprotnom bi ono ugrozilo slobodu građana od samovolje i zlouporabe državne vlasti, posebice u slučajevima mjera i radnji koje se poduzimaju prema njima bez njihova prethodnog znanja. Druga moraju kontrolirati zakonitost akata i postupanje primjenjivača pravnih normi na temelju jasnih i preciznih pravnih mjerila. Pri tome, nedostaci u preciznosti pravne norme mogu onemogućiti nadzor nad primjenom načela razmjernosti, odlučnog za ustavnopravno ograničenje prava ili slobode građana (članak 16. stavak 2. Ustava).«

Također, u predmetu broj: U-I-4455/2015 (rješenje od 4. travnja 2017., www.usud.hr), Ustavni sud ponovo je naglasio:

»Zahtjevi pravne sigurnosti i vladavine prava iz članka 3. Ustava traže da pravna norma bude dostupna adresatima i za njih predvidljiva, to jest dovoljno precizna da oni mogu stvarno i konkretno – po potrebi uz odgovarajući savjet – znati svoja prava i obaveze, do stupnja koji je razuman u danim okolnostima, kako bi se prema njima mogli ponašati.

Ustavni sud podsjeća da zahtjev za određenošću i preciznošću pravne norme nije samo semantički zahtjev koji traži da se odnos između njezina adresanta i adresata odvija uz što manje komunikacijske neodređenosti. Ti su zahtjevi temeljna mjerila za normativnu regulaciju svih slučajeva u kojima odgovor na pitanje iznalaženja i tumačenja mjerodavnog prava ne bi bio jednoznačan.

Kad se taj zahtjev ne poštuje, neodređene i neprecizne pravne norme otvaraju prostor arbitrarnom odlučivanju upravnih i sudbenih tijela. Zahtjev za određenošću i preciznošću pravne norme mora se smatrati sastavnim dijelom načela vladavine prava na području svih grana prava jer bi njegovo zanemarivanje ugrozilo druge sastavne načela pravne sigurnosti kao dijela načela vladavine prava, osobito zahtjeve za jedinstvenom primjenom prava te poštovanjem učinaka pravomoćnih presuda i drugih odluka tijela državne i javne vlasti.«

21. Dakle, kao što je prethodno navedeno, učinci svakog zakona ili drugog propisa moraju biti jasni, odnosno formulirani dovoljno precizno kako bi omogućili svakom adresatu da s njima pravodobno uskladi svoje vlastito ponašanje. Upravo radi zaštite legitimnih očekivanja pojedinaca, načelo pravne sigurnosti zahtjeva da pravne norme budu jasne i precizne te da njihova primjena bude predvidljiva. Međutim, zbog toga što pravna norma tek pri provedbi i njezinom tumačenju zapravo dobiva stvarni smisao, osim zahtjeva za određenošću i preciznošću pravnih normi, ističe se i važnost njihove međusobne usklađenosti i logičke povezanosti u jedinstvenu i koherentnu cjelinu pojedinog propisa i pravnog sustava u cijelosti. Svaka pojedina norma trebala bi biti usklađena s drugim postojećim normama istog zakona i drugih propisa.

Razlozi moguće nesavršenosti pravne norme nalaze se upravo u činjenici apstraktnosti općeg pravnog pravila. Pritom se može pojaviti nesuglasje između onoga što se htjelo pojedinom normom izraziti i onoga što je stvarno u tekstu napisano. Stoga je važno da normativna svrha bude što jasnije, kraće i preciznije izražena. U slučaju da određena norma proturječi drugim normama istog zakona ili drugog propisa, ali i osnovnim načelima pozitivnog prava, tu proturječnu normu treba uskladiti, nadopuniti, odnosno ukinuti. Sustav prava, kao i svaki pojedini propis koji ga čini, mora biti logička, neproturječna sebi i koherentna cjelina. Proturječnosti (antinomije) između dviju ili više pravnih normi ili načela, odraz su nesavršenosti propisa koji čine, a negativna posljedica takve nesavršenosti jest narušavanje koherentnosti i usklađenosti sustava, čime se dovodi u opasnost pravna sigurnost subjekata te se ugrožava vladavina prava. Bit metode sustavnog (sistemskog) tumačenja norme proizlazi iz uvjerenja da se puni smisao i pravi sadržaj jednog pravnog pravila nalazi u njegovoj povezanosti s drugim pravnim pravilom i u njegovoj integralnoj pripadnosti cijelom propisu, odnosno pravnom sustavu u cjelini.

22. Nadalje, osim značaja same pravne norme koja regulira pojedino obiteljskopravno područje, pri provedbi ustavnog nadzora domaćeg obiteljskopavnog zakonodavstva *in abstracto*, mora se uzimati u obzir i ustaljena, stabilna i ujednačena sudska praksa u primjeni osporenih pravnih normi na konkretne slučajeve. Koliko god pojedina norma bila precizno formulirana, uvijek u njezinoj primjeni postoji i neizbježan element sudskog tumačenja. Stoga je s aspekta zaštite ljudskih prava i ostvarivanja vladavine prava za prosudbu o suglasnosti s Ustavom same osporene norme relevantna i izgrađena, ustaljena, stabilna i ujednačena sudska praksa u primjeni te norme na konkretne slučajeve. Naime, praksa je sposobna do određene mjere upotpuniti manjkavu pravnu normu, razjasniti neodređenu pravnu normu ili utvrditi opseg primjene preširoko postavljene pravne norme u skladu sa zahtjevima koji proizlaze iz Ustava i Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda. Pri provedbi ustavnog nadzora nad pravnom normom *in abstracto*, praksa je uvijek ustavnopravno relevantna jer s aspekta vladavine prava i zaštite ljudskih prava dobiva kvalitetu obvezujućeg prava. Međutim, Ustavni sud ovdje posebno naglašava da je na sudovima da svojim tumačenjima popunjavaju pravne praznine i interpretiraju pravne norme do određenog stupnja slobodne prosudbe, ali ne i da ih kreiraju preuzimajući na sebe ulogu zakonodavca. Ako primjenjivač norme mora nagađati o njezinom sadržaju, što u konačnici rezultira razilaženjima u tumačenju i primjeni određene norme, tada to znači da zahtjevu vladavine prava nije udovoljeno te da je takva norma nesuglasna s Ustavom.

23. Ustavni sud podsjeća da se hrvatsko obiteljskopravno zakonodavstvo razvijalo vrlo dinamično i da se njegova transformacija kroz posljednjih dvadeset godina događala vrlo često, počevši od Zakona o braku i porodičnim odnosima iz 1978. godine, koji je 1991. godine preuzet u hrvatsko zakonodavstvo kao nekadašnji republički propis, preko Obiteljskog zakona iz 1999. godine, zatim Obiteljskog zakona iz 2003. godine, koji je uz izmjene 2004., 2007. i 2011. godine bio na snazi do stupanja na snagu Obiteljskog zakona iz 2014. godine, primjena kojeg je suspendirana rješenjem Ustavnog suda od 12. siječnja 2015. te je prestao važiti 1. studenoga 2015. stupanjem na snagu osporenog ObiZ-a/15. Iz ovog je kratkog prikaza obiteljskopavnog zakonodavstva od hrvatskog osamostaljenja razvidan njegov kontinuirani razvoj uz česte normativne promjene. Od svih dosadašnjih zakonskih promjena, upravo ObiZ/14 (koji je u velikom dijelu zapravo identičan ObiZ-u/15: prema analizi predlagatelja HOK 67% odredaba je istovjetno, 23% odredaba je preinačeno, a 10% je novih odredaba) donosi najveće, najsveobuhvatnije i najbitnije promjene u odnosu na dosadašnja normativna rješenja (u pogledu količine propisa, zakonskog okvira i sistematike zakonskog teksta, normativne terminologije, uvođenja novih obiteljskopavnih instituta itd.) te samim time predstavlja i najveći izazov do sada za njegovu primjenu u praksi.

U vezi s navedenim, ustavna je zadaća Ustavnog suda da razvika nacionalnog obiteljskopavnog zakonodavstva razmatra u skladu s razvitkom demokratskog društva i u skladu s promjenama koje taj razvitak donosi. U jezgri je hrvatskog Ustava razvitak i napredovanje. Tumačeći odredbe Ustava dinamičkom ili evolutivnom interpretacijom, Ustavni sud uvažava promjene u društvenim, političkim i ukupno životnim odnosima koje se u državi događaju, modernizaciju društva i potrebu stalnog unapređenja hrvatskog obiteljskog prava u skladu s mjerodavnim europskim pravnim standardima i suvremenom državnim obiteljskopravnom politikom čiji se ciljevi stalno usklađuju s promjenama u društvu i na nacionalnoj i na europskoj razini, kao i na globalnoj razini. Dakle, kako bi se protumačila pojedina pravna norma kao dio cjeline ObiZ-a/15, potrebno je pratiti i društvene i pravne činjenice i okolnosti koje su utjecale na njezinu pojavu.

24. Sve što je navedeno u prethodnim točkama obrazloženja ove odluke i rješenja (u točkama 16. – 23.), odredilo je opseg ustavnosudskog nadzora ObiZ-a/15 u ovom postupku, ali i način ispitivanja suglasnosti s Ustavom osporenih odredaba tog zakona *in abstracto*. Ustavni sud pritom ponovo naglašava kako nije nadležan ocjenjivati svrsishodnost obiteljskopravnog normativnog modela i prikladnost pojedinih njegovih instituta, već samo ispunjava li ObiZ/15, u okviru modela koji je odabrao Hrvatski sabor, svoju funkciju u zaštiti ljudskih prava (na privatni i obiteljski život), promatranu u svjetlu dinamičke interpretacije Ustava u skladu s europskim pravnim standardima.

V. PRIGOVORI PREDLAGATELJA

A. OPĆENITO O PRIGOVORIMA

25. Pregledom zaprimljenih prijedloga Ustavni sud utvrdio je da gotovo svi predlagatelji osporavaju suglasnost s Ustavom ObiZ-a/15 u cijelosti dok pojedini predlagatelji, pored suglasnosti s Ustavom ObiZ-a/15 u cijelosti, posebno osporavaju i suglasnost njegovih pojedinih odredaba s Ustavom.

Kada je riječ o takvim pojedinačnim prigovorima, predlagatelji su, kao što je prethodno već spomenuto (v. točku 5.1. obrazloženja ove odluke i rješenja), osporili ustavnost više od 140 članaka ObiZ-a/15 odnosno njihovih pojedinih stavaka, točaka, rečenica ili dijelova rečenica unutar pojedinih stavaka ili točaka.

25.1. Ustavni sud dalje primjećuje da su prigovori predlagatelja usmjereni na gotovo sva područja koja su predmet uređenja ObiZ-a/15, to jest brak i izvanbračnu zajednicu žene i muškarca, odnose roditelja i djece, mjere za zaštitu prava i dobrobiti djeteta, skrbništvo, posvajanje, uzdržavanje, obvezno savjetovanje i obiteljsku medijaciju, te postupke u vezi s obiteljskim odnosima i skrbništvom.

Većina predlagatelja osporila je i prijelazne i završne odredbe ObiZ-a/15 u dijelu kojim je nadležnim tijelima naloženo da u određenom roku donesu više podzakonskih akata (pravilnika) za provedbu ObiZ-a/15 (članak 559. ObiZ-a/15), zatim odredbe o ostavljanju na snazi (do stupanja na snagu novih provedbenih propisa) provedbenih propisa (pravilnika) donesenih na temelju ObiZ-a/14 (članak 560. ObiZ-a/15) te odredbu o stupanju ObiZ-a/15 na snagu (članak 562. ObiZ-a/15).

25.2. S obzirom na navedeno, Ustavni sud utvrđuje da se prigovori predlagatelja mogu najprije razvrstati u dvije osnovne skupine: one kojima se osporava formalna (ne)suglasnost ObiZ-a/15 s Ustavom i one kojima se osporava materijalna (ne)suglasnost ObiZ-a/15 s Ustavom.

Prigovori predlagatelja o materijalnoj (ne)suglasnosti s Ustavom, mogu se dalje razvrstati na one usmjerene na osporavanje suglasnosti ObiZ-a/15 s Ustavom u cjelini (opći prigovori), i one pojedinačne, to jest one usmjerene na osporavanje suglasnosti pojedinih odredaba ObiZ-a/15 s Ustavom (pojedinačni prigovori).

25.3. Prigovore koji se odnose na formalnu (ne)suglasnost ObiZ-a/15 s Ustavom i ocjenu tih prigovora Ustavni sud izložio je u rješenju (v. točke 89. – 93. obrazloženja ove odluke i rješenja), jer je u odnosu na te prigovore utvrdio da ne postoje pretpostavke za pokretanje postupka ocjene nesuglasnosti ObiZ-a/15 s Ustavom iz razloga koji se navode u tom rješenju. Stoga se u odnosu na prigovore formalne nesuglasnosti s Ustavom upućuje na navedeni dio rješenja.

U nastavku obrazloženja odluke navest će se prigovori koji se odnose na materijalnu (ne)suglasnost s Ustavom ObiZ-a/15 i ocjena tih prigovora.

B. PRIGOVORI MATERIJALNE (NE)SUGLASNOSTI S USTAVOM

26. Kada je riječ o prigovorima materijalne (ne)suglasnosti ObiZ-a/15 s Ustavom, Ustavni sud primjećuje da pojedini prigovori predlagatelja otvaraju pitanja koja dovode u sumnju suglasnost s Ustavom određenih osporavanih odredaba ObiZ-a/15, bilo s materijalnog aspekta (primjerice, zakonsko rješenje o pravu djeteta na saznanje podrijetla) bilo s procesnog ili proceduralnog aspekta (primjerice, propisivanje u jednim odredbama da se neka pravna stvar rješava u parničnom postupku, a u drugim odredbama da se ta ista pravna stvar rješava u izvanparničnom postupku), bilo s aspekta zakonskih manjkavosti (primjerice, nepostojanje odgovarajućih zakonskih odredaba kojima je propisan način i nadležnost za rješavanje sukoba oko sadržaja roditeljske skrbi) bilo pak s nomotehničkog aspekta (primjerice, ponavljanje odredbe istog sadržaja na dva mjesta u zakonskom tekstu).

26.1. Većina ostalih prigovora predlagatelja usmjerena je na navodno nedopustive manjkavosti zakonskog teksta, koje ga čine nejasnim, neodređenim i nedosljednim, što može imati izravne posljedice na njegovu primjenu u praksi, bilo u pogledu njegove neujednačene primjene (zbog potrebe tumačenja velikog broja njegovih odredaba) bilo u pogledu opće neprimjenjivosti pojedinih dijelova zakonskog teksta (iz razloga što postoji niz odredaba koje su konfuzne i kontradiktorne te neživotne i neprimjenjive) ili pak zbog nepripremljenosti institucionalnih mehanizama za njegovu djelotvornu provedbu u upravnoj i sudskoj praksi.

26.2. U nastavku obrazloženja najprije će se iznijeti prigovori predlagatelja koji se odnose na materijalnu (ne)suglasnost ObiZ-a/15 s Ustavom u cjelini (opći prigovori), a potom na pojedine osporene odredbe (pojedinačni prigovori).

1) Opći prigovori

a) Opći prigovori predlagatelja

27. U odnosu na razloge Vlade zbog kojih je ObiZ/15 donesen (*ratio legis*), predlagateljica »Autonomna ženska kuća Zagreb« navodi:

»Zakon je ponovno donesen jer je nadležno Ministarstvo kao Predlagatelj tvrdio da novi zakon treba donijeti jer je nakon odluke Ustavnog suda U-I-3101/2014 od 12.1.2015.g., nastala pravna nesigurnost zbog činjenice da su u razdoblju dok je zakon iz 2014.g. bio na snazi donesene pravomoćne presude koje se ne mogu izvršiti, niti se mogu ponovno donijeti jer se radi o već presuđenim stvarima (res iudicata). Tvrdnja zakonodavca nije točna jer se u obiteljskim stvarima, zbog promijenjenih okolnosti, mogu donositi nove odluke koje će biti ovršne, a to se upravo i učinilo u dnevnoj dinamici rada, tako da su u radu AŽKZ primjerice novim prijedlozima odavno zamijenjene svojedobno donesene privremene mjere (primjenom OBZ 75/14). (...)«

27.1. Svi predlagatelji složni su u tvrdnji da je najveći dio osporenih odredaba ObiZ-a/15 ostao nepromijenjen i identičan odredbama ObiZ-a/14, primjenu kojih je Ustavni sud privremeno obustavio.

Tako primjerice predlagatelj HOK u svojem prijedlogu navodi:

»Za potrebe analize Zakona Radno tijelo HOK-a (u kojem su odvjetnici koji se dugogodišnjim iskustvom u obiteljskim stvarima) je raščlanilo zakon na način da je svaki stavak članka u kojem je došlo do bilo kakve promjene (bilo da je dio članka u nekom dijelu istovjetan, u nekom preinačen, a u nekom dijelu predstavlja novu odredbu) – smatran posebnom odredbom.

Prema takvoj računici ObZ 2015. u odnosu na ObZ iz 2014 obuhvaća 737 odredaba od čega su 493 ili 67% istovjetne, 168 ili 23% preinačeno a 76 odredaba ili 10% je novih.

Iz ovog proizlazi da su čak dvije trećine novog zakona istovjetne zakonu koji je Ustavni sud suspendirao.»

27.2. Nadalje, većina predlagatelja smatra da pravnoj sigurnosti i dobrobiti građana svakako ne doprinosi odluka zakonodavca da se veliki dio materije koji je obuhvatao ObiZ-om/15 dalje razrađuje podzakonskim aktima (pravilnicima), i to posebno podzakonskim aktima čija je pravna osnova za donošenje kasnije otpala.

Primjerice, predlagateljice Bojić i dr. navode:

»1) člankom 560. ObZ/15, od ukupno 22 Pravilnika koja se imaju primjenjivati kao provedbeni propisi za ovaj zakon, 15 Pravilnika doneseno je prošle godine, na temelju suspendiranog ObZ/14. Na taj način dolazi do apsurdne i nedopustive situacije da osporavani ObZ/15. nalaže primjenu podzakonskih propisa koji su doneseni na temelju suspendiranog Zakona, te je nejasno temeljem čega su uopće ostavljeni na snazi.

2) Vezano uz donošenje spomenutih pravilnika ukazuje se na potpuni izostanak javne rasprave te konačno,

3) sama činjenica da se primjenjuju isti Pravilnici koji su doneseni uz provedbu ObZ/14, ukazuje na to, da su ObZ/14 i ObZ/15, suštinski isti propisi.

Podsjeća se na ustaljenu sudsku praksu Ustavnog suda da prestantkom važenja zakona kao pravne osnove za donošenje drugog propisa (podzakonskog akta za provedbu zakona), prestaju vrijediti i drugi propisi doneseni u svrhu provedbe zakona. (...)

Smatramo da već time, u samim prvim koracima nastajanja ovog zakona, nedostaje potreban legitimitet i dio stručnog upliva koji je nužan kod nastanka novog zakona.»

27.3. U pogledu nomotehničkog aspekta ObiZ-a/15, predlagatelji smatraju da je »nezgrapan i krajnje nepregledan«, i da su pravne norme »konfuzne, nejasne, nečitke, obiluju gramatičkim i pravopisnim greškama«. Zaključuju da, gledajući ObiZ/15 kao cjelinu, taj je zakon »hipertrofirani, nelogičan i nepregledan«.

Primjerice, predlagatelj Domjanović navodi:

»Osporavani Obiteljski zakon (NN 103/15) sušta je suprotnost zahtjevu za jasnoćom pravne norme.

a) Potrebno je upozoriti na izuzetno loše rješenje kojem se zakonodavac utekao, a odnosi se na nekonzistentno miješanje materijalno-pravnih i procesno-pravnih odredaba. Zakonodavac ponekad u materijalno-pravnih odredbama upućuje da se rokovi nalaze u procesnom dijelu zakona (tako npr. čl. 49. st. 3. ili čl. 73), a ponekad čini potpunu zbrku i kaos, osobito u dijelu o porijeklu djeteta, pa neke odredbe smješta u prvi dio zakona, a neke u procesni dio. Potpuno je nemoguće ovladati ovom materijom zbog njezine nejasnoće, nelogičnosti i 'čjepkanja' odredaba... Zakonodavac je trebao nakon materijalnih odredaba navesti rokove (kao što navodi tužitelj) ili da jednostavno rokove smjesti u procesni dio zakona, jer primjenjivač norme zna što znači procesni dio zakona.

b) Ovaj zakon vrvi nepravničkim, nejasnim novotvorinama koje ništa ne znače. Uvode se neki pojmovi koji su potpuno neprimjereni. Tako: bliske osobe s kojima dijete ne stanuje (čl. 84. st. 4.), osobito bliske osobe (čl. 95. st. 2., 124.), roditelj koji je spreman na suradnju (čl. 105. st. 3.), kontrola drugog roditelja (čl. 111. st. 2.), preuzimanje djeteta (čl. 122. st. 2.), osoba koja je važna u djetetovom životu (čl. 130.), jasne upute (146. st. 2.), stanovanje s djetetom (čl. 155. st. 1.), slaba vjerojatnost (čl. 157. st. 4.), nesposoban u tolikoj mjeri (čl. 190. st. 1. t. 3.), predstavljalo, odnosno predstavlja (čl. 299).«

Predlagateljice Bojić i dr. navode:

»(...) Naime, ovoj nejasnoći propisa doprinosi činjenica da se u tekstu uporno koristi 'tehnologija pisanja' kojom se čitatelja u jednoj odredbi numerički upućuje na odredbu propisa koja se nalazi na posve drugom kraju zakona, da bi se u toj drugoj odredbi, onaj koji čita numerički upućivao na treću odredbu i tako unedogled. Tako, vrlo često u praćenju pojedinog područja ili pojedinog instituta u tekstu zakona, potrebno je neprestano prelistavati stranice zakona od odredbe do odredbe, a u cilju pokušaja shvaćanja cjeline. Pojedina područja i instituti do te mjere su napisani komplicirano ili su obrađeni u različitim dijelovima zakona, da je jedini način na koji je moguće shvatiti cjelinu,

taj, da se tekst zakona pratiti uz papir i olovku i shematski pokušaj prikazati ono što je napisano u nepotrebno glomaznom tekstu ObZ/15.

Ako je ovo bilo teško predlagateljicama koje su po zanimanju odvjetnice čiji je posao čitanje, razumijevanje i primjena zakona, postavlja se pitanje na koji način će ObZ/15. moći razumjeti ogroman broj građana na koje se ObZ/15. odnosi i kojima će isti uređivati njihove obiteljske odnose. Budući se radi o vrlo osjetljivim pitanjima i odnosima, tim više je dužnost obiteljskog propisa da bude jasan, razumljiv i pregledan.»

27.4. U pogledu nedostataka pojedinih zakonskih rješenja, predlagateljica »Autonomna ženska kuća Zagreb« navodi:

»U zakonu se koristi termin 'obiteljsko nasilje' premda je u Kaznenom zakonu sve do nedavno bilo brisano kazneno djelo nasilničkog ponašanja u obitelji, da bi ponovno bilo vraćeno, time da postoji i cijela paleta kvalifikatornih oblika kaznenih djela koje je moguće počinuti u odnosu na člana obitelji, a koje Obiteljski zakon ne prepoznaje.

Iako počiva na načelu prvenstvene zaštite dobrobiti djeteta, zakon će s više svojih odredbi, zbog iznimno loših zakonskih rješenja koja uopće ne štite dječju dobrobit, teško povrijediti zajamčena prava djece i ugroziti njihovo zdravlje i razvoj.

Zakon olako pristupa pitanju oduzimanja djece roditeljima (...)

Umjesto da liberalizira, predlagatelj je zakomplicirao postupak razvoda nesvrhovitim rješenjima kojima se razvod može bezrazložno i posve nepotrebno odugovlačiti. (...) Sve odredbe osporavanog zakona kojima se bračni partneri upućuju u dugotrajan proces obveznog savjetovanja a potom i obiteljske medijacije prije pokretanja sudskog postupka, predlagateljica smatra neustavnim...

(...)

Centrima za socijalnu skrb daju se prevelike ovlasti. Prijedlog Obiteljskog zakona polazi od pogrešne presumpcije da su Centri za socijalnu skrb ekipirani kadrom koji većinom stručno vodi postupke posredovanja i intervencije u obiteljske odnose. Situacija u praksi je bitno drugačija. (...) U brojnim slučajevima Centri ne postupaju sukladno Protokolu o postupanju u slučajevima nasilja u obitelji, a osporavanim Obiteljskim zakonom propisana je obveza suradnje i sa takvim kadrom Centra za socijalnu skrb pod prijetnjom materijalnim kaznama i oduzimanjem djece i to bez prava na odvjetnika.»

27.5. U pogledu uvođenja novih instituta, kao što su primjerice medijacija i centar za posebno skrbništvo, predlagateljice Bojić i dr. navode:

»(...) Uvode se instituti medijacije i centra za posebno skrbništvo za čije funkcioniranje ne postoje dostatni materijalni, proračunski i tehnički uvjeti, ni dovoljna ekipiranost. Primjerice u javnosti se objavljivo podatak o osam posebnih skrbnika za područje cijele Hrvatske.

(...) Prije svega, životno je nelogično da samo osam posebnih skrbnika koji su u vrijeme primjene ObZ/14 obavljali funkciju zastupanja djece, aktivno i savjesno sudjeluje u brojnim postupcima koji su započeti. Treba reći da se ovdje ne podrazumijevaju samo postupci obveznog savjetovanja pred centrima za socijalnu skrb, već i sudski postupci koje su građani pokretali nastojeći institutima privremene mjere... privremeno urediti mjesto stanovanja djeteta i/ili ishoditi odluke o plaćanju uzdržavanja. Posebni skrbnici zastupat će djecu također i u svim meritornim postupcima pred sudom. Ne treba zaboraviti da posebni skrbnici zastupaju i sve odrasle osobe...

Ono što u tom kontekstu djeluje zastrašujuće jest činjenica da Vlada... kao predlagatelj zakona nije izradila projekciju mogućeg broja postupaka u kojima će trebati sudjelovati posebni skrbnici, kao niti projekciju konačnog broja posebnih skrbnika koji će trebati obavljati ove odgovorne dužnosti. Iskustva sa zastupanjima posebnih skrbnika u praksi u vrlo kratkom vremenu primjene ObZ/14, iznimno su loša. Ne ulazeći pri tome u sposobnost i stručnost posebnih skrbnika, valja reći da posebni skrbnici nisu mogli aktivno i valjano sudjelovati u postupcima, te su se u postupcima, kada se tražilo njihovo mišljenje isključivo priklanjali mišljenjima centara za socijalnu skrb. Osobnu komunikaciju sa djecom nisu ostvarivali, u više navrata su tako kasno dobili poziv da nisu bili upoznati sa sadržajem sudskih spisa, a najčešće su ispričavali svoje nedolaske zbog drugih obaveza. Sve ovo dovodi u pitanje i sam smisao postojanja Centra za posebno skrbništvo, legitimnost dodatnog opterećivanja poreznih obveznika, a u konačnici i dobrobit onih kojima je zastupanje u postupcima potrebno. (...)

b) Opće ocjene Pravobraniteljice za djecu

28. U svojem očitovanju Pravobraniteljica navodi:

»Načelno se može istaknuti da smo uočili da u slučaju konfliktnih obiteljskih odnosa koji se prvenstveno reflektiraju na djecu i moguću povredu njihovih prava te zahtijevaju angažman nadležnih institucija radi zaštite prava i interesa djece, a što je materija Obiteljskog zakona, postoje brojni problemi koji se trebaju rješavati sustavno, normativnim unapređenjem, ali i osiguranjem uvjeta i financijskih resursa za provođenje propisa. Bez osiguranja dovoljnog broja sustavno educiranih i superviziranih stručnjaka u sustavu socijalne skrbi i pravosuđu; osiguranja dovoljnog broja posebnih skrbnika za zastupanje interesa djeteta u konfliktnim obiteljskim odnosima uz osiguranje uvjeta za njihov kvalitetan rad; osnivanja specijaliziranih obiteljskih sudova s organiziranim dežurstvom sudaca i ekipiranim stručnjacima koji će sucima pomoći u zaštiti prava i dobrobiti djece koja sudjeluju u postupcima; osiguranja uvjeta za sudjelovanje djeteta koje dijete neće traumatizirati; osiguranja žurnog postupanja i donošenja odluka te njihovo učinkovito provođenje niti jedan propis, neće moći osigurati zaštitu dobrobiti i najboljeg interesa djeteta, na što državu obvezuje Konvencija o pravima djeteta.«

c) Stručna mišljenja katedri obiteljskog prava o općim prigovorima

29. U stručnom mišljenju o općim prigovorima predlagatelja PF Zagreb navodi:

»1. Prijedlog... podnositelja Hrvatska odvjetnička komora...

(...)

Složili bismo se s predlagateljem da Obiteljski zakon sadrži mnoštvo odredaba koje su međusobno kontradiktorne, sadržajno konfuzne, nejasne, neživotne i neprimjenjive. Upravo stoga mnoge od odredaba otvaraju prostor za različito tumačenje, dvojbe u načinu primjene što predstavlja ugrozu vladavine prava po štetu kako građana na koje se taj propis ima primjenjivati tako i pravnog sustava u cjelini. Stoga smo suglasni s mišljenjem i prijedlogom podnositelja da Ustavni sud treba u cijelosti ukinuti Obiteljski zakon, NN 103/15.

(...)

4. Prijedlog... podnositeljice Ines Bojić...

(...)

Činjenica jest da suglasnost s Ustavom... te međunarodnim dokumentima koji su dio unutarnjeg pravnog poretka Republike Hrvatske, predstavlja osnovni postulat vladavine prava i poštovanja hijerarhije pravih propisa. Smatramo da su predlagateljice uvodno vrlo jasno naznačile opće manjkavosti Obiteljskog zakona 2015, brzu i iznimnu ne-transparentnu proceduru usvajanja, brojna neriješena ili iznimno loše riješena pitanja uređenja obiteljskopравниh odnosa, koja, uvjereni smo, primjenom Obiteljskog zakona 2015 ugrožavaju kako pravnu sigurnost tako i dovode u pitanje vladavinu prava, poput nejasnosti, kontradiktornosti ili pak posvemašnje besmislenosti pojedinih normi. Stoga doista najveći broj istaknutih prigovora držimo utemeljenim te smo mišljenja da je provedba Obiteljskog zakona 2015 ugroza vladavine prava i kao takva suprotna odredbama i smislu Ustava Republike Hrvatske.

Primjedbe koje predlagateljice ističu o nespremnosti sustava da ovaj propis bude primjenjivan sukladno pravilima struke držimo više nego opravdanim. To ne dovodi u pitanje kompetentnost državnih tijela – sudskih, upravnih, u čije djelovanje imamo puno povjerenje, ali dovodi u pitanje vladavinu prava u praktičnoj primjeni propisa, budući da je za nemali broj odredaba i prije stupanja na snagu Obiteljskog zakona bilo jasno da neće moći ostvariti svoj smisao, primjerice one o Centru za posebno skrbništvo, za koje je evidentno da, unatoč naporima djelatnika, nije, a i ne može biti, dovoljno osnaženo da bi ispunjavao sve zadaće koje su mu stavljene u nadležnost.

Glede primjedbe o prečestom mijenjanju zakona i nezastupljenosti stručnjaka, smatramo to velikim propustom izvršne vlasti, no u ovom slučaju ta primjedba ne može biti predmetom ustavnosudske

prosudbe, već samo zdravologičkog promišljanja o kakvoći propisa koji se donosi bez uvažavanja struke, prakse, pluraliteta mišljenja i konsensusa svih.

(...)

5. Prijedlog... podnositelja Marin Domjanović...

(...)

Mišljenja smo da je predlagatelj uvodno jasno istaknuo opće nedostatke Obiteljskog zakona koji ugrožavaju pravnu sigurnost i predstavlja ozbiljnu opasnost za vladavinu prava čime je sasvim opravdana upitna njegova ustavnost.

(...)

U okviru ovog Stručnog mišljenja smatramo da je potrebno da Ustavni sud upozorimo i na neke druge pojedinosti u vezi s ocjenom ustavnosti Obiteljskog zakona iz 2015.

Naime, osam prijedloga za ocjenu ustavnosti koje smo analizirali ... obuhvatilo je izuzetno velik broj odredaba Obiteljskog zakona, otprilike 211 odredaba. Razmatrajući sve prijedloge za ocjenu ustavnosti zamjećujemo da postoji velik broj različitih zakonskih odredaba kojima predlagatelji osporavaju ustavnost. Kad pak različiti predlagatelji osporavaju istovjetnu zakonsku uredbu, pozivaju se na iste ili različite ustavne razloge, što cjelovito uzevši govori o različitim i viševrsnim aspektima neustavnosti pojedinih odredaba. U Stručnom smo mišljenju stoga, kad je bilo potrebno, istaknuli i dodatne elemente protuustavnosti pojedinih odredaba. Osim, po našem mišljenju velikog broja odredaba protivnih Ustavu RH, predlagatelji su upozorili i na zakonske praznine koje ne osiguravaju načelo pravne sigurnosti u praksi, nerijetko upozoravaju na odredbe koje su neprecizne, poneke duplicirane u zakonskom tekstu. Manji je broj odredaba koje nismo smatrali protivnim Ustavu. Izračun jest da je otprilike 75% odredaba koje su podnesene na ocjenu ustavnosti doista i protivno Ustavu Republike Hrvatske.

U smislu nepreciznosti zakonskoga teksta ističemo i činjenicu da pojedini nadnaslovi iznad odredba ne odgovaraju njezinom sadržaju, te da zakonodavci neke institute uređuje unutar poglavlja u zakonu kojemu sadržano ne pripadaju. Sve to govori o vrlo lošem propisu čija primjena u praksi jest upitna.

Činjenica jest, isto tako, da se u mnogim prijedlozima ističe negativnost prakse koja se temelji naizgled ustavnopravno neprijepornoj odredbi, no riječ je o odredbama koje su iznjedrile lošu, štetnu i protuustavnu praksu, a na koju ukazuju upravo praktičari koji svakodnevno primjenjuju propis.

Nakon iznesenoga Stručnog mišljenja u vezi s podnesenim prijedlozima za ocjenu ustavnosti, smatramo korisnim upozoriti Ustavni sud i na niz spornih i logički izrazito protuslovnih odredaba, kako unutar sebe samih, tako i u komparaciji s drugim odredbama, zatim na propuste i pravne praznine, a koji nisu bile predmetom kritika podnesenih prijedloga, što sve provocira neželjene pravne i životne posljedice za brojne članove obitelji te stvara konfuziju i kaos u pravosuđu. (...)

Povrh svega, šteta je što u nekim slučajevima zakonodavac nije posegnuo za razradom postojećih instituta, jer je sudska praksa pokazala smjer u kojem promjene de lege ferenda trebaju ići, već se zadržao na prepisivanju odredaba iz Obiteljskog zakona 2003, a koje su protekom desetogodišnje primjene iziskivale neka poboljšanja i promjene.«

U stručnom mišljenju PF Zagreb nabrojio je više članaka ObiZ-a/15 koje smatra nesuglasnim s Ustavom, osim onih koji su navedeni u prijedlozima predlagatelja (članci 11., 62., 83., 116. stavak 3., 117., 118., 122., 125., 130., 134., 155., 176. stavak 1., 184., 190. stavak 1. točka 1., 220. stavak 3., 225. stavak 3., 235. stavak 3., 236. stavak 5., 240. stavak 1. točka 7., 241. stavak 2., 263. stavak 2., 278. stavak 2., 280., 281., 289. stavak 2., 325. stavak 1., 339. stavak 2. i 461. ObiZ-a/15).

U nastavku navodi:

»Ocjenjeno stanje smatramo zabrinjavajućim, kako zbog mnogobrojnih povreda različitih načela, a poglavito načela vladavine prava, nepoštivanja Ustava Republike Hrvatske kao temeljnog zakona u državi od strane zakonodavca, te mogućnosti vođenja novih postupaka protiv Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava.

Dakako, naše Stručno mišljenje fokusiralo se na prijedloge i odredbe koje su podnesene na ocjenu ustavnosti Ustavnomu sudu, no činjenica je da popis, po našem mišljenju protuustavnih odredaba, daleko nadmašuje ono što je u prijedlozima obuhvaćeno.

Nejasne, neodređene i neprecizne pravne norme jedno su od obilježja ovoga zakona. Ističemo kako je riječ o direktnoj povredi zahtjeva za određenošću i preciznošću pravne norme, a o čemu se je Ustavni sud u više navrata nedvosmisleno izjasnio. (...)«

29.1. U stručnom mišljenju o općim prigovorima predlagatelja PF Split navodi:

»Podnositeljice prijedloga: I. Bojić...

Opći prigovori predlagateljica na ObZ/15 – U III. dijelu prijedloga predlagateljice ističu više općih prigovora na ObZ/15, koji su svi redom utemeljeni i primjereno obrazloženi... Između ostalog, predlagateljice ukazuju na nedostatak obrazloženja niza novih instituta koji donose strukturalne promjene u obiteljskopravno uređenje, nepostojanje uvjeta za stvarno stupanje na snagu i primjenu ObZ-a/15 te navode više primjera nomotehničkih manjkavosti koji navode na zaključak da je zakonski tekst kao cjelina vrlo nepregledan, što s aspekta vladavine prava i pravne sigurnosti ne može biti prihvatljivo. Mišljenja smo da su svi prigovori koje u ovom dijelu ističu predlagateljice opravdani, utemeljeni i argumentirani te da već sami za sebe ukazuju na strukturalne nedostatke ObZ-a/15.

(...)

Podnositelj prijedloga: M. Domjanović, odvjetnik iz Zagreba, (predmet br. U-I-4208/2015)

Predlagatelj uvodno iznosi nekoliko načelnih argumenata u prilog zaključku o potrebi pokretanja postupka za ocjenu suglasnosti osporavanih odredbi s Ustavom. Tako se opravdano i utemeljeno ukazuje na propuste koji ugrožavaju ustavna načela i Ustavom zaštićena prava, a posebno se ističu opasnosti koje proizlaze iz nepreciznosti Zakona kao cjeline. Držimo da su primjedbe predlagatelja u ovom dijelu utemeljene i da iste ukazuju na strukturalne nedostatke ObZ-a/15.

(...)

Ostali prijedlozi:

1) Podnositeljica prijedloga: Hrvatska odvjetnička komora...

U prijedlogu za ocjenu ustavnosti ObZ-a/15 kojeg je podnijela Hrvatska odvjetnička komora opisno se iznose načelne primjedbe u odnosu na navedeni Zakon, bez osvrtnja i komentiranja pojedinih njegovih odredbi. Bez obzira na to, izneseni prigovori su utemeljeni i opravdani (...)«

29.2. U stručnom mišljenju o općim prigovorima predlagatelja PF Rijeka navodi:

»1. Prijedlog... podnositelja Hrvatska odvjetnička komora...

Predlagatelj iznosi načelne razumne dvojbe koje ukazuju na nepripremljen i nepripremljen zakonski projekt koji je brzopleto donesen iz političkog inata i čijem donošenju nije prethodio postupak usuglašavanja stajališta i kojem nedostaje jasna dugoročna vizija potreba društva za sustavom specijaliziranih tijela koja će dugoročno zadovoljavati sve veće potrebe za pravnom intervencijom u obiteljske odnose. (...)«

(...)

Prihvaćamo stajalište predlagatelja da je Obiteljski zakon iz 2015. u znatnome dijelu zapravo prepisan Obiteljski zakon iz 2014. ...

Prvo čitanje nakon objave u Narodnim novinama kao i eto već trogodišnja praksa primjene nedvojbeno dokazuju Obiteljski zakon sadrži mnoštvo odredaba koje su kontradiktorne, konfuzne, nejasne, nelogične i stoga neprimjenjive. Niz odredaba otvara prostor za različito tumačenje što stvara nepovjerenje u pravni sustav i ugrožava krhku, ako je ikad i postignuta vladavinu prava u Republici Hrvatskoj.«

Zaključno, PF Rijeka navodi:

»Obiteljski zakon trebao je biti na znanstvenim osnovama utemeljeno djelo struke s jasnom političkom potporom da se radi o dugoročnom projektu iza kojeg stoji jasna vizija predlagatelja (...) Prijelaznim i završnim odredbama trebalo je razborito pripremiti teren za primjenu zakona poštujući načelo vladavine prava kako bi se uravnoteženo, nediskriminirajući i proporcionalno osigurala zaštita ljudskih prava građana što je postojećim zakonom nije ni približno ostvareno.

U postupku donošenja u potpunosti je zanemarena pravna sigurnost i izvjesnost kao stup svakog pravnog sustava. Nije se vodilo računa o materijalnim i organizacijskim pretpostavkama, kao ni o temeljnim načelima pravnog sustava. Nema u podlozi vizije i vjere u taj projekt koji zahtjeva radikalni i žurni preustroj državnog aparata, od specijaliziranih sudova i ustroja posebnih obiteljskih centara budući da ljudska prava koja su danas u nadležnosti tzv. centara za socijalnu skrb nisu socijalne kategorije!

(...)

(...) Stanje u kojem se pravni sustav RH zatekao 'stupanjem' na snagu Obiteljskog zakona upravo je eklatantan primjer pravne anarhije, neracionalnog postupanja što ne doprinosi pravnoj sigurnosti i izvjesnosti kao osnovama vladavine prava, već opasno generira pravnu nesigurnost i neizvjesnost.

(...)

Mišljenja smo da oni koji su pisali zakon nisu imali dovoljno vremena i hrabrosti provjeriti primjenjivost i učinkovitost novih rješenja mentalnim vježbama rješavanja zamišljenih hipotetskih slučajeva i usporedbom dobivenih rješenja s onima koje prethodni Obiteljski zakon proizvodio u praksi upravnih i sudskih tijela. (...)

Sustavnom, iako vrlo otežanom interpretacijom zakona zbog neracionalne neekonomičnosti, nomotehničke nepreciznosti i uvođenja neodređenih i uopćenih pojmova ugrožena je stabilnost pravnog poretka, a građani su dovedeni u neravnopravan i nejednak položaj s obzirom na trenutak pokretanja sudskih ili upravnih postupaka. Tako primjerice nadležna tijela za primjenu zakona u vrijeme stupanja na snagu gotovo da nisu postojala, primjerice Centar za posebno skrbništvo.

U podlozi donošenja Obiteljskog zakona ogleda se niska razina političke kulture kojoj je strana ideja o diobi vlasti, a potpuno nejasna ideja o vladavini prava. (...)

(...)

(...) Bjelodano je da se zakonom uvode novine poput obiteljske medijacije ili centra za posebno skrbništvo što jasno upućuje na nepripremljenost i nedjelotvornost postojećeg sustava centara za socijalnu skrb. Bjelodano je da u pravosuđu i upravi nedostaju specijalisti koji prate komparativna iskustva i praksu europskih sudova. (...)

(...)

Danom početka primjene zakona trebala je postojati kompletna infrastruktura, a prije toga dostatno razdoblje za upoznavanje struke s novinama i 'testiranje' kroz edukaciju. U slučaju ovog zakona razvidno je nepostojanje tih temeljnih pretpostavki.

(...)

Mišljenja smo da su prigovori predlagatelja utemeljeni (...)

(...)

Mišljenja smo da Ustavni sud polazeći od načela vladavine prava treba upozoriti na kršenje načela razmjernosti, kriterije jasnoće, preciznosti i predvidljivosti. Provjerom prikladnosti, nužnosti i uravnoteženosti normi Obiteljskog zakona može se zaključiti da nisu ostvarene pretpostavke da je država na apstraktan način udovoljila minimalnim zahtjevima pravne regulacije.

(...)

(...) Obiteljski zakon mora dosljedno, transparentno, na svima razumljiv način, budući je adresat doista narod, ispunjavati barem formalne kriterije jasnoće, predvidljivosti i preciznosti što sve bjelodano nedostaje tekstu Obiteljskog zakona.«

d) Mišljenje predstavnika obiteljskopравnih stručnjaka (teoretičara i praktičara) o ObiZ-u/15

30. Ustavni sud, pri ocjeni suglasnosti s Ustavom osporenog ObiZ-a/15, uzeo je u obzir i zaključke iznesene u Obrascu prethodne procjene za obiteljski zakon (»Obrazac iskaza o procjeni učinaka propisa«) Ministarstva socijalne politike i mladih (klasa: 011-02/16-02/5, urbroj: 519-03-1-2/1-16-6), sačinjen 21. rujna 2016., nakon stupanja na snagu ObiZ-a/15. Iz navedenog obrasca proizlazi da je to Ministarstvo 14. ožujka 2016. donijelo Odluku o osnivanju i

imenovanju članova Radne skupine za analizu i ocjenu dotadašnjih učinaka i iskustava u primjeni Obiteljskog zakona (ObiZ-a/15) s Odlukom o izmjeni i dopuni te odluke od 22. ožujka 2016. Radna skupina sastojala se od ukupno 26 nezavisnih stručnjaka, teoretičara i praktičara – predstavnika akademske zajednice, ureda pravobranitelja, sudova, profesionalnih udruženja, udruga, centara za socijalnu skrb, Centra za posebno skrbiništvo, Ministarstva i odvjetnika, sa zadatkom izrade stručne analize dotadašnjih učinaka i iskustava u primjeni ObiZ-a/15 te izrade stručne preporuke odnosno mišljenja o potrebi eventualnog pristupanja izmjenama, dopunama, odnosno o izradi novog obiteljskog zakona.

30.1. Radna skupina donijela je na sastanku održanom 11. travnja 2016., u nazočnosti 23 od ukupno 26 članova, jednoglasno, Stručno mišljenje s prijedlozima od 11. travnja 2016. U Obrascu se navodi da je navedeno stručno mišljenje sastavljeno na temelju: »a) stručnih znanja, mišljenja, prijedloga i iskustava članova Radne skupine, kao i b) na temelju provedene stručne rasprave sa zainteresiranim predstavnicima iz područja obiteljskoppravne zaštite iz cijele Republike Hrvatske kojima je prethodno upućen pisani poziv sa zamolbom za sudjelovanjem u ovoj stručnoj raspravi«.

U navedenom stručnom mišljenju navode se sljedeći zaključci radne skupine:

»Zaključci Radne skupine mogu se objediniti u gledištu da je zakon nečitak, nedorađen, konfuzan, u nekim situacijama (institucijama) nelogičan, nedorečen, nepregledan, normativno preopsežan, da postoje pravne praznine i kontradiktornosti, da bi mnoge cjeline trebalo mijenjati, kao i da su mnogi instituti teško razumljivi, te da izazivaju i da će uzrokovati probleme u praksi, što stvara pravnu nesigurnost i šteti građanima.

Radna skupina je zaključila da je tekst kakav predstavlja ObZ 2015. nemoguće prepraviti, posebice iz razloga jer se primjedbe i dvojbe tiču svih dijelova zakona, te da bi samo nekoliko dobrih rješenja koja predstavljaju dio modernizacije obiteljskog prava trebalo inkorporirati u novi propis.

Pritom su svi sudionici bili mišljenja da je dobra polazišna osnova za novi propis Obiteljski zakon iz 2003. godine, iz razloga osiguranja pravnog kontinuiteta uz uvažavanje europske pravne stečevine i međunarodnih obaveza Republike Hrvatske, a sve kako bi se izradio propis koji će bolje odgovarati potrebama zaštite članova obitelji.

Radna skupina je bila stajališta da podneseni prijedlozi za ocjenu suglasnosti ObZ 2015. s Ustavom odražavaju suglasje u pogledu izrazite nekvalitete Obiteljskog zakona iz 2015. godine, kao i da je, s obzirom na broj i vrste primjedbi koje se odnose na institute iz cijelog Zakona, doveden u pitanje zahtjev za poštivanjem Ustavom zajamčenih prava.

Nadalje, prema stajalištu Radne skupine, primjena ovog Zakona do sada je pokazala mnoge slabosti, koje se mogu očekivati i nadalje, pa bi njegova daljnja primjena mogla i ubuduće izazivati negativne učinke te teške i nepopravljive posljedice za građane na koje se Zakon primjenjuje.

Također, Radna skupina je zaključila da je Zakon nekvalitetan u nomotehničkom smislu, teško razumljiv te stoga i teško popravljiv.

Iz svih ovih razloga, Radna skupina je bila stajališta da bi u najboljem interesu građana bilo pokretanje postupka donošenja novog Obiteljskog zakona, a koja preporuka je unesena u sadržaj citiranog Stručnog mišljenja s prijedlogom od 11. travnja 2016. godine.

Osobito, Radna skupina je zaključila da je Obiteljski zakon iz 2015. (Narodne novine, broj 103/2015.) tek neznatno promijenjen u odnosu na Obiteljski zakon iz 2014. godine (Narodne novine, broj 75/2014.) čiju je primjenu Ustavni sud u siječnju 2015. godine obustavio, a što je tadašnji predlagatelj i nositelj izrade ObZ-a 2015., Ministarstvo socijalne politike i mladih, u prvoj polovici 2015., prilikom njegovog predstavljanja i potvrdio.

Prema stajalištu Radne skupine ObZ 2015. izaziva teške i nepopravljive posljedice, a što proizlazi iz sljedećeg:

– Zakon je sadržajno najvećim dijelom istovjetan obustavljenom Obiteljskom zakonu iz 2014. godine,

– postoje brojne nedoumice i nejasnoće, kao i poteškoće u primjeni odredbi Zakona u praksi,

– instrumenti i mehanizmi koji postoje u praksi u mnogim elementima ne korespondiraju sa zakonskim rješenjima,

– u budućnosti se može očekivati dodatno opterećenje pravosudnog sustava i sustava socijalne skrbi vezano uz žalbene postupke.«

30.2. Iz Obrasca je također razvidno da je Ministarstvo prihvatilo to Stručno mišljenje nezavisnih stručnjaka te je 12. travnja 2016. Vladi uputilo prijedlog očitovanja za Ustavni sud o namjeravanom pokretanju postupka donošenja novog obiteljskog zakona u Hrvatskom saboru. Kao što je već ranije spomenuto, Ustavni sud do donošenja ove odluke i rješenja nije zaprimio očitovanje Vlade o prijedlozima predlagatelja. Međutim, pri ocjenjivanju (ne)suglasnosti s Ustavom ObiZ-a/15, uzeo je u obzir argumentaciju koja je navedena u stručnom mišljenju od 11. travnja 2016., jer je u njegovoj izradi sudjelovao značajan broj nezavisnih stručnjaka, obiteljskopravnih teoretičara i praktičara (profesora obiteljskog prava, sudaca, odvjetnika, djelatnika centara za socijalnu skrb, Pučke pravobraniteljice za djecu, Pravobraniteljice za osobe s invaliditetom, Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova, predstavnika udruga, ustanova, te profesionalnih udruženja i sl.).

30.3. Ministarstvo je, nastavno, 18. svibnja 2016. donijelo Odluku o osnivanju Radne skupine za izradu Nacrta prijedloga Obiteljskog zakona s naknadnom Odlukom o ispravku odnosno izmjeni i dopuni Odluke od 24. svibnja 2016. Ta radna skupina zadužena je za izradu Nacrta prijedloga Obiteljskog zakona. Odluke o imenovanju članova te radne skupine objavljene su na mrežnim stranicama Ministarstva (radnu skupinu čine predstavnici akademske zajednice, sutkinja Vrhovnog suda Republike Hrvatske, suci općinskih sudova koji postupaju u predmetima obiteljskoppravne zaštite, odvjetnici – članovi Hrvatske odvjetničke komore, predstavnici Ministarstva, predstavnik Ministarstva pravosuđa, predstavnici centara za socijalnu skrb, predstavnici udruga odnosno profesionalnih udruženja i nezavisni pravni stručnjaci). Ustavni sud u ovom trenutku ne raspolaže niti s podacima o radu navedene radne skupine na Nacrtu prijedloga novog Obiteljskog zakona, je li taj Nacrt izrađen i ako jest u kojoj je mjeri dovršen, niti ima saznanja o razlozima zašto nije upućen u zakonodavnu proceduru, kao što je Vlada u svojim dopisima Ustavnom sudu najavila.

e) Utvrđenje i ocjena Ustavnog suda o općim prigovorima

31. Iz svega navedenog proizlazi da se, pored prigovora predlagatelja o tome kako je najveći dio osporenih odredaba ObiZ-a/15 ostao »nepromijenjen i identičan« osporenim odredbama ObiZ-a/14 (njih 67%), opći prigovori predlagatelja u svojoj biti svode na tvrdnje o (ne)kvaliteti ObiZ-a/15. Konkretno, o tome da je riječ o zakonu koji je »sušta... suprotnost zahtjevu za jasnoćom pravne norme«, zakonu koji je »nezgrapnan i krajnje nepregledan« i koji sadrži mnoštvo odredaba koje su nejasne, neodređene, neprecizne te kontradiktorne, kako unutar sebe samih tako i u usporedbi s drugim odredbama. Jednako tako, gotovo svi predlagatelji ističu činjenicu da pojedine odredbe ObiZ-a/15 »obiluju gramatičkim i pravopisnim greškama«, »nepravničkim«, »nejasnim novotvorinama koje ništa ne znače«, te odredbama koje su »neživotne« i »neprimjenjive«.

32. Većina predlagatelja smatra da je najveći dio ObiZ-a/15 zapravo identičan ObiZ-u/14, u odnosu na koji je Ustavni sud pokrenuo postupak ocjene suglasnosti s Ustavom i obustavio ga od primjene, što smatraju »nepoštivanjem odluke Ustavnog suda«. Brojni su također prigovori u pogledu nomotehničkog aspekta zakona, u

kojima predlagatelj ističu da su pojedine norme »konfuzne, nejasne, nečitke, obiluju gramatičkim i pravopisnim greškama« i sl. Upozoravaju na »nekonzistentno miješanje materijalnopravnih i procesnopravnih odredaba«. Upućuju na neprikladnost i neprimjerenost novih pojmova (npr. »bliske osobe s kojima dijete ne stanuje«, »osobito bliske osobe«, »roditelj koji je spreman na suradnju«, »kontrola drugog roditelja«, »osoba koja je važna u djetetovu životu«, »jasne upute«, »slaba vjerojatnost« i sl.), kao i njihovu neodređenost (npr. »ovisno o okolnostima slučaja«, »u iznimnim okolnostima« i sl.). Prigovaraju tehnologiji pisanja koja prilikom propisivanja jedne zakonske odredbe upućuje na odredbu koja se nalazi u drugom dijelu zakona te time čitatelj zakona u praćenju pojedinog instituta nije u mogućnosti shvatiti cjelinu. Posebno prigovaraju na uvođenje novih instituta kao što su medijacija i Centar za posebno skrbništvo, za čiju primjenu uopće nisu prethodno stvoreni uvjeti.

33. U odnosu na opće prigovore predlagatelja o samom sadržaju zakona, Ustavnom sudu načelno su prihvatljivi prigovori kojima upozoravaju na postojanje određenih nelogičnosti u tekstu zakona, nedovoljne preciziranosti pojedinih normi te njihove nejasnoće, ponekad suvišnosti, a ponekad podnormiranosti. Takve nomotehničko-logičke manjkavosti pojedinih odredaba, u određenim slučajevima mogu dovesti, dok u nekim drugim slučajevima i ne moraju nužno dovesti do nesuglasnosti odredbe s Ustavom (primjerice, prigovor da se odredba članka 123. ObiZ-a/15, koja regulira ograničenje ili zabranu ostvarivanja osobnih odnosa s djetetom, nalazi među materijalnim odredbama zakona, a trebala bi se nalaziti među procesnim odredbama, doista jest osnovan, no to ne dovodi do nesuglasnosti same zakonske odredbe s Ustavom). To će uglavnom ovisiti o odgovoru na pitanje utječe li nedostatak (»manjkavost«) norme na pravnu sigurnost u takvoj mjeri da bi ona mogla dovesti do neprihvatljivih ustavnopravnih učinaka. Čitajući zakon kao cjelinu i njegovim sustavnim (sistemskim) tumačenjem, postojanje većeg broja nedorečenih, nejasnih i nelogičnih odredaba može otvoriti put pravnoj nesigurnosti kod primjene tih normi. Također, posebno se ističe da je kod svakog zakona, a osobito sistemskog zakona, nomotehnički aspekt važan jer i on pod određenim okolnostima može imati ustavno značenje. Svaka pojedina zakonska odredba u pravilu je dio normativne cjeline koja uređuje neki zakonski institut ili društveni odnos. Ona je najčešće neodvojiva od ostalih zakonskih odredaba i stoga, u slučaju utvrđenja njezine nesuglasnosti s Ustavom, izravno utječe na opstojnost i svrhu cjelokupnog uređenja tog zakonskog instituta ili društvenog odnosa.

33.1. Vezano uz navedeno, Ustavni sud prihvatio je pravno stajalište ESLJP-a, koji je u predmetu *Broniowski protiv Poljske* [Vv] (br. 31443/96, presuda od 22. lipnja 2004.) posebno istaknuo da načelo zakonitosti traži od država ne samo da dosljedno primjenjuju zakone koje su donijele nego i da osiguraju pravne i praktične uvjete za njihovu primjenu (v. stajalište iz Izvješća o postupcima donošenja zakona i o Poslovniku Hrvatskoga sabora broj: U-X-99/2013 od 23. siječnja 2013., »Narodne novine« broj 14/13.):

»184. ... imperativ održavanja legitimnog povjerenja građana u državu i pravo koje ona stvara, inherentan vladavini prava, zahtijeva od vlasti da eliminiraju disfunkcionalne odredbe iz pravnog sustava...«

34. Međutim, jednako tako, sistemsko tumačenje normi od kojih bi svaka sama za sebe i bila »manjkava«, sagledavajući i tumačeći ih zajedno i u međusobnom odnosu, često može dovesti i do zaključka o nepostojanju potrebe za izbacivanjem takvih normi iz pravnog poretka, naročito stoga što i praksa sama može iskristalizirati značenje takve norme i njezinu primjenu.

Tako se, na primjer, među općim prigovorima ističe konfuznost odredbe članka 3. stavka 2. ObiZ-a/15 (koja kao jedno od temeljnih

načela obiteljskog zakona propisuje načelo ravnopravnosti žene i muškarca), zbog toga što ta odredba »nije jasna u svojem značenju, dosegu i svrsi«. Ističe se da je pojam »partnerskih odnosa« reguliran posebnim, drugim propisom pa korištenje tog pojma u ovoj odredbi može stvoriti nejasnoću, te da terminologija ObiZ-a/15 u ovom slučaju nije usklađena s terminologijom Zakona o životnom partnerstvu osoba istog spola (»Narodne novine« broj 92/14. i 98/19.), kao ni sa Zakonom o zaštiti od nasilja u obitelji (ranije »Narodne novine« broj 137/09., 14/10. – ispravak i 60/10. – ispravak; sada »Narodne novine« broj 70/17., 126/19., 84/21. i 114/22.). Također se ističe da je reguliranje »nasilja prema partneru« i »partnerskih odnosa« u ObiZ-u/15 suvišno jer je ono regulirano drugim propisima. Unatoč tome što predlagatelj pravilno uočavaju da takvi nedostaci utječu na kvalitetu i preglednost zakona, Ustavni sud ističe da s ustavnopravnog stajališta oni ne predstavljaju dostatne i relevantne razloge za ukidanje osporene norme. Tim više što je riječ o odredbi načelne naravi, sadržaj koje se razrađuje pojedinim odredbama ObiZ-a/15. Stoga, po naravi stvari nesuglasnost s Ustavom razmatra se u odnosu na pojedine odredbe zakona kojima se ta načela razrađuju.

35. Zaključno, Ustavni sud primjećuje da su opći prigovori predlagatelja uglavnom izneseni paušalno, u uvodnom dijelu njihovih prijedloga, dok se njihova argumentacija zapravo daje tek u analizi pojedinačnih osporenih odredaba svakog pojedinog prijedloga. Međutim, i argumentacija uz pojedine članke zakona često nije sadržavala substancijalne razloge već su njome ponavljani argumenti da je pojedina osporena norma nedorečena, neprecizna, kontradiktorna i sl. Ustavni sud stoga ocjenjuje da se kako opći tako i pojedini pojedinačni prigovori predlagatelja zadržavaju na tvrdnjama da ObiZ/15 u cjelini ne udovoljava načelima zakonitosti i pravne sigurnosti (zahtjevima za određenošću i preciznošću pravne norme), kao jednim od temeljnih načela vladavine prava iz članka 3. Ustava.

Stoga, argumenti predlagatelja nisu uvjerali Ustavni sud da je ObiZ/15 u cjelini nesuglasan s Ustavom.

2) Pojedinačni prigovori predlagatelja

36. Predlagatelj su osporili ustavnost sljedećih odredaba ObiZ-a/15:

članak 2., članak 3. stavak 2., članak 9., članak 11. stavci 1., 2. i 3., članak 14. stavci 3. i 4., članak 26. stavak 2., članak 32. stavci 2. i 3. te članak 32. u cijelosti, članak 37. stavak 2., članak 43., članak 45., članak 46. stavci 1., 2. i 7. te članak 46. u cijelosti, članak 49. stavci 1. i 2., članak 51. točka 2., članak 54. stavak 4., članak 58., članak 59., članak 61. stavci 2., 3. i 4., članak 63. stavak 1. točka 3. i stavak 2., članak 64. stavak 1. točke 1., 3. i 5., članak 65. stavci 4. i 5., članak 68. stavak 2., članak 69. stavak 6., članak 71. točka 3., članak 82., članak 84. stavci 4. i 5., članak 85. stavak 1., članak 88. stavak 2. i članak 88. u cijelosti, članak 90., članak 94., članak 95. stavci 2. i 3., članak 98. stavak 2., članak 100. stavci 1. i 6., članak 104. stavci 2., 3. i 4., članak 105. stavci 3., 4. i 5., članak 106., članak 107. stavak 1., članak 108. stavak 3., članak 109., članak 110. stavak 3., članak 111. stavak 2., članak 114. stavak 1., članak 117. stavci 2. i 3., članak 119., članak 121. stavak 2., članak 122. stavak 2. te članak 122. u cijelosti, članak 123., članak 124. stavci 2., 3., 4., 5., 6., 7. i 8., članak 125. stavak 3., članak 126., članak 129., članak 130. stavak 4., članak 134., članak 137. stavak 4., članak 138. stavak 4., članak 141. stavak 4., članak 143. stavak 2. te članak 143. u cijelosti, članak 152. stavci 4. i 5. te članak 152. u cijelosti, članak 154., članak 155. stavci 1. i 2. te članak 155. stavak 1. točka 2., članak 157. stavak 1., članak 160., članak 163., članak 165. stavak 1., članak 166. stavak 5., članak 169., članak 170., članak 171. točke 2., 3. i 5., članak 174.

stavak 1., članak 175. stavak 1., članak 176. stavak 1., članak 190. stavak 1. točka 1., članak 212. stavak 5., članak 224., članak 225. stavak 3., članak 227., članak 234. stavci 1. i 2., članak 235. stavak 3., članak 236. stavci 5. i 7., članak 240. stavci 1. i 3. te članak 240. u cijelosti, članak 241. stavak 1. točka 3., članak 247. stavci 3., 4. i 7., članak 258. točka 5., članak 278. stavak 2., članak 279. stavak 1., članak 280., članak 283. stavci 1. i 2., članak 288. stavak 2., članak 290. stavci 1., 2., 3. i 4., članak 291. stavak 1., članak 305. stavci 3. i 4., članak 312., članak 314. stavak 2., članak 320. stavci 2. i 3., članak 321. stavak 4., članak 322. stavak 1. točka 2., članak 323. stavak 3., članak 325. stavak 1., članak 326., članak 327. stavci 2. i 3., članci 331. – 344. (te posebno članak 332. stavak 1. točka 1., članak 332. u cijelosti i članak 344.), članak 358., članak 360. stavci 1. i 3., članak 369., članak 373., članak 408., članak 416. stavak 2. točka 1., članak 417. stavci 2. i 3., članak 418. stavak 1. u dijelu koji glasi: »ako posumnja« te točka 2. i stavak 2., članak 433. točka 6., članci 456. – 458., članci 461. – 469. (te posebno članak 461.), članak 478., članak 491. stavak 4., članak 526., članak 534. stavak 3., članci 544. – 550., članak 560., članak 561. i članak 562.

Dakle, osporeno je ukupno 148 članaka ObiZ-a/15 (u cijelosti ili u pojedinim stavcima, točkama, dijelovima rečenica).

37. U daljnjem tekstu navest će se pojedinačne osporene odredbe ObiZ-a/15, prigovori predlagatelja usmjereni na te odredbe te utvrđenja Ustavnog suda o svakom pojedinom prigovoru i razlozima za nesuglasnost pojedine osporene odredbe s Ustavom. Pri iznošenju svojih utvrđenja o nesuglasnosti s Ustavom pojedinih osporenih zakonskih odredaba, Ustavni sud služio se dostavljenim stručnim mišljenjima.

38. Ustavni sud posebno ističe da je u donošenju ove odluke imao u vidu činjenicu da je od donošenja ObiZ-a/15 proteklo više od sedam godina, pa je na neke dvojbe iznesene u prijedlozima predlagatelja, tijekom njegove primjene praksa već dala odgovor, a neke su protekom vremena postale bespredmetne (primjerice, svi su predlagatelji osporavali osnivanje nove ustanove, Centra za posebno skrbništvo jer nisu stvorene zakonodavne, institucionalne i materijalne pretpostavke za njegovo osnivanje. Međutim, s obzirom na to da Centar za posebno skrbništvo obavlja svoje ObiZ-om/15 predviđene nadležnosti već sedam godina, a osobito nakon stupanja na snagu Zakona o Centru za posebno skrbništvo 2020. godine, kojim je cjelovito uređeno njegovo ustrojstvo i rad, Ustavni sud, neovisno o uvjerljivosti argumenata predlagatelja u vrijeme podnošenja prijedloga, više ne nalazi ustavnopravne razloge za ispitivanje suglasnosti s Ustavom odredaba ObiZ-a/15 koje su se odnosile na Centar za posebno skrbništvo). Nadalje, u rješenju od 12. siječnja 2015. kojim je Ustavni sud, polazeći od prigovora predlagatelja da su pojedine odredbe ObiZ-a/14 (kao i ObiZ/14 u cijelosti) nejasne, neprecizne, proturječne ili suviše, a što su argumentirali opširnim prijedlozima i brojnim primjerima, zbog kratke vakacije koju je zakonodavac ostavio do stupanja na snagu ObiZ-a/14, a kako bi se spriječile štetne posljedice koje bi mogle nastati za pravnu sigurnost i vladavinu prava ako bi osporeni zakon doista stupio na snagu, argumente ocijenio dostatnim za pokretanje postupka ocjene suglasnosti ObiZ-a/14 s Ustavom i obustavu njegove primjene.

Međutim, u ovom je ustavnosudskom postupku zadaća Ustavnog suda bila temeljito ispitati dostatnost, relevantnost i uvjerljivost argumenata predlagatelja. Drugim riječima, Ustavni sud ispitao je »dubinski« jesu li doista ti navodi osnovani u odnosu na svaki pojedini institut ili osporenu zakonsku odredbu, uključujući i eventualnu neusklađenost pojedinih zakonskih odredaba zbog kojih one moraju biti uklonjene iz pravnog poretka. Prema tome, za razliku od prethodnog rješenja koje se odnosi na ObiZ/14, u ovoj odluci

i rješenju, odnosno u postupku koji je prethodio njihovom donošenju, Ustavni sud primijenio je stroži test ispitivanja suglasnosti odnosno nesuglasnosti s Ustavom osporenih zakonskih odredaba zbog njihove nepreciznosti, nejasnoće, podnormiranosti, međusobnog preklapanja, pa čak i isključivanja i sl. Naime, kao što je već rečeno, eventualna nepreciznost ili nedorađenost zakonske odredbe sama po sebi ne dovodi do njezine nesuglasnosti s Ustavom. Stoga, gledano vremenski unatrag, moguće je da bi Ustavni sud, da je konačnu odluku donio netom, odnosno u kratkom razdoblju nakon stupanja na snagu »novog« ObiZ-a/15, ocijenio neustavnim veći broj njegovih odredaba. Međutim, u situaciji u kojoj se u međuvremenu sudska praksa formirala i stabilizirala, jer su sudovi otklonili dvojbe u pogledu tumačenja i primjene pojedinih, moguće nepreciznih ili nedorađenih zakonskih odredaba, Ustavni sud ocijenio je da su time sudovi ispunili svoju ustavnu zadaću, slijedom čega su u bitnome otpali razlozi za preispitivanje i eventualno ukidanje takvih zakonskih odredaba. Proizlazi da je njihova primjena u praksi pokazala da unatoč njihovoj gramatičkoj, nomotehničkoj pa i izričajnoj nepreciznosti, sadržaj tih normi nije bio neprimjenjiv odnosno te norme pojedinačno i u njihovoj međusobnoj povezanosti bilo je moguće tumačiti u skladu s njihovim ciljem i svrhom.

Slijedom navedenog, ocjenu suglasnosti s Ustavom pojedinih odredaba Ustavni sud razmatrao je polazeći od uvjerljivosti konkretnih argumenata predlagatelja. Da bi Ustavni sud pojedinu odredbu zakona utvrdio nesuglasnom s Ustavom, u pravilu nije dostatno navoditi općenitu argumentaciju, kao što je puko navođenje tvrdnji da neka odredba nije u suglasnosti s Ustavom jer je neprecizna, nedorečena, kontradiktorna. Ti razlozi moraju biti izneseni na jasan i razumljiv način odnosno moraju biti navedeni konkretni razlozi koji u dovoljnoj mjeri upućuju na sumnju da osporena odredba nije u suglasnosti s Ustavom.

a) Pojedine osporene odredbe i utvrđenja Ustavnog suda o pojedinačnim prigovorima

1. Članak 54. stavak 4. ObiZ-a/15

39. Članak 54. ObiZ-a/15 glasi:

»Razvod braka kad bračni drugovi imaju zajedničko maloljetno dijete

Članak 54.

(1) Bračni drugovi koji imaju zajedničko maloljetno dijete dužni su prije pokretanja sudskog postupka radi razvoda braka sudjelovati u obveznom savjetovanju sukladno odredbama članaka 321. do 328. ovoga Zakona.

(2) Ako se bračni drugovi iz stavka 1. ovoga članka namjeravaju razvesti na temelju sporazuma, dužni su sastaviti plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi iz članka 106. ovoga Zakona.

(3) Ako ne sastave plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi do okončanja obveznog savjetovanja, bračni drugovi su dužni pristupiti prvom sastanku obiteljske medijacije, osim u slučajevima iz članka 332. ovoga Zakona.

(4) Bračni drug koji ne pristupi prvom sastanku obiteljske medijacije sukladno odredbi stavka 3. ovoga članka ne može podnijeti tužbu radi razvoda braka.

(5) Iznimno od stavka 4. ovoga članka, bračni drugovi imaju pravo na tužbu radi razvoda braka u slučajevima iz članka 332. ovoga Zakona.«

1.1. Prigovori predlagatelja

a. Predlagateljice Bojić i dr.

40. Predlagateljice smatraju da je odredbom članka 54. stavka 4. ObiZ-a/15 povrijeđeno pravo na pristup sudu bračnom drugu koji nije pristupio prvom sastanku obiteljske medijacije. U tom smislu navode:

»Mišljenja smo da je navedena odredba u izravnoj suprotnosti sa čl. 29. Ustava, odnosno čl. 6. Europske konvencije u aspektu koji se tiče prava na pristup sudu. Iako pravo na pristup sudu prema praksi Europskog suda za ljudska prava i Ustavnog suda nije apsolutno pravo iz čega proizlazi da u odnosu na pristup sudu zakonodavac može postaviti određena ograničenja, smatramo da je to u ovom slučaju neprihvatljivo iz razloga što se bračnom drugu pravo na podnošenje sudske tužbe uvjetuje pristupanjem prvom sastanku obiteljske medijacije.

Neprihvatljivo je da se pravnom normom prisilne naravi građaninu nameće obveza za nešto što je već u samoj svojoj biti postavljeno na načelu dobrovoljnosti.

Dodatni problem vidimo u tome što zakon taksativno predviđa situacije u kojima se obiteljska medijacija ne provodi, međutim, izostavlja jednu vrlo životnu situaciju moguće bračne spriječenosti jednog od bračnog drugova, te i takvu osobu svojim taksativno određenim izričajem onemogućava u pravu da pristupi sudu iako za nepristupanje medijaciji može imati opravdan razlog.

Ovo vrijedi i za građane koji žive u inozemstvu, a pravo Republike Hrvatske je mjerodavno za razvod njihovog braka i donošenje odluke o skrbi nad djecom, te istovremeno postoji i nadležnost tijela Republike Hrvatske. Kroz kratku primjenu ObiZ/14 u praksi je primjećeno da su građani u pojedinim situacijama kada su živjeli u inozemstvu u Republiku Hrvatsku trebali dolaziti čak tri puta kako bi uredili svoje obiteljskopravne odnose prije pokretanja postupka na sudu. Smatramo da ovakva odredba općenito neproporcionalno zadire u slobodu građana da samostalno uređuju svoje obiteljskopravne odnose, te je pored već navedene suprotnosti s čl. 29. Ustava i u izravnoj suprotnosti s čl. 35. Ustava i člankom 8. Europske konvencije.«

b. Predlagatelj Rajić i Kasalo

40.1. Predlagatelji smatraju članak 54. ObiZ-a/15 nesuglasnim s Ustavom, dovodeći ga u vezu s člankom 379. stavkom 5. ObiZ-a/15:

»Člankom 54 propisuje se obaveza određenog ponašanja bračnih drugova koji imaju maloljetno dijete, a žele se razvesti. Navodi se dužnost sudjelovanja u obaveznom savjetovanju (st. 1), dužnost sastavljanja plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi ako se sporazumno razvode (st. 2) odnosno obaveza pohađenja obiteljske medijacije (st. 3). Međutim, s tim u vezi, Zakon u st. 4. zabranjuje podnošenje tužbe onome bračnom drugu koji ne ispuni prethodno navedene obaveze. Problem je dvostruk. S jedne strane, i u praksi čest slučaj, bračni drugovi žele sporazumni razvod braka (st. 2), ali se ne mogu sporazumjeti u vezi s maloljetnom djecom (nerijetko isto tako upravo razlog za razvod braka). Takvog bračnog druga se obavezuje, gura u medijaciju, koja je (nakon neuspjelog obaveznog savjetovanja) kako u teoriji tako i po logici stvari dobrovoljni institut. Sud će, shodno čl. 379. st. 5. presumirati povlačenje tužbe u slučaju nepostojanja dokaza o pristupu medijaciji (čime bi postupak medijacije trebao završiti prema čl. 337), odnosno tobožnje ne/aktivnosti (čl. 337. st. 1.).

Predlagatelj smatra da se ovakvim zakonskim odredbama bračne drugove onemogućava u pravu na razvod braka, inzistiranjem na medijaciji, koja često puta neće biti moguća bilo zbog jednog ('krivog') ili drugog bračnog druga.

Stoga smatramo da se odredbama članka 54. i 379. st. 5. krši načelo pravne sigurnosti i vladavine prava.«

c. Predlagatelj Domjanović

40.2. Predlagatelj također smatra odredbu članka 54. stavka 4. ObiZ-a/15 nesuglasnom s Ustavom, dovodeći je u vezu s člankom 331. ObiZ-a/15:

»Odredba čl. 54. st. 4. vrlo je dvojbenas aspekta prava na razvod braka. Naime, bračnog druga koji se namjerna razvesti inicirajući razvod braka tužbom, isključuje se iz prava na tužbu ako ne pristupi 'prvom sastanku obiteljske medijacije'. On je, sukladno čl. 332. st.1.toč. 1. (razvod braka s maloljetnom djecom). Uzme li se u obzir da je obiteljska medijacija po svojoj naravi u svim pravnim sustavima (čak svi oblici: arbitraža – bilo međunarodna ili nacionalna, i svi ostali oblici mirnog rješavanja sporova svih vrsta) – dobrovoljna, onda dolazimo do zaključka da se bračnog druga 'tužitelja' obavezuje na dva nesudska postupka (obvezno savjetovanje=posredovanje po ObZ 2003 i obiteljska

medijacija), što opterećuje sustav, ne olakšava razvod braka, maltretira bračne drugove, odugovlači postupak razvoda braka. Temeljno je pitanje u vezi s čl. 54. st. 4. je li zakonodavac smio ograničiti bračnog druga s pravom na tužbu za razvod braka? Mišljenja smo da nije, jer je on prošao postupak posredovanja, u kojem se očito zbog velikih nesuglasica s drugim bračnim drugom nije mogao dogovoriti o djeci. Zašto bi se o tome dogovorio u postupku medijacije, koja je ionako dobrovoljna po naravi, a prisilna po zakonodavčevoj odluci i time stvorila contradicito in adjecto.

Mišljenja smo dakle, da je ograničenje prava na tužbu za razvod braka iz čl. 54. st. 4. protivno ljudskim pravima i načelu vladavine prava, zaštićenog Ustavom. Dakako, dodatno se stvara i pravna nejednakost (suprotna načelu jednakosti građana pred zakonom), jer će oni koji će biti 'poslušni' i pojaviti se na medijaciji moći razvesti se po tužbi, a oni koji smatraju da je medijacija dobrovoljna, a jest, i ne žele kroz nju proći, biti kažnjeni uskratno prava na razvod braka.«

1.2. Utvrđenje Ustavnog suda

41. Temeljno je načelo instituta obiteljske medijacije načelo dobrovoljnosti. Stoga se, propisivanjem da bračni drug koji ne pristupi prvom sastanku obiteljske medijacije ne može podnijeti tužbu radi razvoda braka (članak 54. stavak 4. ObiZ-a/15), sankcionira taj bračni drug u ostvarivanju svojih procesnih prava, u konkretnom slučaju u pogledu prava na podnošenje tužbe za razvod braka. Po ocjeni Ustavnog suda to je prestroga uskrata prava na pristup sudu bračnom drugu koji ne pristupi prvom sastanku obiteljske medijacije, a da se uopće prethodno ne ispituju razlozi ili okolnosti zbog kojih taj bračni drug nije pristupio. Stoga se takvom odredbom, po ocjeni Ustavnog suda, narušava ne samo načelo dobrovoljnosti, kao temeljno načelo obiteljske medijacije, nego i sama bit prava na pristup sudu zajamčenog člankom 29. stavkom 1. Ustava.

41.1. Pravo na pravično suđenje, zajamčeno člankom 29. stavkom 1. Ustava, skup je postupovnih jamstava kojima se osigurava pravičnost postupka. Ono ima tako važno mjesto u demokratskom društvu da ne može biti nikakvog opravdanja za njegovo restriktivno tumačenje (v. odluku Ustavnog suda broj: U-III-3538/2017 od 18. travnja 2019., www.usud.hr).

41.2. Članak 29. stavak 1. Ustava, među ostalim, osigurava sva-kome pravo da od suda zatraži i dobije djelotvornu sudsku zaštitu u vezi sa svojim pravima ili obvezama. Riječ je o »pravu na sud«, kojemu je važan aspekt i pravo na pristup sudu. Bilo bi nezamislivo da se u pravnom poretku utemeljenom na vladavini prava strankama priznaju postupovna jamstva u postupku koji je u tijeku, a da se pritom ne štiti ono što u osnovi omogućuje korištenje tim jamstvima, a to je pristup sudu. Pravo na pristup sudu ne uključuje samo pravo na pokretanje postupka već i pravo na »rješavanje« spora od suda (usporedi s predmetima ESLJP-a *Smolić protiv Hrvatske*, br. 51472/12, presuda od 15. ožujka 2018.; i *Šimecki protiv Hrvatske*, br. 15253/10, presuda od 30. travnja 2014.).

41.3. Nesporno je da pravo na pristup sudu nije i ne može biti apsolutno. Ono je podvrgnuto ograničenjima (osobito kad je riječ o pretpostavkama koje se tiču dopuštenosti ulaganja pravnih sredstava), s obzirom na to da po samoj svojoj naravi zahtijeva regulaciju države koja u tom pitanju ima izvjesnu slobodu procjene. Ta ograničenja, međutim, ne smiju umanjiti pristup sudu na takav način ili do takve mjere da time bude narušena sama bit »prava na sud« (v., na primjer, odluku Ustavnog suda broj: U-III-215/2016 od 19. prosinca 2017., www.usud.hr). Nadalje, ograničenje neće biti spojivo s pravom na pošteno suđenje ako ne teži legitimnom cilju te ako ne postoji razuman odnos razmjernosti između upotrijebljenih sredstava i legitimnog cilja koji se nastoji ostvariti (usporedi, na primjer, predmet ESLJP-a *Stanev protiv Bugarske* [Vv], br. 36760/06, § 230., presuda od 17. siječnja 2012.).

41.4. Stoga je Ustavni sud ukinuo osporeni stavak 4. članka 54. ObiZ-a/15 zbog njegove nesuglasnosti s člankom 29. stavkom 1. u vezi s člankom 3. Ustava.

2. Članci 58. i 59. ObiZ-a/15

42. Članak 58. ObiZ-a/15 glasi:

»TREĆI DIO

PRAVNI ODNOSI RODITELJA I DJECE I MJERE ZA ZAŠTITU
PRAVA I DOBROBITI DJECE
I. MAJČINSTVO I OČINSTVO

1. UTVRĐIVANJE MAJČINSTVA

Presumpcija majčinstva

Članak 58.

Djetetovom majkom smatra se žena koja ga je rodila.«

42.1. Budući da su članak 58. i članak 82. sadržajno povezani, na ovom mjestu citirat će se i članak 82. ObiZ-a/15, koji glasi:

»5. MAJČINSTVO I OČINSTVO DJETETA ZAČETOG MEDICINSKI POMOGNUTOM OPLODNJOM

Majčinstvo djeteta začeto medicinski pomognutom oplodnjom

Članak 82.

(1) Majka djeteta začeto darovanom jajnom stanicom ili darovanim zامتom u postupku medicinski pomognute oplodnje jest žena koja ga je rodila.

(2) Nije dopušteno osporavati majčinstvo djeteta začeto u postupku medicinski pomognute oplodnje ako su dani pristanci za tu vrstu oplodnje prema odredbama propisa kojima se uređuje medicinski pomognuta oplodnja.

(3) Ako je dijete začeto u postupku medicinski pomognute oplodnje bez pristanaka koji se traže prema odredbama propisa kojima se uređuje medicinski pomognuta oplodnja, žena koja je upisana u matiču rođenih kao majka djeteta ili žena koja sebe smatra majkom djeteta mogu osporavati majčinstvo sukladno odredbama članka 394. i 395. ovoga Zakona.«

2.1. Prigovori predlagatelja

a. Predlagatelj Rajić i Kasalo

43. Predlagatelji smatraju odredbu članka 58. ObiZ-a/15 neustavnom u vezi s člankom 82. ObiZ-a/15, smatrajući da je riječ o pravnoj nesigurnosti i time ugrozi vladavine prava. U tom smislu navode:

»Odredbom čl. 82. propisuje se da je žena koja je dijete rodila uz pomoć darovane jajne stanice ili darovanog zامتka – njegova majka. Naglasak u ovoj normi je na tome da ta žena je (jest) majka, a ne da se smatra. U odnosu na prirodno začeće i presumpciju iz čl. 58. kojim se majčinstvo rodilje tek predmnijeva, smatramo da je ovako sročena odredba čl. 82. nesuvisla, budući da je medicinska oplodnja itekako nesigurna u smislu podrijetla djeteta i mogućih zabuna tokom postupka. Dakle, pravna sigurnost bi podrazumijevala zbog logike stvari da u čl. 58. postoji neoboriva presumpcija u korist žene koja je rodila dijete – da je njegova majka (dakle: 'djetetova majka je žena koja ga je rodila'), a u odredbi čl. 82. je trebalo napisati da se majkom smatra žena koja je rodila, a, kako i daljnji stavci dopuštaju – dokazivati suprotno (tj. kad nije bilo pristanaka na heterolognu oplodnju).«

d. Predlagatelj Domjanović

43.1. Iz istih razloga i ovaj predlagatelj osporava navedene odredbe ObiZ-a/15, navodeći da su obje odredbe nelogične i međusobno neusklađene te samim time suprotne pravnoj sigurnosti i vladavini prava, kao i pravu djeteta na saznanje svojeg podrijetla, u skladu s Konvencijom o pravima djeteta:

»Članak 58. određuje oborivu presumpciju o tome da se žena koja je rodila dijete smatra majkom djeteta. Istovremeno, čl. 82. kod porijekla djeteta začeto tuđom jajnom stanicom ustanovljuje u stavku 1.

neoborivu presumpciju majčinstva u korist žene koja je rodila dijete, da bi tu istu presumpciju u sljedećim stavcima (2. i 3.) osporavanje majčinstva uvjetovao nepostojanje pristanaka na heterolognu oplodnju tuđom jajnom stanicom. Dakle, logika odredbe čl. 82. bila je da se porođaj (kao fiziološki čin svršetka trudnoće) odredi kao konstitutivni element pravnog porijekla djeteta od majke. Činjenica je da je kod heterologne oplodnje tuđom jajnom stanicom veća mogućnost zabune, odnosno točnije rečeno – izvjesno je da žena koja je rodila dijete nije biološka majka djeteta. Naprotiv, kod prirodne oplodnje (bez pomoći medicine), žena koja je rodila dijete nipošto se ne može smatrati njegovom majkom, već, ako je, a jest, rođenje moment uočljiv za treće, onda je ta i takva žena najsigurnija majka na svijetu u smislu porijekla djeteta od uprave nje.«

44. Članak 59. ObiZ-a/15 glasi:

»Utvrdjivanje majčinstva sudskom odlukom

Članak 59.

(1) Ako se majčinstvo ne može utvrditi prema članku 58. ovoga Zakona, majčinstvo se utvrđuje sudskom odlukom sukladno odredbama ovoga Zakona.

(2) Tužbu radi utvrđivanja majčinstva može podnijeti:

1. dijete

2. žena koja sebe smatra majkom djeteta ili

3. centar za socijalnu skrb.

(3) Ako osoba za koju se tvrdi da je majka djeteta nije živa, tužba radi utvrđivanja majčinstva podnosi se protiv njezinih nasljednika.

(4) Rokovi za podnošenje tužbe radi utvrđivanja majčinstva propisani su odredbama članka 383. stavka 1., članka 385. stavka 1. i članka 386. i 387. ovoga Zakona.«

2.2. Prigovori predlagatelja

a. Predlagateljice Bojić i dr.

45. Predlagateljice navode:

»U odnosu na članak 59. Obiteljskog zakona ističemo da je nepostojanje mogućnosti priznanja majčinstva i utvrđivanja tužbom od strane djeteta i žene koja sebe smatra majkom, protivno pravu djeteta na saznanje podrijetla koje se jamči Konvencijom o pravima djeteta te pravu na ravnopravnost spolova koje je ustavno pravo odnosno temeljna ustavna vrednota zajamčena člankom 3. Ustava.

Osporavani Obiteljski zakon ne predviđa mogućnost priznanja majčinstva. Budući da članak 62. Zakona predviđa mogućnost priznanja (izvanbračnog) oćinstva, nepostojanje mogućnosti priznanja majčinstva, koje se može utvrditi samo u sudskom postupku prema čl. 59. Zakona, predstavlja povredu načela ravnopravnosti spolova, odustanak od kojega se ne može opravdati nekim višim interesom.

Takvo je rješenje suprotno jednoj od osnovnih vrednota Ustava Republike Hrvatske – ravnopravnosti zajamčenoj u člancima 2. i 14., koja je ujedno sadržana i u nizu međunarodnih dokumenata, od kojih samo primjerice navodimo da je čl. 58. u suprotnosti s: čl. 2. i 7. Opće deklaracije o pravima čovjeka, Konvencijom Ujedinjenih naroda o uklaňanju svih oblika diskriminacije žena (osobito čl. 2), čl. 23. Povelje temeljnih prava Europske unije, čl. 14. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda Vijeća Europe te čl. 5. Protokola br. 7 uz Europsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda Vijeća Europe.

Predlagatelj, ne samo da se ne obazire na tu ustavnu vrednotu, koja je civilizacijsko dostignuće koje se štiti međunarodnim ugovorima koje je Republika Hrvatska ratificirala i objavila te koji stoga imaju nadzakonsku snagu, već se u obrazloženju upire na Konvenciju o pravnom statusu izvanbračne djece Vijeća Europe, koju Republika Hrvatska nije niti potpisala, a kamoli ratificirala, što je opravdano jer usporedba ukazuje da su nacionalna rješenja bolja (tako se primjerice Konvencijom predviđa mogućnost pozakonjenja djeteta, što je u hrvatskom sustavu davno napušteno, uslijed priznavanja ravnopravnosti braćne i izvanbraćne djece).

Također, iz obrazloženja se zaključuje da je to rijetka situacija u praksi, no činjenica da se prema dostupnim statistikama godišnje u prosječno deset slučajeva priznaje majčinstvo govori u prilog održavanju odnosno ponovnom uvođenju ovoga rješenja u obiteljsko zakonodavstvo.«

b. Predlagatelj Rajić i Kasalo

45.1. Predlagatelji smatraju da je ovom odredbom stvorena pravna praznina nepropisivanjem mogućnosti priznanja majčinstva, te da se njome vrijeđa djetetovo pravo na saznanje podrijetla:

»Obiteljski zakon majčinstvo utvrđuje presumpcijom ili sudskom odlukom. Jednako kao i suspendirani ObZ 2014 propustio je omogućiti institut priznanja majčinstva, koji je institut zastupljen u svim modernijim zakonodavstvima i koji kao takav postoji već dugi niz godina u hrvatskom obiteljskom zakonodavstvu.

Smatramo da je time zakonodavac učinio 'korak nazad' prema ostvarivanju djetetova prava na saznanje svojeg porijekla, jer je zanemario jedan od mogućih načina, jednostavniji u svojoj proceduri. Time je prekršena i Konvencija o pravima djeteta koja to regulira, što znači da je došlo do povrede ustavne odredbe o važanju ratificiranih međunarodnih ugovora i njihovoj obavezi poštovanja i hijerarhijskoj usklađenosti s Ustavom i međunarodnim ugovorima. Valja napomenuti da je u Hrvatskoj godišnje, kad je takav institut postojao, bilo i po nekoliko priznanja.«

c. Predlagatelj Domjanović

45.2. Predlagatelj Domjanović također upozorava na pravnu prazninu zbog nepostojanja mogućnosti priznanja majčinstva, kako je propisano ovom odredbom ObiZ-a/15:

»Članak 58. i 59. određuju dva jedina načina utvrđivanja majčinstva, a to je presumpcija u korist majke koja je dijete rodila (smatra se – v. supra pod 4; čl. 58) i na temelju sudske odluke (čl. 59.). Međutim, Obiteljski zakon 2014 nije predvidio institut priznanja majčinstva, kakav je postojao i smatran velikim postignućem u svim obiteljsko-pravnim propisima do sada, a koji imaju gotovo sva zakonodavstva.

Ovom prazninom, za koju nema opravdanja ni tehničke prirode, ni ideološke, ni praktične, već samo stavlja ženu u neravnopravni i diskriminirajući položaj u odnosu na muškarca koji svoje očinstvo može priznati (čl. 62. i dalje), dodatno je otežano ostvarivanje djetetovog prava na saznanje porijekla od svojih roditelja, koje štiti Konvencija o pravima djeteta (u čl. 7.).

Dakle, po našem mišljenju nepostojanjem mogućnosti priznanja majčinstva čini se nekoliko ustavnih povreda načela i prava: vladavine prava, zabrane diskriminacije i obveze poštovanja međunarodnih ugovora prema čl. 141. (u ovom slučaju Konvencije o pravima djeteta).«

d. Predlagateljica »U ime obitelji«

45.3. Predlagateljica osporava ovu zakonsku odredbu iz razloga koji se temelje na istovjetnim, naprijed navedenim prigovorima:

»Iz citirane odredbe čl. 59. je razvidno da Obiteljski zakon ne predviđa mogućnost priznanja majčinstva. S druge strane, članak 62. Zakona predviđa mogućnost priznanja izvanbračnog očinstva, pa nepostojanje mogućnosti priznanja majčinstva, koje se može utvrditi samo u sudskom postupku prema čl. 59. Zakona, predstavlja povredu načela ravnopravnosti spolova, iz čl. 3. Ustava RH i načela prema kojem su pred zakonom svi građani jednaki iz čl. 14. st.2. Ustava RH.

Odredba čl. 59. suprotna je naprijed navedenim ustavnim vrednotama koje su sadržane i u nizu međunarodnih dokumenata. (...)«
Zaključno navodi:

»Predlagatelj stoga drži da je zbog ovakve pravne praznine koju stvara odredba čl. 59., suprotan načelu ravnopravnosti spolova iz čl. 3. Ustava, načelu jednakosti svih građana pred zakonom iz čl. 14., st. 2. i načela zaštite djece iz čl. 63. Ustava RH.«

2.3. Utvrđenje Ustavnog suda

46. Načelo *mater semper certa est* još od rimskog doba predstavljalo je samorazumljivu i naravnopravnu kategoriju iz, po prirodi stvari, jasnog i vidljivog razloga – nošenja i rađanja djeteta kao ne-

sporne činjenice. Ustavni sud u odluci i rješenju broj: U-I-11/1993 i U-I-904/1995 od 24. svibnja 2000. (»Narodne novine« broj 56/00.) pozvao se na navedeno rimsko načelo kao neoborivu predmnijevu, premda je u trenutku pokretanja postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom na navedenom predmetu bio na snazi novelirani članak 122. Zakona o braku i porodičnim odnosima (»Narodne novine« broj 11/78., 45/89. i 59/90.), koji je kasnije, uslijed odluke Ustavnog suda, ponovo izmijenjen pa je načelo *mater semper certa est* kao neoboriva predmnijeva iznova vraćeno u hrvatsko zakonodavstvo člankom 52. Obiteljskog zakona iz 1998. godine (»Narodne novine« broj 162/98.). Danas pravna doktrina većim dijelom zastupa razloge u korist navedenog načela, uz isticanje uvjerljivih komparativnih razloga da bi odredbe koje reguliraju tzv. reproduktivne tehnologije trebale biti uređene posebnim medicinsko-pravnim propisima umjesto da se navedenim odredbama dovodi u pitanje koherentnost sustava obiteljskopravnih odnosa roditelja i djece. Također, na načelo *mater semper certa est* izravno se referiraju i odluke ESLJP-a (v. predmete *Johnston i ostali protiv Irske*, br. 9697/82, presuda od 18. studenoga 1986.; i *Kearns protiv Francuske*, br. 35991/04, presuda od 10. siječnja 2008.).

46.1. Prema članku 58. ObiZ-a/15 presumira se da je djetetova majka žena koja ga je rodila. Za razliku od ranijeg zakonodavnog rješenja, riječ je o oborivoj presumpciji. Ustavni sud smatra potrebnim napomenuti da je Hrvatski sabor, kao zakonodavno tijelo, ovlašten (članak 2. stavkom 4. alinejom 1. Ustava) odlučivati o uređivanju gospodarskih, pravnih i političkih odnosa u Republici Hrvatskoj. Zakonodavac je ovlašten donositi nova i ukidati postojeća zakonska uređenja tih odnosa i s njima povezanih prava i obveza, mijenjati ih i dopunjavati ih, to jest uređivati ih na različite načine, ovisno o različitim okolnostima.

S ustavnopravnog aspekta jedina obveza zakonodavca je da pri uređivanju pojedinih instituta uvažava zahtjeve koje pred njega postavlja Ustav, a osobito one koji proizlaze iz načela vladavine prava i one kojima se štite određena ustavna dobra i vrednote. Drugim riječima, njihovo uređenje uvijek mora osiguravati ostvarenje legitimnih ciljeva pojedinog postupka, pravnu sigurnost objektivnog pravnog poretka, određenost, pristupačnost, predvidljivost i pravnu izvjesnost normi, te procesnu ravnopravnost položaja stranaka u postupcima u skladu sa zahtjevima koji proizlaze iz vladavine prava, kao najviše vrednote ustavnog poretka Republike Hrvatske koja je temelj za tumačenje Ustava (članak 3. Ustava). Ustavna je zadaća Ustavnog suda osigurati da ti zahtjevi budu poštovani.

Eventualno postojanje drukčijeg rješenja u uređivanju određenog pravnog područja ili pitanja ne znači, samo po sebi, da odabrano rješenje nije u suglasnosti s Ustavom. Je li zakonodavac donoseći određeni zakon postupio u skladu s Ustavom, osobito imajući u vidu članke 3. i 5. Ustava, ocjenjuje Ustavni sud.

Dakle, zakonodavac jest ovlašten promijeniti postojeće zakonodavno rješenje, ali je dužan navesti racionalne i objektivno opravdane razloge za promjenu zakonodavnog rješenja osobito onog koje je, kao što je to i u konkretnom slučaju, duboko ukorijenjeno u hrvatskoj pravnoj tradiciji. O razlozima zbog kojih je u osporenom članku 58. ObiZ-a/15 ta činjenica sada postala oboriva presumpcija, u obrazloženju konačnog prijedloga zakonodavac ništa ne navodi. Ustavni sud ne može nagađati o razlozima kojima se zakonodavac rukovodio, a kao što je već navedeno, Vlada nije Ustavnom sudu dostavila traženo očitovanje o prijedlozima.

Promjena zakonodavnog modela još više je dvojbeno ako se poveže s člankom 59. ObiZ-a/15 koji se odnosi na utvrđivanje majčinstva sudskom odlukom. Tom odredbom propisuje se da se maj-

činstvo, ako se ne može utvrditi prema članku 58., utvrđuje sudskom odlukom u skladu s odredbama ObiZ-a/15. Postavlja se pitanje kako se majčinstvo uopće utvrđuje prema članku 58. ObiZ-a/15 ako je ono propisano kao oboriva presumpcija.

Nadalje, u odnosu na članak 59. ObiZ-a/15 Ustavni sud ističe da taj članak u sadržajnom smislu nije nesuglasan s Ustavom. Međutim, učinci tog članka su neustavni, jer je presumiranoj majci djeteta uskraćena mogućnost da joj se majčinstvo utvrdi priznanjem i time svim zainteresiranim subjektima, potencijalnoj majci, a i djetetu, omogućiti razrješavanje njihovih osobnih stanja i obiteljskih odnosa, osobito ostvarivanje prava djeteta da što jednostavnije i brže sazna svoje porijeklo. Nejasni su razlozi zbog kojih je zakonodavac, uz navedenu promjenu presumpcije majčinstva i uz načine za utvrđivanje majčinstva sudskim putem, izostavio institut priznanja majčinstva i time onemogućio djetetu da, kao što je to slučaj s priznanjem očinstva, na jednostavan i djelotvoran način stekne saznanja o svom porijeklu.

46.2. Slijedom navedenog, Ustavni sud utvrđuje osporene članke 58. i 59. ObiZ-a/15 nesuglasnima s člankom 3. Ustava.

3. Članak 61. stavci 3., 4. i 5. ObiZ-a/15

47. Članak 61. ObiZ-a/15 glasi:

»a. Presumpcija bračnog očinstva
Presumpcija bračnog očinstva i iznimke
Članak 61.

(1) Djetetovim ocem smatra se majčin muž ako je dijete rođeno za vrijeme trajanja braka ili u razdoblju do tristo dana od prestanka braka.

(2) Ako je majka djeteta u razdoblju do tristo dana od prestanka braka smrću, sklopila kasniji brak, muž majke iz posljednjega sklopljenog braka smatra se ocem djeteta.

(3) Muškarac koji se smatra ocem djeteta rođenog za vrijeme trajanja braka ili u razdoblju do tristo dana od prestanka braka razvodom ili poništajem može uz pristanak majke i majčina muža priznati dijete.

(4) U slučaju iz stavka 2. ovoga članka muškarac koji se smatra ocem djeteta može, uz pristanak majke i majčina muža iz kasnijeg braka priznati dijete.

(5) Na priznanje očinstva iz stavaka 3. i 4. ovoga članka na odgovarajući se način primjenjuju odredbe ovoga Zakona o priznanju očinstva.«

3.1. Prigovori predlagatelja

a. Predlagateljice Bojić i dr.

48. U odnosu na članak 61. stavak 2. ObiZ-a/15 predlagateljice ističu:

»Zakonska odredba čl. 61. st. 2. predviđa presumpciju očinstva bez prethodnog sudskog postupka osporavanja bračnog očinstva (umrlo) ranijem mužu majke, a omogućit će manipulacije podrijetlom djeteta, što je u izravnoj suprotnosti sa Konvencijom o pravima djeteta, kao i u suprotnostima s jamstvima iz članka 35. Ustava, odnosno članka 8. Europske konvencije.«

b. Predlagatelji Rajić i Kasalo

48.1. Predlagatelji osporavaju članak 61. stavke 3. i 4. ObiZ-a/15 i smatraju ih protivnima zahtjevu vladavine prava i pravne sigurnosti:

»Presumpcija bračnog očinstva iz čl. 61. proširena je i na situaciju kojom se muškarcu koji sebe smatra ocem djeteta koje je rođeno u braku drugog muškarca, te mu se daje mogućnost da svoje očinstvo prizna uz majčin i mužev pristanak. Stavak 4. ove odredbe u stvari ponavlja odredbu st. 2., jer se presumpcija bračnog očinstva ionako uvijek proširuje na rođenje u aktualnom braku, što je sadržaj stavka 2.

Dakle, stavak 4. je nepotreban, posebno u kombinaciji značenja stavka 2. i 3. Eventualno je zakonodavac trebao samo propisati da je potreban pristanak majke i muža. Sve je to odraz zakonodavčeve površnosti i nekonzistentnosti.

Međutim, smatramo iz razloga zaštite pravne sigurnosti, osobito djeteta i njegovoga prava na saznanje podrijetla, štetnim i nedopustivim da se u stvari verbalnom suglasnošću osoba djetetu jednostavno promijeni očinstvo, umjesto da se provede postupak osporavanja očinstva, naročito kad je dna analiza dostupna, uhodana i medicinski prihvatljiva kao način utvrđivanja i osporavanja očinstva. Tek nakon pravomoćne presude, bilo bi moguće i po našem mišljenju jedino dopustivo utvrditi očinstvo priznanjem i takvo priznanje upisati u maticu rođenih djeteta.«

c. Predlagatelj Domjanović

48.2. Ovaj predlagatelj osporava odredbu članka 61. stavka 2. ObiZ-a/15 te navodi:

»Odredbom čl. 61. uređuje se pravilo i iznimke od presumpcije bračnog očinstva. St. 1. određuje klasičnu, uobičajenu i ukorijenjenu presumpciju u korist očinstva majčina muža ako se dijete rodilo u braku ili u roku od tristo dana od prestanka braka. To je situacija kad imamo rođenje djeteta i jedan brak.

Međutim, već u st. 2. imamo nepotpunu i diskriminirajuću odredbu u odnosu na djecu koja bi se rodila u majčinom drugom braku, a u roku od 300 dana od prestanka ranijeg braka na temelju pravnih osnova koje nisu smrt muža (tj. razvodom, poništajem ili proglašenjem nestalog muža umrlim). (...)

Dakle, u životu relativno česta pojava, češća nego smrt majčina prvog muža, je upravo rođenje djeteta unutar roka od 300 dana od prestanka prethodnog braka razvodom (vjerojatno je trudnoća žene s drugim muškarcem ubrzala razvod braka i sklapanje novog braka da bi djetetu u maticu rođenih kao otac bio upisan stvarni, biološki otac, tj. drugi majčin muž). Međutim, kako je st. 2. iznimka u odnosu na st. 1. koji je generalna odredba o bračnom očinstvu, trebalo je propisati i sve ostale pravne osnove koje su utjecale na prestanak prvog braka, a ne samo smrt muža. Time što tako nije propisano, djeci rođenoj u drugom (u stvari nastavnom, sljedećem) braku majke kojoj je prvi prestao razvodom, poništajem ili proglašenjem prvog muža umrlim, neće se moći upisati očinstvo drugog majčinog muža. I to iz razloga što. st. 2. stvara (i regulira) novu situaciju rođenja djeteta u novom braku.

Kako odredbu čl. 61. treba sagledati kao cjelinu, onda postaje jasno da je stavak 3. namijenjen jednoj specifičnoj situaciji, a koja se odnosi na rođenje djeteta u braku ili zakonskom roku, no orijentirana je na prestanak braka razvodom ili poništajem, kojom se odredbom (vjerojatno) biološkom ocu daje prilika da prizna svoje očinstvo uz pristanak majke i majčina muža. Dakle, naglasak je na 'mirnom' utvrđivanju očinstva, mimo presumpcije i mimo osporavanja očinstva.

St. 4. opet dodatno komplicira i loše regulira jednu novu situaciju. A to je sljedeće: majci prestane prvi brak smrću, majka u roku od 300 dana sklapa novi brak, no djetetu s kojim je trudna u tom trenutku želi priznati treći muškarac, pa mu se dozvoljava priznanje, uz pristanak majke i majčina muža (drugog, jer je prvi umro). Sva nemuštoš zakonodavca vidljiva je iz toga što stvara konfuzne i proturječne odredbe, na uštrb prava djeteta na saznanje porijekla, na uštrb pravne sigurnosti koja je desetljećima postojala kad je postojala presumpcija u korist majčina muža i institut osporavanja očinstva.

Dakle, pravno je rješenje eklatantno protivno ustavnom načelu vladavine prava i njegove sastavnice pravne sigurnosti, načelu zabrane diskriminacije i obveze poštovanja i usklađivanja zakona s međunarodnim ugovorima (iz čl. 141. Ustava RH).«

d. Predlagateljica »U ime obitelji«

48.3. Predlagateljica osporava odredbu članka 61. stavka 4. ObiZ-a/15 te ističe:

»Predlagatelj ističe da se radi o spornoj odredbi jer je nelogično da se izvanbračno očinstvo priznaje prije nego je bračno očinstvo osporeno u sudskom postupku. To dovodi do pravne nesigurnosti zbog mogućnosti manipulacije podrijetlom djeteta pa je i ova odredba čl. 61.

st. 2. Obiteljskog zakona u suprotnosti s ustavnom obvezom Države da štiti djecu iz čl. 63. Ustava RH.

Osim toga, po mišljenju predlagatelja, dvojbena je i pravna snaga upisa priznatog očinstva u matricu rođenih djeteta, bez prethodnoga sudskog postupka osporavanja očinstva.

Slijedom iznijetog, predlagatelj ukazuje da je odredba čl. 61. st. 2. u suprotnosti i s člankom 3. Ustava Republike Hrvatske koji propisuje da je vladavina prava jedna od najviših vrednota ustavnog poretka Republike Hrvatske i temelj za tumačenje ustava. Načelo vladavine prava traži da zakoni moraju biti opći i jednaki za sve, a zakonske i pravne posljedice izvjesne za adresate pravne norme (princip pravne izvjesnosti) tj. primjerene njihovim legitimnim očekivanjima u svakoj konkretnoj neposrednoj primjeni zakona. Ovo načelo stoga traži da zakon bude jasan i precizan (sukladno posebnosti dotične normativne materije) kako bi se spriječila arbitrarnost i proizvoljnost u tumačenju i primjeni zakona, odnosno kako bi se uklonila neizvjesnost adresata pravne norme u pogledu krajnjeg učinka zakonskih odredaba koje se na njih neposredno primjenjuju.«

3.2. Utvrđenje Ustavnog suda

49. Predlagatelji smatraju da stavcima 3. i 4. članka 61. nije mjesto u tom članku *ObiZ-a/15* jer se odnose na iznimke od presumpcije bračnog očinstva. Ustavni sud primjećuje da su presumpcije pravni standard, dakle, pretpostavke koje mogu biti oborive ili neoborive. U konkretnom je slučaju riječ o oborivim presumpcijama, što znači da se one mogu osporavati sudskim putem ili na neki drugi način propisan zakonom. Stoga je pravno nelogično da se presumpcijama propisuju iznimke. Osporenom odredbom *ObiZ-a/15* presumira se očinstvo djeteta tako da se ocem djeteta, ako je ono rođeno u braku odnosno u određenom razdoblju od prestanka braka, smatra muž majke. Razlika između stavaka 1. i 2. članka 61. *ObiZ-a/15* je u tome što se stavak 2. odnosi na situaciju kada je prvi brak prestao smrću muža pa se ocem djeteta smatra muž majke iz posljednjeg sklopljenog braka. Dakle, te zakonske odredbe potpuno su jasne, ne otvaraju prostor nekim dvojbama zbog toga što je presumpcija očinstva »u korist« muža majke u trenutku rođenja djeteta. Činjenica jest da zakonodavac odredbu stavka 2., kako to opravdano primjećuju neki predlagatelji, vezuje samo za prestanak ranijeg majčinog braka smrću, a ne i zbog razvoda braka ili neke druge pravne osnove za njegov prestanak i koje bi po naravi stvari trebale biti obuhvaćene istom presumpcijom. Unatoč navedenom propustu zakonodavca, Ustavni sud ne nalazi da bi samo zbog tog propusta stavak 2. članka 61. *ObiZ-a/15* bio nesuglasan s Ustavom.

Za razliku od stavaka 1. i 2. članka 61. *ObiZ-a/15* stavci 3. i 4. istog zakona po svojoj naravi nisu presumpcija, a ako je suditi po podnaslovu smatraju se iznimkama od presumpcije. Uz ranije navedeno, Ustavni sud utvrđuje da se tim iznimkama ne presumira, već u osnovi preispituje i ponovo utvrđuje očinstvo djeteta »u korist« neke treće osobe – muškarca koji se smatra ocem djeteta. Istina je da se to čini uz pristanak majke i njezinog muža. Dakle, takvim priznanjem moguće je da naknadno, nakon što je upisano bračno očinstvo, dođe do priznanja očinstva od drugog muškarca pri čemu postaje upitan pravni temelj za brisanje upisanog bračnog očinstva pa time i za novi upis očinstva. Ovo tim više što su različite materijalnopravne i procesnopravne pretpostavke za utvrđivanje odnosno osporavanje očinstva.

Po ocjeni Ustavnog suda očito je da stavcima 3. i 4. nije mjesto u članku 61. *ObiZ-a/15*. Međutim, nije na Ustavnom sudu da upućuje trebaju li i gdje biti smještene pojedine zakonske odredbe. Ipak, ako zakonodavac smatra da su one nužne za cjelovito uređenje pitanja priznanja odnosno utvrđivanja očinstva, njihov sadržaj treba biti daleko razrađeniji i otkloniti sve dvojbe i potencijalne manipulacije koje bi se mogle pojaviti u njihovoj primjeni.

50. Iz navedenih razloga Ustavni sud utvrđuje stavke 3. i 4. nesuglasnima s Ustavom (s člankom 3.), a zbog njegove funkcionalne povezanosti s navedenim stavcima i stavak 5. članka 61. *ObiZ-a/15*.

4. Članak 84. stavak 4., članak 95. stavak 3., članak 108. stavak 3. u dijelu koji glasi: »što je ostvarivanje osobnih odnosa s djetetu bliskim osobama«, članak 124. stavak 2. u dijelu koji glasi: »ili djetetu bliske osobe« i članak 130. stavak 4. *ObiZ-a/15*

51. Članak 84. *ObiZ-a/15* glasi:

»II. PRAVA DJETETA I PRAVNI ODNOS RODITELJA I DJETETA

1. PRAVA I DUŽNOSTI DJETETA TE STJECANJE POSLOVNE SPOSOBNOSTI

Osobna prava djeteta

Članak 84.

(1) Dijete ima pravo na skrb za život i zdravlje.

(2) Dijete ima pravo na sigurnost i odgoj u obitelji primjeren svojim tjelesnim, psihološkim i drugim razvojnim potrebama.

(3) Dijete ima pravo živjeti sa svojim roditeljima, a ako roditelji žive razdvojeno, dijete ima pravo na roditeljsku skrb obaju roditelja.

(4) Dijete ima pravo na ostvarivanje osobnih odnosa s roditeljima i drugim bliskim osobama s kojima ne stanuje, kao i pravo na točnu informaciju o važnim okolnostima u vezi s roditeljima i drugim bliskim osobama, sukladno odredbama ovoga Zakona.

(5) Dijete ima pravo na izbor obrazovanja i zanimanja i pravo na zapošljavanje u skladu sa svojim sposobnostima i svojom dobrobiti.«

51.1. Članak 95. *ObiZ-a/15* glasi:

»Ostvarivanje osobnih odnosa s djetetom

Članak 95.

(1) Roditelj koji ne stanuje s djetetom ima pravo i dužnost ostvarivati osobne odnose s djetetom, osim ako mu je to zabranjeno ili ograničeno sudskom odlukom.

(2) Roditelj koji stanuje s djetetom ima dužnost i odgovornost omogućivati i poticati ostvarivanje osobnih odnosa djeteta s drugim roditeljem.

(3) Roditelji su dužni omogućiti djetetu ostvarivanje osobnih odnosa s osobama koje su mu osobito bliske.

(4) Roditelji imaju pravo, dužnost i odgovornost nadzirati dijete u njegovu druženju s drugim osobama, kao i komunikaciju na društvenim mrežama, odnosno drugim oblicima elektroničke komunikacije te mu zabraniti druženja i komunikaciju koja nisu u skladu s djetetovom dobrobiti.«

51.2. Članak 108. *ObiZ-a/15* glasi:

»Sporazumno donošenje odluka bitnih za dijete

Članak 108.

(1) Kad roditelji ostvaruju zajedničku roditeljsku skrb, odluke koje su bitne za dijete, kao i suglasnosti dužni su donijeti, odnosno dati sporazumno.

(2) Odluke koje su bitne za dijete odnose se na zastupanje u vezi s bitnim osobnim pravima djeteta sukladno članku 100. stavku 1. ovoga Zakona i zastupanje u vezi s vrijednijom imovinom i imovinskim pravima djeteta sukladno članku 101. ovoga Zakona.

(3) Odluke iz stavka 1. ovoga članka koje su bitne za dijete mogu biti i druge odluke koje mogu znatno utjecati na život djeteta kao što je ostvarivanje osobnih odnosa s djetetu bliskim osobama, izvanredni medicinski postupci ili liječenje te izbor škole za koje odluke se smatra da je drugi roditelj dao svoju suglasnost.

(4) Iznimno od stavaka 1. do 3. ovoga članka, ako se radi o neodgodivoj medicinskoj intervenciji, primjenjuju se odredbe posebnog propisa kojim se uređuje zaštita prava pacijenata.«

51.3. Članak 124. *ObiZ-a/15* glasi:

»Ostvarivanje osobnih odnosa s djetetom pod nadzorom

Članak 124.

(1) Sud može u odluci iz članka 413. stavka 1. ovoga Zakona ili u izvanparničnom postupku pokrenutom na prijedlog djeteta, roditelja, ili centra za socijalnu skrb odrediti da se osobni odnosi djeteta s roditeljem ostvaruju pod nadzorom stručne osobe koju imenuje centar za socijalnu skrb.

(2) U odluci kojom određuje mjeru iz stavka 1. ovoga članka sud određuje vrijeme te mjesto ostvarivanja osobnih odnosa djeteta s roditeljem koje mora biti prikladno za dijete, a može se odrediti i nazočnost drugog roditelja ili djetetu bliske osobe.

(3) Mjera iz stavka 1. ovoga članka može se odrediti samo privremeno, u trajanju do šest mjeseci računajući od dana kada centar za socijalnu skrb imenuje osobu koja će obavljati nadzor nad ostvarivanjem osobnih odnosa.

(4) U iznimno opravdanim okolnostima mjera nadzora nad ostvarivanjem osobnih odnosa djeteta s roditeljem iz stavka 3. ovoga članka može se produžiti za idućih šest mjeseci.

(5) Na temelju pravomoćne odluke suda o ostvarivanju osobnih odnosa djeteta pod nadzorom centar za socijalnu skrb rješenjem će imenovati stručnu osobu (voditelja nadzora) pod čijim će se nadzorom ostvarivati osobni odnosi djeteta s roditeljem.

(6) Centar za socijalnu skrb će rješenjem razriješiti voditelja nadzora ako neuredno ispunjava svoje obveze te imenovati novog voditelja nadzora.

(7) Protiv rješenja iz stavaka 5. i 6. ovoga članka može se izjaviti žalba ministarstvu nadležnom za socijalnu skrb. Žalba ne odgađa izvršenje rješenja.

(8) Stručna osoba koja obavlja nadzor iz stavka 1. ovoga članka ima pravo na naknadu za obavljanje nadzora kao i na naknadu opravdanih troškova prijevoza koji nastanu u provođenju nadzora.«

51.4. Članak 130. ObiZ-a/15 glasi:

»Pravo na sudjelovanje u postupcima određivanja mjera za zaštitu djeteta

Članak 130.

(1) Dijete ima pravo sudjelovati i izraziti svoje mišljenje u svim postupcima procjenjivanja i određivanja mjera kojima se štite njegova prava i dobrobit.

(2) U postupcima u kojima se određuju mjere za zaštitu prava i dobrobiti djeteta tijela koja određuju mjere rješenjem će dopustiti djetetu koje je navršilo četrnaest godina da iznosi činjenice, predlaže dokaze, podnosi pravne lijekove i poduzima druge radnje u postupku ako je sposobno shvatiti značenje i pravne posljedice tih radnji.

(3) U postupku radi određivanja mjera iz nadležnosti suda djetetu se imenuje posebni skrbnik sukladno članku 487. ovoga Zakona.

(4) U postupku određivanja mjera za zaštitu djeteta mogu sudjelovati te biti saslušane osobe koje su važne u djetetovu životu.«

4.1. Prigovori predlagatelja u odnosu na članak 84.

ObiZ-a/15

a. Predlagateljice Bojić i dr.

52. Predlagateljice osporavaju odredbu stavka 4. članka 84. ObiZ-a/15 te ističu:

»Članak 84. stavak 4. predstavlja nejasnu i nedorečenu pravnu normu, kojom se potencijalno krši pravna sigurnost i vladavina prava. Naime, nije propisano tko će djetetu dati informaciju i na koji način će je dijete tražiti. Postupak za ostvarivanje prava djeteta na primanje informacije nije uvršten u brojne izvanparnične postupke iz članka 478.

Pojam 'bliskih osoba s kojima dijete ne stanuje' nepoznat je u pravnom uređenju Republike Hrvatske te je kao takav neprihvatljiv u tako osjetljivom pitanju. Ovakva definicija i ovakvo određenje je preopćenito, nekonkretno, a time i nejasno. Naime, ukoliko zakon koristi termin bliske osobe, morao je točno definirati krug osoba koje se smatraju bliskim osobama u smislu obiteljskog zakona. Primjerice, to kazneni zakon čini. Na ovaj način se stvara mogućnost različitog tumačenja o tome tko je bliska osoba, a tko nije, a time se stavlja i mogućnost zlorabe. Iz toga zaključujemo kako je ova pravna norma neprecizna i nepredvidiva uza svoje adresate, dakle protivna članku 3. Ustava.

Sklop 'pravo na točnu informaciju o važnim okolnostima' kao i sam sklop 'važne okolnosti' posve je nejasan i kao takav neprihvatljiv u tako osjetljivom pitanju. Predložena norma moguća je izvor rješenja koja su opasna za dijete. U odnosu na navedeno, smatramo da se treba primijeniti ista argumentacija kao i gore.«

b. Predlagatelj Domjanović

52.1. Predlagatelj također osporava istu odredbu te ističe:

»U ovoj se odredbi spominje i uvodi jedan sklop nepoznat u našem pravu, a to su 'bliske osobe s kojima dijete ne stanuje'. On može biti izvor velikih nepoznanica i ugroza djeteta, jer je nejasan, nedefiniran. Isto tako 'pravo na točnu informaciju o važnim okolnostima slučaja' neprihvatljiv je iz razloga što se ne zna tko će neku informaciju okarakterizirati kao točnu ili lažnu i što je smisao 'točne informacije'. Nadalje i 'važne okolnosti slučaja' su neprihvatljive kao formulacija i izvor mogućih protivnosti dobiti djeteta i time suprotnosti Konvenciji o pravima djeteta.

Dakle, riječ je o povredi čl. 141. Ustava RH.«

4.2. Prigovori predlagatelja u odnosu na članak 95.

ObiZ-a/15

a. Predlagateljice Bojić i dr.

52.2. Predlagateljice osporavaju članak 95. stavke 2. i 3. u vezi s člancima 119., 175. i 523. ObiZ-a/15, navodeći da su odredbe protivne članku 3. Ustava:

»U članku 95. St. 3. pojam osobito bliskih osoba je neprecizan i nepravnički, kao i prije spomenuti pojam bliskih osoba iz čl. 84. ObZ/15 ne daje odgovor na pitanje što su bliske osobe, niti što su osobito bliske osobe, što sve dodatno stvara konfuziju i pravnu nesigurnost, a sve protivno čl. 3. Ustava Republike Hrvatske.

Predlagatelj kao da je nesvjestan životne realnosti da djetetu kadkad mogu biti osobito bliske i osobe koje su štetne za njegov razvoj i dobrobit, npr. prijatelji ovisnici. Roditelj ima dužnost spriječiti druženje djeteta s takvim osobama, a ne omogućiti ostvarivanje osobnih odnosa. Ova norma u izravnoj je suprotnosti sa standardima Konvencije o pravima djeteta.«

b. Predlagateljica »U ime obitelji«

52.3. Predlagateljica osporava odredbu stavka 3. članka 95. ObiZ-a/15 te ističe:

»Po mišljenju predlagatelja pri propisivanju citirane odredbe čl. 95. st. 3., zakonodavac je propustio uzeti u obzir dobrobit djeteta. Naime, predlagatelj drži da je dobrobit djeteta pri ostvarivanju osobnih odnosa s osobama koje su mu osobito bliske, najbitnija prilikom eventualnih takvih odnosa.

Naime, ovdje je vrlo bitno imati u vidu da djetetova percepcija bliskosti nije u kauzalnom nekusu s kvalitetom osobe i odnosa s djetetom, pa je ovaj aspekt pri propisivanju ove materije, trebalo posebno uzeti u obzir.

Dakle i u slučaju odredbe čl. 95. st. 3. radi se o površnom pristupu prilikom stvaranja normi u kojem nisu uzeti u obzir svi aspekti biti za ovu materiju i da nisu konzultirani oni koji bi na takve aspekte upozorili.

Predlagatelj stoga smatra da je ovakva odredba čl. 95. st. 3. u kojoj nije uzeta u obzir dobrobit djeteta, suprotna i odredbi članka 63. Ustava RH prema kojoj je Država dužna štiti djecu i mladež i odredbi čl. 64. st. 5. prema kojoj Država osobitu skrb posvećuje maloljetnicima bez roditelja i onima za koje se ne brinu roditelji.«

4.3. Prigovori predlagatelja u odnosu

na članak 108. ObiZ-a/15

Predlagateljice Bojić i dr.

52.4. Predlagateljice osporavaju odredbu članka 108. stavka 3. ObiZ-a/15 te navode:

»Pojam 'bliskih osoba' je neprecizan i nepravnički. Predlagatelj kao da je nesvjestan životne realnosti kad djetetu mogu biti bliske i osobe koje su štetne za njegov razvoj i dobrobit, npr. prijatelji ovisnici. Roditelj ima dužnost spriječiti druženje djeteta s takvim osobama, a ne omogućiti ostvarivanje osobnih odnosa. Ova norma u izravnoj je suprotnosti sa standardima Konvencije o pravima djeteta. Činjenica da je djetetu netko blizak kao osoba, ne znači da je ta osoba za dijete korisna i čije društvo ili utjecaj je za dijete dobro.«

4.4. Prigovori predlagatelja u odnosu na članak 124. ObiZ-a/15

Predlagateljice Bojić i dr.

52.5. Predlagateljice ističu:

»Pojam 'bliskih osoba' je neprecizan i nepravnički, nepoznat u pravnom uređenju Republike Hrvatske. Isti pojam je preopćenit, neprecizan i nejasan te je kao takav neprihvatljiv. Ukoliko zakon koristi termin 'bliska osoba', morao je točno definirati osobe koje ulaze u krug bliskih osoba u smislu obiteljskog zakona. Na ovaj način se stvara mogućnost različitog tumačenja o tome tko je bliska osoba, a tko nije, a time potencijalno može doći i do mogućnost zlorabe. Iz toga zaključujemo kako je ova pravna norma neprecizna, nejasna, nedorečena i nepredvidiva za svoje adresate, njome se potencijalno krši pravna sigurnost i vladavina prava.«

4.5. Prigovori predlagatelja u odnosu na članak 130. ObiZ-a/15

Predlagateljice Bojić i dr.

52.6. Predlagateljice osporavaju stavak 4. citiranog članka 130. ObiZ-a/15 te navode:

»Odredbom čl. 130. st. 4. uvodi se pojam 'osoba koje su važne u djetetovu životu'. Predlagateljice drže kako je isti pojam nepravnički, neprecizan i u sudskim postupcima posve neprimjenjiv. Korištenjem ovakvih nepreciznih, opisnih termina urušava se sigurnost pravnog sustava, dakle u izravnoj je suprotnosti s načelom vladavine prava. Kada se dođe do ovog dijela zakona, čitač je potpuno zbunjen, jer je do ovog dijela već naišao na dva nedefinirana pojma: djetetu bliskih osoba, osobito bliskih osoba, da bi se sada u tekst zakona uveo još jedan novi pojam 'osoba koje su važne u djetetovu životu'.«

4.6. Utvrđenje Ustavnog suda u odnosu na članke 84. stavak 4., 95. stavak 3., članak 108. stavak 3. u dijelu koji glasi: »što je ostvarivanje osobnih odnosa s djetetu bliskim osobama«, članak 124. stavak 2. u dijelu koji glasi: »ili djetetu bliske osobe« i članak 130. stavak 4. ObiZ-a/15

53. U odnosu na prigovore predlagatelja vezane uz članak 84. stavak 4. ObiZ-a/15, Ustavni sud prihvaća njihovu argumentaciju kojom upozoravaju na nepreciznost i nedorečenost osporene odredbe. Tim više ako se osporeni stavak članka 84. poveže s ostalim zakonskim odredbama koje koriste iste ili slične termine. Naime, pojam »bliskih osoba s kojima dijete ne stanuje« je široko određen i podložen raznim tumačenjima i u raznim varijantama spominje se na više mjesta u ObiZ-u/15. Tako se u članku 95. stavku 3. spominju osobe koje su »djetetu osobito bliske«, u članku 108. stavku 3. rabi se pojam »bliskih osoba«, u članku 124. stavku 2. ponavlja se isti pojam, ali se u članku 130. stavku 4. ObiZ-a/15 koristi termin osoba »važnih u djetetovu životu«.

Pri tome, ObiZ/15 ne definira krug osoba koje bi taj pojam izričkom ili primjerice podrazumijevao. Ustavni sud prihvaća da sudovi pri primjeni norme moraju imati određenu slobodu prosudbe, ali ocjenjuje da je u odnosu na osporeni odredbu sudovima ostavljena (preširoka) diskrecijska ovlast da u svakom pojedinom slučaju procijene koje osobe potencijalno ulaze u krug »bliskih osoba s kojima dijete ne stanuje«.

Ustavni sud ocjenjuje da nije moguće osigurati ujednačeno tumačenje i primjenu članaka 84. stavka 4., 95. stavka 3., 108. stavka 3., 124. stavka 2. i 130. stavka 4. ObiZ-a/15. Riječ je o neujednačenoj terminologiji (»djetetu bliske osobe«, »osobito bliske osobe«, »bliske osobe s kojima dijete ne stanuje«, »druge bliske osobe«, »osobe koje su važne u djetetovu životu«) na više kontekstualno nepovezanih mjesta u zakonu. Opisana neusklađenost nadmašuje mogućnost su-

dova da sudskom praksom protumače ove odredbe ne samo zbog njihovog sadržaja već i zbog njihove brojnosti, što otvara put arbitrarnosti i voluntarizmu. S obzirom na to da zakon koristi termin »bliskih osoba« na način da se u različitim varijantama pojavljuje na više mjesta u zakonu, a da se nigdje ne precizira koje se osobe smatraju djetetu bliskim osobama, Ustavni sud smatra da je s ustavnopravnog stajališta riječ o neprihvatljivoj ustavnopravnoj nedorečenosti i nepreciznosti svih navedenih osporenih odredaba.

53.1. Slijedom navedenog, Ustavni sud ukinuo je članak 84. stavak 4., članak 95. stavak 3., članak 108. stavak 3. u dijelu koji glasi: »što je ostvarivanje osobnih odnosa s djetetu bliskim osobama«, članak 124. stavak 2. u dijelu koji glasi: »ili djetetu bliske osobe« i članak 130. stavak 4. ObiZ-a/15 zbog njihove nesuglasnosti sa zahtjevima pravne sigurnosti, pravne predvidljivosti i pravne izvjesnosti (članak 3. Ustava).

5. Članak 98. stavak 2. ObiZ-a/15

54. Članak 98. ObiZ-a/15 glasi:

»Ograničavanje prava na upravljanje imovinom djeteta
Članak 98.

(1) Roditelji ne smiju upravljati imovinom djeteta koju je dijete naslijedilo ili mu je darovana ako je ostavitelj ili darovatelj svojom voljom tako odredio.

(2) Roditelji ne smiju upravljati sredstvima koja su stečena djetetovim radom.

(3) Za raspolaganje vrjednijom imovinom, odnosno imovinskim pravima djeteta, dijete ili roditelji moraju zatražiti odobrenje suda u izvanparničnom postupku sukladno članku 101. ovoga Zakona.«

5.1. Prigovori predlagatelja

Predlagateljice Bojić i dr.

55. Predlagateljice osporavaju stavak 2. članka 98. ObiZ-a/15, ističući da nije suglasan s člankom 63. Ustava:

»Neživotno je zabraniti roditeljima (izričajem ne smije) upravljanje djetetovom imovinom stečenom radom, jer upravo upravljanje i tom imovinom dijete može htjeti povjeriti roditeljima, imajući u njih povjerenje. Ako se polazi od načela da dijete starije od 15 godina može samostalno upravljati imovinom koju je steklo radom, protivno je načelu autonomije volje da se djetetu onemoguću povjeriti upravljanje tom imovinom upravo osobama kojima dijete u pravilu poklanja najveće povjerenje. Time predlagatelj pokazuje duboko nepoznavanje pravnih postulata, a konačno, u suprotnosti je i sa člankom 63. Ustava.«

5.2. Utvrđenje Ustavnog suda

56. U ocjeni ustavnosti osporenog stavka 2. članka 98. ObiZ-a/15 Ustavni sud polazi od toga da je člankom 84. propisano, među ostalim, da dijete ima pravo na skrb za život i zdravlje, na sigurnost i odgoj u obitelji primjeren svojim tjelesnim, psihološkim i drugim razvojnim potrebama, te pravo na zapošljavanje u skladu sa svojim sposobnostima i svojom dobrobiti. Briga za ostvarivanje tih prava primarno je povjerena roditeljima odnosno roditelju s kojim dijete živi. Ona uključuje i pravo i dužnost i odgovornost roditelja upravljati imovinom djeteta s pažnjom odgovornog roditelja, na način da tu imovinu očuvaju i po mogućnosti uvećaju (stavak 1. članka 97. ObiZ-a/15).

Ustavni sud također ima u vidu i odredbu članka 90. ObiZ-a/15 koja propisuje da je dijete koje je navršilo petnaest godina i zaposleno je te stječe imovinu radom dužno pridonositi svojem uzdržavanju i obrazovanju. Člankom 85. stavkom 1. ObiZ-a/15 propisano je da dijete koje je navršilo petnaest godina života i koje zarađuje može samostalno poduzimati pravne radnje, odnosno sklapati pravne poslove i preuzimati obveze u visini iznosa koji zarađuje te raspolagati svojom zaradom pod uvjetom da ne ugrožava svoje uzdržavanje.

Promotri li se te odredbe ObiZ-a/15 kao smisljena cjelina, postavlja se pitanje je li doista nužno roditelje u potpunosti isključiti od mogućnosti da u nekim izuzetnim okolnostima, a osobito ako to dijete izričito želi, upravljaju sredstvima koja su stečena djetetovim radom. Ustavni sud pri tome polazi od toga da je dijete, koje je starije od petnaest godina i koje zarađuje, u pravilu, dovoljno zrelo i sposobno samo upravljati svojom zaradom. Međutim, nema nikakvog razloga da to isto dijete ako smatra da je to u njegovom najboljem interesu, svojom vlastitom voljom ne povjeri roditeljima upravljajući svojom zaradom. Ako je na djetetu odgovornost da samostalno raspolaže zaradom koju je ostvarilo svojim radom, Ustavni sud ne vidi razloga da dijete svojom vlastitom voljom tu odgovornost ne delegira na roditelje. Tim više što iz cjeline i smislenog tumačenja naprijed citiranih zakonskih odredbi proizlazi da su prema osporenoj odredbi ObiZ-a/15 zabranom upravljanja djetetovom zaradom obuhvaćeni samo njegovi roditelji, ali ne i treće osobe. Po ocjeni Ustavnog suda, a uzimajući u obzir sve naprijed navedeno, takva zabrana ne čini se nužna, a ni životna ni logična. Tako bi, primjerice, dijete bilo slobodno to pravo prenijeti na treće osobe, ali ne i na roditelje s kojima živi i koji se brinu o zaštiti i promicanju njegovih osobnih i imovinskih prava i njegovoj dobrobiti (članak 91. ObiZ-a/15).

57. Ustavni sud ukinuo je članak 98. stavak 2. ObiZ-a/15 zbog njegove nesuglasnosti s člankom 63. Ustava.

6. Članak 160. ObiZ-a/15

58. Članak 160. ObiZ-a/15 glasi:

»Dužnosti i prava osoba kojima je povjerena svakodnevna skrb o osobnim pravima djeteta

Članak 160.

Dužnosti osobe, ustanove socijalne skrbi ili udomiteljske obitelji kojima je povjerena svakodnevna skrb o djetetu uređene su posebnim propisima.«

6.1. Prigovori predlagatelja

Predlagatelji Rajić i Kasalo

59. Predlagatelji ističu:

»Ovom odredbom se upućuje na primjenu posebnih propisa u odnosu na dužnosti (i prava koja su kao takva naznačena samo u nadnaslovu članka) osoba kojima je povjerena svakodnevna skrb o djetetu. Međutim, u mjeri u kojoj je to moguće i potrebno za 'ustanove socijalne skrbi ili udomiteljske obitelji', toliko to nije moguće za 'osobe' kako ih, kao prve, navodi odredba čl. 160. Naime, Zakon o socijalnoj skrbi i Zakon o udomiteljstvu (kao primjeri posebnog propisa) navode ovlasti i dužnosti osoba o kojima je riječ, međutim, kad 'osoba', a pri tome dedukcijom dolazimo do zaključka da su to samo i isključivo fizičke osobe, na njih se ne mogu primijeniti navedeni propisi. Naime, udomitelj koji obavlja funkciju udomitelja odabire se, pa tako i svakodnevno skrbi o djetetu, upravo prema Zakonu o udomiteljstvu (NN 90/2011 i 78/2012) i u tom smislu nije posebna 'osoba', odnosno fizička osoba.

Dakle, ovakvim zakonskim izričajem čl. 160. ostaje izriječkom 'nepokriveno' kako će se osoba (npr. srodnik) skrbiti o svakodnevnoj brizi, odnosno hoće li se na njega primjenjivati Obiteljski zakon ili neki drugi.

Time je nedvojbeno stvorena pravna nesigurnost i ugrožena vladavina prava, zaštićena Ustavom RH.«

6.2. Utvrđenje Ustavnog suda

60. Nejasno je koje su to osobe, izvan ustanova socijalne skrbi ili udomiteljske obitelji, dužnosti kojih mogu biti uređene posebnim propisima. Naime, nije sporno da zakonodavac dopušta da sud u izvanparničnom postupku radi zaštite osobnih prava i dobrobiti

djeteta brigu o djetetu povjeri i drugoj osobi (članci 149. – 177.), ali ni iz povezanog i smislenog tumačenja osporenog članka 160. ObiZ-a/15 s 3. glavom naslova »Mjere za zaštitu osobnih prava i dobrobiti djeteta u nadležnosti suda« (članci 149. – 177.) nije moguće utvrditi koje su to osobe, a osobito ne koji bi se to posebni propisi na njih odnosili.

60.1. S obzirom na značaj odredbe kojom se određuje krug osoba kojima se može povjeriti svakodnevna skrb o djetetu s jedne strane, te dvojbe i potencijalne sukobe u vezi s pitanjem tko je nositelj tog prava, tj. kojim zakonom je to propisano s druge strane, Ustavni sud smatra da je osporena odredba protivna načelu pravne sigurnosti i vladavine prava (članak 3. Ustava).

7. Članak 171. točka 5. ObiZ-a/15

61. Budući da su članci 170. i 171. ObiZ-a/15 sadržajno povezani, na ovom mjestu citirat će se i članak 170. ObiZ-a/15, koji glasi:

»e) Lišenje prava na roditeljsku skrb

Opća pretpostavka za određivanje mjere

Članak 170.

Sud će roditelja lišiti prava na roditeljsku skrb u izvanparničnom postupku kad utvrdi da roditelj zlorabuje ili grubo krši roditeljsku odgovornost, dužnost i prava.«

61.1. Članak 171. ObiZ-a/15 glasi:

»Posebne pretpostavke za određivanje mjere

Članak 171.

Osim u slučaju iz članka 170. ovoga Zakona, sud u izvanparničnom postupku roditelja može lišiti prava na roditeljsku skrb:

1. ako je napustio dijete

2. ako je dijete izloženo nasilju među odraslim članovima obitelji

3. ako na temelju izvješća centra za socijalnu skrb proizlazi da roditelj ne poštuje mjere, odluke i upute koje je radi zaštite prava i dobrobiti djeteta prethodno donio centar za socijalnu skrb ili sud

4. ako na temelju izvješća i procjene centra za socijalnu skrb proizlazi da bi povratak djeteta u obitelj nakon provedene mjere za zaštitu prava i dobrobiti djeteta predstavljao ozbiljnu opasnost za djetetov život, zdravlje i razvoj

5. na temelju pravomoćne presude kojom je roditelj osuđen za neko od sljedećih kaznenih djela počinjenih na štetu svog djeteta:

– kaznenih djela protiv spolne slobode i spolnog čudoreda (glava XIV.), kaznenih djela protiv braka, obitelji i mladeži (glava XVI.), osim kaznenih djela: povrede dužnosti uzdržavanja iz članka 209., oduzimanja djeteta ili maloljetne osobe iz članka 210., promjene obiteljskog stanja iz članka 211. Kaznenog zakona ('Narodne novine', br. 110/97., 27/98., 50/00., 129/00., 51/01., 111/03., 190/03., 105/04., 84/05., 71/06., 110/07., 152/08., 57/11. i 77/11.)

– kaznenih djela protiv života i tijela (glava X.), kaznenih djela spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta (glava XVII.), kaznenih djela protiv braka, obitelji i djece (glava XVIII.), osim kaznenih djela: dvoobračnosti iz članka 167., omogućavanja sklapanja nedozvoljenog braka iz članka 168., omogućavanja izvanbračnog života s djetetom iz članka 170., povrede dužnosti i uzdržavanja iz članka 172., promjene obiteljskog stanja iz članka 175. i povrede privatnosti djeteta iz članka 178. Kaznenog zakona ('Narodne novine', br. 125/11., 144/12. i 56/15.) ili

6. ako su mentalne sposobnosti roditelja u tolikoj mjeri ograničene da nije trajno u stanju ostvarivati niti jedan sadržaj roditeljske skrbi, pri čemu je ugrožena dobrobit djeteta.«

7.1. Prigovori predlagatelja

Predlagateljice Bojić i dr.

62. Predlagateljice (kao i ostali predlagatelji koji ističu prigovor vezan uz ovu odredbu ObiZ-a/15) osporavaju članak 171., dovodeći ga u vezu s člankom 170. ObiZ-a/15. Osporavaju točke 2. i 5. na-

vedenog članka 171. ObiZ-a/15. Točka 2. citirana je u obrazloženju rješenja, u kojem je navedena i ocjena Ustavnog suda o razlozima zbog kojih tu točku ne smatra nesuglasnom s Ustavom.

62.1. U odnosu na točku 5. članka 171. ObiZ-a/15 predlagateljice ističu:

»Odbredbom čl. 171. st. 1. točka 5. kao jedan od razloga pod kojim se roditelj može lišiti prava na roditeljsku skrb navedena je pravomoćna presuda kojom je roditelj osuđen za neko od kaznenih djela koja su taksativno navedena u odredbi točke 5. Veoma je neoprezno pozivanje na konkretne članke Kaznenog zakona, koji se može prije ili kasnije promijeniti. Smatramo kako bi bio primjereniji izričaj ne navođenje numeričkog broja članka.

Međutim, sasvim je nejasno zašto se izuzimaju djela: oduzimanje djeteta, povreda dužnosti uzdržavanja, omogućavanje izvanbračnog života s djetetom ili povreda privatnosti djeteta. Sasvim je moguće, a nažalost i ne tako rijetko, da upravo jedan roditelj oduzima dijete drugome, a u tom slučaju je to kvalificirano kazneno djelo. Navedeno isključuje znači da se roditelja poziva na samopomoć u smislu ako se takav čin i poduzme, obiteljskoppravna sankcija neće uslijediti.

Točkom 5. stavka 1. članka 171. zakonodavac iz potpuno nerazumljivih razloga izdvaja kao razloge mogućeg lišenja prava na roditeljsku skrb roditelje koji su počinili cijeli niz najtežih kaznenih djela na štetu djece. Za isto ne postoji nikakvo obrazloženje, te se iz ovakvog zakonodavnog rješenja ne vidi u čemu zakonodavac postupa osobito u interesu djece i primjenjuje načelo najboljeg interesa djeteta, pa se radi o povredama čl. 3. Konvencije o pravima djeteta, čl. 3., 62. i 35. Ustava.«

7.2. Utvrđenje Ustavnog suda

63. Ustavni sud ističe da, u načelu, katalog kaznenih djela koja mogu rezultirati uskratom pojedinih prava njezinim adresatima nije samo po sebi ustavnosudsko pitanje. U osporenoj odredbi ObiZ-a/15 zakonodavac se opredijelio za pristup da je iz kaznenih djela iskazanih po pojedinim glavama Kaznenog zakona isključio pojedina kaznena djela. Pri tome, iz obrazloženja konačnog prijedloga ObiZ-a/15, nisu razvidni razlozi za takvo postupanje. Drugim riječima, nije ponudio objektivne i racionalne razloge zbog kojih smatra da upravo ta kaznena djela, iako nedvojbeno spadaju u te glave Kaznenog zakona pa po naravi stvari i ulaze u doseg djela koja ugrožavaju prava djeteta, nisu djela zbog kojih se roditelj, ovisno o okolnostima konkretnog slučaja, može lišiti prava na roditeljsku skrb.

Stoga, u nedostatku bilo kakvog obrazloženja zakonodavca, u konkretnom slučaju otvara se pitanje opravdanosti isključivanja određenih kaznenih djela iz kataloga kaznenih djela koja jesu obuhvaćena tom odredbom ObiZ-a/15, a koja po svojoj naravi ulaze u doseg onih kaznenih djela koja mogu ozbiljno narušiti prava djeteta na primjerenu skrb i zaštitu njegovih najboljih interesa. U tom se smislu čine uvjerljivima prigovori predlagateljica da nema opravdanja za isključivanje pojedinih kaznenih djela, primjerice oduzimanje djeteta ili maloljetne osobe iz članka 210. Kaznenog zakona.

63.1. Stoga je Ustavni sud ukinuo točku 5. članka 171. zbog njezine nesuglasnosti s načelom pravne sigurnosti i vladavine prava (članak 3. Ustava).

8. Članak 190. stavak 1. točka 1. ObiZ-a/15 K

64. Članak 190. ObiZ-a/15 glasi:

»Odluka suda koja nadomješta pristanak roditelja

Članak 190.

(1) Sud će u izvanparničnom postupku na prijedlog centra za socijalnu skrb donijeti rješenje koje nadomješta pristanak roditelja za posvojenje:

1. ako roditelj dulje vrijeme zloupotrebljava ili grubo krši roditeljsku odgovornost, dužnost i prava ili svojim ponašanjem pokazuje nezainteresiranost za dijete, a posvojenje bi bilo za dobrobit djeteta

2. ako roditelj zloupotrebljava ili grubo krši roditeljsku odgovornost, dužnost i prava u kraćem razdoblju u tolikoj mjeri da postoji vjerojatnost da mu se više neće moći trajno povjeriti skrb o djetetu ili

3. ako je roditelj nesposoban u tolikoj mjeri da nije trajno u stanju ostvarivati niti jedan sadržaj roditeljske skrbi i nema izgleda da će se dijete podizati u obitelji bližih srodnika, a posvojenje bi bilo za dobrobit djeteta.

(2) Sud će odbaciti prijedlog za donošenje rješenja koje nadomješta pristanak roditelja za posvojenje iz stavka 1. točke 1. ovoga članka ako centar za socijalnu skrb roditelja prethodno nije upozorio, odnosno upoznao s mogućnošću izricanja mjere intenzivne stručne pomoći prema članku 189. ovoga Zakona ili ako od dana upozorenja nisu protekla tri mjeseca, odnosno ako od prve radnje radi utvrđivanja adrese stanovanja roditelja nisu protekla tri mjeseca u slučaju kad nije bilo moguće dati upozorenje zbog nepoznate adrese stanovanja roditelja.«

8.1. Prigovori predlagatelja

Predlagateljica »U ime obitelji«

65. Predlagateljica osporava točku 1. stavka 1. članka 190. ObiZ-a/15 te ističe:

»Odbredbom čl. 190. st. 1. pod toč. 1. je propisano da će sud na zahtjev centra za socijalnu skrb u izvanparničnom postupku donijeti rješenje koje nadomješta pristanak roditelja na posvojenje ako roditelj dulje vrijeme zloupotrebljava ili grubo krši roditeljsku odgovornost, dužnost i prava ili svojim ponašanjem pokazuje nezainteresiranost za dijete, a posvojenje bi bilo za dobrobit djeteta.

U ovoj odredbi je za predlagatelja sporno to što se kao jedan od slučajeva u kojima su u izvanparničnom postupku na zahtjev centra za socijalnu skrb navodi okolnost da roditelj svojim ponašanjem pokazuje nezainteresiranost. Naime, potpuno je nejasno i neodređeno na koji bi se način uopće određivalo da li roditelj pokazuje ili ne pokazuje zainteresiranost. Dakle, ovakvim nepreciznim i neodređenim normiranjem samo se otvara prostor arbitrarnosti pa time i potpunoj pravnoj nesigurnosti.

Osim toga, predlagatelj drži da bi se pri procjeni oko toga da li roditelj pokazuje ili ne pokazuje zainteresiranost, zadiralo od strane države u privatnost obitelji, a kada država zadire u privatne odnose u obitelji, tako nešto treba biti opravdano i prije svega razmjerno cilju koji se time želi postići.

U svakom slučaju ovako nedovoljno doradenom odredbom, odnosno, nedovoljno preciznim sadržajem odredbe da bi ista bila adekvatno primjenjiva u praksi, ponovno je u segmentu koji regulira dobrobit djeteta stvorena pravna nesigurnost, pa je i odredba čl. 190. st. 1. suprotna načelu vladavine prava iz čl. 3. Ustava RH.«

8.2. Utvrđenje Ustavnog suda

66. Osporena norma odnosi se na odluku suda koja nadomješta pristanak roditelja za posvojenje djeteta. Ustavni sud prihvaća da je nadležnim tijelima za donošenje takve odluke (centru za socijalnu skrb na čiji prijedlog sud u izvanparničnom postupku odluku donosi) u takvim situacijama nužno omogućiti određenu slobodu prosudbe kako bi utvrdio jesu li u svakom pojedinom slučaju ispunjene pretpostavke za donošenje odluke. U tom smislu uobičajeno je da zakonodavac koristi određene pravne standarde ili općenitije izraze u propisivanju ovlasti tih tijela u prosudbi i donošenju odluke. Međutim, izričaj norme ne smije biti takav da nadležno tijelo nije u mogućnosti protumačiti volju zakonodavca pa u nastojanju da tu volju nadomjesti postupka arbitrarno. Tim više što u takvim slučajevima uvijek postoji opasnost i od njezine zlorabe. Drugim riječima, čak i ona norma koja po svojoj naravi mora omogućiti određenu diskreciju njezinim adresatima, ne smije otvarati prostor za njezinu zlorabu ili arbitrarnu primjenu.

Iz stipulacije osporenog članka 190. ObiZ-a/15 proizlazi da se sudska zamjena pristanka roditelja za posvojenje djeteta odnosi na grubo kršenje roditeljske odgovornosti, dužnosti i prava koje traje dulje ili kraće ako je ono takvog intenziteta da postoji vjerojatnost da im se više neće moći trajno povjeriti skrb o djetetu (primjerice, ako je riječ o roditeljima kojima je već prethodno bilo oduzeto pravo da stanuju sa svojim djetetom, roditeljima koji ne ostvaruju osobne odnose s djetetom smještenim u ustanovi socijalne skrbi ili udomiteljskoj obitelji). Polazeći od navedenog, Ustavni sud smatra da je pojam roditelja koji »svojim ponašanjem pokazuje nezainteresiranost za dijete« u izrazitoj opreci s navedenim pretpostavkama za donošenje sudske odluke kojom se nadomješta pristanak roditelja za posvojenje djeteta. Osnovano se postavlja pitanje što se pod tim pojmom podrazumijeva, kako će sudovi raditi distinkciju između roditelja koji zloupotrebljava ili grubo krši roditeljsku odgovornost, dužnosti i prava od onog koji je »samo nezainteresiran« za svoje dijete, a ako to i učini, kojim će razlozima obrazložiti zašto svojom odlukom nadomješta pristanak roditelja zbog njegove »puke« nezainteresiranosti za dijete. Po ocjeni Ustavnog suda osporeni dio točke 1. stavka 1. članka 190. ObiZ-a/15 otvara prostor za neprihvatljivo arbitrarno postupanje i moguće zloupotrebe.

66.1. Stoga je odredba članka 190. stavka 1. točke 1. ObiZ-a/15 u dijelu koji glasi »ili svojim ponašanjem pokazuje nezainteresiranost za dijete«, nesuglasna s člancima 3. i 29. stavkom 1. Ustava (pravo na pravično suđenje), kao i s člankom 35. Ustava (zaštita obiteljskog života).

9. Članak 234. stavak 2. ObiZ-a/15

67. Članak 234. ObiZ-a/15 glasi:

»Pretpostavke, opseg, postupak i sadržaj lišenja poslovne sposobnosti
Članak 234.

(1) Sud će u izvanparničnom postupku punoljetnu osobu koja se zbog duševnih smetnji ili drugih razloga nije sposobna brinuti o nekom od svojih prava, potreba ili interesa, ili koja ugrožava prava i interese drugih osoba o kojima je dužna skrbiti se, u tom dijelu lišiti poslovne sposobnosti.

(2) **Osoba iz stavka 1. ovoga članka ne može biti potpuno lišena poslovne sposobnosti.**

(3) Prije donošenja rješenja o lišenju poslovne sposobnosti sud će pribaviti stručno mišljenje vještaka odgovarajuće grane medicine o zdravstvenom stanju osobe za koju je pokrenut postupak lišenja poslovne sposobnosti i o utjecaju toga stanja na njezine sposobnosti zaštite svojega pojedinog prava ili skupine prava, ili na ugrožavanje prava i interesa drugih osoba.

(4) Rješenjem o lišenju poslovne sposobnosti sud će odrediti radnje i poslove koje osoba nije sposobna samostalno poduzeti u odnosu na osobno stanje te imovinu.

(5) Radnje i poslovi koje osoba nije sposobna samostalno poduzeti i koji se odnose na osobno stanje su davanje izjava ili poduzimanje radnji koje se odnose na promjenu osobnog imena, sklapanje i prestanak braka, roditeljstvo, odluke o zdravlju, mjestu prebivališta, odnosno boravišta, zapošljavanju i drugo, osim ako nije ovim Zakonom drukčije određeno.

(6) Radnje i poslovi koje osoba nije sposobna samostalno poduzeti i koji se odnose na imovinu su raspolaganje i upravljanje imovinom, plaćom ili drugim stalnim novčanim primanjima, osim ako nije ovim Zakonom drukčije određeno.

(7) Rješenjem o lišenju poslovne sposobnosti u slučaju iz stavka 6. ovoga članka odredit će se točan iznos plaće, odnosno stalnog novčanog primanja preko kojega štićenik ne može samostalno raspolagati te označiti imovinu i točan iznos, ako je to prikladno, kojom štićenik ne može samostalno raspolagati i upravljati, odnosno preko kojeg iznosa ne može samostalno raspolagati i upravljati.

(8) Ako je osoba lišena poslovne sposobnosti roditelj djeteta, u dijelu u kojem nije u stanju ostvarivati roditeljsku skrb nastupa mirovanje ostvarivanja roditeljske skrbi sukladno članku 114. ovoga Zakona.

(9) Za poslove koji nisu određeni u odluci iz stavka 4. ovoga članka osoba lišena poslovne sposobnosti ima poslovnu sposobnost te ih može samostalno poduzimati.«

9.1. Prigovori predlagatelja

a. Predlagateljice Bojić i dr.

68. Predlagateljice osporavaju stavak 2. članka 234. ObiZ-a/15 te ističu:

»Nepostojanje instituta potpunog lišenja poslovne sposobnosti je neživотно, te šteti osobama koje nisu u stanju uopće brinuti o sebi i svojim pravima. Nejasno je što će sadržavati sudsko rješenje kojim se djelomice lišava poslovne sposobnosti osobu koja npr. boluje od teške demencije, ili osobu koja je u komi.

Određenje da se osobu ne može lišiti poslovne sposobnosti u potpunosti ne samo da je neživотно, već je u suprotnosti s međunarodnim standardima. Konvencija o pravima osoba s invaliditetom ne zabranjuje potpuno lišenje poslovne sposobnosti. Štoviše, ovakva norma predstavlja izvor pravne nesigurnosti i kao takva je protuustavna. Naime, upravo osobe koje se samo djelomice lišavaju poslovne sposobnosti, ostavljene su u pravnom vakuumu za stanja i poslove za koje se može (pogrešno) utvrditi da su ih u stanju obavljati, a da to nije doista tako. Takvo rješenje ostavlja nebrojene mogućnosti manipulacije i zloupotrebe.

Stoga bi ovu normu trebalo ukinuti iz razloga odstupanja od standarda zaštite ljudskih prava, zbog čega je u suprotnosti s načelom vladavine prava.«

b. Predlagatelji Rajić i Kasalo

68.1. Predlagatelji osporavaju članak 234. stavak 1. ObiZ-a/15 te ističu:

»Zakonodavac odredbom članka 234. predviđa samo jedan oblik lišenja poslovne sposobnosti, a radi se o djelomičnom lišenju poslovne sposobnosti. Ovakvo rješenje sadržano je potpuno istovjetno, od riječi do riječi i u identičnom članku 234. suspendiranog Obiteljskog zakona, pa ponavljamo što smo već naveli u Prijedlogu za ocjenu ustavnosti Obiteljskog zakona 2014.

Dodatno, u čl. 234. st. 2. izriječno se propisuje da osoba ne može biti potpuno lišena poslovne sposobnosti. Primjena pretpostavaka koje se navode za djelomično lišenje poslovne sposobnosti (duševne smetnje ili drugi razlozi zbog kojih osoba nije sposobna brinuti se o nekom od svojih prava, potreba ili interesa, itd.) u stvarnom životu može značiti da osoba koja je u komi ili boluje od teške demencije (staračke ili praecox demencije) nikada neće moći biti u potpunosti lišena poslovne sposobnosti. Navedenim i osporavanim rješenjem u znatnoj se mjeri u stvarnosti šteti osobama koje nisu u stanju uopće brinuti o sebi i svojim pravima.

Republika Hrvatska stranka je Konvencije o pravima osoba s invaliditetom. Njome se određuje jednakost pred zakonom osoba s invaliditetom. (...)

Postavlja se pitanje kako će izgledati sudsko rješenje kojim se – primjerice osobu koja je u komi djelomice lišava poslovne sposobnosti? Vjerojatno će takvo rješenje biti zbroj svih aspekata za koje se osoba može lišiti prema čl. 234, što će u stvarnosti značiti potpuno lišenje poslovne sposobnosti. Međutim, takvo što ne bi bilo ispravno niti u duhu zakona koji poznaje samo jedan oblik i to djelomično lišenje poslovne sposobnosti.

Nadalje, nepostojanje instituta potpunog lišenja poslovne sposobnosti, u suprotnosti je i s čl. 8. Obiteljskog zakona u kojem se kao načelo navodi skrbnička zaštita odrasle osobe koja nije sposobna brinuti se o sebi, te se navodi da ta zaštita mora biti 'primjerena'.

Prema tome, smatramo, osobito s obzirom formulaciju čl. 12. St. 4. Konvencije da je Obiteljski zakon trebao omogućiti potpuno lišenje poslovne sposobnosti osobama koje su potpuno onemogućene u svojim aktivnostima u pogledu zaštite svojih prava i interesa.

Nastavno o tome smatramo velikim propustom što je zakonodavac u st. 1. članka 234. propisao pretpostavke za lišenje poslovne sposobnosti (u djelomičnom opsegu) za slučaj da je riječ o osobi 'koja ugrožava prava i interese drugih osoba o kojima je dužna skrbiti se...'

Uпитno je što se na temelju odredbe čl. 234. st. 1. poslovne sposobnosti neće lišiti osoba koja ugrožava prava i interese drugih osoba s kojima nije ni u kakvom pravnom odnosu. Zakonskom formulacijom 'o kojima je dužna skrbiti se' sužen je krug razloga za lišenje poslovne sposobnosti i pod to bi potpadale npr. osobe koje ne ugrožavaju svoja prava i interese, no ugrožavaju prava i interese svoje djece prodajući njihovu imovinu za potrebe kupnje narkotika ili alkohola za sebe. No, istodobno, osoba koja ne šteti kako sebi, tako niti osobama o kojima se dužna skrbiti, ali učestalo ugrožava svoje susjede iz razloga duševnog oboljenja koje se manifestira u napadima na druge osobe, neće se lišiti poslovne sposobnosti.

Dakako, u ovoj je situaciji pravna i životna sigurnost trećih osoba dovedena u pitanje, ali i tako incidentnih osoba.

Smatramo da bi čl. 234. st. 1. trebalo upotpuniti izričajem: 'ili koja ugrožava prava i interese drugih osoba...'

Smatramo da bi čl. 234. st. 2. trebalo ukinuti, a zakonodavcu uputiti zahtjev za uvrštenjem instituta potpunog lišenja poslovne sposobnosti.

Taj prijedlog Ustavnome sudu temeljimo na činjenici da su ovom normom povrijeđena ustavna načela o hijerarhijskoj nadređenosti međunarodnih ugovora zakonima i potrebe njihove suglasnosti s istima (iz čl. 141. Ustava RH), o jednakosti građana i poštivanju prava čovjeka (čl. 3.) i posebne ustavne zaštite nemoćnih osoba (čl. 65. Ustava RH).

Isto tako radi pravne sigurnosti i zaštite trećih, ali i samih osoba koje su u pitanju, zbog ustavne zaštite osoba o kojima je riječ – njihovog dostojanstva i ljudskih prava koja su ustavne kategorije, smatramo da bi trebalo zakonsko određenje iz stavka 1. proširiti kako je predloženo.«

c. Predlagateljica »U ime obitelji«

68.2. Predlagateljica osporava članak 234. stavak 2. ObiZ-a/15 te navodi:

»Predlagatelj smatra da se u slučaju čl. 234. st. 2. radi o neprovedivoj i neživotnoj odredbi. Nažalost, život i praksa potvrđuju kako postoje osobe koje zbog zdravstvenog stanja nisu u mogućnosti brinuti same o sebi u potpunosti kao što su primjerice osobe koje boluju od Alzheimerove bolesti, tako da se iz tog razloga citirana odredba pokazuje potpuno neživotna, te kao takva može stvoriti znatnu zbrku u svojoj primjeni.

Ovakva neprimjenjiva odredba samo je još jedan dokaz kako priprema zakonodavca pri izradi predmetnog Obiteljskog zakona, pogotovo onaj dio u smislu konzultacije pojedinih struka, nije bila sveobuhvatna.

Predlagatelj stoga drži da je i odredba čl. 234. st. 2. u suprotnosti s načelom vladavine prava iz čl. 3. Ustava RH.«

9.2. Utvrđenje Ustavnog suda

69. Ustavni sud ocjenjuje da se u suštini prigovori predlagatelja svode na osporavanje promjene zakonodavnog rješenja prema kojem se, za razliku od dosadašnjeg, ne predviđa potpuno lišenje poslovne sposobnosti. Dakle, iako pojedini predlagatelji nominalno osporavaju i stavak 1. članka 234. ObiZ-a/15, u biti osporavaju samo stavak 2. članka 234. ObiZ-a/15.

Ustavni sud ponavlja da osporavanje samog zakonodavnog modela u ustavnosudskom postupku nije relevantno s obzirom na granice nadležnosti Ustavnog suda. O tim se granicama Ustavni sud očitovao u više svojih ranijih rješenja (v. primjerice rješenja broj: U-I-2938/2011 i dr. ili broj: U-I-5134/2016 i dr., oba od 23. travnja 2018.; www.usud.hr), naglašavajući da zakonodavac ima ustavnu slobodu odlučivanja o javnim politikama (članak 2. stavak 4. alineja 1. Ustava), pri čemu uživa široku procjenu, ali i isključivu odgovornost za svrsishodnost propisanih zakonskih mjera. Stoga,

ustavnosudska ocjena suglasnosti zakona s Ustavom ne podrazumijeva ocjenu odabranog modela i njegova ustroja, posebno ne njegove opravdanosti i svrhovitosti. Naime, eventualno postojanje drukčijeg rješenja ne znači da osporeno rješenje nije u suglasnosti s Ustavom, pod uvjetom da je rješenje koje je ponudio zakonodavac ostalo unutar ustavnopravno prihvatljivih granica. Prema tome, Ustavni sud nije nadležan ocjenjivati je li određeni zakonodavni koncept najbolji za uređenje određenog pitanja, odnosno jesu li zakonodavne ovlasti iz članka 2. stavka 4. alineje 1. Ustava o određenom pitanju trebale biti iskorištene na drukčiji način, već je ovlašten ocjenjivati je li postojeće rješenje u suglasnosti s Ustavom.

Stoga, iako nije na Ustavnom sudu da propituje svrsishodnost uvođenja ili ukidanja pojedinih pravnih instituta, Ustavni sud ipak je dužan upozoriti na važnost valjane argumentacije u slučaju odstupanja od dosadašnjeg zakonodavnog modela, osobito imajući na umu da je u konkretnom slučaju riječ o zaštiti prava i interesa posebno osjetljive društvene skupine koja se zbog duševnih smetnji ili drugih razloga nije sposobna sama brinuti o svojim pravima, potrebama ili interesima.

Ustavni sud, radi utvrđivanja mogućih razloga zbog kojih je zakonodavac isključio mogućnost potpunog lišenja poslovne sposobnosti, izvršio je uvid u stručnu literaturu i praksu u primjeni članka 247. ObiZ-a/15.

69.1. Lišenje poslovne sposobnosti već je i ranijim propisima bilo predviđeno kao institut kojim se štite osobe koje zbog svojeg zdravstvenog stanja (prvenstveno duševnog) nisu u mogućnosti štiti svoja prava i interese.

Temeljna odredba ObiZ-a/15 o skrbničkoj zaštiti tih osoba sadržana je u članku 221. koji određuje da skrbnička zaštita mora biti primjerena, individualizirana te u skladu s dobrobiti štitećenika. Osporenim člankom 234. stavkom 2. isključena je mogućnost potpunog lišenja poslovne sposobnosti.

Prema dosadašnjem zakonodavstvu, institut potpunog lišenja poslovne sposobnosti bio je predviđen kao iznimka koja se primjenjuje u vrlo uskim i specifičnim slučajevima, dok je djelomično lišenje poslovne sposobnosti trebalo biti pravilo (primjerice: članak 182. Obiteljskog zakona iz 1998. godine, članak 159. ObiZ-a/03). Međutim, neovisno o volji zakonodavca da se potpuno lišenje poslovne sposobnosti svode na iznimku, stanje u praksi s vremenom je iznimku pretvorilo u pravilo. Tako je u praksi prevladavalo potpuno lišenje poslovne sposobnosti, dok je djelomično lišenje postalo iznimka. Najbolje o tome govore podaci Ministarstva za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku iz 2017. godine o ukupnom broju osoba lišenih poslovne sposobnosti od 2007. do 2015. godine, iz kojih proizlazi da je udio osoba djelomično lišenih poslovne sposobnosti oko 12%. Broj sudskih odluka kojima je poslovna sposobnost vraćena od 2007. godine čini manje od 0,5% slučajeva.

69.2. Nadalje, analiza usporednih pravnih sustava, primjerice Austrije, Njemačke, Italije, Francuske ili Švicarske, pokazuje nesklonost ka otklanjanju mogućnosti potpunog lišenja poslovne sposobnosti. Ovo stoga što je suvremeni pristup usmjeren na zaštitu pojedinca s invaliditetom, ponajprije od drugih koji bi postupali u lošoj vjeri prema toj osobi, ali isto tako, pod određenim okolnostima, i zaštitu pojedinca s invaliditetom od samoga sebe. Potreba za poboljšanjem pravnog položaja osoba s invaliditetom dobila je na važnosti stupanjem na snagu Konvencije Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom i Fakultativnog protokola uz tu konvenciju.

69.3. Polazeći od naprijed navedenog, Ustavni sud prihvaća da je odredbe koje se tiču zaštite prava osoba koje se iz bilo kojeg razloga nisu sposobne brinuti o zaštiti svojih prava bilo potrebno

uskladiti s Konvencijom o pravima osoba s invaliditetom i Fakultativnog protokola uz tu konvenciju kako bi se, s jedne strane, tim osobama omogućila što bolja skrb i zaštita, a s druge strane, kako bi se spriječila eventualna zloupotreba njihovih prava kroz institut (djelomičnog ili potpunog) lišenja poslovne sposobnosti. Međutim, pri tome je dvojbena postiže li se taj cilj zakonodavnim isključivanjem i same mogućnosti da se u pojedinim izuzetnim slučajevima ipak te osobe potpuno liši poslovne sposobnosti. Ustavni sud prihvaća da takvo rješenje svakako mora biti iznimka i izricati se u najtežim slučajevima, ali se ne može isključiti nužnost da se u pojedinim slučajevima takve osobe moraju potpuno lišiti poslovne sposobnosti upravo zbog toga što uslijed svog mentalnog ili fizičkog stanja nisu uopće sposobne skrbiti o svojim pravima i interesima. Primjerice, osobe koje su u terminalnoj fazi Alzheimerove bolesti ili su posve onemogućene u uspostavljanju bilo kakvog smislenog kontakta s drugom osobom ili su u komi. Naime, riječ je o osobama koje su, uslijed vlastitog zdravstvenog stanja, objektivno spriječene u bilo kakvom sudjelovanju u društvu, pa bi stoga i njihova zaštita trebala biti postavljena na drukčijim osnovama od zaštite osoba s invaliditetom čije je sudjelovanje u društvu, uslijed zdravstvenog stanja, samo u određenoj mjeri ograničeno, ali ne i potpuno onemogućeno. Činjenica da se tijekom godina sudska praksa »izvitoperila« u odnosu na taj institut (u što se i sam Ustavni sud uvjerio uvidom u brojne odluke općinskih i županijskih sudova), ne može biti dovoljan razlog da se ne ostavi mogućnost potpunog lišenja poslovne sposobnosti ako to zahtijevaju posebne, specifične okolnosti slučaja.

69.4. U vezi s navedenim, Ustavni sud ističe da je u svojim odlukama donesenim u predmetima individualne ustavnosudske kontrole izrazio stajalište da se mjera potpunog lišenja poslovne sposobnosti treba određivati iznimno, samo u onim slučajevima u kojima teško stanje osobe to zahtijeva (v. odluku broj: U-III-1380/2014 od 20. svibnja 2015., »Narodne novine« broj 75/15.; odluku broj: U-III-4536/2012 od 14. siječnja 2016., »Narodne novine« broj 13/16.; odluku broj: U-III-4928/2020 od 18. ožujka 2021., www.usud.hr). Isto tako, i ESLJP ističe da je »lišenje poslovne sposobnosti vrlo ozbiljna mjera koja treba biti ostavljena samo za iznimne okolnosti« (v. predmet *X i Y protiv Hrvatske*, br. 5193/09, presuda od 3. studenoga 2011.). ESLJP također ističe: »lišenje poslovne sposobnosti, treba biti posljednja mjera koja se primjenjuje samo kad nacionalne vlasti ... zaključče da niti jedna druga, manje ograničavajuća mjera, nije svrsishodna ili kad su druge, manje ograničavajuće mjere neuspješno pokušane.« (v. predmet *Ivinović protiv Hrvatske*, br. 13006/13, presuda od 18. rujna 2014.).

69.5. Nadalje, za potrebe ovog ustavnosudskog postupka, Ustavni sud izvršio je uvid u praksu Općinskog građanskog suda u Zagrebu, te je utvrdio da su suci prisiljeni donositi rješenja koja, iako su formalno usklađena s ObiZ-om/15, u praksi imaju učinke potpunog lišenja poslovne sposobnosti. Takvo postupanje zapravo predstavlja sistemsku devijaciju i kroz duže razdoblje može ponovo dovesti do anomalija u praksi.

69.6. Lišenje poslovne sposobnosti (bilo ono djelomično ili potpuno) mjera je koja se poduzima s ciljem zaštite osobe koja se zbog duševnih smetnji ili drugih razloga nije sposobna brinuti o nekom od svojih prava, potreba ili interesa, ili koja ugrožava prava i interese drugih osoba o kojima se dužna skrbiti. Ona u iznimnim slučajevima, kako je navedeno, može zahtijevati i potpuno lišenje poslovne sposobnosti. Pri tome zakonodavac ni s čim nije obrazložio razloge zbog kojih smatra da se ova mjera ne može izreći ni u iznimnim okolnostima kada njezino izricanje zahtijeva zaštita prava i interesa te osobe.

69.7. Slijedom navedenog, Ustavni sud ukinuo je odredbu stavka 2. članka 234. ObiZ-a/15 zbog njezine nesuglasnosti s člankom 64. stavkom 1. Ustava (dužnosti svih da štite nemoćne osobe).

10. Članak 258. točka 5. ObiZ-a/15 u dijelu koji glasi: »različitog ili«

70. Članak 258. ObiZ-a/15 glasi:

»Odluke o osobnim stanjima koje donosi isključivo štićenik

Članak 258.

Samo štićenik, neovisno o dijelu u kojem je lišen poslovne sposobnosti, osim ako je ovim Zakonom drukčije propisano, može donijeti sljedeće odluke o osobnim stanjima:

1. priznanje očinstva
2. pristanak za priznanje očinstva
3. pristanak za sklapanje braka
4. pristanak za razvod braka
5. pristanak za stupanje u životnu zajednicu s osobama **različitog ili istog** spola te prestanak tih zajednica
6. pristanak za posvojenje, sukladno odredbama ovoga Zakona, osim u slučajevima u kojima sud donosi odluku koja zamjenjuje pristanak roditelja sukladno članku 190. stavku 1. ovoga Zakona
7. odluku o prekidu trudnoće i
8. odluku o sudjelovanju u biomedicinskim istraživanjima.«

10.1. Prigovori predlagatelja

Predlagateljice Bojić i dr.

71. Predlagateljice ističu:

»Odredba čl. 258. t. 5. omogućava da osoba koja je lišena poslovne sposobnosti (dakle, i ona koja je lišena poslovne sposobnosti zbog toga što nije u stanju brinuti se o svojim pravima i interesima) da pristanak za stupanje u životnu zajednicu s osobama različitog ili istog spola te prestanak tih zajednica.

Konvencija o pravima osoba s invaliditetom (NN-MU br. 6/2007, 3/2008, 5/2008) svim osobama koje su u dobi za sklapanje braka jamči pravo da sklope brak i zasnuju obitelj 'na osnovi slobodne i potpune suglasnosti na ravnopravnoj osnovi s drugima' (čl. 23. st. 1. Konvencije), no taj međunarodni ugovor ništa ne govori o zasnivanju neformalnih životnih zajednica.

Obiteljski zakon proteže pravo i na pravo da osobe lišene poslovne sposobnosti (dakle, osobe koje nisu u stanju brinuti se o svojim pravima i interesima) zasnuju životne zajednice, što bi po pravnoj teoriji trebalo uključiti i brak i izvanbračnu zajednicu, te životno partnerstvo.

Pretpostavke za učinke izvanbračne zajednice po Obiteljskom zakonu ne predviđaju izričito da su izvanbračni drugovi u trenutku zasnivanja bili sposobni za rasuđivanje, odnosno da nisu bili lišeni poslovne sposobnosti, a Zakon o životnom partnerstvu osoba istoga spola (NN 92/2014), čl. 9. st. 1. i 2., zahtijeva da partner/partnerica u trenutku zasnivanja neformalnog partnerstva bude sposobna za rasuđivanje te da ne bude lišena poslovne sposobnosti (u potonjem slučaju odobrenje za sklapanje braka daje skrbnik, a u slučaju uskrate sud u izvanparničnom sudskom postupku).

Stoga mogućnost da osoba lišena poslovne sposobnosti zasnuje izvanbračnu zajednicu, koje proizlazi iz čl. 258. otvara put mnogim zlorabama jer je izvanbračna zajednica po učincima izjednačena gotovo u cijelosti s brakom (čl. 11. Obiteljskog zakona), što znači da je zakonodavac povrijedio ustavnu obvezu štiti nemoćne osobe.«

10.2. Utvrđenje Ustavnog suda

72. Prema članku 252. ObiZ-a/15 skrbnik je dužan poduzimati mjere da se štićenik osposobi za samostalan život i rad, savjesno se brinuti o osobnim i imovinskim pravima i obvezama te o dobrobiti štićenika, u skladu s odlukom o lišenju poslovne sposobnosti (stavak 1.). Prije poduzimanja mjera za zaštitu osobe štićenika ili njegovih imovinskih interesa skrbnik je uvijek dužan razmotriti mišljenje, ž-

lje i osjećaje štitenika te ih uzeti u obzir, osim ako je to u suprotnosti s dobrobiti štitenika (stavak 2.).

Osporenim člankom 258. ObiZ-a/15 taksativno su navedene odluke o osobnim stanjima koje može donijeti samo štitenik neovisno o dijelu u kojem je lišen poslovne sposobnosti, osim ako je zakonom drukčije propisano: priznanje očinstva, pristanak za priznanje očinstva, pristanak za sklapanje braka, pristanak za razvod braka, pristanak za stupanje u životnu zajednicu s osobama različitog ili istog spola te prestanak tih zajednica, pristanak za posvojenje, odluka o prekidu trudnoće i odluka o sudjelovanju u biomedicinskim istraživanjima.

Člankom 259. ObiZ-a/15 propisane su važnije mjere o osobi, osobnim stanjima, zdravlju i imovini štitenika za poduzimanje kojih je, ovisno u kojem je dijelu štitenik lišen poslovne sposobnosti, skrbniku potrebno odobrenje centra za socijalnu skrb, osim ako je drukčije propisano zakonom (takvim mjerama smatraju se, primjerice, rješenje o smještaju u dom, o promjeni prebivališta i boravišta, o promjeni osobnog imena).

Predlagateljice osporavaju članak 258. točku 5. ObiZ-a/15 koja se odnosi na pristanak za stupanje u životnu zajednicu s osobama različitog ili istog spola te prestanak tih zajednica. Međutim, iz obrazloženja prijedloga proizlazi da osporavaju samo dio te odredbe, i to u dijelu koji se odnosi na stupanje u životnu zajednicu s osobama različitog spola. Ovo stoga što formalnom pristanku za sklapanje braka (točka 3.) odnosno za zasnivanje životnog partnerstva (točka 5.) prethode određene radnje koje poduzima skrbnik odnosno daje pristanak za njihovo poduzimanje. Time su zaštićena prava i interesi osoba kojima je upravo zbog nesposobnosti da same štite svoja prava i interese određen skrbnik. Predlagateljice, međutim, ističu da za razliku od takvih situacija, zasnivanje izvanbračne zajednice, koja je po svojim učincima izjednačena s bračnom zajednicom, ne podliježe bilo kakvoj prethodnoj »provjeri«, pa za osobe pod skrbništvom postoji opasnost da budu iskorištene i izložene raznim manipulacijama u svrhu zlorabe njihovog stanja.

72.1. Stoga, Ustavni sud ukinuo je točku 5. članka 258. ObiZ-a/15 zbog njezine nesuglasnosti s dužnošću svih da štite nemoćne osobe (članak 64. stavak 1. Ustava), te obvezom zaštite njihova dostojanstva (članak 35. Ustava).

11. Članak 320. stavak 3. ObiZ-a/15

73. Članak 320. ObiZ-a/15 glasi:

»SEDMI DIO

OBVEZNO SAVJETOVANJE I OBITELJSKA MEDIJACIJA

Opća odredba

Članak 320.

(1) Obvezno savjetovanje je postupak koji se provodi u slučajevima propisanim ovim Zakonom.

(2) Obiteljska medijacija je postupak u kojemu članovi obitelji sudjeluju dobrovoljno.

(3) **Iznimno od stavka 2. ovoga članka, obavezan je prvi sastanak obiteljske medijacije prije pokretanja postupka radi razvoda braka.**«

11.1. Prigovori predlagatelja

Predlagateljica »U ime obitelji«

74. Predlagateljica osporava članak 320. stavak 3. ObiZ-a/15 te ističe:

»Odredbom čl. 320. st. 3. je propisano: 'Iznimno od stavka 2. toga članka, obavezan je prvi sastanak obiteljske medijacije prije pokretanja postupka radi razvoda braka.'

Predlagatelj smatra da se ovom odredbom čl. 320. st. 3. nepotrebno stvara zbrka oko prirode postupak u kojemu članovi obitelji sudjeluju dobrovoljno, da bi se potom u stavku 3. ustvrdilo kako je obavezan prvi sastanak obiteljske medijacije prije pokretanja postupka radi razvoda braka.

Premda se u slučaju st. 3. radi o iznimci u odnosu na st. 2, predlagatelj je mišljenja kako se nepotrebno stvara pravna nesigurnost u pogledu obvezatnosti instituta koji je u startu dobrovoljan. Pogotovo je to nepotrebno obzirom da postoji i drugi institut koji sam po sebi obavezan, a to je obvezno savjetovanje (čl. 321.).

Prema tome, i u slučaju odredbe čl. 320. st. 3. radi se ponovno o odredbi koja je suprotna načelu vladavine prava iz čl. 3. Ustava RH.«

11.2. Utvrđenje Ustavnog suda

75. Ustavni sud ukinuo je odredbu stavka 3. članka 320. zbog njezine funkcionalne povezanosti s ukinutim stavkom 4. članka 54. ObiZ-a/15.

12. Članak 360. stavak 3. ObiZ-a/15

76. Članak 360. ObiZ-a/15 glasi:

»Izražavanje mišljenja djeteta

Članak 360.

(1) U postupcima u kojima se odlučuje o osobnim i imovinskim pravima i interesima djeteta sud će omogućiti djetetu da izrazi svoje mišljenje, osim ako se dijete tome protivi.

(2) Sud će omogućiti djetetu da izrazi mišljenje na prikladnom mjestu i u nazočnosti stručne osobe, ako procijeni da je to s obzirom na okolnosti slučaja potrebno.

(3) **Iznimno od stavka 2. ovoga članka, djetetu mlađem od četrnaest godina sud će omogućiti da izrazi mišljenje putem posebnog skrbnika ili druge stručne osobe.**

(4) Sud koji vodi postupak nije dužan utvrđivati mišljenje djeteta kad za to postoje posebno opravdani razlozi koji se u odluci moraju obrazložiti.

(5) Dijete iz stavka 1. ovoga članka mora biti obaviješteno o predmetu, tijeku i mogućem ishodu postupka na način koji je prikladan njegovoj dobi i zrelosti te ako to ne predstavlja opasnost za razvoj, odgoj i zdravlje djeteta.

(6) Obvezu obavještanja djeteta iz stavka 5. ovoga članka imaju posebni skrbnik djeteta, sud ili stručna osoba centra za socijalnu skrb, ovisno o okolnostima slučaja, o čemu je sud dužan voditi računa.

(7) Ministar nadležan za poslove socijalne skrbi pravilnikom će propisati način pribavljanja mišljenja djeteta.«

12.1. Prigovori predlagatelja

Predlagateljice Bojić i dr.

77. Predlagateljice osporavaju odredbu stavka 3. članka 360. ObiZ-a/15 te ističu:

»Takva zakonska odredba kojom se ustanovljuje dobna granica za ostvarivanje djetetova prava na izražavanje vlastitog mišljenja u neskladu je s čl.12. Konvencije o pravima djeteta i čl. 3. Europske konvencije o ostvarivanju dječjih prava (NN MU 01/10).

(...)

Razvidno je da nijedna od navedenih konvencija ne spominje dobnu granicu za ostvarivanje djetetovog prava na izražavanje mišljenja. Napominjemo da je Konvencija o pravima djeteta opći dokument u kojemu se ovo pravo primjenjuje na sve situacije, a Europska konvencija o ostvarivanju dječjih prava koncentrirana je na prava djece u sudskom i upravnom postupku.

Osporavana odredba čl. 360. Obiteljskog zakona uređuje postupovna prava djeteta, i njome se na ovaj način, u nesuglasju s navedenim konvencijskim odredbama, obezvrjeđuje pravo djeteta na izražavanje mišljenja djece mlađe od 14 godina, a dakako, ovisno o (ne) zrelosti djeteta starijeg od 14 godina, dovodi isto tako u pitanje.

Prema Općem komentaru br. 12 Odbora za prava djeteta, a komentari predstavljaju tumačenje Konvencije o pravima djeteta, obveza je nadležnih tijela utvrditi je li dijete sposobno samo oblikovati mišljenje, a treba početi od predmnjeve da je dijete sposobno oblikovati svoje mišljenje, što znači da je teret dokaza da dijete nije sposobno oblikovati svoje mišljenje na nadležnom tijelu (t. 20. Komentara). Značajno je da Odbor smatra kako nema dobne granice koja je pretpostavka da dijete izražava svoje mišljenje, te da je zakonodavac ne bi trebao nametati, jer postoji mnogo načina da se pribavi mišljenje djeteta s obzirom na mogućnost kako verbalnog, tako i neverbalnog izražavanja (igra, govor tijela, izraz lica, crtanje i slikanje). Osim toga, dijete ima pravo izraziti svoje mišljenje u svim postupcima (sudskim i upravnim) u kojima se odlučuje o stvarima koje se na njega odnose.

U dilemi smo da li iz članka 360. stavka 3. ObiZ/15 proizlazi da se djetetu mlađem od četrnaest godina, omogućava izraziti svoje mišljenje samo putem posebnog skrbnika ili druge stručne osobe, odnosno onemogućuje ga se da svoje mišljenje izrazi izravno, što je u potencijalnoj suprotnosti s člankom 12. Konvencije o pravima djeteta.«

12.2. Utvrđenje Ustavnog suda

78. Stavkom 1. članka 360. ObiZ-a/15 propisano je da će u postupcima u kojima se odlučuje o osobnim i imovinskim pravima i interesima djeteta sud omogućiti djetetu da izrazi svoje mišljenje, osim ako se dijete protivi. Dakle, već je stavkom 1. predviđena iznimka od prava djeteta na izražavanje mišljenja – ako se ono tome protivi. Po shvaćanju Ustavnog suda stavak 2. predstavlja sljedeću iznimku od tog pravila u smislu da će sud djetetu, koje se tome ne protivi, omogućiti izražavanje mišljenja, ali ne u sudu, već na drugom prikladnom mjestu i u nazočnosti stručne osobe, ako procijeni da je to potrebno s obzirom na okolnosti slučaja. Navedena zakonska odredba ne postavlja nikakva zakonska ograničenja u pogledu dobi djeteta, ali omogućava sudu da se izražavanje mišljenja djeteta obavi u nazočnosti stručne osobe kako bi djetetu, svojim znanjem i stručnošću, pomogla u izražavanju njegovog mišljenja. Kada će to biti potrebno procijenit će sud, jer najbolje poznaje činjenice i okolnosti slučaja, a njegova prosudba može, ali i ne mora, uključivati dob djeteta. Stoga ostaje potpuno nejasno zašto je, uz već propisanu iznimku iz stavka 2. članka 360. ObiZ-a/15, koja po ocjeni Ustavnog suda u dostatnoj mjeri osigurava da će dijete doista biti u mogućnosti, u odgovarajućim uvjetima i uz odgovarajuću pomoć, izraziti svoje mišljenje, zakonodavac predvidio iznimku na iznimku koja se po svojoj suštini ne razlikuje od one iz stavka 2. istog članka ObiZ-a/15 osim što se vezuje za dobnu granicu od 14 godina i uz stručnu osobu predviđa i davanje mišljenja putem posebnog skrbnika. Pri tome zakonodavac nije dao nikakvo obrazloženje zašto mišljenje putem posebnog skrbnika ima neku posebnu kvalitetu, kada se i u stavku 3. članka 360. ObiZ-a/15, uz posebnog skrbnika, predviđa mogućnost da se mišljenje djeteta da i u nazočnosti stručne osobe.

78.1. Polazeći od navedenog, Ustavni sud ukinuo je stavak 3. članka 360. ObiZ-a/15 zbog njegove nesuglasnosti s člankom 3. Ustava.

13. Članak 418. stavak 1. ObiZ-a/15 u dijelu koji glasi: »ako posumnja«

79. Članak 418. ObiZ-a/15 glasi:

»Mjere kojima se osigurava provedba odluke o ostvarivanju osobnih odnosa djeteta s roditeljem

Članak 418.

(1) Sud može u postupku u kojem se odlučuje o ostvarivanju osobnih odnosa djeteta s roditeljem odrediti jednu ili više mjera kojima se osigurava provedba odluke **ako posumnja** da bi roditelj s kojim dijete stanuje odbijao postupati u skladu s odlukom o ostvarivanju osobnih odnosa djeteta s drugim roditeljem, i to:

1. odrediti osobu koja će pomagati pri provedbi odluke ili sporazuma o ostvarivanju osobnih odnosa djeteta s roditeljem i

2. odrediti obvezu polaganja jamstva u novcu od strane roditelja s kojim dijete stanuje.

(2) Kad određuje mjere iz stavka 1. ovoga članka, sud posebno vodi računa o prijašnjem ponašanju roditelja s kojim dijete stanuje.«

13.1. Prigovori predlagatelja

Predlagateljica »Autonomna ženska kuća Zagreb«

80. Predlagateljica ističe:

»Podnositelj prijedloga osporava dio stavka 1. gore citiranog članka u dijelu »ako (sud) posumnja ... jer navedene riječi stavljaju kontekst osporene odredbe na način da se sudske odluke – mjere, mogu izricati na temelju pretpostavki. Pretpostavke ne mogu biti temelj za donošenje odluka i izricanje mjere. Temelj za sudske odluke mogu biti samo utvrđenja suda o postojanju određenih činjenica ili okolnosti koje upućuju na potrebu izricanja neke mjere.

Nadalje, sporna je točka 2. stavka 1. navedenog članka prema kojoj bi sud odredio obvezu polaganja jamstva u novcu od strane roditelja kod kojeg dijete stanuje jer je potpuno neprikladna za obiteljsko pravnu problematiku. Potpuno je nejasno što će se dogoditi sa osobama slabog imovinskog staja koje ne mogu polagati jamstva propisanog tipa. Osim navedenog, radi se o posrednoj diskriminaciji na temelju spola, jer iako naoko neutralna, odredba statistički pogađa žene jer u velikom broju slučajeva djeca žive sa majkama.

Podnositelj prijedloga ističe kako je patrijarhalni obrazac utkan u pozitivne propise koji se tiču obiteljskih odnosa i povezanih imovinskih pitanja, pa je tako postupak utvrđenja i razvrgnuća bračne stečevine vrlo skup i dug postupak koji posljedično onemogućuje ženama (jer imovina uglavnom glasi na muškarce) kvalitetno rješavanje imovinskopravnih pitanja i materijalnu samostalnost.

Uz navedeno, kada partneri imovinu stječu tijekom braka na način da se imovina unosi u trgovačko društvo čiji je vlasnik i direktor muškarac, žene u postupku razvoda braka i rješavanja imovinskih odnosa, nemaju apsolutno nikakvo pravo potraživati tako stečenu imovinu jer prema praksi Vrhovnog suda i prema mišljenjima relevantnih znanstvenika, imovina trgovačkog društva nije imovina fizičke osobe pa bračni partner nema pravo potraživati tako stečenu imovinu, niti ima pravo potraživati razliku i sudjelovanje u dobiti trgovačkog društva.

Činjenica je međutim da poduzetnici znaju imovinu stjecati putem vlastitih trgovačkih društava iz čisto špekulativnih poreznih razloga ili upravo zbog toga da onemogućuje bračnu partnericu u potraživanju često znatne imovine stečene radom tijekom trajanja braka. Činjenica je da žene tijekom braka često nemaju niti saznanja niti moć odlučivanja o načinu stjecanja imovine jer su posvećene djeci, suprugu, generalno obitelji, pa ih nepravedan zakonski okvir u bitnom i na izrazito diskriminatoran način lišava prava na imovinu koja faktično predstavlja bračnu stečevinu.

S druge strane, Zakon osporenim odredbama uvodi tim istim ženama, koje su vrlo često u iznimno nezavidnim financijskim situacijama obvezu polaganja jamstva, pa je važnim istaknuti da je predloženo rješenje osobito loše i diskriminirano iz više osnova.

Kao što je ranije argumentirano, imovinskopravni ili obvezno-pravni pristup obiteljskopravnoj problematici potpuno je pogrešan i promašen te stoga takvom pristupu ne može biti mjesta u ovom Zakonu. Svako nepoštovanje sudskih odluka podliježe represivnom mehanizmu primjenom Zakona o zaštiti od nasilja od obitelji ili Kaznenog zakona.

Članak nije u skladu sa čl. 23, 29, 35. I 62. te čl. 14 u vezi sa navedenim člancima Ustava Republike Hrvatske.»

13.2. Utvrđenje Ustavnog suda

81. Prigovori u odnosu na članak 418. ObiZ-a/15, prema ocjeni Ustavnog suda, djelomično su osnovani. Naime, sporna formulacija iz stavka 1. (»ako posumnja«) u ObiZ-u/14 glasila je: »ako se pretpostavlja«. Iako je Ustavni sud svjestan da su u obiteljskopравnim

sporovima suci neminovno involvirani u obiteljske odnose i dužni, prije svega, voditi brigu o najboljem interesu djeteta, a često se u takvim sporovima radi o situacijama u kojima je potrebno i žurno reagirati, ipak se sudska odluka ne može temeljiti na sumnji (»ako posumnja«), tj. na pretpostavkama. U protivnom, neminovno se grubo krši načelo zakonitosti jer se omogućuje arbitrarnost suda. Iako je odredba formulirana dispozitivno (»sud može«), neovisno o tome temelj za donošenje sudskih odluka (u ovome slučaju njezin sadržaj je mjera radi ostvarivanja osobnih odnosa djeteta s roditeljem) ne mogu biti pretpostavke, već samo i isključivo činjenice ili okolnosti koje su tijekom postupka utvrđene i dokazane.

81.1. Zbog njezine nesuglasnosti s načelom vladavine prava i pravne sigurnosti (članak 3. Ustava), Ustavni sud ukinuo je odredbu stavka 1. članka 418. ObiZ-a/15 u dijelu koji glasi »ako posumnja«.

b) Utvrđenje Ustavnog suda i zaključna ocjena pojedinačnih prigovora

82. Nakon temeljite analize cjelokupnog sadržaja zakona i pojedinačnih odredaba čija je (ne)suglasnost s Ustavom predmet ovog ustavnosudskog postupka, zatim prijedloga predlagatelja, dostavljenih stručnih mišljenja, stručnih i znanstvenih članaka¹, zaključaka predstavnika stručne javnosti te prakse ESLJP-a i Ustavnog suda, Ustavni sud zaključuje da u pojedinim odredbama ObiZ-a/15 postoje strukturalni nedostaci koji dovode do konačne ocjene o njihovoj disfunkcionalnosti do mjere koja se mora ocijeniti nesuglasnom s Ustavom. Ustavni sud, od 148 osporenih članaka (i/ili njihovih pojedinih stavaka/točaka), utvrdio je nesuglasnost s Ustavom njih 18 te ih je ukinuo.

83. Kao što je ranije navedeno, i prije stupanja na snagu ObiZ/15, većina odredaba istovjetnog sadržaja iz ObiZ-a/14 već je bila osporena pred Ustavnim sudom. Predlagatelji su i tada isticali neustavne učinke koje će prethodni zakon (ObiZ/14) proizvesti u praksi s obzirom na svoju neodređenost, nedorečenost i međusobnu proturječnost velikog broja odredaba. Ustavni sud tada je, ne ulazeći u ocjenu pojedinačnih osporenih odredbi, zbog potrebe hitnog djelovanja suspendirao ObiZ/14 u cijelosti. Sada je, u ocjenjivanju ustavnosti ObiZ-a/15, temeljito analizirao pojedinačne prigovore predlagatelja te o svakom prigovoru iznio svoja utvrđenja. U postupku odlučivanja o osnovanosti prijedloga predlagatelja najveća pažnja bila je usmjerena upravo na ispitivanje suglasnosti osporenih odredaba ObiZ-a/15 s Ustavom s aspekta zahtjeva koje pred zakone postavlja vladavina prava, kao najviša vrednota ustavnog poretka Republike Hrvatske (članak 3. Ustava), a osobito načela pravne sigurnosti, izvjesnosti i dosljednosti, kao i pojedina posebno zaštićena ustavna dobra (primjerice načelo najboljeg interesa djeteta).

84. Ustavni sud dužan je upozoriti da isključivanjem ukinutih odredaba iz pravnog poretka postoji mogućnost pojave pravnih praznina na pojedinim mjestima u zakonu. Naime, kod sveobuhvatnih ocjena ustavnosti sistemskih zakona, kao što je ObiZ/15, teško je pronaći granicu ili »formulu« kojom bi se neosporeni dijelovi mogli razgraničiti od osporenih dijelova zakona, a da to ne stvori probleme u upravnoj i sudskoj praksi i, umjesto rješavanja problema, dovede do još dubljih strukturalnih poremećaja od onih koji prijete ili su već nastali uslijed primjene samog osporenog zakona. Svaki zakon

u suštini predstavlja jedinstvenu cjelinu i s ukidanjem pojedinih odredaba često može doći u pitanje njegova cjelokupna opstojnost.

U vezi s navedenim, Ustavni sud dužan je primijetiti da ObiZ/15 u cijelosti obiluje nomotehničkim nedostacima i nesistematično raspoređenim normama (institutima) što otežava njegovo čitanje (praćenje), a samim time i primjenu. Međutim, kao što je već navedeno, takvi nedostaci, iako ozbiljni, nisu dostatni da bi Ustavni sud osporeni zakon u cijelosti ocijenio nesuglasnim s Ustavom. Ustavni sud nadalje primjećuje da je te činjenice bila svjesna i Vlada, kao predlagatelj zakona, koja je osnovala radnu skupnu za izradu novog obiteljskog zakona, a koja je u svojim očitovanjima Vladi upozorila na nužnost donošenja novog obiteljskog zakona, između ostalog, i zbog nomotehničkih nedostataka te općenito loše kvalitete osporenog ObiZ-a/15. Uspriko tome, Vlada po saznanjima Ustavnog suda, nije pristupila izradi novog obiteljskog zakona (v. točke 6. – 6.6. obrazloženja ove odluke i rješenja). Zašto to Vlada nije do danas učinila Ustavni sud ne može nagađati. Nadalje, Vlada nije, unatoč činjenici što je to Ustavni sud više puta zatražio, Ustavnom sudu dostavila očitovanje o prijedlozima predlagatelja i time je propustila priliku iznijeti svoje argumente i stajališta o (ne)osnovanosti, kako prigovora uz pojedine zakonske odredbe ili institute tako i konkretne i sustavno razrađene razloge za ukidanje ObiZ-a/15 u cijelosti kako je to Vladi u svom očitovanju predložila njezina radna skupina. Drugim riječima, nije iskoristila mogućnost uvjeriti Ustavni sud u neosnovanost prigovora predlagatelja (v. točke 6.7. i 6.8. obrazloženja ove odluke i rješenja).

Stoga, Ustavnom sudu ostaje ponoviti da gramatički, nomotehnički, sistematski i drugi slični razlozi znatno utječu na preglednost i kvalitativno oblikovanje zakonodavnih rješenja, a što u konačnici utječe i na pravnu sigurnost. Ustavni sud je stoga, u odnosu na pojedine odredbe ObiZ-a/15 za koje je utvrdio da doista utječu na vladavinu prava i pravnu sigurnost te odredbe ukinuo. Međutim, Ustavni sud ponavlja da nomotehnički i drugi navedeni razlozi nisu osnova na temelju koje bi Ustavni sud ObiZ/15 u cijelosti ocijenio nesuglasnim s Ustavom. Na Vladi je da procijeni hoće li se u ostavljenom roku iz točke II. izreke odluke, umjesto izmjena ili dopuna ukinutih zakonskih odredbi, odlučiti za izradu novog Obiteljskog zakona.

Ustavni sud osobito je pri tome imao na umu činjenicu da je od stupanja ObiZ-a/15 na snagu prošlo više od sedam godina pa je stoga neke od prigovora, iako načelno opravdane, djelomično otklonila praksa, a djelomično je zbog proteka vremena otpala potreba za ukidanjem normi na koje se odnose. Neke od nedostataka na koje su upozoravali praktičari koji su se s primjenom ObiZ-a/15 suočavali u praksi (npr. uspostava pojedinih instituta koji nisu dovoljno razrađeni i za čiju primjenu nisu uspostavljeni preduvjeti) uočio je i sam zakonodavac te ih u međuvremenu riješio donošenjem Zakona o izmjenama i dopunama ObiZ-a/15 (npr. institut anticipiranih naredbi) i donošenjem Zakona o Centru za posebno skrbništvo (institut posebnog skrbništva).

VI. ZAKLJUČNA UTVRĐENJA USTAVNOG SUDA

85. Ustavni sud zaključno utvrđuje da su osporenim ObiZ-om/15 reinkarnirane gotovo sve značajne promjene i novine u obiteljskom zakonodavstvu, koje je u obiteljskopravnu materiju zakonodavac uveo ObiZ-om/14. Tako je važeći ObiZ/15 utemeljen na novim načelima uređenja obiteljskopravnih odnosa, zadržane su značajne promjene načina uređenja postupaka koji se vode radi razvoda braka, redefinirana je roditeljska skrb i postupci koji se vode o roditeljskoj skrbi ili radi osobnih odnosa roditelja s maloljetnom djecom nakon prestanka obiteljske zajednice, zadržana je nova ter-

¹ U radu na predmetu korišteni su članci: »Opseg lišenja poslovne sposobnosti kao pretpostavke zaštite prava i dostojanstva osoba s invaliditetom«, Majstorović/Šimović, 2018.; »Mater semper certa est« (I., II., III. i IV.)«, Petrak, 2013/2014.; »Novo uređenje obiteljskih sudskih postupaka – glavni pravci reforme obiteljskih parničnih postupaka u trećem obiteljskom zakonu«, Uzelac, 2014.

minologija u području ostvarivanja roditeljske skrbi, normirani su instituti poput obveznog savjetovanja, obiteljske medijacije, plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi. Zakonodavac je nekim novim odredbama osnažio ulogu djece u postupcima koji se vode radi zaštite njihovih prava i dobrobiti, kao i postupovna prava djeteta. U praksi su se neke od tih odredaba pokazale provedivima, dok neke tom zahtjevu ne udovoljavaju.

86. Kako bi osigurao pravnu sigurnost objektivnog pravnog portekta u području obiteljskih odnosa, Ustavni sud, na temelju članka 55. stavka 1. Ustavnog zakona, odlučio je kao u točki I. izreke odluke, ocjenjujući da članci ObiZ-a/15 odnosno njihovi pojedini stavci ili rečenice ili dijelovi rečenica unutar pojedinih stavaka nisu u suglasnosti s mjerodavnim odredbama Ustava.

86.1. Na temelju ovlaštenja iz članka 55. stavka 2. Ustavnog zakona, Ustavni sud odgodio je prestanak važenja ukinutih odredaba ObiZ-a/15 do isteka roka određenog u točki II. izreke odluke, kako bi Hrvatskom saboru ostavio dovoljno vremena za donošenje novog zakona ili izmjena i dopuna ObiZ-a/15 i njihovo usklađivanje s Ustavom. U skladu s navedenom odredbom, Ustavni sud može zakon (ili pojedine njegove odredbe) za koji utvrdi da je u nesuglasnosti s Ustavom ukinuti s odgovornim rokom, ako postoje ustavnopravni razlozi zbog kojih je potrebno dopustiti da neustavni zakon (ili pojedine njegove odredbe) bude i dalje na snazi. Takvi razlozi u ovom slučaju postoje. Trenutni prestanak važenja ukinutih odredaba ObiZ-a/15 doveo bi do posljedice da prava građana (napose djece) ne bi bila odgovarajuće zaštićena, što bi značilo da bi ukidanjem osporenih odredaba nastalo stanje koje je još više u nesuglasnosti s Ustavom od samih ukinutih odredaba. Stoga je Ustavni sud odredbe koje je ocijenio nesuglasnima s Ustavom ukinuo s odgovornim učinkom.

86.2. S ustavnopravnog aspekta, Ustavni sud smatra irelevantnim hoće li se zakonodavac odlučiti za donošenje novog zakona ili za izmjene i dopune postojećeg zakona. Međutim, Ustavni sud napominje da novi zakon mora stupiti na snagu odnosno izmjene i dopune ObiZ-a/15 moraju stupiti na snagu najkasnije 31. prosinca 2023., kao što je odlučeno u točki II. izreke odluke.

86.3. Odluka o objavi (točka III. izreke odluke) temelji se na odredbi članka 29. stavka 1. Ustavnog zakona.

86.4. S obzirom na to da je Ustavni sud donio odluku o nesuglasnosti s Ustavom pojedinih odredaba ObiZ-a/15, to ne postoje pretpostavke iz članka 45. Ustavnog zakona za obustavu izvršenja pojedinih akata.

87. Ustavni sud smatra potrebnim, neovisno o tome odluči li se zakonodavac za donošenje novog zakona ili donošenje izmjena i dopuna trenutno važećeg ObiZ-a/15, zaključno upozoriti na važnost njihovog usklađivanja s pravnim standardima europskog zakonodavstva.² Također se upozorava na alarmantne najnovije podatke koji govore da je u veljači 2021. bez odgovarajuće roditeljske skrbi bilo 4439 djece. Od toga ih je 2133 bilo smješteno u domovima, a

2306 u udometeljskim obiteljima. S obzirom na to da je 2015. godine ukupno bilo 2795 takve djece (upola manje), vidljiv je zabrinjavajući trend porasta broja djece bez odgovarajuće roditeljske skrbi od 2015. godine do danas (razdoblje primjene ObiZ-a/15). Prema podacima višegodišnjih Izvješća Pravobraniteljice za djecu i godišnjih statističkih izvješća Ministarstva rada, mirovinskog sustava i socijalne politike – u 2015. godini posvojeno je 126 djece, 2016. – 87, 2017. – 105, 2018. – 132, 2019. – 117, 2020. – 136, 2021. – 152, 2022. – 166.

88. Stoga, pri izradi novog propisa ili odredaba kojima će se izmijeniti ili dopuniti odredbe trenutno važećeg propisa, treba osigurati implementaciju navedenih stavova i uputa ESLJP-a te zadržati zakonodavna rješenja iz ObiZ-a/15 koja su ocijenjena pozitivnima, uz njihovu dodatnu razradu kako ne bi došlo do problema pri njihovoj primjeni. Pritom treba uzeti u obzir ne samo analizu postojećih odredaba već i njihovu provedbu u praksi, kako bi ona bila stvarna i učinkovita. Također, najveću pažnju treba posvetiti načelu najboljeg interesa djeteta koje nikada, ni u kojem slučaju, ne smije biti dovedeno u pitanje.

Objašnjenje rješenja

VII. PRIGOVORI PREDLAGATELJA

A. PRIGOVORI FORMALNE (NE)SUGLASNOSTI ObiZ-a/15 S USTAVOM

1) *Vacatio legis*

89. Kada je riječ o formalnoj (ne)suglasnosti ObiZ-a/15 s Ustavom, gotovo svi predlagatelji smatraju da je *vacatio legis* ObiZ-a/15 (razdoblje od njegove objave u »Narodnim novinama« do stupanja na snagu) bio »neprimjereno kratak«.

a) *Prigovori predlagatelja*

89.1. Predlagateljice Bojić i dr. (čiji su prigovori o razdoblju prilagodbe ObiZ-a/15 sadržajno istovjetni s prigovorima ostalih predlagatelja) u bitnome navode:

»(...) Velikim broj novih instituta s potpuno novom koncepcijom funkcioniranja sustava, zahtijeva primjerenije i znatno duže razdoblje za razumijevanje, početak primjene i prilagodbu adresata i svih aktera u državnom sustavu (suci, odvjetnici, centri za socijalnu skrb, medijatori te građani na koje se Zakon primjenjuje). Dobra praksa obiteljskog zakonodavstva posljednjih desetljeća pokazuje je duži *vacatio legis* bio jamstvo uspješnije primjene zakona, čime je ispoštovano pravo građana i sustava da se prilagode novim institutima. (...)

(...)

Kao primjer neprovedivosti Obiteljskog zakona, ne samo *ratio materiae*, već i zbog neprimjerene kratkoće u njegovom stupanju na snagu, ističu se odredbe koje se odnose na angažman centara za socijalnu skrb, ne samo u postupku provođenja obveznog savjetovanja nego i za sve sudske sporove u vezi s ostvarivanjem roditeljske skrbi i osobnih odnosa djeteta.

Potpuno je nemoguće u tako kratkom vremenu pripremiti centre za socijalnu skrb za količinu postupaka koji do sada nisu postojali, a predviđa ih Obiteljski zakon, a osobito kada se uzme u obzir da su nadležnosti centara za socijalnu skrb posljednjih godina konstantno proširivane.

Od sudova se traži postupanje u potpuno novim izvanparničnim postupcima... a nije donesen niti Zakon o izvanparničnom postupku. (...)

Nemogućnost da u sadašnjim uvjetima centri za socijalnu skrb i sudovi obave sve potrebno u tehničkom, kadrovskom i stručnom smislu, za stranke će značiti konfuziju, diskriminaciju, nejednakost, arbitrarnost, otezanje rješenja spora i slično.

² Ovdje Ustavni sud posebno upućuje na presude ESLJP-a: *X protiv Hrvatske* (br. 11223/04, presuda od 17. srpnja 2008.), *A.K. i L. protiv Hrvatske* (br. 37956/11, presuda od 8. siječnja 2013.), *X i Y protiv Hrvatske* (br. 5193/09, presuda od 3. studenoga 2011.), *M.S. protiv Hrvatske* (br. 36337/10, presuda od 25. travnja 2013.), *Ivinović protiv Hrvatske* (br. 13006/13, presuda od 18. rujna 2014.), *Ribić protiv Hrvatske* (br. 27148/12, presuda od 2. travnja 2015.), *K.B. protiv Hrvatske* (br. 36216/13, presuda od 14. ožujka 2017.), *Begović protiv Hrvatske* (br. 35810/14, presuda od 13. lipnja 2019.), *Jurišić protiv Hrvatske* (br. 29419/17, presuda od 17. prosinca 2019.), *Jurišić protiv Hrvatske* (br. 29419/17, presuda od 16. siječnja 2020.), *C protiv Hrvatske* (br. 80117/17, presuda od 8. listopada 2020.), te *H.P. i dr. protiv Hrvatske* (br. 58282/19, presuda od 19. svibnja 2022.).

Obiteljskim zakonom se u hrvatski pravni sustav uvodi niz krajnje spornih pravnih odredaba. Uvode se instituti medijacije i centra za posebno skrbiništvo za čije funkcioniranje ne postoje dostatni materijalni, proračunski i tehnički uvjeti, ni dovoljna ekipiranost. Primjerice u javnosti se objavljivao podatak o osam posebnih skrbnika za područje cijele Hrvatske.«

Jednako tako, predlagatelj HOK u svojem prijedlogu navodi:

»S tolikom količinom novih odredaba potrebno je primjerenije razdoblje za prilagodbu, razumijevanje i primjenu zakona. Dobra praksa posljednjih desetljeća u obiteljskom zakonodavstvu je bila da je *vacatio legis* iznosio, kod donošenja Zakona o braku i porodičnim odnosima – 9 mjeseci i 20 dana a kod Obiteljskog zakona iz 1998. – 6 mjeseci i 20 dana. Pojedine odredbe zakona iz 2014. stupile na snagu nakon 6 mjeseci i 24 dana.

Za posebne institute *vacatio legis* iznosio je i dulje (primjerice uvođenje bračnog ugovora i bračne stečevine kao novih instituta zakonom iz 1998 primjena je bila prolongirana za godinu i pol dana a prijenos nadležnosti s CZSS na sudove zakonom iz 2003 je baš radi pripremanja sustava prolongiran čak u 2 navrata). (...)«

b) *Obrazloženje P.Z.E.-a/847*

89.2. Ustavni sud primjećuje da obrazloženje P.Z.E.-a/847 ne sadrži razloge o predloženom (a kasnije u Hrvatskom saboru i prihvaćenom prijedlogu) danu stupanja na snagu ObiZ-a/15.

c) *Stručna mišljenja*

89.3. Iz pribavljenih stručnih mišljenja o prigovorima predlagatelja u odnosu na *vacatio legis* ObiZ-a/15 jasno proizlazi da su predstavnici katedri obiteljskog prava PF Zagreb, PF Split i PF Rijeka složni u tome da su prigovori predlagatelja osnovani, jer određivanje kratkog roka za prilagodbu svih adresata novoj pravnoj situaciji nije u skladu s načelom vladavine prava. Međutim, jednako tako, svi su istog stručnog mišljenja da su navedeni prigovori, s obzirom na protek vremena, postali bespredmetni.

d) *Utvrđenje Ustavnog suda*

89.4. Kao što je već rečeno (v. točku 1. obrazloženja ove odluke i rješenja), ObiZ/15 donesen je na sjednici Hrvatskog sabora održanoj 18. rujna 2015., objavljen je u »Narodnim novinama« broj 103 od 28. rujna 2015., a stupio je na snagu 1. studenoga 2015.

Iz navedenog je razvidno da je ObiZ/15 stupio na snagu trideset i četvrti (34.) dan od dana njegove objave u »Narodnim novinama«.

89.5. Gotovo svi predlagatelji ističu prigovor prekratkog razdoblja određenog Prijelaznim i završnim odredbama ObiZ-a/15 (članak 562.) od njegove objave do stupanja na snagu (*vacatio legis*). Predlagatelji su složni u ocjeni da je tako određen *vacatio legis* (kraći od dva mjeseca) »neprijemljeno kratak« s obzirom na velik broj novih instituta koji se zakonom uvode s potpuno novim sustavom funkcioniranja te da je prilagodba svih aktera tog sustava iznimno složena i zahtijeva dulje razdoblje. Osim nedostatka vremena za prilagodbu novom načinu funkcioniranja, također se ističe i tehnička i kadrovska nepripremljenost, te materijalni i financijski nedostaci.

89.6. Ustavni sud svjestan je, kao što je već i istaknuo u svojem rješenju od 12. siječnja 2015., važnosti brzine njegove intervencije u slučajevima ocjene ustavnosti zakona. Upravo se stoga ovdje podsjeća da se Vlada u konkretnom slučaju oglašila na višekratno traženje Ustavnog suda da dostavi očitovanja na navode prijedloga (v. točke 6. – 6.8. obrazloženja ove odluke i rješenja), a kojima je trebalo dodatno razjasniti razloge za donošenje i značenje pojedinih osporenih odredaba zakona. Osim toga, Vlada je u dva navrata Ustavni sud izvijestila da se upućivanje u zakonodavnu proceduru nacrtu prijedloga novog obiteljskog zakona očekuje u četvrtom tromjesečju 2017., odnosno u rujnu 2018.

89.7. Ustavnom sudu stoga ne preostaje nego utvrditi da, doista, zakon s obilježjima sistemskog zakona koji uređuje odnose velikog broja osoba te zadire u najosjetljivija područja života svakog pojedinca, a pritom unosi značajne izmjene u dosadašnji način normiranja tih odnosa, te na drukčiji način uređuje nadležnost sudova i centara za posebnu skrb i njihovo postupanje, uvodi nove institute i postupke, jednom riječju predstavlja značajan iskorak u dosadašnjem reguliranju obiteljskoppravne materije, mora u sebi sadržavati i realnu, po samoj logici stvari i običaju dobre zakonodavne prakse, objektivnu procjenu vremena prilagodbe za njegovu primjenu i uvjeta za njegovo stupanje na snagu. Ustavni sud, dakle, ocjenjuje vrlo ozbiljnim prigovore svih predlagatelja o prekratkim rokovima prilagodbe na novi zakonski režim te zaključuje da nerealno kratak *vacatio legis* nije u skladu s načelom vladavine prava. Međutim, Ustavni sud ocjenjuje da su ti prigovori, s obzirom na protek vremena od stupanja zakona na snagu, danas postali bespredmetni te bi ukidanje ObiZ-a/15 samo iz tog razloga bilo neopravdano.

2) *Ostali prigovori formalne (ne)suglasnosti ObiZ-a/15 s Ustavom*

a) *Prigovori predlagatelja*

90. Svi predlagatelji složni su u tvrdnji da mijenjanje zakona ne doprinosi pravnoj sigurnosti i dobrobiti građana, a posebice u slučaju kada o svim aspektima zakona nisu pribavljena mišljenja svih praktičara koji se bave primjenom zakona (primjerice odvjetnika, sudaca, znanstvenika i dr.). Pri donošenju ObiZ-a/15, predlagateljice Bojić i dr. ističu kako nije poznato »da li uopće postoji radna skupina za izradu tog Zakona, ako postoji tko su članovi iste, kršeni su rokovi vezani uz javne rasprave i općenito propisana procedura donošenja propisa, što sve pojedinačno i u svojoj ukupnosti pokazuje da je ovaj propis donesen ishitreno, predstavlja svojevrsan 'kapric' tijela vlasti te svojevrsnu polemiku s autoritetom Ustavnog suda, što je nedopustivo«.

Većina predlagatelja također formalnu neustavnost osporenog zakona nalazi i u tome što se prijelaznim i završnim odredbama propisuje da se uređenje tako složene materije, kao što su obiteljski odnosi, regulira nizom pravilnika ostavljajući ujedno na snazi pravilnike donesene po »starom« ObiZ-u, kao i u odsutnosti javne rasprave koja je nakon odluke Ustavnog suda trebala prethoditi donošenju »novog« ObiZ-a.

b) *Stručna mišljenja*

90.1. PF Zagreb u stručnom mišljenju navodi:

»(...) predlagatelj propisa brzinom i nekvilietom svoga postupanja u usvajanju Obiteljskog zakona iz 2015 doista obezvrijedio ulogu Ustavnog suda i zaobišao smisao njegova postupanja (...) Nadalje, suglasni smo s gledištem predlagateljica da donošenje Obiteljskog zakona 2015. na način i uz sadržaj kakav je sad na snazi u svojoj biti predstavlja nepoštivanje odluke Ustavnog suda u odnosu na Obiteljski zakon iz 2014. kao i minoriziranje njegova značaja. Stoga dijelimo mišljenje koje predlagateljice ističu u zaključku Prijedloga, a to je da Ustavni sud treba u cijelosti ukinuti Obiteljski zakon...«

90.2. PF Split u stručnom mišljenju navodi:

»(...) Ustavni sud je ukazao na nužnost brzog preventivnog djelovanja, vodeći računa o važnosti tog sistemskog zakona koji nalaže reakciju bez nepotrebnog odlaganja. Svega nekoliko mjeseci kasnije, usvojen je novi, gotovo istovjetan Zakon kojim činom je, zapravo, iskazano nepoštovanje rješenja Ustavnog suda o suspenziji ObZ-a/14. U tom smislu predlagateljice su smatrale da bi bilo oportuno da Ustavni sud postupi po istom 'ključu' te ponovno donese, sukladno čl. 45. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu, odluku kojom se privremeno

obustavlja izvršenje pojedinačnih akata ili radnji koje se poduzimaju na temelju ObZ-a/15. Držimo da su predlagateljice iznijele snažne i utemeljene razloge u prilog donošenja odluke o privremenoj suspenziji ObZ-a/15 te u ovom trenutku možemo jedino sa žaljenjem konstatirati da Ustavni sud nije po tom prijedlogu i postupio.«

90.3. PF Rijeka u stručnom mišljenju navodi:

»Neuslišani glas razumne kritike struke i znanosti u postupku donošenja ovoga zakona derogirao je ideju vladavine prava i u važnom segmentu povjerenja u institucije. (...)

(...)

U postupku donošenja zakona nije bila dovoljno vidljiva i jasna dioba vlasti, izvršne i zakonodavne, kao temeljno načelo ustroja vlasti sa svrhom nadzora, kontrole i odgovornosti koja je bitna za vladavinu prava (...) Obiteljski zakon primjer je ishitenog i nedomišljenog zakona za čiju primjenu sudbena i upravna tijela nemaju izgrađenu infrastrukturu. (...)

c) Utvrđenje Ustavnog suda

90.4. Ustavni sud utvrđuje da, nakon što je Ustavni sud donio rješenje kojim je privremeno obustavio primjenu ObiZ-a/14, Ministarstvo socijalne politike i mladih 10. veljače 2015. izradilo je Obrazac iskaza o procjeni učinaka propisa klasa: 011-02/15-02/1, ur-broj: 519-03-1-1/6-15-10 u kojem je iznijelo Nacrt prijedloga iskaza o procjeni učinaka propisa za nacrt prijedloga Obiteljskog zakona, s konačnim prijedlogom tog zakona.

Iz Izvješća o provedenom savjetovanju sa zainteresiranom javnošću o Nacrtu prijedloga ObiZ-a/15 proizlazi da je o Nacrtu prijedloga ObiZ-a/15 održano internetsko savjetovanje sa zainteresiranom javnošću od 4. veljače do 12. ožujka 2015., u kojem su dostavljena ukupno 22 očitovanja.

Nacrt prijedloga ObiZ-a/15 bio je na čitanju 2. i 3. srpnja 2015. na 17. sjednici Hrvatskog sabora. Konačni prijedlog zakona (P.Z.E./847) bio je na čitanju 16. i 18. rujna 2015. na 20. sjednici Hrvatskog sabora, kada je izglasan većinom glasova.

Iz svega je navedenog razvidno da je Vlada novi zakonski prijedlog u manje od šest mjeseci od obustave ObiZ-a/14 uputila u zakonodavnu proceduru.

91. Većina predlagatelja također osporava Prijelazne i završne odredbe ObiZ-a/14 u cijelosti. Prigovaraju da se veliki dio materije koji je obuhvaćen zakonom dalje razrađuje podzakonskim aktima. Posebno se ističe članak 560. ObiZ-a/15, koji propisuje primjenu podzakonskih akata (pravilnika) koji bi trebali regulirati provođenje sadržaja ObiZ-a/15, a među kojima su neki doneseni u svrhu provedbe ObiZ-a/14, koji je prestao važiti, dok se za druge propisuje da tek trebaju biti doneseni nakon stupanja ObiZ-a/15 na snagu. Dakle, ističe se da neki od pravilnika egzistiraju iako je zakon koji predstavlja pravni temelj njihovog donošenja prestao važiti, dok istovremeno pojedina područja koja se reguliraju novim (osporenim) zakonom uopće nisu regulirana posebnim pravilnicima u vrijeme njegovog stupanja na snagu.

91.1. Ustavni sud ponovo ističe da su neke od ovih primjedaba predlagatelja u međuvremenu otklonjene te je najprije usvojeno pet novih pravilnika, u skladu s ObiZ-om/15. To su: Pravilnik o obveznom sadržaju obrasca plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi (»Narodne novine« broj 123/15.), Pravilnik o mjerama zaštite osobnih prava i dobrobiti djeteta (»Narodne novine« broj 123/15. i 87/22.), Pravilnik o obiteljskoj medijaciji (»Narodne novine« broj 123/15.), Pravilnik o načinu pribavljanja mišljenja djeteta (»Narodne novine« broj 123/15.) i Pravilnik o obveznom savjetovanju (»Narodne novine« broj 123/15.). Nakon toga doneseno je još pet novih pravilnika. To su: Pravilnik o sadržaju i obliku Potvrde za sklapanje

braka (»Narodne novine« broj 67/17.), Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja Registra obiteljskih medijatora, uvjetima stručne osposobljenosti obiteljskih medijatora, prostornim uvjetima i načinu provođenja obiteljske medijacije (»Narodne novine« broj 29/21.) – donošenjem ovog Pravilnika prestao je važiti Pravilnik o obiteljskoj medijaciji, Pravilnik o načinu postupanja i suradnje suca, stručnog radnika Centra za socijalnu skrb i policijskih službenika za mladež prilikom prisilnog oduzimanja i predaje djeteta (»Narodne novine« broj 48/16.), Pravilnik o načinu vođenja očevidnika i spisa predmeta osoba pod skrbništvom, načinu popisa i opisa njihove imovine, podnošenju izvješća i polaganju računa skrbnika te sadržaju i obliku anticipiranih naredbi (»Narodne novine« broj 19/21.) i Pravilnik o mjerama za određivanje iznosa i namjeni naknade ostvarene za sklapanje braka izvan službene prostorije (»Narodne novine« broj 36/20.). Dakle, razvidno je da su neki od prigovora predlagatelja naknadnom intervencijom donositelja podzakonskih akata u međuvremenu otklonjeni. Osim toga, Ustavni sud podsjeća i na svoje ustaljeno pravno stajalište da prestankom važenja zakona, kao pravne osnove za donošenje drugog propisa (podzakonskog akta za provedbu zakona), prestaju važiti i drugi propisi doneseni u svrhu provedbe tog zakona, ako u prijelaznim i završnim odredbama novog zakona nije drukčije određeno (odluka broj: U-II-2074/2001 od 9. travnja 2003., »Narodne novine« broj 67/03. i 98/03. – ispravak). Međutim, članak 560. ObiZ-a/15 upravo i propisuje da »Do stupanja na snagu provedbenih propisa iz članka 559. ovoga Zakona, ako nisu u suprotnosti s odredbama ovoga Zakona, ostaju na snazi...« (ranije doneseni pravilnici – op. Ust. suda). Stoga, Ustavni sud ovaj prigovor ocjenjuje neosnovanim.

92. Predlagatelji također ističu prigovor nedostatka javne rasprave koja je prethodila donošenju zakona te navodne brze i ne-transparentne procedure njegovog usvajanja, bez usuglašavanja struke i zakonskog predlagatelja. U odnosu na ovaj prigovor, Ustavni sud utvrdio je iz Obrasca izvješća o provedenom savjetovanju sa zainteresiranom javnošću o Nacrtu prijedloga Obiteljskog zakona, s Konačnim prijedlogom Zakona, Ministarstva socijalne politike i mladih (u daljnjem tekstu: Ministarstvo) od 8. travnja 2015., da u povodu donošenja ObiZ-a/15 nije imenovana radna skupina u kojoj bi u postupak izrade zakona bili uključeni predstavnici zainteresirane javnosti, da je nacrt zakona bio objavljen na internetskoj stranici Ministarstva, da je internetsko savjetovanje sa zainteresiranom javnošću provedeno od 4. veljače do 12. ožujka 2015., da je Ministarstvo zaprimilo sveukupno 23 očitovanja u propisanom roku, od kojih jedno očitovanje nije uvaženo jer nije dostavljeno na propisanom obrascu, da se Ministarstvo očitovalo i na šest obrazaca vezanih uz Nacrt prijedloga Iskaza zakona jer su se primjedbe odnosile na konkretne članke Nacrta zakona (sveukupno 29 očitovanja), da su primjedbe i prijedlozi dionika na Nacrt prijedloga Obiteljskog zakona s Konačnim prijedlogom Zakona te obrazloženja stručnog nositelja o prihvaćanju/neprihvaćanju istih objavljeni na internet stranici Ministarstva, te da provedba javnog savjetovanja nije iziskivala dodatne financijske troškove. Uvidom u odgovore na navedena očitovanja utvrđeno je da većina sugestija nije prihvaćena uz obrazloženje razloga za odbijanje prijedloga.

92.1. U hrvatskom pravnom sustavu obvezno prethodno savjetovanje zakonodavca sa zainteresiranom javnošću Ustavni sud podigao je na razinu proceduralnog jamstva formalne ustavnosti zakona odlukom broj: U-II-1118/2013 i dr. od 22. svibnja 2013. (»Narodne novine« broj 63/13.). Iz te odluke proizlazi da esencijalna načela na kojima se temelji demokratsko društvo u smislu članaka 1. i 3. Ustava – načela pluralizma, tolerancije i slobodoumlja – imaju i svoj proceduralni aspekt. Drugim riječima, demokracija procedure u

okviru koje se odvija društveni dijalog o pitanjima od općeg interesa ono je što sam akt, kao ishod te procedure, može odrediti kao ustavnopravno prihvatljiv ili neprihvatljiv. Kod donošenja ovako značajnih sistemskih zakona koji se odnose na velik broj adresata, provođenje javne rasprave u svrhu uključivanja predstavnika stručne javnosti u proces izrade zakona, prema ocjeni Ustavnog suda, čini važan element transparentne i zakonite procedure prije samog njegovog donošenja. Formiranje stručne radne skupine okupljene u svrhu izrade što kvalitetnijeg zakonskog teksta svakako bi pridonijelo ostvarenju tog cilja. Međutim, sama činjenica da takva radna skupina nije formirana ne može utjecati na ocjenu Ustavnog suda o formalnoj nesuglasnosti ObiZ-a/15 s Ustavom, jer je formalna procedura u ostalom dijelu poštovana te se stručna javnost imala priliku očitovati o nacrtu zakona.

93. Slijedom svega navedenog u točkama 89.4. – 89.7. i 90.4. – 92.1. obrazložena ove odluke i rješenja, Ustavni sud ocijenio je da ne postoje razlozi za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti ObiZ-a/15 s Ustavom zbog istaknutih prigovora formalne nesuglasnosti s Ustavom.

B. PRIGOVORI MATERIJALNE (NE)SUGLASNOSTI ObiZ-a/15 S USTAVOM

Pojedinačne osporene odredbe i ocjena Ustavnog suda

1. Članak 2. ObiZ-a/15

94. Članak 2. ObiZ-a/15 glasi:

»PRVI DIO
UVODNE ODREDBE
Sadržaj Zakona
(...)
Članak 2.

Ovaj Zakon sadrži odredbe koje su u skladu sa sljedećim aktima Europske unije: Direktivom 2011/95/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 13. prosinca 2011. o standardima za kvalifikaciju državljana trećih zemalja ili osoba bez državljanstva za ostvarivanje međunarodne zaštite, za jedinstveni status izbjeglica ili osoba koje ispunjavaju uvjete za supsidijarnu zaštitu te za sadržaj odobrene zaštite (SL L 337, 20. 12. 2011.) i Direktivom 2011/93/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 13. prosinca 2011. o suzbijanju seksualnog zlostavljanja i seksualnog iskorištavanja djece i dječje pornografije te o zamjeni Okvirne odluke Vijeća 2004/68/PUP (SL L 335, 17. 12. 2011.).«

1.1. Prigovori predlagatelja

Predlagateljice Bojić i dr.

95. Vezano uz članak 2. ObiZ-a/15 predlagateljice ističu:

»Vlada kao predlagatelj Zakona nije obrazložila prema kojim kriterijima se ističu baš direktive 2011/95/EU i 2011/93/EU, tim više što su obje već ugrađene u hrvatski pravni sustav. Naime, Direktiva 2011/95/EU bila je povodom izmjena Zakona o azilu, a Direktiva 2011/93/EU je ugrađena u Kazneni zakon. Također, nejasno je zašto nije navedena primjerice Direktiva 2003/86/EZ od 22. rujna 2003. o pravu na spajanje obitelji ili Direktiva 2004/38/EZ o pravu građana Unije i članova njihovih obitelji na slobodno kretanje i boravište na području države članice, što smatramo protivnim načelu pravne sigurnosti građana.«

1.2. Utvrđenje Ustavnog suda

96. Ustavni sud smatra da predlagateljice opravdano ističu selektivnost u isticanju izvora komunitarnog prava. Tim više što su obje direktive na koje upućuje članak 2. ObiZ-a/15 već ugrađene u hrvatski pravni sustav, i to Direktiva 2011/95/EU kao povod za izmjenu Zakona o azilu (»Narodne novine« broj 143/13.) i donošenje Zakona o međunarodnoj i privremenoj zaštiti (»Narodne novine« broj 70/15. i 127/17.), te Direktiva 2011/93/EU koja je transponi-

rana u Kazneni zakon (Zakon o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona, »Narodne novine« broj 56/15.). Ne ulazeći u pitanje je li navođenje samo te dvije direktive, a ne i drugih izvora komunitarnog prava, u osporenom članku ObiZ-a/15 suvišno odnosno je li to propust zakonodavca da u osporenoj odredbi navede sve izvore tog prava, Ustavni sud ističe da je primjena komunitarnog prava obveza za nadležna nacionalna tijela neovisno o tome jesu li oni izrijekom u zakonu navedeni ili nisu navedeni. U svakom slučaju to u ustavnopravnom smislu nije relevantno.

U odnosu na konkretni prigovor predlagateljica Ustavni sud primjećuje da se stavci 3. i 4. članka 14. ObiZ-a/15 odnose na mogućnost sklapanja braka azilanata i stranaca pod supsidijarnom zaštitom, koji se u Republici Hrvatskoj po naravi stvari rijetko sklupaju. Može se stoga pretpostaviti da je to razlog zbog kojeg je Direktiva 2011/95/EU izrijekom unesena i u članak 2. ObiZ-a/15.

96.1. Polazeći od iznesenih prigovora, Ustavni sud ocjenjuje da ne postoje razlozi za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom članka 2. ObiZ-a/15.

2. Članak 3. stavak 2. ObiZ-a/15

97. Članak 3. ObiZ-a/15 glasi:

»Temeljna načela

Načelo ravnopravnosti žene i muškarca

Članak 3.

(1) Žena i muškarac imaju međusobno jednaka prava i dužnosti u svim obiteljsko-pravnim odnosima, a posebno u odnosu na roditeljsku skrb.

(2) U partnerskim odnosima zabranjena je diskriminacija prema spolu i nasilje prema partneru.«

2.1. Prigovori predlagatelja

a. Predlagateljice Bojić i dr.

98. Predlagateljice osporavaju stavak 2. članka 3. ObiZ-a/15 te ističu:

»Partnerski odnosi su pojam koji se u pravnom kontekstu veže uz životna partnerstva, koja su regulirana posebnim propisom, Zakonom o životnom partnerstvu osoba istog spola (NN 92/14), a ne Obiteljskim zakonom, kako se i navodi u čl. 3. st. 2. Obiteljskog zakona. Smatramo da se radi o nejasnoj i konfuznoj odredbi koja ne samo da ne odražava ciljeve i smisao Obiteljskog zakona već nije usklađena ni sa terminologijom Ustava i Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji koji ne koriste izraze 'partner' i 'partnerski odnos', što može dovesti do zloupotrebe i pogrešnih tumačenja. Budući da brak i izvanbračna zajednica nigdje nisu definirani kao 'partnerski odnos', doslovnim čitanjem ove odredbe moglo bi se zaključiti da se zabrana nasilja ne odnosi na brak i izvanbračnu zajednicu, što bračne i izvanbračne drugove, u odnosu na 'partneru' stavlja u nepovoljniji položaj pred zakonom (članak 14. stavak 2. Ustava).«

b. Predlagatelj Domjanović

98.1. I predlagatelj Domjanović osporava tu odredbu ObiZ-a/15:

»U odredbi st. 2. spominje se kao zabrana u partnerskim odnosima diskriminacije prema spolu i nasilje prema partneru. Spornim smatramo što zakonodavac koristi pojam 'partnerski odnosi', 'partneri', premda su to osobe iz jednog drugog posebnog propisa koji uređuje njihova prava. U obiteljskom zakonu susrećemo se samo s bračnim i izvanbračnim odnosima (drugovima), pa se člankom 3. st. 2. susrećemo s pravnom nesigurnosti. Tko su te osobe koje zakon navodi? Jesu li one samo nepotrebni 'ukras' zakona ili obična pogreška zakonodavca, kakvih ima nemalo.

Nadalje, s obzirom na zakonski izričaj norme 'U partnerskim odnosima zabranjena je diskriminacija prema spolu i nasilje prema partneru', dalo bi se arg. a contrario zaključiti da bi diskriminacija prema

spolu bila dozvoljena u nekim drugim osobnim, ljudskim odnosima (npr. između štitenika i skrbnika, tazbinskih srodnika, i si.). Sve je to, po našem mišljenju nepotrebno jer opet jedan drugi propis u tancine uređuje nasilje u obitelji u smislu šireg kruga osoba, zabranjenih oblika ponašanja koja se smatraju nasiljem i sl.

Dodatno, s obzirom da se ova odredba nalazi među onima koje zakonodavac naziva 'Temeljna načela', valja istaknuti da je njoj suprotan čl. 50. st. 3. koji dopušta pozitivnu diskriminaciju (kad mužu trudne žene zabranjuje tužbu za razvod braka). Nismo mišljenja, naprotiv, u ime zaštite majčinstva, da odredba čl. 50. st. 3. ne treba postojati, ali onda nema mjesta, iz ovih i gore rečenih razloga, propisivati zabranu diskriminacije među partnerima.

Dakle, odredba čl. 3. st. 2. je protivna pravnoj sigurnosti, jer nije jasna u svojem značenju, dosegu i cilju/svrsi.«

2.2. Utvrđenje Ustavnog suda

99. Osporeni stavak 2. članka 3. ObiZ-a/15 jedan je od temeljnih načela tog zakona, a svrha mu je osigurati ravnopravnost žene i muškarca. Iz prigovora predlagateljica proizlazi da one ne osporavaju samo načelo nego izričaj zakonodavca, s obzirom na to da osporeni stavak rabi izričaj »partnerskog odnosa«, a predlagateljice smatraju da je to izričaj koji se može vezati samo uz životna partnerstva regulirana posebnim propisom, Zakonom o životnom partnerstvu osoba istog spola («Narodne novine» broj 92/14.). Nije na Ustavnom sudu arbitrirati koji bi izraz bio primjereniji, osim ako njegov izričaj doista onemogućuje njegovo smisleno razumijevanje. To, međutim, nije situacija u konkretnom slučaju. Naime, sam izričaj »partnerski odnosi«, a osobito ako se poveže sa stavkom 1. članka 3. ObiZ-a/15, govori o odnosu muškarca i žene koji su u bračnoj ili izvanbračnoj zajednici, odnosno kako sam zakonodavac u stavku 1. navodi, u nekom obiteljsko-pravnom odnosu. Tako su, po ocjeni Ustavnog suda, neosnovane bojazni predlagatelja da bi u praksi moglo doći do zloupotrebe i pogrešnog tumačenja osporene odredbe ObiZ-a/15. Tim više što i ObiZ/15 i poseban zakon na koji se pozivaju predlagateljice, Zakon o životnom partnerstvu osoba istog spola, u pogledu nasilja prema partneru upućuju na primjenu drugog posebnog zakona, Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji.

99.1. Polazeći od navedenog, Ustavni sud ocjenjuje da ne postoje razlozi za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom članka 3. stavka 2. ObiZ-a/15.

3. Članak 9. ObiZ-a/15

100. Članak 9. ObiZ-a/15 glasi:

»Načelo sporazumnog rješavanja obiteljskih odnosa
Članak 9.

Poticanje sporazumnog rješavanja obiteljskih odnosa zadaća je svih koji obitelji pružaju stručnu pomoć ili odlučuju o obiteljskim odnosima.«

3.1. Prigovori predlagatelja

Predlagateljice Bojić i dr.

101. Predlagateljice smatraju da je tom odredbom povrijeđeno načelo razmjernosti iz članka 16. Ustava te ističu:

»Inzistiranjem na sporazumu kako se to navodi u članku 9. Obiteljskog zakona (načelo sporazumnog rješavanja spornih obiteljskih odnosa), a bez istovremenog izričitog navođenja u općim načelima i načela kojim bi se istovremeno utvrdila i promovirala i zaštita od strane države (članak 61. i članak 62. Ustava), stvara se odnos neproporcionalnosti u kojem se na članove obitelji (građane) stavljaju pretjerana očekivanja u rješavanju obiteljskih odnosa, jednom kada dođu do krizne situacije, a da se istovremeno ne promovira načelo prevencije i edukacije građana.

Pojednostavljeno govoreći, velika je zamjerka Zakonu što, bez nužne prethodne pomoći građanima u edukaciji o braku i odgovorno-

stima koje iz njega proizlaze, te bez ikakve prethodne prevencije konflikata u obiteljskim odnosima, inzistira na zrelosti građana u rješavanju konfliktnih odnosa kojima nisu dorasli. Smatramo da bi u okolnostima promoviranja sporazuma, pozitivne obveze države u edukaciji građana trebale naći svoje mjesto u osnovnim načelima. U protivnom na građane se stavlja nerazmjern teret i odgovornost što smatramo da je u koliziji s ustavnim načelom razmjernosti (članak 16. Ustava).

Sporazumno rješavanje obiteljskih odnosa može biti navedeno kao jedno od načela Obiteljskog zakona, međutim naslov članka ne korespondira sa njegovim sadržajem. U naslovu se naime, navodi da se radi o načelu sporazumnog rješavanja obiteljskih odnosa, međutim sporno je što se u samom tekstu članka 9. – poticanje na sporazumno rješavanje obiteljskih odnosa navodi kao (dužnost) odnosno zadaća svih koji obitelji pružaju stručnu pomoć ili odlučuju o obiteljskim odnosima. Pri tome, međutim nije navedeno da dužnost poticanja mirenja nije, niti ne može biti apsolutna, što iz spornog članka nije jasno. Poticanje sporazumnog rješavanja obiteljskih odnosa ne može biti, primjerice, ispred prava i interesa djeteta.

Uvođenje ovog načela u Zakon, oživotvorenje je jednog vrlog štetnog principa djelovanja u obiteljskim odnosima u kojima se nastoje izjednačiti nasilni i nenasilni partner i kod kojeg se u drugi plan stavlja interes djeteta.

Iako je ObZ/14 na snazi bio vrlo kratko, zamijećeni su brojni slučajevi u kojima su bračni partneri, po provedenom postupku obveznog savjetovanja željeli odustati od potpisanih 'sporazuma', te su u tom smislu tražili i odvjetničku pomoć, navodeći da su prilikom potpisivanja 'sporazuma' bili izloženi psihološkoj prisili od strane djelatnika centara, koja se u pravilu sastojala u verbaliziranju mogućih posljedica nepotpisivanja sporazuma, kao što su gubitak skrbi nad djetetom, vođenje 'kompliciranih' sudskih postupaka u kojem će dijete zastupati poseban skrbnik i si., što je roditelje u pravilu plašilo, te su iz tog razloga i pristajali na potpisivanje sporazuma, nakon čega su od tako potpisanih sporazuma htjeli odustati, te su tražili pravne načine kako da ih pobiju, odnosno utvrde ništetnima. Smatramo da je ovakva odredba štetna jer potencijalno dovodi do kršenja prava građana, te je u suprotnosti s ustavnim pravom na osobnu slobodu građanina koji ima pravo samostalno i slobodno (bez prisile) izražavati mišljenje (članak 38. Ustava) i donositi slobodne odluke (članak 22. i 35. Ustava) u svojim osobnim i obiteljskim odnosima.«

3.2. Utvrđenje Ustavnog suda

102. Osporenim člankom ne nalaže se, kako to tumače predlagateljice, već se potiče sve one koji obitelji pružaju stručnu pomoć ili odlučuju u obiteljskim stvarima da pokušaju postići sporazumno rješenje spornog obiteljskog odnosa. Dakle, riječ je o preporuci, a ne o obvezi. U promicanju sporazumnog rješavanja obiteljskih odnosa nema ničega spornog s ustavnopravnog gledišta. Po ocjeni Ustavnog suda, za pretpostaviti je da nitko razuman neće inzistirati na sporazumu ako je iz bilo kojeg razloga očito, uključujući i nasilno ponašanje jednog od partnera, da je sporazum nemoguće postići, već će o spornom pitanju odlučiti nadležno tijelo na temelju raspoloživih podataka.

Nadalje, u prilog navedenom govori činjenica da je razrada tog načela predviđena nizom normi ObiZ-a/15, primjerice onih kojima su uređeni instituti obveznog savjetovanja (članci od 321. do 330. ObiZ-a/15) i obiteljske medijacije (članci od 331. do 344. ObiZ-a/15).

102.1. Ustavni sud ocjenjuje da ne postoje razlozi za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom članka 9. ObiZ-a/15.

4. Članak 11. stavci 1., 2. i 3. ObiZ-a/15

103. Članak 11. ObiZ-a/15 glasi:

»Izvanbračna zajednica
Članak 11.

(1) Odredbe ovoga Zakona o učincima izvanbračne zajednice primjenjuju se na životnu zajednicu neudane žene i neoženjega muškarca koja traje najmanje tri godine, a kraće ako je u njoj rođeno zajedničko dijete ili ako je nastavljena sklapanjem braka.

(2) Izvanbračna zajednica koja ispunjava pretpostavke iz stavka 1. ovoga članka stvara osobne i imovinske učinke kao bračna zajednica te se na nju na odgovarajući način primjenjuju odredbe ovoga Zakona o osobnim i imovinskim odnosima bračnih drugova, odnosno odredbe drugih zakona kojima se uređuju odnosi u poreznim stvarima, osobni, imovinski i drugi odnosi bračnih drugova.

(3) Nepovoljno postupanje prema izvanbračnim drugovima u pogledu pristupa koristima, povlasticama, ali i obvezama zajedničkim bračnim drugovima koje ne može biti opravdano objektivnim razlozima te koje nije nužno za ostvarenje istih predstavlja diskriminaciju temeljem obiteljskog statusa.

(4) Različito postupanje propisano člankom 30. ovoga Zakona ne predstavlja nepovoljno postupanje iz stavka 3. ovoga članka.«

4.1. Prigovori predlagatelja

a. Predlagateljice Bojić i dr.

104. Predlagateljice osporavaju članak 11. stavak 2. ObiZ-a/15 te ističu:

»Obiteljski zakon mora uređivati samo onu materiju koja je predmet njegovog uređenja, pa je stoga čl.11. st 2 '... odnosno odredbe drugih zakona kojima se uređuju odnosi u poreznim stvarima, osobni, imovinski i drugi odnosi bračnih drugova' u suprotnosti s člankom 3. Ustava RH jer stvara pravnu neizvjesnost i dovodi građana u zabludu u pogledu poreznih oslobođenja.

Zakon o porezu na promet nekretnina tj. čl. 11. st.1 točka 7. propisuje 'bračni drug, potomci i preci te posvojenici i posvojitelji koji u odnosu na primatelja održavanja stječu nekretnine na temelju ugovora o doživotnom uzdržavanju' je *lex specialis* u odnosu na Obiteljski zakon koji je *lex generalis* te je nedopustivo da čl. 11. st. 2. ObZ-a derogira čl. 11. st.1. točka 7. i čl. 11a. st. 5. Zakona o porezu na promet nekretnina koji propisuje 'Članovima uže obitelji, u smislu ovoga Zakona, smatraju se bračni drug i djeca'.

Mišljenja smo da će ova odredba u praksi građane dovoditi u zabludu, jer će smatrati da kao izvanbračni drugovi imaju jednak pravni položaj kao i bračni drugovi kada je riječ o poreznim oslobođenjima, iako porezni propisi kao posebni propisi materiju uređuju na drugačiji način.«

b. Predlagatelj Domjanović

104.1. Predlagatelj osporava članak 11. stavke 1. i 2. ObiZ-a/15:

»Članak 11. trpi, ponajprije od nomotehničkog propusta. Naime, njime se uređuju bitne karakteristike izvanbračne zajednice (svojevrsna definicija, učinci i zabrana diskriminacije), međutim nalazi se u poglavlju 'Uvodne odredbe; Temeljna načela', što je neprihvatljivo jer ne odražava zahtjev o kojemu smo se izjasnili pod II. ovoga Prijedloga.

Vrlo problematičnim smatramo dio definicije izvanbračne zajednice kojom se ista smatra 'ako je nastavljena sklapanjem braka'. Ovo je nedvojbeno izvor pravne nesigurnosti za osobe koje žive u takvoj zajednici. Pojavljuje se više prijevora: treba li osoba makar i na jedan dan prekinuti svoju izvanbračnu zajednicu (pitanje je i dokazivanja te tvrdnje) kako, kad uđe s tom istom osobom u brak, na nju se ne bi primjenjivalo uređenje izjednačeno s brakom? Možda osobe baš i ne žele tako nešto. Dakle, rješenje je vrlo nepravedno i mogući izvor nejednakosti građana pred zakonom. Nadalje, otvorit će se novi sporovi koji će suprotstaviti interese u vezi s dokazom o tome što znači da je zajednica nastavljena brakom – kad, u kojem slučaju, je li bio kakav prekid, je li prekid od jednog sata ili dana dostatan, kome je morao biti priopćen, je li ga druga strana doživjela kao prekid ili samo svađu i sl. Dakle, vrlo nemušto i pravno nesigurno rješenje.

Nadalje, u st. 2. se propisuje, uz ostalo, i proširenje učinaka izvanbračne zajednice i na 'porezne stvari'. Ono što je nedopustivo i protivno načelu vladavine prava i pravne sigurnosti je da zakonodavac (obiteljski u ovom slučaju) zalazi u drugo područje (porezni sustav). Time se krši logika pravnog sustava kao cjeline. Dakle, mišljenja smo da je obiteljski zakonodavac mogao propisati samo institute i pravne učinke unutar obiteljskopravne regulative.«

c. Predlagateljica »U ime obitelji«

104.2. Predlagateljica osporava članak 11. stavke 2. i 3. ObiZ-a/15:

»Odredbom čl. 11. st. 2. je propisano da izvanbračna zajednica koja ispunjava pretpostavke iz stavka 1. stvara osobne i imovinske učinke kao bračna zajednica te se na nju na odgovarajući način primjenjuju odredbe ovoga Zakona o osobnim i imovinskim odnosima bračnih drugova odnosno odredbe drugih zakona kojima se uređuju odnosi u poreznim stvarima, osobni, imovinski i drugi odnosi bračnih drugova, dok je stavkom 3. Određeno da nepovoljno postupanje prema izvanbračnim drugovima u pogledu pristupa koristima, povlasticama, ali i obvezama zajedničkim bračnim drugovima koje ne može biti opravdano objektivnim razlozima te koje nije nužno za ostvarenje istih predstavlja diskriminaciju temeljem obiteljskog statusa.

Predlagatelj ističe kako se ovakvim normiranjem ponovno stvara pravna nesigurnost. Naime, citirane odredbe Obiteljskog zakona u izravnoj su suprotnosti s važećom odredbom članka 9. st. 2. toč. 10. Zakona o suzbijanju diskriminacije kojom je propisano da se ne smatra diskriminacijom stavljanje u nepovoljniji položaj kod stavljanja u nepovoljniji položaj pri uređivanju prava i obveza uređenih Obiteljskim zakonom, a osobito u svrhu legitimne zaštite prava i dobrobiti djece, zaštite javnog morala i pogodovanja braku, pri čemu upotrijebljena sredstva moraju biti primjerena i nužna.

Prema tome, u slučaju odredbe članka 11. st. 2. i 3. radi se o nesuglasju tih odredaba s temeljnim načelom iz čl. 3. Ustava RH, a to je načelo vladavine prava. Predlagatelj podsjeća da načelo vladavine prava podrazumijeva da zakoni moraju biti opći i jednaki za sve, a zakonske i pravne posljedice izvjesne za adresate pravne norme (princip pravne izvjesnosti) tj. primjerene njihovim legitimnim očekivanjima u svakoj konkretnoj neposrednoj primjeni zakona.«

4.2. Utvrđenje Ustavnog suda

105. U odnosu na stavke 1., 2. i 3. osporenog članka 11. ObiZ-a/15, Ustavni sud ističe da su i na osporene odredbe primjenjiva stajališta navedena u odnosu na članke 3. i 9. ObiZ-a/15 koji se također odnose na »temeljna načela« zakona. Iz argumentacije predlagatelja nije razvidno zašto bi odredba o učincima izvanbračne zajednice koja upućuje na odgovarajuću primjenu drugih zakona bila sama po sebi neustavna. U Izvješću o uočenoj pojavi neustavnosti u mirovinskom sustavu broj: U-X-1457/2007 od 17. travnja 2007. (»Narodne novine« broj 43/07.) upućenom Hrvatskom saboru u odnosu na prava izvanbračnog druga na ostvarivanje mirovine iza umrlog druga, Ustavni sud istaknuo je da iz članka 61. stavka 1. Ustava slijedi da je obitelj pod osobitom zaštitom države. Stavkom 2. članka 61. Ustava ravnopravno su utvrđeni pravni odnosi u braku, izvanbračnoj zajednici i obitelji. Prema tome Ustav u odnosu na obitelj ne čini razlike radi li se o bračnoj ili izvanbračnoj zajednici, a uređenje prava koja proizlaze iz izvanbračne zajednice prepušta zakonodavcu. Slijedom navedenog, Ustavni sud smatra nespornim da je i izvanbračna zajednica Ustavom zaštićena zajednica. Navedeno stajalište Ustavni sud ponovio je i u brojnim svojim odlukama u predmetima individualne ustavnosudske kontrole (primjerice u odluci broj: U-III-3034/2012 od 21. veljače 2017. /www.usud.hr/). U tim je predmetima Ustavni sud, polazeći od mjerodavnih odredaba Ustava i od činjenice da su i ranijim obiteljskim zakonom učinci izvanbračne zajednice (npr. u pogledu imovinskih prava i sl.) bili izjednačeni s bračnom zajednicom, usvajao ustavne tužbe podnositelja obrazlažući da su sudovi »uskim i mehaničkim tumačenjem pojma 'bračni drug' u primjeni... zakona...« povrijedili ustavna prava podnositelja. U odluci broj: U-III-3034/2012, Ustavni sud naveo je i sljedeće:

»16. Polazeći od toga da su u zakonodavnom poretku Republike Hrvatske nastupile bitne promjene u pristupu izvanbračnoj zajednici u smislu izjednačavanja položaja osoba s obzirom na njihov bračni odnosno izvanbračni status, a postoje i načelna pravna stajališta Ustavnog suda o članku 61. Ustava, Ustavni sud ne može više prihvaćati admini-

strativnu i sudsku praksu uskog i mehaničkog tumačenja pojma 'bračni drug' u primjeni ZoPPN/97. Ustavni sud ne nalazi ni jedno objektivno i razumno opravdanje za različitost postupanja prema podnositelju, kao izvanbračnom drugu, prilikom primjene odredbi o oslobađanju od plaćanja poreza na promet nekretnina.

Ustavni sud posebno ističe da je zakonodavnim promjenama u 'poreznoj oblasti', konkretno člankom 15. OPZ-a/16 (v. točku 11. obrazloženja ove odluke), propisano da se odredbe OPZ-a/16 i drugih poreznih propisa koje se primjenjuju na bračnog druga primjenjuju, između ostalih, i na izvanbračnog druga. Iako se taj zakon ne primjenjuje na slučaj podnositelja, budući da se u postupku oporezivanja primjenjuju propisi koji su bili na snazi u vrijeme nastanka činjenica na kojima se temelji oporezivanje (v. čl. 5. ZoPPN/16 citiran u točki 10. obrazloženja ove odluke), ipak ukazuje na činjenicu da su upravna tijela i Visoki upravni sud zanemarili mjerodavne politike i načela domaćeg pravnog sustava.«

105.1. Osporenim člankom upućuje se na odgovarajuću primjenu zakona koji su *lex specialis* u odnosu na ObiZ/15 te u tome s ustavnopravnog stajališta nema ničeg spornog i ne proizlazi potreba za njegovim uklanjanjem iz pravnog poretka.

17. Članak 14. stavci 3. i 4. ObiZ-a/15

106. Članak 14. ObiZ-a/15 glasi:

»1. SKLAPANJE BRAKA U GRAĐANSKOM OBLIKU

Prijava namjere sklapanja braka

Članak 14.

(1) Nevjesta i ženik svoju namjeru sklapanja braka u građanskom obliku osobno prijavljuju matičaru nadležnom za mjesto u kojem žele sklopiti brak.

(2) Nevjesta i ženik dužni su dostaviti odgovarajuće isprave ako to matičar zahtijeva.

(3) Azilanti i stranci pod supsidijarnom zaštitom prijavi iz stavka 1. ovoga članka prilažu potvrdu nadležnog tijela o odobrenju azila, odnosno supsidijarne zaštite te odgovarajući dokaz o nepostojanju drugog braka.

(4) Odgovarajućim dokazom o nepostojanju drugog braka smatra se izjava dana pod materijalnom i kaznenom odgovornošću pred javnim bilježnikom ili pred matičarom kojem se prijavljuje namjera sklapanja braka. Javni bilježnik, odnosno matičar dužan je osobu iz stavka 3. upozoriti na pravne posljedice davanja izjave.«

5.1. Prigovori predlagatelja

Predlagatelji Rajić i Kasalo

107. U svojem prijedlogu predlagatelji osporavaju članak 14. stavke 3. i 4. u vezi s člankom 24. ObiZ-a/15:

»U st. 3. i 4. daje se mogućnost azilantima i osobama pod supsidijarnom zaštitom da sklope brak, pri čemu se (st. 3.) traži potvrda o odobrenju azila odnosno supsidijarne zaštite, i, što je za ovaj Prijedlog važno – 'odgovarajući dokaz o nepostojanju drugog braka'. U st. 4. tumači se što taj pojam znači...

Upravo u trenutku nepreglednog vala azilanata bez dokumenta koji preplavljaju države članice EU, valja očekivati da će neki od njih htjeti sklopiti brak bez relevantnih dokumenata i u RH, pa ova zakonska odredba postaje vrlo upotrebljiva. Međutim, s obzirom da je brak institut zaštićen Ustavom RH, te da je hrvatsko državljanstvo moguće steći i prirođenjem tj. sklapanjem braka s hrvatskim državljaninom (čl. 10. Zakona o hrvatskom državljanstvu), trebalo je posebnu pozornost obratiti na takav slučaj.

Smatramo da je ustavno načelo zaštite braka, njegova ustavnopravnog značenja povrijeđeno jer unutar ove norme, kao ni u odredbi čl. 24. Obiteljskog zakona ne postoji, kao ni u postupovnim odredbama mogućnost da se brak sklopljen na temelju lažnih isprava utvrdi nepostojećim.

Time je narušena pravna sigurnost građana, osobito onih koji bi u neznanju sklopili brak s takvim azilantom. Postoji velika mogućnost i povrede načela monogamije.

Jedno je, smatramo kaznena i materijalna odgovornost (na koju je zakonodavac vjerojatno ciljao kad u st. 4. navodi: 'javni bilježnik odnosno matičar dužni su osobu iz stavka 3. upozoriti na pravne posljedice davanja izjave'), a drugo sudbina tako sklopljenog braka.

Naime izjava iz st. 3. može se odnositi i na lažni identitet osobe azilanta i na njegovo bračno stanje kao 'neženjen/neudana'. Posljednji slučaj bi mogao spadati pod slučaj bigamije i obiteljskopravne sankcije poništaja braka, dok za prvu situaciju (nekadašnje zablude) nema sankcije. Dakle, trebalo je predvidjeti izričitu sankciju u smislu proglašenja takvog braka nepostojećim.

Smatramo da je zakonodavac trebao posebnom odredbom:

a) propisati *ex offio* poništaj dane javnobilježničke izjave odnosno one dane pred matičarom, uz obavezu suda da odluku o proglašenju takvog braka nepostojećim dostavi Hrvatskoj javnobilježničkoj komori, ili

b) uputiti na odgovarajuće odredbe o oduzimanju vjerodostojnosti javnobilježničkog akta (sukladno Zakonu o javnom bilježništvu, NN 78/93; 29/94; 16/07; 75/09), te

c) propisati mogućnost utvrđivanja nepostojanja braka.

Smatramo stoga da je ustavno načelo vladavine prava odredbom čl. 14. st. 3. i 4. dovedeno u pitanje, jednako kao i pravna sigurnost građana te načelo monogamnosti braka.«

5.2. Utvrđenje Ustavnog suda

108. Predlagatelji u suštini predlažu da se zakonom predviđeni način otklanjanja posljedica braka sklopljenog na temelju lažne izjave (poništaj) promijeni tako što će se (lažna) izjava dana pred javnim bilježnikom ili matičarom *ex offio* poništiti, a sud bi takav brak trebao proglasiti nepostojećim i svoju odluku dostaviti Hrvatskoj javnobilježničkoj komori. Ustaljeno je stajalište Ustavnog suda da nije, u pravilu, nadležan ocjenjivati koje je zakonodavno rješenje bolje ili lošije, sve dok je zakonodavac ostao u okvirima svoje slobode ocjene uz uvažavanje zahtjeva koje pred njega postavlja Ustav, osobito zahtjeva vladavine prava, pa se navedeno stajalište odnosi i na konkretan slučaj. Međutim, u odnosu na prigovore predlagatelja Ustavni sud ne može ne primijetiti da je nejasno tko bi i u kojem postupku utvrđivao da je izjava lažna, a nije razvidan ni razlog zbog kojeg bi odluku suda o proglašenju braka nepostojećim trebalo dostavljati Hrvatskoj javnobilježničkoj komori.

Uz navedeno, Ustavni sud podsjeća na ugrađene mehanizme zaštite putem dužnosti javnog bilježnika koji mora upozoriti nevjestu ili ženika koji daju izjavu o nepostojanju drugog braka o pravnim posljedicama dane lažne izjave, što uključuje i materijalnu i kaznenu odgovornost, te podnošenje sudu tužbe radi poništenja braka (članak 378. ObiZ-a/15).

108.1. Ustavni sud stoga ocjenjuje da ne postoje razlozi za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom članka 14. stavka 3. i 4. ObiZ-a/15.

6. Članak 26. stavak 2. ObiZ-a/15

109. Članak 26. ObiZ-a/15 glasi:

»Poslovna sposobnost i sposobnost za rasuđivanje

Članak 26.

(1) Brak ne može sklopiti osoba nesposobna za rasuđivanje.

(2) **Osoba lišena poslovne sposobnosti u davanju izjava koje se odnose na osobna stanja, brak može sklopiti uz odobrenje skrbnika.**

(3) Ako skrbnik iz stavka 2. ovoga članka odbije dati odobrenje za sklapanje braka, osoba lišena poslovne sposobnosti u davanju izjava koje se odnose na osobna stanja može sudu podnijeti prijedlog za odobrenje sklapanja braka u skladu s člankom 450. stavkom 1. ovoga Zakona.«

6.1. Prigovori predlagatelja

Predlagatelji Rajić i Kasalo

110. U svojem prijedlogu predlagatelji osporavaju ustavnost članka 26. stavka 2. u vezi s člancima 258., 259., 375. i 450. ObiZ-a/15 te ističu:

»Potpuno je nejasno i kontradiktorno treba li takvoj osobi (lišenoj poslovne sposobnosti – op. Ustavnog suda) za sklapanje braka odobrenje skrbnika (prema čl. 26. st. 2), ili je on u tom 'pravnom poslu' samostalan (prema čl. 258. i 259.).«

Premda u čl. 259. st. 2. zakonodavac navodi različite mjere o osobi ili osobnom stanju šticienika, te se navodi primjerice nekoliko njih za koje je skrbniku potrebno prethodno odobrenje centra za socijalnu skrb (smještaj u dom, udomiteljsku obitelj, promjena prebivališta ili boravišta, promjena osobnog imena i druge mjere koje na prava i obaveze šticienika mogu ostaviti značajne posljedice), nedostaje izuzetno važna situacija, a to je sklapanje braka šticienika. Sklapanje braka itekako utječe na (promjenu) osobnog stanja građana, pa tako i osoba lišenih poslovne sposobnosti.

Daljnji je propust zakonodavca što nije naveo oblik u kojem skrbnik treba dati ili uskratiti odobrenje za sklapanje braka (prema čl. 26. st. 2.). Je li takvo odobrenje treba biti pismeno ili usmeno (što bi bilo pravno nesigurno), prilaže li ga šticienik uz ostale dokumente prijavi za sklapanje braka i si.

Budući da je brak strogo formalni institut, valja zaključiti da je došlo do velikih propusta zakonodavca, ugrožavanja pravne sigurnosti i vladavine prava nepropisivanjem:

a) Obaveze da suglasnost skrbnika bude u pisanom obliku (čl. 26. st. 2.);

b) Obaveze da skrbnik treba pribaviti prethodno odobrenje centra za socijalnu skrb u slučaju sklapanja braka njegovoga šticienika (čl. 259. st. 2.);

c) Obaveze da se (pisana) suglasnost skrbnika priloži kao dokument uz namjeru sklapanja braka osobe lišene poslovne sposobnosti.

Situaciju dodatno komplicira čl. 450. st. 2. koji u vezi s postupkom za davanje dopuštenja za sklapanje braka osobe lišene poslovne sposobnosti u dijelu koji se odnosi na osobna stanja, propisuje obavezu suda da za odluku o dopuštenju sklapanja braka takve osobe, pribavi mišljenje skrbnika i centra za socijalnu skrb. Dakle, kad šticienik ne pribavi odobrenje svojeg skrbnika, može se obratiti izvanparničnome sudu. Centar za socijalnu skrb nije dužan kontrolirati skrbnika niti pomoći šticieniku na način da bi skrbnik trebao ishoditi njegovo prethodno odobrenje, ali kad predmet završi (kao prijedlog šticienika) na sudu, tad će sud zatražiti i pribaviti mišljenje skrbnika (koje bi po logici stvari trebalo biti negativno) i mišljenje centra, koje se, da je zakonodavac bio pažljiviji, moglo već ranije pribaviti i tako osigurati pravo na sklapanje braka osobe lišene poslovne sposobnosti (u davanju izjava koje se odnose na osobna stanja), zajamčiti joj laganije ostvarenje prava na sklapanje braka i zaštitu njezina dostojanstva i ljudskih prava.

Povrh svega, nije propisana mogućnost poništaja braka ako osoba lišena poslovne sposobnosti uspije sklopiti brak bez odobrenja skrbnika (prema čl. 375). Na taj način osoba koja nije u stanju brinuti o svojim pravima i interesima ostaje bez ustavnopravne zaštite iz čl. 64. st. 1. Ustava RH, jer samo šticienik može donijeti odluku o razvodu braka i o drugim odlukama koje imaju značenje izjava o strogo osobnim stanjima (čl. 258. t. 4.). To za posljedicu ima da osoba koja je lišena poslovne sposobnosti u dijelu koji se odnosi na sklapanje braka ne može biti zaštićena od centra za socijalnu skrb, pa ni od strane svojeg skrbnika, iako ni skrbnik niti centar za socijalnu skrb nisu dali odobrenje za sklapanje braka. Na taj način je zaobiđen smisao lišenja poslovne sposobnosti, a i povrijeđena je pravomoćna sudska odluka o lišenju poslovne sposobnosti.

Sve propušteno ukazuje na povredu načela vladavine prava koje podrazumijeva da zakoni moraju biti opći i jednaki za sve, a zakonske i pravne posljedice izvjesne za adresate pravne norme (princip pravne izvjesnosti) odnosno primjerene njihovim legitimnim očekivanjima u svakoj konkretnoj neposrednoj primjeni zakona.«

6.2. Utvrđenje Ustavnog suda

111. Predlagatelji osporavaju pretpostavke valjanosti braka koji sklapa osoba lišena poslovne sposobnosti. Ustavni sud ne smatra da je nejasno i kontradiktorno, kako ističu predlagatelji, »treba li takvoj osobi za sklapanje braka odobrenje skrbnika (prema čl. 26. st. 2.), ili je on u tom 'pravnom poslu' samostalan (prema čl. 258. i 259.)«. Izjavljivanje pristanka na sklapanje braka i odobrenje skrbnika su dvije različite stvari. Osoba će moći sklopiti brak, dakle, izjaviti pristanak na sklapanje braka, ako dobije i nakon što je dobila odobrenje skrbnika.

Također, što se tiče primjedaba na članak 259. stavak 2. ObiZ-a/15, nije razvidna nikakva nejasnoća zbog toga što se u njemu, među mjerama u pogledu osobnih stanja za koje je skrbniku potrebno odobrenje centra za socijalnu skrb, ne navodi i sklapanje braka. Iz zakonske formulacije članka 259. stavka 2. (»... osim odluka koje donosi isključivo šticienik iz članka 258. ovoga Zakona, neovisno o tome zastupa li ga skrbnik ili daje odobrenje za donošenje te odluke...«) jasno je da odobrenje za sklapanje braka zakonodavac je isključio iz kategorije »važnijih mjera o osobi šticienika« za poduzimanje kojih skrbnik mora pribaviti prethodno odobrenje centra za socijalnu skrb. Predlagatelji smatraju da bi i za donošenje takve odluke, zbog njezinih dalekosežnih posljedica, skrbnik trebao tražiti prethodno odobrenje centra za socijalnu skrb. Međutim, osim paušalnog navođenja potencijalnih dalekosežnih posljedica, predlagatelji ne navode konkretne razloge zbog kojih bi osporena odredba bila nesuglasna s Ustavom. Zakonodavac je slobodan u procjeni koje će mjere taksativno navesti ili primjerice odrediti kao one koje smatra važnijim u odnosu na osobna stanja šticienika. S ustavnopravnog je aspekta relevantno da je dobrobit šticienika zaštićena, jer on nije potpuno samostalan pri sklapanju braka zbog toga što mu je potrebno odobrenje skrbnika (ili dopuštenje suda, u slučaju da skrbnik uskrati odobrenje). Međutim, ako dobije to odobrenje (ili sudsko dopuštenje), samostalno će izjaviti pristanak na sklapanje braka. U odnosu na oblik odobrenja skrbnika očito je da ono mora biti vidljivo, ili tako što će se usmena izjava zapisnički konstatirati ili će biti dana u pisanoj formi. Međutim, to pitanje samo po sebi nije relevantno za ocjenu suglasnosti s Ustavom osporene odredbe ObiZ-a/15.

111.1. Što se tiče prigovora koji se odnose na članak 450. stavak 2. ObiZ-a/15, nejasno je što predlagatelji, referirajući se na mišljenje skrbnika i mišljenje centra za socijalnu skrb koje će sud pribaviti, misle pod time »da je zakonodavac bio pažljiviji, moglo (se) već ranije pribaviti i tako osigurati pravo na sklapanje braka osobe lišene poslovne sposobnosti (u davanju izjava koje se odnose na strogo osobna stanja), zajamčiti joj laganije ostvarenje prava na sklapanje braka...«. Čini se da predlagatelji iznose primjedbe koje polaze od automatske pretpostavke da bi centar za socijalnu skrb dao prethodno odobrenje. Ne razaznaje se problem, a pogotovo ne neustavnost, u tome što u postupku iz članka 450. ObiZ-a/15 sud pribavlja mišljenje skrbnika i centra za socijalnu skrb. Propisivanjem mogućnosti da šticienik sudskim putem ishoditi dopuštenje za sklapanje braka, zakonodavac na primjeren način štiti pravo poslovno nesposobne osobe na sklapanje braka.

111.2. Konačno, nije osnovana ni primjedba o neustavnosti članka 375. ObiZ-a/15. Točno je da članak 375. ne propisuje izričito mogućnost poništaja braka ako bi ga šticienik sklopio bez odobrenja skrbnika, već samo za slučaj ako bi brak sklopio bez dopuštenja suda. Međutim, članak 29. navodi da će se na brak sklopljen protivno odredbama članaka od 25. do 28. ObiZ-a/15 primijeniti odredbe o poništaju braka, pa je jasno da će se u oba slučaja brak smatrati nevaljanim.

111.3. Slijedom navedenog, Ustavni sud ocjenjuje da ne postoje razlozi za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom članka 26. stavka 2. ObiZ-a/15.

7. Članak 32. ObiZ-a/15

112. Članak 32. ObiZ-a-15 glasi:

»Obiteljski dom i zaštita prava na stanovanje

Članak 32.

(1) Bračni drugovi sporazumno određuju mjesto stanovanja i obiteljsku kuću ili stan u kojem će stanovati s djecom nad kojom ostvaruju roditeljsku skrb i koji predstavlja obiteljski dom za njih i djecu.

(2) Bračni drug ne smije za trajanja braka otuđiti ili opteretiti obiteljsku kuću ili stan koji predstavlja bračnu stečevinu a ujedno je i obiteljski dom u kojem stanuje drugi bračni drug i njihova djeca nad kojom ostvaruju roditeljsku skrb, bez pisane suglasnosti drugoga bračnog druga s ovjerom potpisa kod javnog bilježnika.

(3) Ako je jedan bračni drug najmoprimac stana u kojem bračni drugovi stanuju zajedno s djecom nad kojom ostvaruju roditeljsku skrb, on ne može otkazati ugovor o najmu stana bez pisane suglasnosti drugog bračnog druga s ovjerom potpisa kod javnog bilježnika, osim ako se radi o službenom stanu sukladno posebnim propisima.

(4) Ako jedan bračni drug bez opravdanog razloga odbije dati drugom bračnom drugu suglasnost iz stavaka 2. i 3. ovoga članka, sud može na prijedlog bračnog druga u izvanparničnom postupku donijeti rješenje koje zamjenjuje suglasnost drugog bračnog druga. Sud je pritom dužan voditi računa o stambenim potrebama obaju bračnih drugova i djece koja s njima stanuju te o drugim okolnostima slučaja.«

7.1. Prigovori predlagatelja

a. Predlagateljica Monterisi

113. Predlagateljica Monterisi osporava odredbu članka 32. stavaka 2. i 3. ObiZ-a/15. Za članak 32. stavak 2. ObiZ-a/15 smatra da je »u suprotnosti s čl. 50 Ustava RH koji propisuju da je jedino Zakonom moguće, u interesu Republike Hrvatske, ograničiti ili oduzeti vlasništvo a ovdje se ne radi o interesima Republike Hrvatske«. Također smatra da je odredba u suprotnosti s Konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda i člankom 1. stavkom 1. Protokola br. 1 uz tu Konvenciju. Uz to, navodi da je navedena odredba u suprotnosti i:

»sa čl. 38 Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima (NN 91/1996, 68/1998, 137/1999, 22/2000, 73/2000, 114/2001, 79/2006, 141/2006, 146/2008, 38/2009, 153/2009, 90/2010, 143/2012) 'svaki suvlasnik smije izvršavati glede cijele stvari sve ovlasti koje ima kao nositelj dijela prava vlasništva bez suglasnosti ostalih suvlasnika,'

sa čl. 47. st. 1 'Suvlasnik ima pravo na razvrgrnuće suvlasništva...' i sa

st. 2. čl.47 'Suvlasnik može zahtijevati razvrgrnuće u bilo koje doba, osim kad bi to bilo na štetu ostalih, no može i tada ako se s obzirom na okolnosti ne bi moglo razumno očekivati da će se prilike uskoro tako izmijeniti da razvrgrnuće ne bi bilo na štetu drugih suvlasnika...'«

113.1. U odnosu na odredbu članka 32. stavka 3. ObiZ-a/15, predlagateljica navodi:

»Termin 'službeni stan' je nepoznat u našoj pravnoj regulativi. Moguće je da je zakonodavac mislio na stanove za službene potrebe a takvim se smatraju stanovi čije je korištenje vezano za obavljanje službene dužnosti ili funkcije i koji su kao takvi utvrđeni posebnim aktom vlasnika toga stana.

Ova norma je nejasna i neprecizna jer se ne zna na koje stanove se odnosi ova, zakonom predviđena iznimka. Ako se, primjerice radi o stanu u vlasništvu Republike Hrvatske kojeg dužnosnik koristi dok obavlja dužnost, onda bi taj dužnosnik mogao otkazati ugovor o najmu stana bez suglasnosti drugog bračnog druga.

Ovo predstavlja nejednakost građana pred zakonom i diskriminaciju in favorem onih koji žive u stanovima za službene potrebe u odnosu na sve ostaje najmoprimce, bračne drugove koji imaju maloljetnu djecu a vode postupak razvoda braka.

Sve Odluke o zadovoljavanju stambenih potreba dužnosnika, službenika i namještenika u tijelima državne vlasti propisuju da se prava i obveze ugovornih strana uređuju prema odredbama Zakona o najmu stanova.

A Zakon o najmu stanova (NN 91/1996, 48/1998, 66/1998, 22/2006- dalje ZON) predviđa u čl. 24. st 2. 'U slučaju kada najmoprimac napusti stan, prava i dužnosti najmoprimca iz ugovora o najmu stana prelaze na njegova bračnog druga. Ako bračnog druga nema, prava i obveze iz ugovora o najmu prelaze na dijete, pastorka ili najmoprimčeva usvojenika koji je naveden u ugovoru o najmu, ovisno o njihovu sporazumu.

Mišljenja smo je da ova odredba suvišna i vodi ka prenormiranju a u suprotnosti je sa čl. 23 ZON-a 'Najmoprimac može otkazati ugovor o najmu stana sklopljen na neodređeno vrijeme, ali je o tome dužan izvijestiti najmodavca' ... Dakle, za razliku od osporavane odredbe ZON-u ne uvjetuje taj otkaz pristankom drugog bračnog.«

b. Predlagateljice Bojić i dr.

113.2. Predlagateljice Bojić i dr. osporavaju članak 32. ObiZ-a/15 u cijelosti, smatrajući da su njime povrijeđeni članci 14. stavak 2., 34. i 35. Ustava te članak 8. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda:

»Predlagateljice prvenstveno nalaze problematičnom definiciju obiteljskog doma (članak 32. stavak 1.) za koji se izriječno navodi da je – obiteljska kuća ili stan. U tom kontekstu, moglo bi se postaviti pitanje je li obiteljski dom kamp prikolica, sklopiva drvena kuća koja se presloži i premjesti na drugu parcelu ili neki drugi oblik stanovanja (što je priznato domom u judikaturi Europskoga suda za ljudska prava) i kako će se obiteljski dom štiti u takvim situacijama, te da li će u takvim slučajevima dolaziti do povrede ustavnih prava iz članka 34. i 35. Ustava.

Također, postavlja se pitanje je li logično da je članak 32. – obiteljski dom i zaštita prava na stanovanje – smješten u osobna prava i dužnosti bračnih drugova. Naime, u potpunosti je nejasan ratio odredbe, jer nije vidljivo koga se štiti obiteljskim domom – drugog bračnog druga ili drugog bračnog druga zajedno s djecom. Ako je smisao ovo drugo, onda govorimo o zbujujućoj pravnoj normi kojoj nije mjesto u osobnim pravima i dužnostima bračnih drugova.

Prema zakonskom rješenju (članak 32. stavak 2.) (izvan)bračni drug ne smije otuđiti ili opteretiti obiteljsku kuću ili stan koji predstavlja bračnu stečevinu, a ujedno je obiteljski dom, bez pisane suglasnosti drugog (izvan)bračnog druga s ovjerom potpisa kod javnog bilježnika. Znači li to a contrario da bračni drug može otuđiti bračnu stečevinu koja nije obiteljski dom bez suglasnosti bračnog druga i da li ovakva odredba potencijalno predstavlja poticaj na sklapanje ništetnih pravnih poslova, što je samo jedan u nizu primjera nomotehničke ispravnosti i nomotehničke konfuzije zakona.

Najveći nedostatak navedene odredbe (članak 32. stavak 2.) je u tome što se njome zaštita prava na stanovanje, za vrijeme trajanja braka ili izvanbračne zajednice roditelja, ograničava samo na one slučajeve kad je obiteljski dom u sustavu bračne stečevine. To pokazuje da ovakva zaštita obiteljskog doma nije sveobuhvatno uređena (zato što obiteljski dom u stvarnom životu ne predstavljaju samo nekretnine koje su u sustavu bračne stečevine, već i one koje su u vlasništvu samo jednog od (izvan)bračnih drugova).

Predlagateljice smatraju da se radi o nedorečenoj pravnoj normi koja ne štiti prava svih članova obitelji na jedinstven način. Ona ne odgovara hrvatskoj realnosti u kojoj postoje i siromašni hrvatski građani koji ne stanuju u nekretnini koja predstavlja bračnu stečevinu i općenito vlasništvo bilo kojeg od bračnih drugova, te se postavlja pitanje na koji način će se štiti njihovo pravo na dom, a koja zaštita bi trebala biti jednaka za sve građane.

Također se zaboravlja da samo manji broj hrvatskih građana koji žive u iznajmljenoj nekretnini zapravo zaključuje ugovor o najmu (članak 32. stavka 3.), iako se u stvarnosti ostvaruju svi elementi takvog

ugovora, iz čega slijedi da u brojnim životnim situacijama uopće nema govora o otkazivanju ugovora, te da su takvi građani bez ugovora u nepovoljnijoj situaciji od onih koji su ovakve ugovore zaključili. Smatramo da su u ovakvim situacijama osobito ugrožena djeca. Naime, iako je notorno da je iznajmljivanje stambenih prostora bez sklapanja ugovora i prijavljivanja takvih ugovora poreznim vlastima protuzakonito, djeca koja stanuju u takvim stambenim prostorima nemaju nikakvog utjecaja, niti saznanja o tome kakve pravne poslove su sklopili njihovi roditelji, niti imaju bilo kakvih instrumenata da zaštite svoje pravo na dom u takvim situacijama.

U kontekstu članka 32. stavka 3. postavlja se pitanje što je to 'službeni stan' (gdje je njegova definicija) i da li se to odnosi i na stan koji je bračnom drugu na raspolaganje dao poslodavac i koji su to posebni propisi. Osobito ukazujemo na to koliko u praksi može biti sporno poimanje 'službenog' stana koji je bračnim drugovima iznajmilo npr. Trgovačko društvo koje je osnovao jedan od bračnih drugova ili netko od članova njegove obitelji.

Zaključno, smatramo da se radi o nepotpunoj i nedorečenoj pravnoj normi koja vrlo selektivno štiti prava građana Republike Hrvatske i koja će u praksi generirati nejednakost među građanima što je u suprotnosti s člankom 14. stavkom 2. Ustava.

Smatramo da ovu odredbu treba eliminirati iz pravnog poretka Republike Hrvatske do stjecanja gospodarskih i socijalnih uvjeta koji će svim građanima na jednak način jamčiti pravo na dom, a sve kako bi se izbjeglo stvaranje nejednakosti.«

7.2. Utvrđenje Ustavnog suda

114. Predlagateljice osporavaju stavke 1., 2. i 3. članka 32. ObiZ-a/15 koji se odnosi na definiciju pojma »obiteljski dom« i zaštitu prava na stanovanje. Ustavni sud primjećuje da je stavak 4. članka 32. ObiZ-a/15 funkcionalno povezan s prethodno osporenim stavcima članka 32., pa bi u slučaju ocjene nesuglasnosti s Ustavom prethodnih stavaka trebalo ukinuti cijeli članak 32. ObiZ-a/15. Predlagateljice Bojić i dr. problematičnom nalaze definiciju »obiteljskog doma« iz stavka 1. članka 32. ObiZ-a/15 jer se pod »domom« izrijeком navodi samo obiteljska kuća ili stan, a ne i neki drugi prostori koje osoba može smatrati svojim domom. Stoga smatraju da je osporeni stavak, kao i cijeli članak 32. ObiZ-a/15, nepotpun i nedorečen te da je neprihvatljivo i samo njegovo smještanje u glavu zakona koja se odnosi na osobna prava i dužnosti bračnih drugova, jer nije jasno koga se štiti, bračne drugove, jednog od njih ili djecu.

Ustavni sud ističe da za ocjenu suglasnosti neke odredbe zakona s Ustavom nije od primarnog značenja njezino mjesto, već *ratio* određene norme. Po ocjeni Ustavnog suda smisao je navedene odredbe zaštita obiteljskog doma odnosno omogućavanje obitelji (bračnim drugovima i njihovoj djeci) primjerenih uvjeta za stanovanje, te ujedno onemogućavanje jednostranih pravnih poslova jednog od bračnih drugova, kojima taj bračni drug dovodi u pitanje gubitak obiteljskog doma. Drugim riječima, smisao je članka 32. ObiZ-a/15 zaštita prava na stanovanje u nekretnini koja predstavlja bračnu stečevinu te je stoga u suvlasništvu bračnih drugova (stavak 2.), kao i stan koji se koristi na temelju ugovora o najmu stanova (stavak 3.). Stoga je primjerice stavkom 2. propisano da bračni drug bez pisane suglasnosti drugog bračnog druga ne smije za trajanja braka otuđiti ili opteretiti obiteljsku kuću ili stan koji predstavlja bračnu stečevinu, a ujedno je i obiteljski dom u kojem stanuje bračni drug i njihova djeca nad kojom ostvaruju roditeljsku skrb. Suglasnost bračnog druga zahtijeva se i za otkaz ugovora o najmu stana s izuzetkom stanova za službene potrebe (stavak 3. članka 32. ObiZ-a/15).

U odnosu na predlagateljicu Monterisi, koja ističe da se stavkom 2. članka 32. ObiZ-a/15, protivno Ustavu i Konvenciji za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, propisuje ograničenje prava vlasništva jednog od bračnih drugova, Ustavni sud ističe da je riječ o imovini koja je u suvlasništvu bračnih drugova (zato što je riječ

o bračnoj stečevini) pa se prema članku 38. ObiZ-a/15 na bračnu stečevinu primjenjuju odredbe propisa kojima se uređuju stvarno-pravni i obveznopravni odnosi ako ObiZ-om/15 nije drukčije određeno. Nadalje je člankom 37. stavkom 2. ObiZ-a/15 propisano da je za otuđenje ili opterećenje cijele nekretnine potrebno zajedničko poduzimanje posla ili pisana suglasnost drugog bračnog druga. Predlagateljica Monterisi u suštini smatra da je osporenim stavkom članka 32. ObiZ-a/15 jednom od bračnih drugova, protivno odredbama Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima (»Narodne novine« broj 91/96., 68/98. – članak 12. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o prodaji stanova na kojima postoji stanarsko pravo, 137/99. – odluka USRH broj: U-I-58/97 i dr., 22/00. – odluka USRH broj: U-I-1094/1999, 73/00., 114/01., 79/06., 141/06., 146/08., 38/09., 153/09., 90/10. – odluka o nedavanju vjerodostojnog tumačenja članka 41. stavka 1. i članka 42., 143/12., 152/14., 81/15. – pročišćeni tekst i 94/17. – ispravak; u daljnjem tekstu: Zakon o vlasništvu), onemogućeno raspolagati njegovim idealnim suvlasničkim dijelom. Prigovori predlagateljice Monterisi osnovani su utoliko što u konkretnom slučaju jest riječ o miješanju u vlasnička prava i ograničavanju prava vlasništva, pa je na Ustavnom sudu ocijeniti je li ono opravdano (razmjerno). Ustavni sud ocjenjuje da je legitimni cilj osporenog članka zaštita obiteljskog doma pa je onemogućavanje jednog od bračnih drugova da bez pisane suglasnosti drugog bračnog druga tijekom trajanja braka otuđi ili optereti obiteljsku kuću ili stan koji predstavlja bračnu stečevinu bilo u cijelosti bilo u njezinom idealnom dijelu razmjerno tom cilju. Ustavni sud ističe da je ta nemogućnost ograničenog trajanja, jer prestaje nakon okončanja braka odnosno tako dugo dok bračni drugovi sporazumno ili putem suda ne riješe svoje imovinske odnose. Iz istovjetnih razloga stavak 3. članka 32. ObiZ-a/15, koji se odnosi na najam stana, nije nesuglasan s Ustavom.

U odnosu na prigovore koji se odnose na pojam »službeni stan«, Ustavni sud primjećuje da se u stavku 3. upućuje na njegovu definiciju u skladu s posebnim propisima. Također smatra da taj pojam nije nepoznat ni u svakodnevnom životu ni u sudskoj praksi, pa nije razvidno zbog čega predlagateljice smatraju da bi on trebao dovesti do prijevora u praksi ili arbitrarnog postupanja nadležnih tijela.

U odnosu na prigovore na manjkavost definicije pojma »dom«, Ustavni sud smatra, kako je već navedeno, da se osporena odredba primarno odnosi na pojam obiteljskog doma koji k tome predstavlja bračnu stečevinu. Hoće li se pitanje obiteljskog doma u pojedinom slučaju tumačiti i šire, u smislu nekog drugog prostora, ovisi o okolnostima konkretnog slučaja. Tim više što u odnosu na tumačenje pojma »dom« postoji već ustaljena praksa ne samo Ustavnog suda nego i redovnih sudova koji najbolje poznaju činjenice predmeta te će ocijeniti smatra li se određeni prostor domom odnosno obiteljskim domom u smislu članka 32. ObiZ-a/15.

114.1. Polazeći od navedenog, Ustavni sud ocjenjuje da ne postoje razlozi za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom članka 32. ObiZ-a/15.

20. Članak 37. stavak 2. ObiZ-a/15

115. Članak 37. ObiZ-a/15 glasi:

»Upravljanje bračnom stečevinom

Članak 37.

(1) Za poslove redovite uprave poput redovitoga održavanja, iskorištavanja i upotrebe stvari za njezinu redovitu svrhu, smatra se da je drugi bračni drug dao svoju suglasnost ako se ne dokaže suprotno.

(2) Za izvanredne poslove na nekretninama ili pokretninama koje se upisuju u javne upisnike poput promjena namjene stvari,

većih popravaka, dogradnje, nadogradnje, preuređenja, otuđenja cijele stvari, davanja cijele stvari u zakup ili najam na dulje od jedne godine, osnivanja hipoteke na cijeloj stvari, davanja pokretne stvari u zalag, osnivanja stvarnih i osobnih služnosti, stvarnoga tereta ili prava građenja na cijeloj stvari potrebno je zajedničko poduzimanje posla ili pisana suglasnost drugoga bračnog druga s ovjerom potpisa kod javnog bilježnika.

(3) Nepostojanje suglasnosti za poslove iz stavaka 1. i 2. ovoga članka ne utječe na prava i obveze poštene treće osobe. Bračni drug bez čije suglasnosti je izvanredni posao iz stavka 2. ovoga članka poduzet ima pravo na naknadu štete koja mu je od strane drugog bračnog druga time uzrokovana.«

8.1. Prigovori predlagatelja

a. Predlagateljica Monterisi

116. U odnosu na odredbu stavka 2. članka 37. ObiZ-a/15, predlagateljica ističe:

»Odredba članka 37. regulira upravljanje bračnom stečevinom. U stavku 2. čl. 37 navedeni su oblici izvanrednih poslova na nekretninama i pokretninama koje se upisuju u javne upisnike, te se propisuje potreba zajedničkog poduzimanja posla ili pisana suglasnost drugoga bračnog druga s ovjerom potpisa kod javnog bilježnika.

Za pokretne veće vrijednosti koje se ne upisuju u javne knjige nije propisan isti uvjet. Tako bi bračni drug koji bi prodao pokretninu veće vrijednosti (primjerice, umjetninu velike vrijednosti, unikatan vrijedan nakit i sl.) bio u pravno boljoj situaciji jer nije u obavezi pribaviti suglasnost i odobrenje supružnika. On može otuđiti pokretninu i za sebe zadržati novac a onaj, koji želi prodati npr. brodicu (čamac) upisan u registar brodica kod Lučke kapetanije, čija vrijednost je zanemarivo mala u odnosu na vrijednu umjetninu, je u obavezi pribaviti suglasnost i odobrenje supružnika.

Ovakvom formulacijom je dovedena u pitanje pravna sigurnost građana, izigrano ustavno načelo vladavine prava i jamstvo zaštite prava vlasništva kao i načelo jednakosti građana pred zakonom zajamčeno čl. 14 st.2 Ustava.«

b. Predlagatelj Rajić i Kasalo

116.1. Predlagatelji također smatraju da je takvom formulacijom norme pravna sigurnost građana dovedena u pitanje te je zaobiđeno ustavno načelo vladavine prava i jamstvo zaštite prava vlasništva:

»Odredba članka 37. govori o upravljanju bračnom stečevinom. U stavku 2. navode se oblici izvanrednih poslova na nekretninama i pokretninama koje se upisuju u javne upisnike, te se propisuje potreba zajedničkog poduzimanja posla ili pisana suglasnost drugoga bračnog druga s ovjerom potpisa kod javnog bilježnika.

Međutim, zakonska je manjkavost, dapače i opasnost da zbog taksativnog navođenja vrijednosti za koje je potrebno zajedničko poduzimanje/pisana suglasnost – tj. za nekretnine i pokretne koje se upisuju u javne upisnike, nije isti uvjet propisan i za pokretne veće vrijednosti koje se ne upisuju u javne upisnike. Dakle, bračni drug koji bi prodao vrijednu sliku bio bi u pravno boljoj situaciji od onog koji želi prodati brod, jer ne bi bio u obavezi pribaviti suglasnost, te bi mogao bez problema otuđiti pokretninu i prisvojiti novac.«

c. Predlagatelj Domjanović

116.2. Predlagatelj Domjanović ističe sljedeće:

»Članak 37. uređuje upravljanje bračnom stečevinom. Međutim, st. 2. propisuje uvjet za valjanost pravnog posla (konkretno pisani pristanak drugog bračnog druga), a u vezi s izvanrednim poslovima na nekretninama ili pokretninama koje se upisuju u javne upisnike. Takovim rješenjem zaobišla se obveza javnobilježničke forme pristanka drugog bračnog druga u slučaju poduzimanja izvanrednog posla uprave za vrijedne pokretne koje se ne upisuju u upisnike. Dakle, proizlazi da za poduzimanje izvanrednih poslova u vezi s pokretnina koje se ne upisuju u javne upisnike nije potreban pisani pristanak drugog bračnog druga ovjeren kod javnog bilježnika, tj. te poslove

brani drugovi nisu dužni zajednički poduzimati. Naravno, to ne bi bilo u skladu s općom odredbom čl. 41. st. 2. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima, koja se odnosi na poduzimanje izvanrednih poslova glede cijele suvlasničke stvari, obuhvaćaju ne samo nekretnine i pokretne koje se upisuju u javne upisnike već i pokretne koje se u te upisnike ne upisuju, ali na njima postoji suvlasništvo više osoba (u konkretnom slučaju bračnih drugova). Takvo uređenje može dovesti do pravno nepoželjnih situacija u kojima bi se jedan od bračnih drugova mogao naći pravno nezaštićenim. Postavlja se pitanje što će biti s pravnim poslom koji je bračni drug poduzeo, primjerice prodajom vrijedne slike (koja je sastavni dio bračne stečevine) ili njezinom predajom u zalag, a bez ovjerenog pristanka drugog bračnog druga? Postavlja se nadalje pitanje ima li oštećeni bračni drug pravo na naknadu štete ili razvrgnuće pravnog posla?

Sva ta pitanja proizlaze iz krnjeg uređenja osporavane odredbe, uz dodatno pitanje – je li takvom lošem i nepotpunom uređenju uzrok nepoznavanje prava ili površnost zakonodavca? Čudi što zakonodavac nije uređio i mnoga pitanja s kojima se u vezi bračne stečevine susreću odvjetnici i suci, a to su pitanja udjela bračnih drugova u stečevini kad nju čine imovinska prava iz dionica ili poslovnih udjela, prava na štednji, prava iz životnog osiguranja, prava plodouživanja. Sve to u sudskim postupcima radi podjele bračne stečevine stvara nejednak pristup i različitu sudsku praksu, te time nejednakost građana pred zakonom. (...)«

Zaključno smatra da je riječ o protuustavnoj odredbi koja izaziva pravnu nesigurnost, krši vladavinu prava, te će u praksi izazvati mnoge nedoumice, različitu sudsku praksu i konačno povredu ustavnog načela jednakosti građana.

d. Predlagateljica »U ime obitelji«

116.3. Predlagateljica osporava ustavnost navedene odredbe smatrajući da je u suprotnosti s člankom 3. Ustava prema kojem je vladavina prava jedna od najviših vrednota ustavnog poretka Republike Hrvatske, zato što dovodi do pravne nesigurnosti građana (bilo drugog bračnog druga bilo poštenih trećih osoba). Također navodi:

»(...) Ostaje nejasno iz kojih razloga se zakonodavac u st. 2. ograničio samo na pokretne koje se upisuju u javne upisnike i koja je svrha takvog normiranja?

Argumento a contrario iz čl. 37. st. 2. Obiteljskog zakona proizlazi da za poduzimanje izvanrednih poslova glede pokretnina koje se ne upisuju u javne upisnike nije potreban pisani pristanak drugog bračnog druga ovjeren od javnog bilježnika, tj. da te poslove bračni drugovi nisu dužni zajednički poduzimati. Naravno, to ne bi bilo u skladu s općom odredbom čl. 41. st. 2. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima ... koja se odnosi na poduzimanje izvanrednih poslova glede cijele suvlasničke stvari, obuhvaćajući ne samo nekretnine i pokretne koje se upisuju u javne upisnike već i pokretne koje se u te upisnike ne upisuju, ali na njima postoji suvlasništvo više osoba (u konkretnom slučaju bračnih drugova).

Takvo uređenje može dovesti do vrlo dvojbene situacija u kojima bi se jedan od bračnih drugova mogao naći pravno nezaštićenim. Postavlja se pitanje bi li prema takvom uređenju, sukladno odredbi čl. 37. st. 3. Obiteljskog zakona, bračni drug bez čije je suglasnosti drugi bračni drug otuđio cijelu pokretnu stvar – imovinu koja predstavlja bračnu stečevinu (zlatni nakit, dijamantni nakit, vrijednu umjetninu, glazbeni instrument, krzenu bundu, sat – pokretnina koja se ne upisuje u javne upisnike, ali može biti velike vrijednosti i sastavni dio bračne stečevine) ili je predao u zalag imao pravo na naknadu štete koja mu je time bila uzrokovana?

Nadalje, upitno je kako se upravlja s drugom imovinom koja predstavlja bračnu stečevinu (npr. pravima potraživanja prema trećim osobama koja se temelje na bračnoj stečevini – npr. može li se jedan bračni drug, bez suglasnosti drugog odreći potraživanja kojeg imaju prema njegovom bratu (šogoru drugog bračnog druga)?; imovinskim pravima iz dionica ili poslovnih udjela; pravima na štednji ili s osnova životnog osiguranja; pravom plodouživanja)? Navedeni čl. 37. se ograničava samo na upravljanje nekretninama i pokretninama kao dijelom bračne stečevine, dok upravljanje ostalim stvarima i pravima koja mogu ulaziti u sastav bračne stečevine nije uređeno?«

8.2. Utvrđenje Ustavnog suda

117. Člankom 37. ObiZ-a/15 regulirano je upravljanje bračnom stečevinom, s time što se stavak 1. odnosi na poslove redovitog upravljanja, a stavak 2. na poslove izvanrednog upravljanja. Za poslove redovitog upravljanja vrijedi presumpcija da je bračni drug dao svoju suglasnost, ako se ne dokaže suprotno. Stavak 2. odnosi se na poslove izvanrednog upravljanja na nekretninama ili pokretninama koje se upisuju u javne upisnike. Za te je poslove propisano zajedničko poduzimanje posla ili pisana suglasnost drugog bračnog druga. Ustavni sud primjećuje da sadržaj stavka 2. u pogledu poslova izvanrednog upravljanja odgovara sadržaju članka 41. Zakona o vlasništvu. Međutim, da ta odredba i nije sadržana u osporenom stavku 2. članka 37. ObiZ-a/15, podredno bi se primjenjivale odredbe Zakona o vlasništvu, jer je člankom 38. ObiZ-a/15 propisano da se na bračnu stečevinu primjenjuju odredbe propisa kojima se uređuju obveznopravni i stvarnopravni odnosi ako tim zakonom nije drukčije određeno.

Svi predlagatelji osporavaju stavak 2. članka 37. ObiZ-a/15 ne zbog njegovog sadržaja nego zbog toga što njime nije nešto obuhvaćeno. Ističu, primjerice, da drugi bračni drug bez čije je suglasnosti izvršeno otuđenje nije zaštićen u slučaju raspolaganja pokretninama veće vrijednosti koje se ne upisuju u javne upisnike, npr. umjetničke slike ili nakit veće vrijednosti.

Ustavni sud ne može isključiti da bi pravnoj sigurnosti i predvidljivosti pravne norme za njezine adresate doprinijelo, kako to ističu predlagatelji, da je zakonodavac, kada je već u pogledu poslova izvanrednog upravljanja preuzeo sadržaj članka 41. stavka 2. Zakona o vlasništvu samo u odnosu na nekretnine i pokretnine koje se upisuju u javne upisnike, osporenom ili nekom drugom odredbom obuhvatio i druge pokretne stvari veće vrijednosti koje se ne upisuju u javne upisnike. Međutim, samo zbog toga ta se odredba ne može ocijeniti nesuglasnom s Ustavom. Naime, Ustavni sud ne može ocijeniti neustavnima zakon ili zakonsku odredbu samo zato što u njima neko pitanje nije uopće uređeno ili je nepotpuno uređeno (tzv. pravna praznina), ili nije uređeno na način koji predlagatelj smatra ispravnim, ako postojeće uređenje određenog pitanja, samo po sebi, zakon odnosno zakonsku odredbu ne čini neustavnima. Navedeno je stajalište Ustavni sud više puta isticao u svojim ranijim odlukama, primjerice, u rješenjima broj: U-I-2826/2014 od 6. prosinca 2016., broj: U-I-286/2012 od 13. ožujka 2018., broj: U-I-1452/2014 od 18. prosinca 2018. i dr. (sve na www.usud.hr).

Navedeno stajalište primjenjivo je i na osporenu odredbu stavka 2. članka 37. ObiZ-a/15. U odnosu na prigovore predlagatelja, s ustavnopravnog aspekta relevantno je da je i u takvoj pravnoj situaciji osigurana zaštita drugog bračnog druga bez čije suglasnosti je izvršeno raspolaganje i tim pokretninama. U konkretnom je slučaju ta pravna zaštita osigurana, jer se pozivom na ranije navedeni članak 38. ObiZ-a/15 primjenjuju odredbe općeg zakona, tj. Zakona o vlasništvu (odredbe o suvlasništvu – članci od 36. do 47.).

117.1. Ustavni sud stoga ocjenjuje da ne postoje razlozi za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom članka 37. stavka 2. ObiZ-a/15.

9. Članak 43. ObiZ-a/15

118. Članak 43. ObiZ-a/15 glasi:

»3. ODGOVORNOST BRAČNIH DRUGOVA ZA OBVEZE TREĆIM OSOBAMA

Pojedinačne obveze bračnih drugova

Članak 43.

Za obveze koje je jedan bračni drug imao prije sklapanja braka, kao i za obveze koje je samostalno preuzeo nakon sklapanja braka, a koje se ne odnose na tekuće potrebe bračne i obiteljske zajednice, ne odgovara drugi bračni drug.«

9.1. Prigovori predlagatelja

Predlagatelji Rajić i Kasalo

119. U odnosu na članak 43. ObiZ-a/15, predlagatelji ističu da je riječ o pravnoj praznini u kojoj je izostalo određenje iz koje imovine odgovara bračni drug koji je samostalno preuzeo neku obavezu u vezi s bračnom stečevinom te da je time došlo do teške povrede »načela vladavine prava i ustavne zaštite prava vlasništva«. U tom smislu navode:

»Takvu odredbu imali su prethodni obiteljski propisi. Time je nastala velika nedoumica i pravna praznina koja će polučiti nejednakost pred zakonom i ugroziti vladavinu prava i ugroziti ustavno načelo zaštite vlasništva. Nije naime jasno tko i kojom imovinom odgovara za slučaj da je jedan bračni drug samostalno preuzeo neku obavezu nakon sklapanja braka, a koja se ne odnosi na tekuću potrebu bračne i obiteljske zajednice.«

9.2. Utvrđenje Ustavnog suda

120. Ustavni sud ocjenjuje navedeni prigovor neosnovanim. Naime, prema pravilima općeg građanskog prava za dugove odgovara dužnik svojom imovinom. Iz toga proizlazi zaključak da, primjenom obiteljskopравnih propisa, dužnik odgovara vlastitom imovinom ili udjelom u stečevini bračnih drugova. Osim toga, kao što je ranije istaknuto (u točki 117. obrazloženja ove odluke i rješenja), Ustavni sud, u pravilu, ne može ocijeniti neustavnima zakon ili zakonsku odredbu samo zato što u njima neko pitanje nije uopće uređeno ili je nepotpuno uređeno (pravne praznine), ili nije uređeno na način koji predlagatelj smatra ispravnim, ako postojeće uređenje određenog pitanja, samo po sebi, zakon odnosno zakonsku odredbu ne čini neustavnima.

120.1. Polazeći od naprijed navedenog, Ustavni sud ocjenjuje da ne postoje razlozi za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom članka 43. ObiZ-a/15.

22. Članak 45. ObiZ-a/15

121. Članak 45. ObiZ-a/15 glasi:

»4. UREĐENJE IMOVINSKIH ODNOSA BRAČNIH DRUGOVA NAKON PRESTANKA BRAKA ILI BRAČNE ZAJEDNICE

Načini uređenja imovinskih odnosa

Članak 45.

(1) Ako bračni drugovi imovinske odnose nakon prestanka braka razvodom ili poništajem, odnosno nakon prestanka bračne zajednice nisu uredili sporazumno, imovinski odnosi mogu se urediti sudskom odlukom.

(2) Ako bračni drugovi imovinske odnose nisu uredili sporazumno na uređenje imovinskih odnosa bračnih drugova nakon prestanka braka ili bračne zajednice primjenjuju se odredbe ovoga Zakona, a ako nisu uređeni ovim Zakonom, primjenjuju se odredbe propisa kojima se uređuju obveznopravni, stvarnopravni i drugi imovinsko-pravni odnosi.«

10.1. Prigovori predlagatelja

Predlagateljice Bojić i dr.

122. Predlagateljice Bojić i dr. ističu da je tom odredbom povrijeđeno Ustavom zajamčeno pravo vlasništva i pravo na pristup sudu jer »nije jasan *ratio* odredbe koja kaže da se imovinski odnosi mogu sporazumno ili sudskom odlukom riješiti tek nakon prestanka braka odnosno bračne zajednice«.

U tom smislu nadalje navode:

»Naime, postavlja se pitanje zbog čega bračni drugovi ne bi mogli zatražiti sudsku zaštitu i za vrijeme trajanja braka, odnosno bračne zajednice. Ukoliko je smisao odredbe drugačiji od načina na koji je

shvaćen, smatramo da bi odredbu trebalo precizirati. Posebno pri tome ukazujemo da naslov iznad članka 45. govori o 'uređenju imovinskih odnosa bračnih drugova nakon prestanka braka ili bračne zajednice', što upućuje da se ovi odnosi ipak mogu uređivati tek nakon toga, ali ne i prije toga. Istovremeno, ispod tog naslova postoji drugi naslov 'načini uređenja imovinskih odnosa'. Nastavno, u tekstu članka 45. koji slijedi iza ovih naslova i podnaslova tekst govori isključivo o uređenju imovinskih odnosa nakon prestanka braka. Smatramo da općenite odredbe Obiteljskog zakona koje se odnose na bračnu stečevinu o uređenju imovinskih odnosa bračnih drugova bračnim ugovorom (članak 40.), te odredbom o općenitoj primjeni obveznopравnih i stvarnopравnih propisa (članak 38.) nisu dostatna kompenzacija za isključivost/nepreciznost i konfuznost pobijane odredbe.

Dosadašnji zakon nije određivao niti ograničavao bračnim drugovima u kojem trenutku će podijeliti svoju bračnu stečevinu, uključivo i traženje sudske zaštite, pa su to mogli učiniti u svakom trenutku, što je razumno rješenje i u interesu građana. Ovakvom formulacijom upitno je imaju li bračni drugovi pravo pristupa sudu radi uređenja imovinskih odnosa prije prestanka braka ili bračne zajednice, što je u koliziji s ustavnim odredbama o zaštiti prava vlasništva iz članka 48. Ustava, te s odredbom članka 29. Ustava koja u sebi obuhvaća i pravo na pristup sudu.«

10.2. Utvrđenje Ustavnog suda

123. U odnosu na osporenu odredbu ObiZ-a/15, predlagateljice zapravo ističu njezinu nepreciznost (sadržajem i nadnaslovom) koja po njihovom mišljenju proizlazi iz činjenice da nije posebnom odredbom predviđena mogućnost uređenja imovinskih odnosa i za vrijeme bračne zajednice, odnosno upućuju na postojanje pravne praznine. Osim onoga što je Ustavni sud već naveo u odnosu na svoju nadležnost po pitanju odlučivanja o pravnim prazninama (vezano uz članak 37. stavak 2. ObiZ-a/15), ovdje se upućuje da su imovinski odnosi bračnih drugova za vrijeme trajanja braka uređeni člancima od 34. do 44. ObiZ-a/15, dok se člankom 45. uređuju imovinski odnosi bračnih drugova nakon prestanka braka. Smislenim tumačenjem ObiZ-a/15 i propisa koji uređuju stvarnopравne i obveznopравne odnose kao supsidijarnog izvora obiteljskog prava (na što upućuje članak 38. ObiZ-a/15), ne bi proizlazio zaključak prema kojemu bi građani u imovinskopravnim odnosima bili ograničeni sporazumijevati se ili tražiti sudsku zaštitu, iz razloga što nije došlo do prestanka braka ili bračne zajednice. Dakle, Ustavni sud ne smatra utemeljenim zaključak predlagateljica da bračni drugovi za vrijeme trajanja braka ne mogu tražiti da se njihovi međusobni odnosi i tijekom trajanja braka urede na neki drugi način, tj. sporazumom pred nekim nepristranim tijelom. Domašaj ove odredbe treba sagledati u kontekstu ostalih odredaba ObiZ-a/15 kojima se uređuju imovinski odnosi bračnih drugova.

123.1. Polazeći od iznesenih prigovora, Ustavni sud ocjenjuje da ne postoje razlozi za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom članka 43. ObiZ-a/15.

11. Članak 46. stavci 1., 2. i 7. ObiZ-a/15

124. Članak 46. ObiZ-a/15 glasi:

»Posebne odredbe o zaštiti dobrobiti djece i obiteljskog doma
Članak 46.

(1) **Pokretne stvari koje pretežito koriste maloljetna djeca ne uzimaju se u obzir prigodom razvrgnuća bračne stečevine, već ostaju u posjedu djece, odnosno onog roditelja s kojim će djeca stanovati.**

(2) **Sud može na zahtjev bračnog druga odrediti da pravo stanovanja u obiteljskom domu koji predstavlja bračnu stečevinu iz članka 32. ovoga Zakona ostvaruje samo jedan roditelj sa zajedničkom maloljetnom djecom nad kojom roditelji ostvaruju roditeljsku skrb.**

(3) **Pravo stanovanja iz stavka 2. ovoga članka može trajati najduže do razvrgnuća suvlasništva na nekretnini koja predstavlja obiteljski dom.**

(4) **Kad odlučuje o pravu stanovanja iz stavka 2. ovoga članka, sud može, s obzirom na okolnosti slučaja, odrediti roditelju koji s djecom ostaje stanovati u obiteljskom domu obvezu plaćanja paušalnog iznosa najamnine drugom roditelju i plaćanje režijskih troškova nekretnine koja predstavlja obiteljski dom.**

(5) **Kad odlučuje o pravu stanovanja iz stavka 2. ovoga članka i najamnini iz stavka 4. ovoga članka, sud mora voditi računa o načelu razmjernosti, štititi pravo djece na stanovanje u obiteljskom domu i istodobno postupati pravedno prema onom roditelju na čiji teret će se ostvarivati pravo stanovanja.**

(6) **Sud može, s obzirom na okolnosti slučaja, odbiti zahtjev za stanovanje iz stavka 2. ovoga članka u obiteljskom domu ako ukupni prihodi bračnih drugova ne bi mogli osigurati troškove odvojenoga stanovanja i života bračnih drugova i djece.**

(7) **Roditelji mogu tražiti izmjene odluke iz stavaka 2. i 4. ovoga članka ako se promijene okolnosti na temelju kojih je odluka bila donesena.«**

11.1. Prigovori predlagatelja

a. Predlagateljica Monterisi

125. U odnosu na članak 46. stavak 2. ObiZ-a/15, predlagateljica Monterisi navodi:

»Odredba je nejasna jer nije jasno što je sadržaj prava stanovanja u obiteljskom domu kojeg sud može, sukladno čl. 46. st. 2. dosuditi u korist roditelja s kojim će djeca stanovati nakon prestanka braka. Osnivanje prava stanovanja u korist navedenog roditelja protivno je načelu nepovredivosti vlasništva koje proizlazi iz čl. 3. i čl. 48. Ustava RH. Zakonodavac nije propisao koje ovlasti proizlaze iz toga prava stanovanja, na koji način ih navedeni roditelj kao nositelj toga prava može ostvarivati te kako će osnivanje toga prava utjecati na pravo suvlasništva drugog roditelja i na mogućnost da ostvaruje ovlasti koje mu kao suvlasniku pripadaju.

Zakonodavac nije opravdao zadiranje u pravo (su)vlasništva drugog roditelja, pa je postupio suprotno čl. 16. Ustava RH.

Nejasno je može li roditelj koji je nositelj prava stanovanja njime raspolagati jednom kad je ono osnovano i ako može, na koji način, da li naplatnim ili besplatnim pravnim poslovima i u čiju korist.

Pravo stanovanja je ograničenje prava vlasništva. Postavlja se pitanje da li se radi o služnosti osobne naravi prema čl. 199. i 217. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima (Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima -NN 91/96, 68/98, 137/99, 22/00, 73/00, 129/00, 114/01, 79/06, 141/06, 146/08, 38/09, 153/09, 143/12) ili se radi o novom osobnom pravu i dužnosti bračnih drugova unutar odredbi o osobnim pravima i dužnostima bračnih drugova, koje su u primjeni za vrijeme trajanja braka.

Ako se radi o novom osobnom pravu stanovanja onda je suprotno odredbama Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima. S obzirom da se u oba zakona koriste isti termini za sve građane na koje se zakon odnosi i na sve koji će ga primjenjivati stvarati će nejasnoće i konfuziju pa je za očekivati ozbiljne probleme u primjeni.

Zakon ne sadrži odredbe o sadržaju prava stanovanja osim što normira pitanje osnivanja tog prava (čl. 46 st.2) i pitanje najdužeg trajanja tog prava (čl. 46. st. 3). Sve ostalo je nepoznanica što će onemogućiti ili znatno otežati uređenje imovinskih odnosa bračnih drugova nakon prestanka braka, što je suprotno načelu vladavine prava.

Osobne služnosti se upisuju u zemljišne knjige radi načela povjerenja u zemljišne knjige. Ovu osobnu služnost prava stanovanja u najvećem broju slučajeva neće biti moguće upisati iz više razloga. Notorna je činjenica da su zemljišne knjige nesređene, da u najvećem broju slučajeva bračna stečevina nije upisana na oba nego samo na jednog bračnog druga. I u slučaju da takva nekretnina predstavlja obiteljski dom, na njoj u praksi sudovi neće moći odrediti pravo stanovanja jer neće imati dokaza da nekretnina predstavlja bračnu stečevinu jer je, primjerice, upisana na jednog bračnog druga, a o bračnoj stečevini se vodi parnica.

Prethodno rješavanje pitanja (su)vlasništva predmetne nekretnine sud neće moći utvrđivati u izvanparničnom postupku radi zaštite obiteljskog doma, jer je zakon izrijekom odredio predmet odlučivanja u tim postupcima. Odredio je da se u postupku radi zaštite obiteljskog doma odlučuje samo o 'pravu stanovanja djece i jednog roditelja u stanu ili drugoj nekretnini koja predstavlja obiteljski dom sukladno čl 46.'

Zakonodavac je previdio odredbu iz st.4 čl 199 ZOV 'U svakom slučaju vlasnik zadržava pravo raspolagati onim dijelovima nekretnine koji nisu namijenjeni stanovanju a i stambenim dijelovima koji nisu predmetom stanovateljeva prava stanovanja, ali ne tako da time spriječi izvršavanje prava stanovanja. Ovo će u praksi, kada se radi o obiteljskim kućama, biti neprimjenjivo jer sud neće imati dokaz koji dijelovi kuće jesu a koji nisu namijenjeni stanovanju, a o tome ne smije voditi postupak, kako je gore navedeno.

Zbog ovoga će u najvećem broju slučajeva odredba ostati neprovediva, što dovodi do pravne nesigurnosti građana i narušavanja načela vladavine prava.«

b. Predlagateljice Bojić i dr.

125.1. Predlagateljice Bojić i dr. osporavaju odredbu članka 46. stavaka 1., 2. i 7. ObiZ-a/15. U odnosu na članak 46. stavak 1. ObiZ-a/15 ističu:

»Smatramo da je članak 46. stavak 1. neprecizan jer govori o pokretnim stvarima 'koje pretežito koriste maloljetna djeca, pri čemu se zaboravlja da kućanstva vrlo često imaju predmete za uporabu koje pretežno koriste i djeca, ali i svi drugi članovi obitelji. Odličan primjer takve pokretne stvari je računalo za koje je moguće da ga roditelji koriste za svoje poslovne svrhe, a djeca za školu i raznodu. Mišljenja smo da je ova odredba u koliziji s odredbom iz članka 3. Ustava kojom se jamči pravna sigurnost i vladavina prava, budući će sudovi u praksi imati problema s utvrđivanjem kategorije 'pretežito koriste'. Naime, ukoliko je intencija zakonodavca bila ovakvom odredbom zaštititi djecu odnosno da predmeti koji služe samo djeci ostanu u posjedu djece, odnosno onog roditelja s kojom će djeca stanovati, onda je zakonodavac radi potrebne pravne sigurnosti trebao tako i napisati. Ovakvom nepreciznom i nejasnom odredbom, roditelj s kojim djeca stanuju može potencijalno doći u isključivi posjed vrlo vrijedne imovine, dapače imovine koja predstavlja bračnu stečevinu, a što je u koliziji s člankom 48 Ustava RH.«

125.2. U odnosu na članak 46. stavak 2. ObiZ-a/15 ističu:

»U odnosu na članak 46. stavak 2. (zaštita obiteljskog doma) ističemo da će primjena ovih odredaba u praksi generirati nejednakost između djece koja žive u imovini koja predstavlja bračnu stečevinu njihovih roditelja, naspram one djece koja žive u drugačijim uvjetima (imovina trećih osoba poput bake i li djeda, vlastita imovina jednog od roditelja). Budući da je pravo na dom ustavna kategorija, smatramo da treba postojati jednaka razina zaštite prava na dom za svako dijete u razvodu braka roditelja, budući se u protivnom djeca, zavisno o različitim i nejednakim imovinsko-pravnim situacijama njihovih roditelja, dovode u nejednak položaj. Smatramo da ovu odredbu treba eliminirati iz pravnog poretka Republike Hrvatske do stjecanja gospodarskih i socijalnih uvjeta koji će svoj djeci na jednak način jamčiti pravo na dom, a sve kako bi se izbjeglo generiranje nejednakosti među djecom.«

125.3. U odnosu na članak 46. stavak 7. ObiZ-a/15 ističu:

»Smatramo da se radi o besmislenoj i nomotehnički štetnoj odredbi, pogubnoj za pravnu sigurnost, budući da upravo u obiteljskom zakonodavstvu postoji velik broj situacija u kojima se koristi clausula rebus sic stantibus. Ova klauzula sastavni je dio građansko-pravnog sustava, pa tako i obiteljsko-pravnog sustava, te nema potrebe za posebnim isticanjem jer bi se mogao steći pogrešan dojam da se u nekim drugim situacijama ne primjenjuje, budući da nije izrijekom istaknuta.«

c. Predlagatelji Rajić i Kasalo

125.4. U odnosu na odredbu članka 46. ObiZ-a/15, predlagatelji Rajić i Kasalo ističu:

»Odredba čl. 46. vrlo je sporna i nejasna i ostala je nepromijenjena u odnosu na istovjetnu osporavanu odredbu iz Obiteljskog

zakona 2014. Postavlja se pitanje što je sadržaj prava stanovanja u obiteljskom domu kojeg sud može, sukladno čl. 46. st. 2. Obiteljskog zakona 2014, dosuditi u korist roditelja s kojim će djeca stanovati nakon prestanka braka? Je li osnivanje tog prava stanovanja u korist navedenog roditelja protivno načelu nepovredivosti vlasništva koje proizlazi iz čl. 3. i čl. 48. Ustava RH? Zakonodavac nije propisao koje ovlasti proizlaze iz tog prava stanovanja, na koji način ih navedeni roditelj kao nositelj tog prava može ostvarivati te kako će osnivanje tog prava utjecati na pravo suvlasništva drugog roditelja i na mogućnost tog roditelja da ostvaruje ovlasti koje mu po tom temelju pripadaju. Samim time, zakonodavac nije opravdao zadiranje u pravo (su)vlasništva drugog roditelja, što je dužnost propisana Ustavom RH (čl. 16.).

Zakonodavac nije dao odgovor na važno pitanje, a to je može li roditelj koji je nositelj tog prava stanovanja njime raspolagati jednom kad je ono osnovano (sukladno čl. 46. st. 2. Obiteljskog zakona 2015) i ako može, kako će on tim pravom raspolagati (naplatnim ili besplatnim pravnim poslovima), te u čiju korist?

Predstavlja li pravo stanovanja vrstu ograničenog stvarnog prava (osobnu služnost prema čl. 199. i 217. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima) ili se radi o novom osobnom pravu i dužnosti bračnih drugova (vidi čl. 32. Obiteljskog zakona i njegovu 'poziciju' unutar odredbi o osobnim pravima i dužnostima bračnih drugova, što znači za vrijeme trajanja braka)? Ako se radi o novom osobnom pravu i dužnosti bračnih drugova, onda je zakonodavac trebao voditi računa o tome da je pravo istog naziva (a vjerojatno različitog sadržaja) već uređeno odredbama ZV-a, pa se trebao potruditi oko razgraničenja i razlikovanja tih dvaju prava. To osobito iz razloga što se oba ta prava (pravo stanovanja iz ZV-a i pravo stanovanja iz Obiteljskog zakona 2015.) odnose na nekretnine, što bi moglo dovesti do velike konfuzije i nesigurnosti u praktičnoj primjeni.

Zbog nedostatka ikakvih odredbi o sadržaju prava stanovanja uređenog odredbama Obiteljskog zakona 2015. stvara se velika pravna nesigurnost jer je zakonodavac uređio samo dva pitanja:

- 1) pitanje osnivanja tog prava (čl. 46. st. 2.),
- 2) pitanje (najdužeg) trajanje tog prava (čl. 46. st. 3.).

Sve ostalo vezano uz pravo stanovanja ostaje nepoznanica, što će uvelike otežati uređenje imovinskih odnosa bračnih drugova nakon prestanka braka te nije u skladu s načelom vladavine prava.

Na kraju, treba primijetiti da je upitna mogućnost provedbe intencije zakonodavca o osnivanju prava stanovanja u praksi. Opće poznato je da su u RH zemljišne knjige nesređene te da se često puta činjenično i pravno stanje razlikuju. Osobito je čest slučaj, a to dokazuje i sudska praksa, da je samo jedan bračni drug upisan kao vlasnik nekretnine, a da se zapravo radi o nekretnini koja je sastavni dio bračne stečevine. U slučaju kad takva nekretnina predstavlja obiteljski dom, na njoj (praktično) neće biti moguće osnovati pravo stanovanja, jer Obiteljski zakon 2015. u čl. 46. omogućava osnivanje prava stanovanja na 'obiteljskom domu koji predstavlja bračnu stečevinu'. Prethodno rješavanje pitanja (su)vlasništva predmetne nekretnine neće biti moguće u izvanparničnom postupku radi zaštite obiteljskog doma, jer je zakonodavac izrijekom odredio predmet odlučivanja u tim postupcima, tj. odredio je da se u postupku radi zaštite obiteljskog doma odlučuje samo o 'pravu stanovanja djece i jednog roditelja u stanu ili drugoj nekretnini koja predstavlja obiteljski dom sukladno članku 46. ovoga Zakona'. Takvo rješenje dovodi do neprovedivosti odredbe čl. 46. Obiteljskog zakona 2014. u velikom broju slučajeva, što u konačnici dovodi do pravne nesigurnosti građana i narušavanja načela vladavine prava.«

11.2. Utvrđenje ustavnog suda

126. Predlagatelj, iako nominalno osporavaju cijeli članak 46. ObiZ-a/15, prije svega osporavaju stavak 2. članka 46. kojim se ustanovljuje privremeno pravo stanovanja u obiteljskom domu samo jednog bračnog druga koji se u smislu članka 32. ObiZ-a/15 smatra njihovom bračnom stečevinom. Razlozi zbog kojih osporavaju navedenu odredbu ObiZ-a/15 svode se u biti na miješanje odnosno ograničenje prava vlasništva tog bračnog druga, što smatraju da nije u skladu s odredbama Zakona o vlasništvu.

Članak 46. ObiZ-a/15 sadrži posebne odredbe o zaštiti dobrobiti djece i obiteljskog doma, stoga domašaj tog članka treba smisleno povezati s člankom 32. ObiZ-a/15 (v. točku 114. obrazloženja ove odluke i rješenja). Uz ono što je navedeno o neosnovanosti sličnih prigovora predlagatelja uz članak 32. ObiZ-a/15, Ustavni sud ističe i da je stavkom 3. članka 46. ObiZ-a/15 propisano da pravo stanovanja iz stavka 2. tog članka može trajati najdulje do razvrgnuća suvlasništva na nekretnini koja predstavlja obiteljski dom. Prema tome, u konkretnoj situaciji riječ je o privremenom ograničavanju prava suvlasništva za koje postoji legitiman cilj i koje je razmjerno tom cilju. Nadalje, imovinski interesi bračnih drugova zaštićeni su, zato što sud može, s obzirom na okolnosti slučaja, odrediti roditelju koji s djecom ostaje stanovati u obiteljskom domu, plaćanje paušalnog iznosa najamnine drugom roditelju i plaćanje režijskih troškova nekretnine koja predstavlja obiteljski dom.

Drugim riječima, riječ je o pitanju činjenične naravi o kojem će sud, odvagujući sve okolnosti slučaja (primjerice, ukupne imovinske prilike svakog od roditelja) donijeti odluku ili je izmijeniti kako je propisano stavkom 7. članka 46. ObiZ-a/15, imajući pri tome na umu, prije svega, zaštitu dobrobiti djece i njihovog obiteljskog doma.

U tom smislu neosnovani su i prigovori koje ističu predlagateljice Bojić i dr. da je izričaj iz stavka 1. članka 46. ObiZ-a/15 »pokretne stvari koje pretežito koriste maloljetna djeca« neprecizan i zbunjujući. Upravo suprotno, u praksi će postojati situacije kada neke pokretne nisu isključivo koristila djeca ali su ih koristila pretežito, a o opsegu tog korištenja odlučit će sud uzimajući u obzir okolnosti konkretnog slučaja.

126.1. Polazeći od iznesenih prigovora, Ustavni sud ocjenjuje da ne postoje razlozi za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom članka 46. stavaka 1., 2. i 7. ObiZ-a/15.

12. Članak 49. stavci 1. i 2. ObiZ-a/15

127. Članak 49. ObiZ-a/15 glasi:

»1. PONIŠTAJ BRAKA

Pravo na tužbu radi poništaja braka

Članak 49.

(1) Tužbu radi poništaja braka može podnijeti:

1. bračni drug

2. centar za socijalnu skrb i

3. osoba koja ima pravni interes.

(2) Pravo na tužbu radi poništaja braka sklopljenog protivno odredbi članka 25. ovoga Zakona imaju i roditelji maloljetnika.

(3) Rokovi za podnošenje tužbe radi poništaja braka propisani su odredbama članaka 374. do 376. ovoga Zakona.«

12.1. Prigovori predlagatelja

Predlagateljica »U ime obitelji«

128. U odnosu na članak 49. ObiZ-a/15, predlagateljica ističe:

»Navedena odredba čl. 49. Obiteljskog zakona nije u suglasnosti s čl. 63. Ustava RH koja propisuje obvezu države da štiti djecu i mladež.

Naime, u spornom članku 49. st. 1. i 2., pravo na tužbu za poništaj nije predviđeno za slučajeve maloljetničkog braka koji je sklopila osoba mlađa od 16 godina.

Valja naglasiti da je do sada zakonodavac uvijek predviđao mogućnost poništaja tako sklopljenog braka, dakle osobe mlađe od 16 godina (koja u sudskome postupku ne može dobiti dopuštenje, bez obzira na duševnu zrelost i ostale uvjete) kao i one starije od 16 koja dozvolu nije ni tražila.

Predma je odredbom o maloljetničkom braku iz čl. 25. dopušteno sklapanje braka uz dozvolu suda maloljetniku s navršениh 16 godina, praksa i statistike međutim upozoravaju da postoje slučajevi u RH da se sklappaju brakovi i mimo dozvole suda i maloljetnika mlađih od 16 godina.

Slijedom naprijed navedenog je razvidno da se u slučaju odredbe čl. 49. Obiteljskog zakona izravno krši ustavna odredba o zaštiti djece iz čl. 63. Ustava RH, jer maloljetnički brak, osobito onaj koji nije prošao sudski postupak odobrenja, ne da nije na dobrobit djeteta, već je izravno u njezinoj suprotnosti, a time i daljnjeg razvoja i opstanka djeteta.

Ovakva odredba čl. 49. u suprotnosti je i s Kaznenim zakonom (NN 125/11, 144/12, 56/15 i 61/15) odnosno s kaznenopravnom prevencijom i sankcioniranjem izvanbračnog/bračnog života maloljetnika mlađeg od 16 godina, obzirom da je u čl. 170. navedenog Zakona predviđeno kazneno djelo izvanbračnog života s osobom mlađom od 16 godina.

Predlagatelj nadalje ističe kako je osporavana odredba čl. 49. u suprotnosti s čl. 141. Ustava RH koji obvezuje na usklađenost zakona s ratificiranim međunarodnim ugovorima obzirom da je odredba čl. 49. u suprotnosti i s Konvencijom o pravima djeteta (NN, SLSFR) 15/90, NN MU 12/93, 20/97, 13/98). (...)

(...)

Prema tome, suprotno ustavnoj obvezi države da štiti djecu i suprotno odredbama Ustava za obveznu primjenu ratificiranih međunarodnih konvencija čl. 49. novog Obiteljskog zakona ne predviđa mogućnost poništaja braka sklopljenog prije 16. godine, a od strane osoba (tužitelja) za koje bi baš trebalo očekivati da će s takvom tužbom ustati, kao što su centar za socijalnu skrb, osoba koja ima pravni interes, pa čak i drugi bračni drug, radi zaštite dobrobiti maloljetnika.

Slijedom naprijed iznijetog, Predlagatelj smatra da je odredba čl. 49. Obiteljskog zakona u suprotnosti i s člankom 3. Ustava koji propisuje da je vladavina prava jedna od najviših vrednota ustavnog poretka Republike Hrvatske i temelj za tumačenje ustava te jednako tako, suprotna članku 5. Ustava prema kojoj zakoni u Republici Hrvatskoj moraju biti u suglasnosti s Ustavom, a ostali propisi i s Ustavom i sa zakonom, te u suprotnosti s čl. 141. Ustava RH koji obvezuje na usklađenost zakona s ratificiranim međunarodnim ugovorima.«

12.2. Utvrđenje Ustavnog suda

129. Prigovor predlagateljice je neosnovan. Naime, točno je da zakonodavac ne propisuje nevaljanost braka koje je sklopilo dijete koje nije navršilo 16 godina, tj. koje je mlađe od 16 godina. Po ocjeni Ustavnog suda to i nije potrebno jer je nesporno da zakonom nije dopušteno sklapanje braka osobi mlađoj od 16 godina pa je logična posljedica tako sklopljenog braka njegova ništavost odnosno takav brak pravno se smatra nepostojećim. Naime, prema članku 25. ObiZ-a/15 brak ne može sklopiti osoba koja nije navršila 18 godina. Stavkom 2. istog članka dopuštena je iznimka prema kojoj sud može u izvanparničnom postupku dopustiti sklapanje braka osobi koja je navršila 16 godina života ako utvrdi da je mentalno i tjelesno zrela za brak te da je sklapanje braka u skladu s dobrobiti te osobe. Osporeni stavak 2. članka 49. ObiZ-a/15 propisuje da pravo na poništaj tako sklopljenog braka imaju i roditelji maloljetnika. Stoga zakonodavac izrijekom ne propisuje posljedice sklapanja braka za osobu mlađu od 16 godina, jer iz naprijed navedenog proizlazi da sklapanje takvog braka nije dopušteno niti kao iznimka odnosno uz dopuštenje suda, te takav brak ne proizvodi pravne učinke.

129.1. Slijedom navedenog, Ustavni sud ocjenjuje da ne postoje razlozi za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom članka 49. stavka 1. i 2. ObiZ-a/15.

13. Članak 51. točka 2. ObiZ-a/15

130. Članak 51. ObiZ-a/15 glasi:

»Pravna osnova razvoda braka
Članak 51.

Sud će razvesti brak:

1. ako oba bračna druga predlažu razvod braka na temelju sporazuma
2. ako utvrdi da su bračni odnosi teško i trajno poremećeni ili
3. ako je od prestanka bračne zajednice protekla godina dana.«

13.1. Prigovori predlagatelja

Predlagateljica »Autonomna ženska kuća Zagreb«

131. Predlagateljica osporava članak 51. točku 2. ObiZ-a/15 (pogrešno navodeći »stavak« umjesto »točka« 2. – op. Ustavnog suda), navodeći pritom sljedeće:

»Činjenica je da bi sud, ako stranka koja želi razvod izjavi da su odnosi teško i trajno poremećeni, trebao razvesti brak. No, ovakva odredba otvara mogućnost da sud pritom može imati i drugačije mišljenje o izjavi stranke. Kada se u spornoj odredbi navodi da sud utvrđuje da li su odnosi teško i trajno poremećeni tada možemo predvidjeti i moguću situaciju da jedna od stranaka traži razvod iz ovog razloga, a da sud utvrdi drugačije i ne dopusti razvod. Zbog toga odredba treba glasiti da će sud razvesti brak ako jedan od bračnih drugova tvrdi da su bračni odnosi teško i trajno poremećeni. Po prirodi stvari različiti sudovi/suci različito tumače odredbe Zakona, pa primjerice neki suci odbijaju izdavati privremene mjere uobičajene u parničnom postupku razvoda braka, tvrdnjom da se njima iscrpljuje tužbeni zahtjev i da stranke moraju pokrenuti poseban izvanparnični postupak. Tako primjerice postupka Općinski sud u Daruvaru, a i neposredno nadređeni Županijski sud dijeli isto pravno mišljenje. Nasuprot navedenog, svi drugi sudovi u RH izdaju privremene mjere kojima se odlučuje sa kim će dijete živjeti do razvoda braka, te o uzdržavanju, u parničnim postupcima razvoda braka. Zbog opisanog, ali i sličnih primjera, odredba čl. 51. st.2. kako je trenutno uređena, i omogućava nepotrebnu arbitrarnost do koje može doći zbog nedovoljno preciznog jezičnog izražavanja, a s tim u vezi dolazi do povrede prava na pošteno suđenje zajamčeno čl. 6. Europske konvencije i prava na poštovanje privatnog i obiteljskog života zajamčenog čl. 8. Europske konvencije, jer je stranka u nemogućnosti dobiti sudsku zaštitu kojom bi se sudskim putem učinkovito regulirali narušeni obiteljski odnosi. Odredba stoga nije u suglasju sa čl. 29., 35 i 62. Ustava Republike Hrvatske.«

13.2. Utvrđenje Ustavnog suda

132. Ustavni sud ističe da je riječ o odredbi, tj. jednoj od pravnih osnova razvoda braka koja je odavno predviđena obiteljskim zakonom i do sada se u praksi nije pokazala spornom. Upravo bi to što predlaže predlagateljica – da osnova za razvod braka treba biti već i sama »tvrdnja jednog bračnog druga da su bračni odnosi teško i trajno poremećeni«, a bez provjere tih tvrdnji i utvrđivanja međusobnih odnosa bračnih drugova po neovisnom tijelu – bilo neprihvatljivo.

132.1. Stoga ne postoje razlozi za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti članka 51. točke 2. ObiZ-a/15 s Ustavom.

14. Članak 63. stavak 1. točka 3. i stavak 2., te članak 64. stavci 1. i 2. ObiZ-a/15

133. Članak 63. ObiZ-a/15 glasi:

»Osoba koja priznaje očinstvo
Članak 63.

(1) Očinstvo može priznati:

1. punoljetna osoba neovisno o svojoj poslovnoj sposobnosti

2. maloljetna osoba koja je navršila šesnaest godina ako je spsobna shvatiti značenje i pravne posljedice priznanja i

3. maloljetna osoba mlađa od šesnaest godina, uz suglasnost njezinog zakonskog zastupnika.

(2) Ako su zakonski zastupnici maloljetne osobe koja priznaje očinstvo iz stavka 1. točke 3. ovoga članka roditelji, za priznanje očinstva djeteta potrebna je suglasnost roditelja sukladno članku 100. ovoga Zakona.«

133.1. Članak 64. ObiZ-a/15 glasi:

»Pristanak i suglasnost za priznanje očinstva
Članak 64.

(1) Za upis priznanja očinstva ovisno o okolnostima slučaja potrebni su sljedeći pristanci i suglasnost:

1. pristanak punoljetne majke neovisno o njezinoj poslovnoj sposobnosti

2. pristanak maloljetne majke koja je navršila šesnaest godina ako je sposobna shvatiti značenje i pravne posljedice pristanka

3. pristanak maloljetne majke koja je mlađa od šesnaest godina, uz suglasnost njezinog zakonskog zastupnika

4. pristanak djeteta koje je navršilo četrnaest godina, a kojemu se priznaje očinstvo

5. pristanak majke i njezina muža ako očinstvo priznaje muškarac koji sebe smatra ocem djeteta sukladno članku 61. ovoga Zakona.

(2) Ako su zakonski zastupnici maloljetne majke koja daje pristanak na priznanje očinstva iz stavka 1. točke 3. ovoga članka roditelji, za pristanak za priznanje očinstva djeteta potrebna je suglasnost roditelja sukladno članku 100. ovoga Zakona.

(3) Ako majka nije živa ili joj je nepoznato boravište najmanje dva mjeseca, za upis priznanja očinstva potrebni su:

1. pristanak djetetova skrbnika uz prethodno odobrenje centra za socijalnu skrb i

2. pristanak djeteta koje je navršilo četrnaest godina, a kojemu se priznaje očinstvo.«

14.1. Prigovori predlagatelja

a. Predlagateljice Bojić i dr.

134. U odnosu na nedosljednost između odredbi članka 63. stavka 2. i članka 64. stavka 1. točke 3. ObiZ-a/15, predlagateljice ističu:

»Odredba čl. 63. st. 2. velikim je dijelom prijeporna te izaziva povredu zaštite djetetova prava na saznanje podrijetla. Naime, nejasno je zašto predlagatelj Zakona traži odobrenje roditelja maloljetnika da bi taj isti maloljetnik priznao svoje očinstvo. Time se odustaje od autonomije djeteta koju mu zakonodavac namjenjuje u drugim slučajevima. Tako npr. čl. 85. o pravu djeteta na poduzimanje pravnih radnji i čl. 86. o pravu djeteta na izražavanje mišljenja, pa ova odredba predstavlja neposrednu kontradikciju s tim odredbama i povredu načela vladavine prava. Osim toga, otvara se novo područje pravne nesigurnosti, a to je ono u odnosu na dijete maloljetnika, kojem maloljetni otac neće moći priznati očinstvo ako ne bude imao kumulativni pristanak obaju svojih roditelja. Time dolazi i do povrede čl. 7. Konvencije o pravima djeteta.«

b. Predlagatelji Rajić i Kasalo

134.1. U odnosu na članak 63. stavak 1. točku 3. ObiZ-a/15, predlagatelji navode:

»Odredba čl. 63. u st. 1. navodi osobe koje mogu priznati očinstvo, da bi maloljetnu osobu mlađu od 16 godina (toč. 3.) stavila u pravno nedopustiv položaj na način da njezin pristanak uvjetuje suglasnošću zakonskog zastupnika. Takva odredba protivna je pravu djeteta na izražavanje mišljenja, a u praksi bi mogla dovesti kako do sukoba između djeteta i roditelja, tako i do manipulacija s djetetovim očinstvom, osobito uskratkom pristanka od strane zakonskoga zastupnika.

Smatramo da je odredba suprotna s Ustavom RH, odnosno pravom djeteta na izražavanje mišljenja kako ga uređuje Konvencija o pravima djeteta.«

134.2. U odnosu na članak 64. stavak 1. točku 1. u vezi s člankom 234. ObiZ-a/15, predlagatelj navode:

»Odredba čl. 64. propisuje pristanke za priznanje očinstva i upis istoga u matricu rođenih. Prema st. 1. točke 1. traži se pristanak punoljetne majke neovisno o njezinoj poslovnoj sposobnosti. Dakle, i punoljetna poslovno nesposobna majka treba (ako želi) dati pristanak na priznanje očinstva. Međutim, uzme li se u obzir čl. 234. koji određuje da se osoba djelomice lišava poslovne sposobnosti (i) u davanju izjava koje se odnose na osobna stanja (st. 5.), dolazimo do zaključka da je čl. 64. st. 1. toč. 1 suprotan članku 234. Eventualna rezerva u čl. 234. ne postoji, pa je jasno da osoba koja je lišena poslovne sposobnosti u dijelu koji se odnosi na davanje izjave u vezi s osobnim stanjima, upravo u tom segmentu nema samostalnosti. Naprotiv, njoj pomaže skrbnik, imenovan upravo za taj dio poslovne sposobnosti koji joj je sudskim rješenjem oduzet. Dapače, čl. 250. st. 2. propisuje sadržaj rješenja o imenovanju skrbnika određujući 'Prigodom određivanja dužnosti i prava skrbnika centar za socijalnu skrb je dužan voditi računa o opsegu i sadržaju lišenja poslovne sposobnosti punoljetnog štićenika, te u skladu s time primjenjivati odgovarajuće odredbe ovog zakona koje se odnose na dužnosti skrbnika.' Evidentno je da se skrbnik imenuje točno za određene segmente. Postavlja se pitanje – kako onda takva osoba može dati pristanak na priznanje očinstva, na način kako to predviđa čl. 64.?

Smatramo da je rješenje suprotno zahtjevu za poštivanjem pravne sigurnosti i izvjesnosti pravne norme, te da je protivno vladavini prava.«

134.3. Predlagatelj Rajić i Kasalo u odnosu na članak 64. stavak 1. točku 3. ObiZ-a/15 ističu:

»Istovrsnu primjedbu može se uputiti i zakonskom uređenju pristanaka maloljetne majke mlađe od 16 godina kad ona svoj pristanak na priznanje očinstva može dati samo uz suglasnost zakonskog zastupnika. Ovakvo određenje kojim se njezino mišljenje i volja sputavaju voljom zakonskog zastupnika smatramo protivnom čl. 140. Ustava RH, a koji se odnosi na obvezu suglasnosti zakona s međunarodnim ugovorima koji su ratificirani od strane RH, pa je time povrijeđeno načelo vladavine prava iz čl. 3. Ustava RH.«

c. Predlagateljica »U ime obitelji«

134.4. U odnosu na članak 64. stavak 1. točke 3. i 5. ObiZ-a/15, predlagateljica ističe:

»Predlagatelj nalazi spornima točke 3. i 5. ove odredbe.

Radi se o tome da je pristup utvrđen citiranim odredbama neusklađen s ostatkom Zakona.

Predlagatelj naime nalazi potpuno nejasnim zbog čega se za upis priznanja očinstva traži odobrenje roditelja, a pogotovo je za predlagateljicu nejasno i nerazrađeno koje su posljedice toga ako roditelji odobrenje uskrate.

Isto tako, predlagatelj ukazuje na to da točka 5. istovremeno nije usklađena s odredbom čl. 61. st. 4. istog zakona prema kojoj je propisano da muškarac koji sebe smatra ocem djeteta može, uz pristanak majke i majčina muža iz kasnijeg braka, priznati dijete, što dodatno stvara pravnu nesigurnost na uštrb dobroti djeteta.

Slijedom naprijed iznijetog, predlagatelj drži da je i u slučaju odredbe čl. 64. st. 1. toč. 3. i 5., po srijedi nesuglasnost s temeljnim načelom Ustava RH, a to je načelo vladavine prava iz čl. 3. Ustava Republike Hrvatske. Predlagatelj i u ovom slučaju ističe da načelo vladavine prava podrazumijeva da zakoni moraju biti opći i jednaki za sve, a zakonske i pravne posljedice izvjesne za adresate pravne norme (princip pravne izvjesnosti) tj. primjerene njihovim legitimnim očekivanjima u svakoj konkretnoj neposrednoj primjeni zakona. Ovo načelo stoga podrazumijeva da zakon bude jasan i precizan (sukladno posebnosti dotične normativne materije) kako bi se spriječila arbitrarnost i proizvoljnost u tumačenju i primjeni zakona, odnosno kako bi se uklonila neizvjesnost adresata pravne norme u pogledu krajnjeg učinka zakonskih odredaba koje se na njih neposredno primjenjuju.«

14.2. Utvrđenje Ustavnog suda

135. Osporeni članci ObiZ-a/15 odnose se na osobe koje mogu priznati očinstvo i na osobe koje moraju dati pristanak i suglasnost za priznanje očinstva, ovisno o tome je li riječ o punoljetnoj osobi neovisno o njezinoj poslovnoj sposobnosti odnosno maloljetnoj osobi, s time da razlikuju situaciju je li riječ o maloljetniku starijem ili mlađem od 16 godina, odnosno davanja pristanaka majke za upis priznanja očinstva, također ovisno o ranije navedenim pretpostavkama. Sažeto, svi predlagatelji osporavaju članke u dijelu koji se odnosi na priznanje očinstva odnosno davanja pristanaka majke za upis priznanja očinstva po maloljetnoj osobi mlađoj od 16 godina zbog toga što se za priznanje očinstva odnosno davanje pristanaka te maloljetne osobe zahtijeva suglasnost obaju roditelja (članak 100. ObiZ-a/15). Predlagatelji smatraju da su te odredbe protivne člancima 86. i 360. ObiZ-a/15, kao i članku 7. Konvencije o pravima djeteta, kojima je propisano da se uvijek mora uvažavati mišljenje maloljetne osobe, neovisno o njezinoj dobi. Ističu i da su osporene odredbe dvojbene i zbog toga što se postavlja pitanje što će se dogoditi ako jedan od roditelja uskrati suglasnost svom djetetu mlađem od 16 godina za priznanje očinstva odnosno davanje pristanaka za upis priznanja očinstva.

Po ocjeni Ustavnog suda, u konkretnom slučaju nije riječ o izražavanju mišljenja djeteta o nekom pitanju koje se odnosi na zaštitu njegovih prava i interesa. Naime, kako to proizlazi iz stavka 2. članka 86. u vezi s člankom 360. ObiZ-a/15 na koje se pozivaju predlagatelji, u svim postupcima u kojima se odlučuje o nekom djetetovom pravu ili interesu, dijete ima pravo na prikladan način saznati važne okolnosti slučaja, dobiti savjet i izraziti svoje mišljenje te biti obaviješteno o mogućim posljedicama poštovanja njegovog mišljenja. Mišljenje djeteta uzima se u obzir u skladu s njegovom dobi i zrelošću. Međutim, kod priznanja očinstva riječ je o činjenici je li osoba, pa makar ona bila i maloljetna doista otac djeteta ili nije. Tu činjenice svakako najbolje poznaje osoba koja je dijete začela. Prema tome, nije riječ o izražavanju stajališta o nekim pitanjima, u smislu članka 86. i 360. ObiZ-a/15, već o utvrđivanju konkretne sporne činjenice. Stoga osporene odredbe nisu i ne mogu biti nesuglasne s Ustavom iz razloga koje navode predlagatelji. Pri tome Ustavni sud ističe da je u situacijama koje navode predlagatelji potrebna zaštita prava i interesa maloljetne osobe (mlađe od 16 godina) koja je spremna priznati očinstvo odnosno dati suglasnost za upis priznanja očinstva zbog dalekosežnih posljedica koje taj čin može imati za budućnost ne samo te maloljetne osobe već i njezinih srodnika. Naime, priznanjem očinstva i nakon što maloljetni otac bude upisan u matricu rođenih zasniva se pravni odnos srodstva ne samo u odnosu prema ocu nego i prema ostalim očevim srođnicima. Srođnički odnosi dalje proizvode pravne posljedice poput obiteljskopravnog uzdržavanja, prava na kontakte s djetetom ili nasljednog prava. Polazeći od navedenog, Ustavnom sudu čini se životno i pravno logično da se u takvim situacijama, s obzirom na dalekosežne učinke priznanja očinstva maloljetnih osoba mlađih od 16 godina, traži suglasnost roditelja (stavci 2. članka 63. i 64. u vezi s člankom 100. ObiZ-a/15).

Stoga, Ustavni sud ocjenjuje da ne postoje razlozi za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom članka 63. stavka 1. točke 3. i stavka 2., te članka 64. stavaka 1. i 2. ObiZ-a/15.

15. Članak 65. stavci 4. i 5. ObiZ-a/15

136. Članak 65. ObiZ-a/15 glasi:

»Posebne odredbe o priznanju očinstva

Članak 65.

(1) Priznanje očinstva je neopozivo.

(2) Priznanje očinstva začetog, a još nerođenog djeteta proizvodi pravni učinak ako se dijete rodi živu.

(3) Očinstvo se ne može priznati nakon djetetove smrti, osim ako to dijete ima potomstvo.

(4) Iznimno se može priznati očinstvo mrtvorodenu djetetu ili djetetu koje je umrlo za vrijeme poroda, uz vlastoručno napisan i potpisan pristanak majke, a u slučaju da majka zbog zdravstvenog stanja nije u mogućnosti vlastoručno napisati i potpisati pristanak, pristanak majke će biti valjan ako je izjavljen usmeno u nazočnosti dvaju svjedoka.

(5) Iznimno od stavka 3. ovoga članka, očinstvo se može priznati nakon djetetove smrti, sve dok činjenica rođenja djeteta ne bude upisana u državnu maticu.«

15.1. Prigovori predlagatelja

a. Predlagatelj Rajić i Kasalo

137. Predlagatelji osporavaju odredbu stavka 5. članka 65. ObiZ-a/15 te navode:

»Zakonodavac predviđa iznimku od zabrane priznanja očinstva nakon djetetove smrti, te u stavku 5. vremenski ograničava tu mogućnost – do upisa rođenja djeteta u državnu maticu. Potpuno je nejasno (čak i iz Obrazloženja zakona, str. 195) koja je svrha ovog instituta, osim što će dovesti do konfuzije i nejednakosti pred zakonom.

Ovo posljednje, tj. načelo jednakosti pred zakonom kao ustavno načelo, koje je ovom normom povrijeđeno, značit će nejednak položaj očeva – onoga kojem je dijete umrlo nakon poroda 1. dan ili onog kojem je dijete umrlo 45. dan, s obzirom da Zakon o državnim maticama određuje rok za upis rođenja djeteta u maticu rođenih. Pritom nije zanemarivo da smisao ove odredbe ostaje fantomski.«

b. Predlagatelj Domjanović

137.1. Predlagatelj osporava odredbe stavaka 4. i 5. članka 65. ObiZ-a/15, navodeći da je taj članak samo neznatno izmijenjen u odnosu na isti članak sadržan u ObiZ-u/14 te da su njegovi stavci 4. i 5. protivni »pravnoj sigurnosti i time vladavini prava«. Navodi:

»Spornost ove odredbe ogleda se tome što se njome udara na pijetet umrlog djeteta, tim više što čl. 81. zabranjuje osporavanje očinstva nakon djetetove smrti. Postavlja se pitanje po čemu bi to trebalo zaštititi interes oca i koji bi on u stvarnosti bio. Činjenica je da bi on, osobito umre li i majka u porodu, mogao doći do imovine koju bi naslijedio ne samo od majke (izvanbračne družice), već i od djeteta koje u stvari nije poživjelo.

Premda obrazloženja zakonskog prijedloga nisu izvor prava, zanimljivo je istaknuti da je predlagatelj zakona naveo (str. 195) sljedeće vrlo nemušto obrazloženje:

»Stavkom 4. kojom se iznimno dopušta priznanje mrtvorodenu djetetu ili djetetu koje je umrlo za vrijeme poroda na način da je propisano da se djetetu koje je mrtvorodeno ili je umrlo za vrijeme poroda može utvrditi očinstvo priznanjem uz majčin vlastoručno napisan i potpisan pristanak ako je dijete rođeno izvanbračno, jer djetetov izvanbračni status dovodi do toga da djetetu nije moguće utvrditi očinstvo, zbog čega je u neravnopravnu položaju u odnosu na djecu koja su rođena u braku.

Ovom se odredbom ispunjava pravna praznina u vezi s utvrđivanjem porijekla mrtvorodena djeteta ili djeteta koje je umrlo pri rođenju, uzimajući u obzir Naputak za provedbu Zakona o državnim maticama i upisu posvojenja u maticu rođenih (Narodne novine, broj: 26/2008). Prema točki 21. ovoga Naputka 'Činjenica rođenja mrtvorodena djeteta upisuje se u maticu rođenih s podacima koji su predviđeni za živorođeno dijete, a osobno ime unosi se na izričit zahtjev roditelja.'

Već na prvi pogled je jasno da je potpuno irelevantno je li dijete u navodno 'neravnopravnom položaju u odnosu na djecu koja su rođena u braku', jer je dijete mrtvorodeno odnosno umrlo za vrijeme poroda, pa prema tome nije ni postalo pravni subjekt. Navođenje da se navodno ispunjava pravna praznina iz Naputka je potpuno netočna, jer se u maticu rođenih uvijek upisuju samo podaci s kojima nadležno tijelo raspolaže. Za ovaj slučaj bit će to ime majke i s njezinim podacima i mjesto i vrijeme rođenja djeteta.

Dodatno bez smisla smatramo i odredbu st. 5. koja je u kontradikciji sa st. 3. (zabrana priznanja očinstva djetetu nakon njegove smrti, jer ovaj stavak to omogućuje 'sve dok činjenica rođenja djeteta ne bude upisana u državnu maticu'. Zna li se da se činjenica rođenja mrtvoga djeteta mora prijaviti u roku od 24 sata (Zakon o državnim maticama), onda ova odredba biva nepotrebna i neprovediva.«

c. Predlagateljica »U ime obitelji«

137.2. Predlagateljica također ističe »nedovoljnu zaštitu pijeteta umrlog djeteta« iz članka 65. ObiZ-a/15 te ističe:

»Po mišljenju predlagatelja citirana odredba članka 65. pruža nedovoljnu zaštitu pijeteta umrlog djeteta. To posebno još dolazi do izražaja imajući u vidu da se u istom Zakonu u čl. 81. st. 2. navodi da osporavanje očinstva nije dopušteno poslije djetetove smrti.

Pravna sigurnost dodatno je narušena u onom dijelu u kojem se u stavku 4. ovog članka podredno zahtjeva majčin usmeni pristanak pred dva svjedoka.

Po mišljenju predlagatelja odredbom čl. 65, posebice ako se ima u vidu i naprijed citirana odredba čl. 81. st. 2. Obiteljskog zakona, osim što je u znatnoj mjeri narušena pravna sigurnost, istom odredbom kroz nedovoljnu zaštitu pijeteta umrlog djeteta, povrijeđena je temeljna vrednota iz čl. 3. Ustava RH, a to je poštivanje prava čovjeka.«

15.2. Utvrđenje Ustavnog suda

138. Prigovori predlagatelja su neosnovani. U odnosu na prigovore vezane uz stavak 4. članka 65. ObiZ-a/15, predlagatelj Domjanović sam navodi da se u obrazloženju konačnog prijedloga zakona kao razlog takvog propisivanja navodi usklađivanje s Naputkom za provedbu zakona o državnim maticama i upisa posvojenja u maticu rođenih (»Narodne novine« broj 26/08.). Prema točki 21. navedenog naputka, činjenica rođenja mrtvorodena djeteta upisuje se u maticu rođenih s podacima koji su predviđeni za živorođeno dijete, a osobno ime unosi se na izričit zahtjev roditelja. To nadalje znači da će se za dijete rođeno u braku, na temelju zakonskih presumpcija, kao otac djeteta upisati muž majke, a podaci o ocu za dijete rođeno izvan braka ostali bi neupisani odnosno bili bi upisani samo podaci o majci, što predlagatelj Domjanović smatra dostatnim podacima o porijeklu djeteta rođenog izvan braka. Pri tome predlagatelj zanemaruje eventualni interes obaju roditelja djeteta rođenog izvan braka između kojih nema spora o očinstvu da unatoč činjenici što je dijete mrtvorodeno ili umrlo pri porodu, budu upisani podaci o oba roditelja, kao što je to slučaj s mrtvorodena djetetom ili djetetom koje je umrlo pri porodu čiji roditelji su u braku.

Nadalje, u članku 65. stavku 5. sadržano je specifično rješenje kojim se omogućava priznanje očinstva djetetu koje je umrlo kratko nakon poroda. Tim rješenjem zakonodavac očito smjera zadovoljenu nekih emocionalnih, moralnih i osobnih potreba roditelja, ali na način koji ujedno teži maksimalnoj zaštiti pijeteta umrlog djeteta. Nije razvidno kakva bi nejednakost nastala između muškarca čije je dijete umrlo jedan dan nakon poroda ili onoga kojom bi dijete umrlo četrdeset i peti dan nakon poroda. Zakon o državnim maticama (»Narodne novine« broj 96/93., 76/13. i 98/19.) ostavlja rok od petnaest dana za prijavu rođenja djeteta (članak 12. stavak 1.). U slučaju djeteta koje je umrlo jedan dan nakon poroda vjerojatno još neće biti izvršena prijava rođenja, stoga će muškarac i dalje imati vremena za priznanje očinstva. Što se tiče muškarca čije bi dijete umrlo četrdeset i peti dan nakon poroda, on je do tog trenutka imao dovoljno vremena za davanje izjave o priznanju očinstva.

138.1. Polazeći od iznesenih prigovora, Ustavni sud ocjenjuje da ne postoje razlozi za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom članka 65. stavaka 4. i 5. ObiZ-a/15.

16. Članak 68. stavak 2. ObiZ-a/15**139. Članak 68. ObiZ-a/15 glasi:**

»Postupanje centra za socijalnu skrb kad nema podatka o ocu
Članak 68.

(1) Centar za socijalnu skrb će u roku od petnaest dana od primitka obavijesti iz članka 67. stavka 3. ovoga Zakona pozvati majku da izjavi koga smatra djetetovim ocem, osim ako je to učinila pred matičarom.

(2) **Majka će se upozoriti da bi radi dobrobiti djeteta trebala imenovati osobu koju smatra ocem te će joj se ponuditi pomoć u ostvarivanju djetetovih prava. Ako majka djeteta da pisanu suglasnost, centar za socijalnu skrb će kao zastupnik djeteta pokrenuti postupak radi utvrđivanja očinstva.**

(3) Majčina izjava pred centrom za socijalnu skrb o tome koga smatra djetetovim ocem ima značenje njezina pristanka na priznanje očinstva.«

139.1. Budući da članak 383. stavci 4. i 5. ObiZ-a/15 nisu posebno osporeni, Ustavni sud će ih ovdje citirati, kako bi se osporeni članak 68. i članak 383. lakše doveli u vezu (u skladu s prijedlogom predlagatelja):

»a) Postupak radi utvrđivanja majčinstva i očinstva

Tužba djeteta

Članak 383.

(1) Tužbu radi utvrđivanja majčinstva, odnosno očinstva djeteta može podnijeti do navršene dvadeset i pete godine života.

(2) Ako je djeteta maloljetno ili punoljetno a lišeno poslovne sposobnosti u dijelu koji se odnosi na osobna stanja, tužbu u njegovo ime može podnijeti njegov zakonski zastupnik.

(3) Ako je djeteta maloljetno, tužbu radi utvrđivanja očinstva u njegovo ime prema članku 68. stavku 2. ovoga Zakona može podnijeti i centar za socijalnu skrb.

(4) Uz centar za socijalnu skrb, majka djeteta ovlaštena je poduzimati radnje u postupku.

(5) U slučaju suprotnosti radnji centra za socijalnu skrb i majke djeteta sud će, uzimajući u obzir sve okolnosti, osobito dobrobit djeteta, procijeniti hoće li uzeti u obzir radnju centra za socijalnu skrb ili majke djeteta.«

16.1. Prigovori predlagatelja

Predlagatelj Domjanović

140. U odnosu na članak 68. stavak 2. ObiZ-a/15, predlagatelj Domjanović navodi:

»Članak 68. st. 2, u vezi s čl. 383. st. 4. i 5.

U čl. 68. st. 2. zakonodavac omogućuje majci da centru za socijalnu skrb dade pisanu suglasnost za njegovo pokretanje sudskog postupka utvrđivanja očinstva. Međutim, primjena čl. 383. st. 4. i 5. u vezi s čl. 68. st. 2. ispada nemoguća. Ako majka ne bi dala centru suglasnost (iz čl. 68. st. 2.), a centar sazna za ime muškarca koji je otac djeteta, pravno je nejasno na kojoj će se procesnoj strani naći majka u postupku utvrđivanja očinstva kojeg je pokrenuo centar (prema čl. 383. st. 3.), a kojeg je centar pokrenuo upravo zato što to majka ne čini, kako bi zaštitio interese djeteta. Budući da je njezino ponašanje suprotno djetetovim interesima, majka bi trebala biti u poziciji tuženika. No, tad postaje sporna primjena čl. 383. st. 4. i 5. jer prema tim odredbama majka može uvijek poduzimati procesne radnje, makar i bile suprotne interesima djeteta.

Dakle, dvije su odredbe neusklađene i smisleno nedoradne, izazivaju pravnu nesigurnost i dovode u pitanje vladavinu prava.«

16.2. Utvrđenje Ustavnog suda

141. Predlagatelj osporava stavak 2. članka 68., vezujući ga uz članak 383. stavke 4. i 5. ObiZ-a/15. Pri tome postavlja pitanje u kojoj će se procesnoj poziciji naći majka u postupku utvrđivanja očinstva koji je pokrenuo centar za socijalnu skrb prema članku

383. stavku 3. ObiZ-a/15 kako bi zaštitio interese djeteta, upravo zato što to majka nije učinila. Ustavni sud utvrđuje da su ti prigovori neosnovani. Po ocjeni Ustavnog suda predlagatelj pogrešno tumači sadržaj osporenog stavka 2. članka 68. ObiZ-a/15, dovodeći ga u vezu sa stavicima 3., 4. i 5. članka 383. ObiZ-a/15. Naime, osporenim stavkom 2. članka 68. ObiZ-a/15 propisano je da će centar za socijalnu skrb, kada primi obavijest matičara koji je upisao dijete u maticu rođenih bez podataka o djetetovu ocu, majku upozoriti da bi radi dobrobiti djeteta trebala imenovati osobu koju smatra ocem te će joj ponuditi pomoć u ostvarivanju djetetovih prava. Ako majka djeteta da pisanu suglasnost, centar za socijalnu skrb će kao zastupnik djeteta pokrenuti postupak radi utvrđivanja očinstva. Nakon pribavljanja majčine pisane suglasnosti, nema dvojbe da centar za socijalnu skrb zastupa dijete i štiti njegova prava i interese.

U odnosu na navode predlagatelja vezano uz stavak 3. članka 383. ObiZ-a/15 potpuno je nebitno u kakvoj bi se eventualnoj procesnoj poziciji našla majka. Prema shvaćanju Ustavnog suda ona uopće ne bi bila u bilo kakvoj procesnoj poziciji zato što je u toj zakonskoj odredbi riječ o tome da tužbu za utvrđivanje očinstva djeteta, koju samo pod pretpostavkom da je majka dala izričitu suglasnost (članak 68. stavak 2.), može, kao zastupnik djeteta, podnijeti i centar za socijalnu skrb.

U vezi s navedenim Ustavni sud primjećuje da ObiZ/15 razlikuje slučajeve kada istodobno uz roditelje egzistira i ovlast centra za socijalnu skrb da nastupa kao zastupnik djeteta i kada ta ovlast centra isključuje ovlast roditelja na zastupanje njihovog djeteta. U konkretnom slučaju riječ je upravo o potonjoj situaciji, te je centar za socijalnu skrb dužan u skladu s člankom 355. ObiZ-a/15 u ime i za račun djeteta pokrenuti postupak za utvrđivanje očinstva. Međutim, pretpostavka bez koje u odnosu na osporenu odredbu ObiZ-a/15, centar uopće ne može doći u procesnu situaciju da postupka kao zastupnik djeteta je pisana suglasnost majke. Drugim riječima, u situaciji iz članka 68. stavka 2. ObiZ-a/15 centar za socijalnu skrb nastupa kao zastupnik djeteta tako dugo dok postoji pisana suglasnost majke. Ustavni sud, nadalje, primjećuje da pisanu suglasnost majke ne treba miješati s drugim radnjama koje se nakon njegovog pokretanja poduzimaju u postupku utvrđivanja očinstva po tužbi centra za socijalnu skrb. Naime, stavci 4. i 5. članka 383. ObiZ-a/15 jasno propisuju da, ako su u tom postupku u suprotnosti radnje centra za socijalnu skrb i majke, sud je taj koji će, uzimajući u obzir sve okolnosti, a osobito dobrobit djeteta, procijeniti hoće li uzeti u obzir radnje centra za socijalnu skrb ili majke djeteta.

Zbog svega navedenoga Ustavni sud nije prihvatio prijedlog predlagatelja za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom članka 68. stavka 2. ObiZ-a/15.

17. Članak 69. stavak 6. ObiZ-a/15**142. Članak 69. ObiZ-a/15 glasi:**

»Postupanje centra za socijalnu skrb kad ima podatka o ocu
Članak 69.

(1) Kad primi majčinu izjavu o ocu djeteta, centar za socijalnu skrb će u roku od petnaest dana, sukladno pravilima o osobnoj dostavi, pozvati imenovanu osobu.

(2) Ako se pozvani odazove, centar za socijalnu skrb predočit će mu izjavu majke da njega smatra djetetovim ocem i upoznati ga sa zakonskim odredbama o utvrđivanju očinstva.

(3) Ako pozvani prizna očinstvo, centar za socijalnu skrb odmah će primjerak zapisnika o majčinoj izjavi koga smatra djetetovim ocem i primjerak zapisnika o priznanju očinstva dostaviti matičaru radi upisa očinstva u maticu rođenih.

(4) Kad su za utvrđivanje očinstva priznanjem potrebne suglasnosti zakonskih zastupnika iz članaka 63. i 64. ovoga Zakona, centar za socijalnu skrb je dužan zakonskim zastupnicima uputiti poziv sukladno stavku 1. ovoga članka i tražiti propisane suglasnosti.

(5) Ako se očinstvo djeteta ne utvrdi priznanjem, centar za socijalnu skrb o tome obavješćuje majku, a ako je majka maloljetna ili lišena poslovne sposobnosti u dijelu koji se odnosi na osobna stanja, tada nju i njezine zakonske zastupnike upoznaje s mogućnošću utvrđivanja očinstva sudskom odlukom.

(6) **Ako se očinstvo djeteta, čiji su majka ili mogući otac osobe lišene poslovne sposobnosti u dijelu koji se odnosi na osobna stanja, nije uspjelo utvrditi priznanjem, skrbnik majke ili oca, ovisno o okolnostima slučaja, dužan je pokrenuti postupak radi utvrđivanja očinstva sudskom odlukom u roku od trideset dana od dana primitka obavijesti da nije pribavljen pristanak, odnosno od dana uskrate suglasnosti iz članka 63. i 64. ovoga Zakona.**«

17.1. Prigovori predlagatelja

Predlagateljica »U ime obitelji«

143. Predlagateljica osporava stavak 6. članka 69. ObiZ-a/15 te ističe:

»Po mišljenju predlagatelja i u slučaju stavka 6. članka 69. dolazi do izražaja potpuna pravna nesigurnost.

Predlagatelj nalazi spornim to što se u citiranim odredbama spominju 'strogo osobna stanja', a da se istovremeno ne daje nikakvo tumačenje što ta strogo osobna stanja predstavljaju. Predlagatelj je stoga mišljenja kako se ovakvim nedorečenostima otvara prostor za različite arbitarnosti što ponovno stvara pravnu nesigurnost koja je na uštrb dobrobiti djeteta.

Dakle upravo zbog ovakve pravne nesigurnosti na koje je predlagatelj ukazao u slučaju odredbe čl. 69. st. 6., više je nego očito kako je i u slučaju citirane odredbe po srijedi nesuglasnost s temeljnim načelom Ustava RH, a to je načelo vladavine prava iz čl. 3. Ustava Republike Hrvatske.«

17.2. Utvrđenje Ustavnog suda

144. Ustavni sud primjećuje da je riječ o prigovoru koji se odnosio na prijedlog za ocjenu suglasnosti s Ustavom odredbe sličnog sadržaja u ObiZ-u/14 koji je sadržavao izričaj »strogo osobna stanja«. Međutim, u stavku 6. članka 69. ObiZ-a/15 tog izričaja nema, a što se smatra osobnim stanjem propisano je člankom 234. stavkom 5. ObiZ-a/15. Stoga, navedene prigovore predlagateljice Ustavni sud nije razmatrao.

18. Članak 71. točka 3. ObiZ-a/15

145. Članak 71. ObiZ-a/15 glasi:

»Pravo na tužbu radi utvrđivanja očinstva
Članak 71.

Tužbu radi utvrđivanja očinstva može podnijeti:

1. dijete
2. majka djeteta
3. **muškarac koji sebe smatra ocem djeteta ili**
4. centar za socijalnu skrb.«

18.1. Prigovori predlagatelja

Predlagatelj Domjanović

146. Predlagatelj osporava odredbu članka 71. točke 3. u vezi s člankom 385. stavkom 2. ObiZ-a/15:

»Zakonodavac je propustio, donošenjem novog obiteljskoprogovnog propisa popraviti grešku koja postoji u prethodnom propisu. Naprotiv, opet ju je nanovo ponovio. Naime, prema čl. 71. t. 3. tužbu radi utvrđivanja očinstva može podnijeti (i) muškarac koji sebe smatra ocem djeteta. Na taj sudski spor odlučit će se, po logici stvari, muškarac koji nije dobio potrebne pristanke i suglasnost (čl. 63. i 64.). S obzirom da čl. 385. st. 2. njegovu tužbu radi utvrđivanja očinstva doista i uvjetuje dobivanjem obavijesti o nepostojanju tih pristanaka odnosno suglasnosti, kojim danom mu počinje teći prekluzivni rok za podnošenje tužbe. Međutim, takvo je zakonsko rješenje iz čl. 385. st. 2. protivan

ustavnim načelima ravnopravnosti spolova te jednakosti građana, jer takav uvjet nije propisan za utvrđivanje majčinstva tužbom žene koja se smatra majkom (prema čl. 385. st. 1.). Njezino je pravo ograničeno jedino prekluzivnim rokom (to 18. godine života djeteta).

Smatramo da osim povrede spomenutih ustavnih načela i jamštava postoji i povreda načela vladavine prava, odnosno unutar toga pravne sigurnosti, jer se u poglavlju I. Majčinstvo i očinstvo na bitno različit, neujednačen, nepregledan način uređuje porijeklo djeteta od majke u odnosu na porijeklo od oca. Naime, sudski spor utvrđivanja majčinstva se sažima samo u jedan članak (čl. 59) i potom upućuje na procesni dio zakona, dok je cijeli preostali dio tog poglavlja rezerviran samo za porijeklo djeteta od oca 14 odredaba. Uzme li se u obzir zavrzlama oko materijalno-pravnih i procesno-pravnih odredaba i njihova mjesta gdje se u zakonu nalaze, nastaje potpuna konfuzija, nejasnoća, nelogičnost koje doprinose nekvalitetnim nomotehničkim rješenjima...«

18.2. Utvrđenje Ustavnog suda

147. Iako nominalno osporava suglasnost s Ustavom točke 3. članka 71. ObiZ-a/15, predlagatelj u biti osporava stavak 2. članka 385. ObiZ-a/15 kojim su propisane pretpostavke za podnošenje tužbe radi utvrđivanja očinstva muškarcu koji se smatra ocem djeteta, a kojem je uskraćena suglasnost odnosno pristanak za priznanje očinstva (članci 63. i 64. ObiZ-a/15). Smatra da se u tom članku ObiZ-a/15 neosnovano razlikuju pretpostavke za podnošenje tužbe za utvrđenje majčinstva žene koja se smatra majkom djeteta u odnosu na tužbu za utvrđenje očinstva muškarcu koji se smatra ocem djeteta. To potkrjepljuje znatno manjim brojem odredaba ObiZ-a/15 koje se odnose na utvrđenje majčinstva žene koja se smatra majkom djeteta u odnosu na broj odredaba kojima se propisuju pretpostavke za utvrđenje očinstva muškarcu koji se smatra ocem djeteta.

Ustavni sud u sadržaju osporenih članaka ne vidi ništa ustavno-pravno sporno, a osobito ne nalazi potrebnim obrazlagati suglasnost s Ustavom pojedinih zakonskih rješenja njihovim vaganjem s brojem odredaba ObiZ-a/15 kojima se ta rješenja reguliraju.

19. Članak 82. ObiZ-a/15

148. Budući da su članak 58. i 82. sadržajno povezani, na ovom mjestu citirat će se obje osporene odredbe. Članak 58. ObiZ-a/15 glasi:

»TREĆI DIO

PRAVNI ODNOSI RODITELJA I DJECE I MJERE ZA ZAŠTITU
PRAVA I DOBROBITI DJECE

I. MAJČINSTVO I OČINSTVO

1. UTVRĐIVANJE MAJČINSTVA

Presumpcija majčinstva

Članak 58.

Djetetovom majkom smatra se žena koja ga je rodila.«

148.1. Članak 82. ObiZ-a/15 glasi:

»5. MAJČINSTVO I OČINSTVO DJETETA ZAČETOG MEDICINSKI
POMOGNUTOM OPLODNJOM

Majčinstvo djeteta začeto medicinski pomognutom oplodnjom

Članak 82.

(1) Majka djeteta začeto darovanom jajnom stanicom ili darovanim zametkom u postupku medicinski pomognute oplodnje jest žena koja ga je rodila.

(2) Nije dopušteno osporavati majčinstvo djeteta začeto u postupku medicinski pomognute oplodnje ako su dani pristanci za tu vrstu oplodnje prema odredbama propisa kojima se uređuje medicinski pomognuta oplodnja.

(3) Ako je dijete začeto u postupku medicinski pomognute oplodnje bez pristanaka koji se traže prema odredbama propisa kojima se uređuje medicinski pomognuta oplodnja, žena koja je upisana u matricu rođenih kao majka djeteta ili žena koja sebe smatra majkom djeteta mogu osporavati majčinstvo sukladno odredbama članka 394. i 395. ovoga Zakona.«

19.1. Prigovori predlagatelja

a. Predlagatelji Rajić i Kasalo

149. Predlagatelji smatraju odredbu članka 58. ObiZ-a/15 neustavnom u vezi s člankom 82. ObiZ-a/15, smatrajući da je riječ o pravnoj nesigurnosti i time ugrozi vladavine prava. U tom smislu navode:

»Odredbom čl. 82. propisuju se da je žena koja je dijete rodila uz pomoć darovane jajne stanice ili darovanog zametka – njegova majka. Naglasak u ovoj normi je na tome da ta žena je (jest) majka, a ne da se smatra. U odnosu na prirodno začete i presumpciju iz čl. 58. kojim se majčinstvo roditelja tek predmnijeva, smatramo da je ovako sročena odredba čl. 82. nesuvisla, budući da je medicinska oplodnja itekako nesigurna u smislu podrijetla djeteta i mogućih zabuna tokom postupka. Dakle, pravna sigurnost bi podrazumijevala zbog logike stvari da u čl. 58. postoji neoboriva presumpcija u korist žene koja je rodila dijete – da je njegova majka (dakle: djetetova majka je žena koja ga je rodila), a u odredbi čl. 82. je trebalo napisati da se majkom smatra žena koja je rodila, a, kako i daljnji stavci dopuštaju – dokazivati suprotno (tj. kad nije bilo pristanka na heterolognu oplodnju).«

b. Predlagatelj Domjanović

149.1. Iz istih razloga i ovaj predlagatelj osporava navedene odredbe ObiZ-a/15, navodeći da su obje odredbe nelogične i međusobno neusklađene te samim time suprotne pravnoj sigurnosti i vladavini prava, kao i pravu djeteta na saznanje svojeg podrijetla, u skladu s Konvencijom o pravima djeteta:

»Članak 58. određuje oborivu presumpciju o tome da se žena koja je rodila dijete smatra majkom djeteta. Istovremeno, čl. 82. kod porijekla djeteta začeto tuđom jajnom stanicom ustanovljuje u stavku 1. neoborivu presumpciju majčinstva u korist žene koja je rodila dijete, da bi tu istu presumpciju u sljedećim staccima (2. i 3.) osporavanje majčinstva uvjetovao nepostojanje pristanaka na heterolognu oplodnju tuđom jajnom stanicom. Dakle, logika odredbe čl. 82. bila je da se porođaj (kao fiziološki čin svršetka trudnoće) odredi kao konstitutivni element pravnog porijekla djeteta od majke. Činjenica je da je kod heterologne oplodnje tuđom jajnom stanicom veća mogućnost zabune, odnosno točnije rečeno – izvjesno je da žena koja je rodila dijete nije biološka majka djeteta. Naprotiv, kod prirodne oplodnje (bez pomoći medicine), žena koja je rodila dijete nipošto se ne može smatrati njegovom majkom, već, ako je, a jest, rođenje moment uočljiv za treće, onda je ta i takva žena najsigurnija majka na svijetu u smislu porijekla djeteta od uprave nje.«

19.2. Utvrđenje Ustavnog suda

150. U odnosu na članak 58. ObiZ-a/15, Ustavni sud ocijenio ga je nesuglasnim s Ustavom (v. točke 46. – 46.2. obrazloženja ove odluke i rješenja). Međutim, po ocjeni Ustavnog suda, uzimajući u obzir mogućnost na koju upozoravaju i sami predlagatelji, potencijalnog »sukoba majčinstva« između žene koja je rodila dijete darovanom jajnom stanicom i one koja ju je darovala, upravo razlozi pravne sigurnosti nalažu da se odredi žena koja se smatra majkom djeteta. Pravilo je da je to žena koja ga je rodila (stavak 1.), s time da je zakonodavac regulirao i situaciju ako je dijete začeto u postupku medicinski potpomognute oplodnje bez potrebnih pristanaka, kada se majčinstvo utvrđuje sudski (stavak 3.).

20. Članak 84. stavak 5. ObiZ-a/15

151. Članak 84. ObiZ-a/15 glasi:

»II. PRAVA DJETETA I PRAVNI ODNOS RODITELJA I DJETETA
1. PRAVA I DUŽNOSTI DJETETA TE STJECANJE POSLOVNE
SPOSOBNOSTI

Osobna prava djeteta

Članak 84.

(1) Dijete ima pravo na skrb za život i zdravlje.

(2) Dijete ima pravo na sigurnost i odgoj u obitelji primjeren svojim tjelesnim, psihološkim i drugim razvojnim potrebama.

(3) Dijete ima pravo živjeti sa svojim roditeljima, a ako roditelji žive razdvojeno, dijete ima pravo na roditeljsku skrb obaju roditelja.

(4) Dijete ima pravo na ostvarivanje osobnih odnosa s roditeljima i drugim bliskim osobama s kojima ne stanuje, kao i pravo na točnu informaciju o važnim okolnostima u vezi s roditeljima i drugim bliskim osobama, sukladno odredbama ovoga Zakona.

(5) **Dijete ima pravo na izbor obrazovanja i zanimanja i pravo na zapošljavanje u skladu sa svojim sposobnostima i svojom dobrobiti.**«

20.1. Prigovori predlagatelja

Predlagateljica »U ime obitelji«

152. Predlagateljica osporava odredbu stavka 5. članka 84. ObiZ-a/15 te ističe:

»Odredbom čl. 84. st. 5. je propisano da dijete ima pravo na izbor obrazovanja i zanimanja i pravo na zapošljavanje u skladu sa svojim sposobnostima i svojom dobrobiti.

Po mišljenju predlagatelja u ovoj odredbi je došlo do izražaja neuvažavanje objektivnih okolnosti, kao što je prije svega siromaštvo roditelja, odnosno njihovo imovno stanje ili slučaj da dijete nema roditelja. Predlagatelj je štoviše mišljenja da se Zakon ne može pisati za buduće, povoljnije okolnosti, nego za građane čije će obiteljsko-pravne odnose uređivati odmah i u pravilu dugoročno. Ovakva površno propisana odredba po mišljenju predlagatelja je rezultat brzopletog stvaranja normi kojima se zadire u egzistencijalna pitanja, a da se istovremeno pri njihovom kreiranju ne pristupa temeljito i sveobuhvatno uzimajući u obzir svaku moguću životnu i društvenu situaciju, što je dakako s ustavno pravnog stajališta neprihvatljivo.

Stoga je po mišljenju predlagatelja u slučaju odredbe članka 84. st. 5. Obiteljskog zakona došlo do nesuglasja ove odredbe i s temeljnom vrednotom iz čl. 3. Ustava RH, a to je socijalna pravda, te jednako tako i do nesuglasja s čl. 64. st. 5. Ustava RH prema kojoj Država osobitu skrb posvećuje maloljetnicima bez roditelja i onima za koje se ne brinu roditelji.«

20.2. Utvrđenje Ustavnog suda

153. Ustavni sud prije svega ističe da su prigovori predlagateljice paušalne naravi pa samim time i ustavnopravno irelevantni. Uz navedeno, skreće pozornost da je osporena zakonska odredba jamstvo djeci, u skladu s Konvencijom o pravima djeteta, da će izbor škole biti njihov, a ne njihovih roditelja. Ta odredba također je vezana uz stavak 3. članka 94. ObiZ-a/15 prema kojem roditelji imaju dužnost brinuti se o svestranom, redovitom, a prema svojim mogućnostima i daljnjem obrazovanju svojeg djeteta.

21. Članak 85. ObiZ-a/15

154. Članak 85. ObiZ-a/15 glasi:

»Ograničena poslovna sposobnost djeteta
Članak 85.

(1) Dijete koje je navršilo petnaest godina života i koje zarađuje može samostalno poduzimati pravne radnje, odnosno sklapati pravne poslove i preuzimati obveze u visini iznosa koji zarađuje te raspolagati svojom zaradom pod uvjetom da ne ugrožava svoje uzdržavanje.

(2) Ako pravne radnje i pravni poslovi djeteta iz stavka 1. ovoga članka bitno utječu na njegova osobna i imovinska prava, za njihovo poduzimanje potrebna je suglasnost roditelja ili drugog zakonskog zastupnika djeteta.«

21.1. Prigovori predlagatelja

a. Predlagateljice Bojić i dr.

155. Predlagateljice Bojić i dr. osporavaju odredbu stavka 1. članka 85. ObiZ-a/15 ističući:

»Sintagma 'dijete navršilo 15 godina i zarađuje' je neprecizna i neusklađena s ostalim propisima Republike Hrvatske. Nejasno je je li riječ o zaposlenom djetetu ili o onome koje primjerice prosi i na taj način zarađuje. Neprecizne norme izvor su pravne nesigurnosti te je su kao takve protuustavne.

Također su u suprotnosti članak 85. stavak 1. prema kojem dijete od navršanih 15 godina koje zarađuje može samostalno poduzimati pravne radnje odnosno sklapati pravne poslove, preuzimati obveze u visini iznosa koji zarađuje te raspolagati svojom zaradom, dok s druge strane članak 91. propisuje da roditeljsku skrb između ostalog čine i odgovornosti i dužnosti roditelja s ciljem zaštite imovinskih prava i dobrobiti, što prema našem shvaćanju stavlja nerazmjern teret na roditelje, protivno članku 16. Ustava.«

b. Predlagatelj Domjanović

155.1. Predlagatelj osporava istu odredbu navodeći:

»Vrlo štetnom jer je neprecizna, smatramo odredbu čl. 85 st. 1. koja govori o djetetu koje je navršilo 15 godina i zarađuje. Ako je zakonodavac mislio na dijete koje bi bilo zaposleno i iz tog osnova primalo plaću, onda bi to doista bilo dijete koje može poduzimati različite aktivnosti iz čl. 85. st. 1. Međutim, i dijete koje prosi očito zarađuje, a vjerojatno ono nije bilo predmetom razmišljanja zakonodavca.

Dakle, sklop o djetetu koje zarađuje, vrlo je vrlo neprecizan i stoga generira pravnu nesigurnost i protuustavnost.«

21.2. Utvrđenje Ustavnog suda

156. Predlagatelji prigovaraju nepreciznosti izričaja »djeteta koje je navršilo petnaest godina života i zarađuje«. Po ocjeni Ustavnog suda izričaj »dijete koje je navršilo petnaest godina života« ne otvara prostora za različita tumačenja pa podrazumijeva da predlagatelji osporavaju samo pojam »zarađuje«. Pri tome razloge za dvojbe koje bi ovaj pojam mogao izazvati nalaze u tome što se izričekom ne određuje da se time ostvaruje plaća, pa bi se pod »zaradom« moglo razumijevati i ono što dijete ostvari proseći. Unatoč slikovitosti primjera, Ustavni sud smatra da pojam »zarađuje«, tumačeći ga samo gramatički, a osobito smisljeno, podrazumijeva da je riječ o radu za koji se ostvaruje plaća ili neki drugi oblik naknade.

Stoga je Ustavni sud utvrdio da ne postoje razlozi za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti osporene odredbe ObiZ-a/15 s Ustavom.

22. Članak 88. ObiZ-a/15

157. Članak 88. ObiZ-a/15 glasi:

»Informirani pristanak djeteta na medicinske postupke

Članak 88.

(1) Dijete koje je navršilo šesnaest godina i koje prema ocjeni doktora medicine raspolaže s obavijestima potrebnim za oblikovanje vlastitog mišljenja o konkretnoj stvari i prema njegovoj je ocjeni dovoljno zrelo za donošenje odluke o preventivnom, dijagnostičkom ili terapijskom postupku u vezi sa svojim zdravljem ili liječenjem, može samostalno dati pristanak na pregled, pretragu ili medicinski postupak (informirani pristanak).

(2) Ako se prema procjeni doktora medicine radi o medicinskom postupku koji je povezan s rizicima teških posljedica za fizičko ili psihičko zdravlje djeteta pacijenta, uz pristanak djeteta iz stavka 1. ovoga članka potrebna je i suglasnost djetetovih roditelja ili drugog zakonskog zastupnika.

(3) U slučaju spora između djeteta i roditelja o poduzimanju medicinskog postupka iz stavka 2. ovoga članka, sud će u izvanparničnom postupku na prijedlog djeteta ili roditelja donijeti rješenje radi zaštite dobrobiti djeteta.

(4) Iznimno od stavaka 1. do 3. ovoga članka, ako se radi o neodgodivoj medicinskoj intervenciji, primjenjuju se odredbe posebnog propisa kojim se uređuje zaštita prava pacijenata.«

22.1. Prigovori predlagatelja

a. Predlagateljice Bojić i dr.

158. U odnosu na članak 88. ObiZ-a/15, predlagateljice najprije citiraju sve njegove stavke, a potom ističu:

»Ovakvo je rješenje protivno je čl. 3. Konvencije o pravima djeteta koji članak štiti najbolji interes djeteta, te čl. 6 koji štiti pravo na život ('Države stranke priznaju djetetu pravo na uživanje najviše moguće razine zdravlja i korištenje olakšica za ozdravljenje i oporavak...'). Pravna norma je potpuno nesigurna jer doktoru medicine prepušta da procjeni raspolaže li dijete s obavijestima potrebnim za oblikovanje vlastitog mišljenja, te može li samostalno dati pristanak. Ako procijeni da je dijete sposobno samostalno dati pristanak, može se dogoditi da dijete odbije dati pristanak na primjerice na dijagnostički postupak (npr. Gastroskopijski), ili terapijski postupak (uzimanje lijekova za liječenje psihičkih oboljenja). Volja djeteta tako može biti protiv njegove dobrobiti.

Ako se radi o medicinskom postupku koji je povezan s rizicima teških posljedica uz dijete moraju dati suglasnost i roditelji djeteta (ili drugi zakonski zastupnik), a u slučaju spora mora se voditi izvanparnični postupak čije je trajanje neizvjesno, te predstavlja odugovlačenje pružanja pravne zaštite.

Odredba čl. 88. st. 2. ozbiljno narušava pravnu sigurnost djeteta i njegovo pravo na zdravlje koje je zaštićeno ostalim zakonskim odredbama, te ponajprije Konvencijom o pravima djeteta (prava preživljavanja iz preambule Konvencije).«

b. Predlagatelji Rajić i Kasalo

158.1. Predlagatelji ističu da je odredba članka 88. ObiZ-a/15 u suprotnosti s najmanje dvije odredbe Konvencije o pravima djeteta – člankom 3. koji štiti najbolji interes djeteta i člankom 6. koji štiti pravo na život. Nadalje navode:

»Zašto je čl. 88. dvojbena s ustavnopravnog gledišta? Jednostavno iz razloga što stvara pravnu nesigurnost (i time vrijeđa načelo vladavine prava), jer liječniku stavlja na teret da procijeni da li dijete 'raspolaže s obavijestima potrebnim za oblikovanje vlastitog mišljenja' da bi moglo dati valjani pristanak. S jedne strane, doktoru medicine to može biti jako teško, može doći do povrede prava na jednakost. S druge strane, ako ocijeni da dijete jest sposobno za takvo što, a dijete odbije dati pristanak iz vjerskih uvjerenja, a volju djeteta će trebati uvažiti prema ovom zakonskom članku, upravo to može značiti ugrožavanje djetetovog zdravlja (npr. odbijanje transfuzije krvi kod Jehovinih svjedoka) i na kraju njegove dobrobiti i života.

Dodatno je sporno što je propisana obaveza da roditelji (ili drugi zz) daju suglasnost ako se radi o medicinskom postupku koji je povezan s rizicima teških posljedica. Ako između njih postoji spor, vodite će se izvanparnični postupak koji sigurno neće završiti, osobito uz mogućnost žalbe, tako skoro, pa će i pravo djeteta na zdravlje biti itekako ugroženo.

U stavku 1. se zakonodavac opredijelio za samostalnost i autonomiju djeteta koje je dovoljno zrelo. Može se zamisliti situacija kad dijete, navodno dovoljno zrelo inzistira na operaciji nosa (u stvari zbog estetike, a pod krinkom nekog drugog razloga) ili odstranjivanju madeža (preventivni zahvat), ili želi da zbog straha od karcinoma koji je učešao u njegovoj obitelji bude podvrgnut dijagnostičkim postupcima (npr. PET scan koji itekako zrači i još kaže da će ga sam platiti jer ima prihode) bez da o tome roditelji išta znaju. Time je smatramo itekako ugrožena dobrobit djeteta zaštićena ne samo Obiteljskim zakonom (čl. 5.), nego i Konvencijom o pravima djeteta, te time i Ustava RH (čl. 134.).«

c. Predlagateljica »U ime obitelji«

158.2. Predlagateljica osporava odredbu stavka 2. članka 88. ObiZ-a/15:

»Po mišljenju predlagatelja odredbom čl. 88. st. 2., odnosno zbog nedovoljne razrađenosti materije koju ista propisuje, stvorena je pravna nesigurnost i to u dva smjera.

a) Naime, iz sporne odredbe čl. 88. st. 2. nije jasno tko je taj tko će prosuditi je li medicinski zahvat povezan s rizicima teških posljedica (npr. neplodnost kao moguća posljedica pobačaja). Prema tome, i ovdje se ponovno nepotrebno otvara mogućnost arbitrarnosti u vrlo osjetljivim esencijalnim pitanjima.

b) daljnje pitanje koje je spornom odredbom ostalo nedorečeno, posljedica čega je potpuna pravna nesigurnost je, što ako dijete uskrati takav pristanak na pregled, pretragu ili medicinski zahvat. U tom dijelu također postoji pravna praznina što naravno ponovno vodi potpunoj pravnoj nesigurnosti.«

22.2. Utvrđenje Ustavnog suda

159. Predlagateljica predlaže ukidanje osporenog članka ObiZ-a/15 s naglaskom na stavak 2. zbog njegove nedovoljne preciznosti. Riječ je o zakonskoj odredbi kojom se utvrđuje pravo djeteta na informirani pristanak na određene medicinske postupke. Po ocjeni zakonodavca dijete koje je navršilo šesnaest godina sposobno je dati informirani pristanak za poduzimanje preventivnog, dijagnostičkog ili terapijskog postupka u vezi sa svojim zdravljem ili liječenjem. U konkretnom slučaju, riječ je o svojevrsnoj zakonskoj presumpciji zbog toga što u svakom pojedinom slučaju nadležni doktor medicine procjenjuje raspoložbe li dijete potrebnim obavijestima za oblikovanje vlastitog mišljenja i je li po njegovoj ocjeni dovoljno zrelo za njegovo oblikovanje. Po ocjeni Ustavnog suda, upravo je liječnik osoba koja može procijeniti zrelost djeteta te mu omogućiti dobivanje svih informacija potrebnih za donošenje odluke u vezi s određenim medicinskim zahvatima pobliže opisanih u stavku 1. članka 88. ObiZ-a/15. Iz istih je razloga zakonodavac u nadležnost doktora medicine ostavio procijeniti je li u pojedinim slučajevima riječ o medicinskom postupku koji je povezan s rizicima teških posljedica za fizičko ili psihičko zdravlje djeteta (pacijenta) kada se, uz pristanak i neovisno o pristanku djeteta, traži suglasnost njegovih roditelja ili drugog zakonskog zastupnika. Stoga, nije riječ o neuvažavanju volje djeteta već o tome da se upravo radi zaštite njegove dobrobiti u situacijama koje mogu imati teške zdravstvene posljedice za dijete, a ocjenu o tome donosi stručna osoba, traži i suglasnost njegovih roditelja odnosno zakonskih zastupnika. Za razliku od predlagatelja, Ustavni sud smatra da se, s jedne strane, osporenim odredbama u dostatnoj mjeri uvažava autonomija djeteta, a s druge strane, i to u određenim izuzetnim okolnostima, vodi računa o njegovoj dobrobiti. U konačnici, u slučaju spora između djeteta i roditelja osigurana je sudska zaštita, jer o poduzimanju medicinskog postupka iz stavka 2. odlučuje sud u izvanparničnom postupku. U odnosu na božan predlagatelja o duljini izvanparničnog postupka, Ustavni sud ističe da se prema stavku 4. tog članka u situaciji neodgode medicinske intervencije primjenjuju posebni propisi kojima se uređuje zaštita prava pacijenta.

Stoga, Ustavni sud nije prihvatio prijedlog predlagatelja.

23. Članak 90. ObiZ-a/15

160. Članak 90. ObiZ-a/15 glasi:

»Dužnost djeteta pridonositi uzdržavanju
Članak 90.

Dijete koje je navršilo petnaest godina, zaposleno je i stječe imovinu radom dužno je pridonositi svojem uzdržavanju i obrazovanju.«

23.1. Prigovori predlagatelja

a. Predlagateljice Bojić i dr.

161. U odnosu na članak 90. ObiZ-a/15, predlagateljice navode:

»U ovom članku govori se o zaposlenom djetetu (propisi Republike Hrvatske reguliraju vrlo jasno prava i obveze zaposlenih osoba).

Ista obveza koja se nameće zaposlenom djetetu (dužnost pridonosa uzdržavanju) ne nameće se i djetetu koje, primjerice, radi preko ugovora o djelu ili na neki drugi način prihoduje, ili pak djetetu koje ništa ne radi što različite kategorije djece dovodi u nejednak položaj pred zakonom.«

b. Predlagateljica »U ime obitelji«

161.1. Predlagateljica navodi da je odredba članka 90. ObiZ-a/15, zbog pravne nesigurnosti koju svojom nedorečenosti stvara, protivna načelu vladavine prava iz članka 3. Ustava, te suprotna ustavnoj obvezi države da štiti djecu iz članka 63. Ustava:

»Po mišljenju predlagatelja i odredba čl. 90. je nedorečena i neprecizna pa bi kao takva u slučaju da ostane na snazi, uvelike stvarala pravnu nesigurnost.

Naime, pri sintagmi 'stječe imovinu radom' nije jasno što bi ista trebala obuhvaćati. Postavlja se pitanje što ako dijete prima stipendiju kao odličan đak? To je po mišljenju predlagatelja također stjecanje imovine kao posljedica njegova rada, pa bi traženje da zbog primanja stipendije kao odličan đak, doprinosi za svoje uzdržavanje i školovanje, bilo prema stajalištu predlagatelja sasvim neprimjereno i nepravilno. Isto tako, predlagatelj drži da bi eventualno takvo tumačenje moglo biti izvor pojedinačnih nepravdi i sve to ponovno na uštrb dobrobiti djeteta.«

23.2. Utvrđenje Ustavnog suda

162. Predlagateljice u biti osporavaju navedeni članak ObiZ-a/15 zbog nepreciznosti izričaja što se smatra »zaposlenim« djetetom odnosno »imovinom stečenom radom djeteta«. Po ocjeni Ustavnog suda, riječ je o pravnim standardima koji su regulirani posebnim propisima (npr. Zakonom o radu), pa će u slučaju dvojbe sud primjenom tih posebnih propisa ocijeniti je li imovina djeteta stečena njegovim radom. U svakom slučaju njihovi argumenti nisu doveli u sumnju suglasnost osporenog članka s Ustavom.

Ustavni sud također primjećuje da je odredba o dužnosti zaposlenog djeteta starijeg od petnaest godina da doprinosi svojem uzdržavanju i školovanju bila sadržana i u ObiZ-u/03 te se u praksi nije pokazala spornom, odnosno nije stvarala pravnu nesigurnost koja bi mogla biti razlog za utvrđenje njezine nesuglasnosti s Ustavom.

Slijedom navedenog, Ustavni sud prigovore predlagateljica nije prihvatio.

24. Članak 94. ObiZ-a/15

163. Članak 94. ObiZ-a/15 glasi:

»Odgaj i obrazovanje djeteta
Članak 94.

(1) Odgoj djeteta mora biti u skladu s njegovom dobi i zrelošću te s pravom djeteta na slobodu savjesti, vjerskog i drugog uvjerenja.

(2) Roditelji ne smiju tjelesno kažnjavati dijete, postupati ponižavajuće prema njemu niti primjenjivati psihičku prisilu te su ga dužni štiti od takvog postupanja drugih osoba.

(3) Roditelji imaju dužnost brinuti se o svestranom, redovitom, a prema svojim mogućnostima i daljnjem obrazovanju svojeg djeteta i poticati njegove umjetničke, tehničke, sportske i druge interese.

(4) Roditelji su dužni i odgovorni odzivati se sastancima ili pozivu odgojno-obrazovne ustanove u vezi s odgojem i obrazovanjem djeteta.

(5) Roditelji ne smiju prisiljavati dijete na obrazovanje koje nije u skladu s njegovim sposobnostima i sklonostima.

(6) U slučaju spora između djeteta i roditelja vezanog za obrazovanje djeteta, sud će u izvanparničnom postupku na prijedlog djeteta ili roditelja donijeti rješenje radi zaštite dobrobiti djeteta.

(7) Ministar nadležan za poslove socijalne skrbi, uz suglasnost ministra nadležnog za kulturu, ministra nadležnog za zdravlje te ministra nadležnog za obrazovanje pravilnikom će propisati način sudjelovanja djece u umjetničkim, audiovizualnim, promidžbenim, sportskim i sličnim aktivnostima.«

24.1. Prigovori predlagatelja

a. Predlagateljice Bojić i dr.

164. U odnosu na članak 94. ObiZ-a/15, predlagateljice navode:

»Zakon ne sadrži dužnost školovanja djece što je u suprotnosti s člankom 63. Ustava. Ponovo se uočava nedosljednost u zakonskom tekstu. Iako članak 94. Ne navodi pojam školovanja, isti se navodi na drugom mjestu u zakonskom tekstu (čl. 290 st.1).«

b. Predlagatelji Rajić i Kasalo

164.1. Predlagatelji navode:

»Odredba čl. 94. s nadnaslovom 'Odgoj i obrazovanje djeteta', ne regulira školovanje djece kao njihovo Konvencijom o pravima djeteta i Ustavom RH zaštićeno dobro odnosno institut.

Naime, Ustav RH propisuje u čl. 63. dužnost roditelja da, među inim, i školuju djecu (...) Konvencija o pravima djeteta isto tako u čl. 28. govori (i) o školovanju.

Pedagoške znanosti razlikuju u sadržaju pojmove obrazovanje i školovanje. Dostatno je naglasiti da obrazovanje podrazumijeva proces, sadržaj i rezultat organiziranog i/ili slučajnog učenja u funkciji razvoja kognitivnih sposobnosti, kao i stjecanja raznovrsnih znanja, vještina, umijeća i navika kao primjerice čitanje, pisanje, računanje itd. (izvor: <https://hr.wikipedia.org/wiki/Obrazovanje>). Obrazovati se može na formalan način, no često i iz vlastitih pobuda, čitanjem raznovrsne literature, enciklopedija i si. Naprotiv, školovanje u smislu pohađanja organizirane nastave širi je pojam i osobito s obzirom na dužnosti roditelja u smislu brige oko pohađanja nastave i time školovanja djece, potreban je kao zakonski institut.

Smatramo da je izbacivanjem sadržaja 'školovanja' iz Obiteljskog zakona, učinjena povreda vladavine prava u smislu usklađenosti zakona s Ustavom RH i međunarodnim dokumentima. Dodatno, napominjemo da je vladavina prava povrijeđena usporedimo li osporavanu odredbu sa odredbom čl. 228 (odluke skrbnika za koje mu je potrebno prethodno odobrenje czss) u kojoj se u toč. 1. navodi upravo: prekid školovanja. Dakle, može se vidjeti da se ne radi samo o neznanju, već i površnosti zakonodavca, te o neusklađenosti pravnih normi, što direktno dovodimo u vezu s povredom načela vladavine prava.«

24.2. Utvrđenje Ustavnog suda

165. U odnosu na navedene prigovore predlagatelja, Ustavni sud ističe da je pojam »obrazovanja« širi od pojma »školovanje«, stoga osporeni članak 94. ObiZ-a/15 treba tumačiti tako da uključuje i tu širu obvezu roditelja, pogotovo ako se uzme u obzir da članak 94. stavak 3. govori o obvezi roditelja da brinu o »... redovitom, a prema svojim mogućnostima i daljnjem obrazovanju svojeg djeteta...«. Iz toga je jasno da je dužnošću »obrazovanja« obuhvaćeno i »školovanje« djeteta, s time što se pitanje školovanja djeteta vezuje uz osnovnu i srednju školu, a obrazovanje uz sveučilišni ili stručni studij u skladu s posebnim propisom.

Slijedom navedenog, Ustavni sud ističe da, čak ako bi se prihvatili prigovori predlagatelja o nekonzistentnosti zakonodavca u rabljenju pojmova »školovanje« i »obrazovanje« djeteta, to ne dovodi u pitanje *ratio* osporene odredbe – obveza roditelja da se brinu o svestranom i redovitom obrazovanju svojeg djeteta.

Iz navedenih razloga Ustavni sud nije prihvatio prigovore predlagatelja.

25. Članak 95. stavak 2. ObiZ-a/15

166. Članak 95. ObiZ-a/15 glasi:

»Ostvarivanje osobnih odnosa s djetetom

Članak 95.

(1) Roditelj koji ne stanuje s djetetom ima pravo i dužnost ostvarivati osobne odnose s djetetom, osim ako mu je to zabranjeno ili ograničeno sudskom odlukom.

(2) Roditelj koji stanuje s djetetom ima dužnost i odgovornost omogućivati i poticati ostvarivanje osobnih odnosa djeteta s drugim roditeljem.

(3) Roditelji su dužni omogućiti djetetu ostvarivanje osobnih odnosa s osobama koje su mu osobito bliske.

(4) Roditelji imaju pravo, dužnost i odgovornost nadzirati dijete u njegovu druženju s drugim osobama, kao i komunikaciju na društvenim mrežama, odnosno drugim oblicima elektroničke komunikacije te mu zabraniti druženja i komunikaciju koja nisu u skladu s djetetovom dobrobiti.«

25.1. Prigovori predlagatelja

a. Predlagateljice Bojić i dr.

167. Predlagateljice osporavaju članak 95. stavke 2. i 3. u vezi s člancima 119., 175. i 523. ObiZ-a/15, navodeći da je odredba protivna članku 3. Ustava, te ističu:

»Obvezu 'poticanja' nalazimo spornom jer ona u sebi može sadržavati i razne intervencije roditelja u emocionalni život djeteta, moguće i na djetetovu štetu, sve zavisno od osobnosti i konkretnih okolnosti koje postoje na strani djeteta, te konkretnih obiteljskih prilika. Kada se ova obveza roditelja dovede u vezu sa sankcijama koje taj roditelj može trpjeti radi toga što navodno nije poticao dijete na osobne odnose, a koje sankcije su propisane čl. 523. ObZ (novčana kazna do čak 30.000,00 kn ili kazna zatvora do čak 6 mjeseci), može doći do situacije da roditelj, stavljajući u izgled posljedice koje može trpjeti, štetno utječe na djetetovo zdravlje te će upravo i doći do manipulacija koje su se ovom odredbom željele izbjeći. U ustavnopravnom smislu ovdje dolazi do invazivne intervencije države u obiteljske odnose i privatnost svake osobe, što je u koliziji s člankom 35. Ustava. Nadalje, u članku 523. nisu niti djelomično, pa čak niti orijentaciono navedeni kriteriji o kojima će sud voditi računa kod dosude novčane kazne ili kazne zatvora. Stoga, radi nepostojanja ovih kriterija, postoji velika mogućnost različite prakse i mogućih zlouporaba, a što je u koliziji s čl. 3 Ustava. Osobito smatramo spornim što će ovako stroge kazne izricati građanski sudovi, koji će u nedostatku elementarnog znanja o kaznenopravnom jamstvima, te mogućnostima sudskog i zakonskog ublažavanja kazne, te primjeni otegotnih i olakotnih okolnosti, potencijalno kršiti i članak 29. Ustava (pravo na pošteno suđenje).

Situaciju s osobnim odnosima djece dodatno čini konfuznom zakonska odredba iz članka 119. Obz-a prema kojoj postoji obveza roditelja s kojim dijete živi suzdržavanja od svakog ponašanja koje bi otežavalo ostvarivanje osobnih odnosa s djetetom. Postojeću normativnu konfuziju o ovom pitanju, dodatno pojačava i odredba iz čl. 175. ObZ-a st. 1. koji predviđa da čak i roditelju koji je lišen prava na roditeljsku skrb, pa time gubi sva prava iz roditeljski skrbi, sud može u iznimnim okolnostima dopustiti ostvarivanje osobnih odnosa.

U pogledu mogućnosti i opasnosti koju ta mogućnost otvara – omogućavanje dozvole osobnih odnosa, pa makar i u iznimnim slučajevima, primjerice zlostavljačima sa žrtvama zlostavljanja (članak 175.) ne treba posebno elaborirati.

Prema tome, pitanje obveza roditelja u pogledu osobnih odnosa djeteta s drugim roditeljem, pored činjenice da se spominje na nekoliko različitih mjesta što je krajnje konfuzno i nepotrebno, Obiteljski zakon istovremeno ima, oko istog pitanja krajnje različite odredbe o obvezama roditelja s kojim dijete stanuje. Je li on dužan biti aktivan, pasivan, kreativan, ili se samo suzdržavati, krajnje je nejasno. Također je krajnje nejasno koje su obveze roditelja (koji potiče, odnosno suzdržava se) po ovom Zakonu, budući da kod različitih osoba neminovno postoji i različita percepcija o tome što je poticanje, osobito ono prihvatljivo, čime dolazimo do zaključka da se radi o krajnje nejasnim normama s nerazumno visoko zapriječenim kaznama. Ukazujemo na činjenicu da ovako nerazumno visoke zapriječene kazne (novčana do 30.000,00 kuna ili zatvorska do 6 mjeseci), a ukoliko bi doista bile izrečene, otvaraju mogućnost da se time posredno 'kažnjava' i dijete, bilo radi činjenice da će se ovakvim kaznama bitno smanjenje životni standard roditelja s kojim dijete stanuje, a ovakvo potencijalno smanjenje standarda roditelja nužno dovodi i do umanjenja standarda djeteta, bilo na način da će taj roditelj biti na izdržavanju kazne pa dijete ostaje

samo bez roditelja s kojim stanuje, što financijski a niti emotivno, nako nije u interesu djeteta. Na opisani način krši se ustavna odredba o posebnoj zaštiti djece, a u situacijama kažnjavanja roditelja odlaskom na odsluženje kazne zatvora, otvorit će se novi sudski postupci u vezi s zbrinjavanjem djeteta, pa će moguće sud morati odlučiti da dijete živi s osobom s kojom u ranijoj situaciji, sasvim sigurno tako ne bi bio odlučio.

U članku 95. St. 3. pojam osobito bliskih osoba je neprecizan i nepravnički, kao i prije spomenuti pojam bliskih osoba iz čl. 84. ObZ/15 ne daje odgovor na pitanje što su bliske osobe, niti što su osobito bliske osobe, što sve dodatno stvara konfuziju i pravnu nesigurnost, a sve protivno čl. 3. Ustava Republike Hrvatske.

Predlagatelj kao da je nesvjestan životne realnosti da djetetu kadkad mogu biti osobito bliske i osobe koje su štetne za njegov razvoj i dobrobit, npr. prijatelji ovisnici. Roditelj ima dužnost spriječiti druženje djeteta s takvim osobama, a ne omogućiti ostvarivanje osobnih odnosa. Ova norma u izravnoj je suprotnosti sa standardima Konvencije o pravima djeteta.«

b. Predlagateljica »Autonomna ženska kuća Zagreb«

167.1. Predlagateljica osporava odredbu stavka 2. članka 95. ObiZ-a/15, navodeći da »nije u suglasju sa čl. 23., 35. i 62. Ustava Republike Hrvatske«:

»Načelno dobar tekst odredbe o poticanju djeteta na ostvarivanje osobnih odnosa sa drugim roditeljem ima smisla i sustavno se primjenjuje u praksi primjenom ObZ iz 2003.g.. Kada je posebno propisao ovakvu obvezu, ObZ iz 2015.g. nije predvidio izuzetke za djecu žrtve nasilja, a ujedno je propisao posve neprimjerene kazne za roditelja koji 'ne surađuje'. Nesumnjivo je da roditelj koji stanuje sa djetetom nije i ne može biti pozvan poticati ostvarivanje osobnih odnosa djeteta sa roditeljem koji je npr. zlostavljao dijete ili je bio nasilan pred djetetom, pa se dijete nalazi u otporu, emotivno je preopterećeno, u terapijskoj obradi i ne želi osobne odnose sa tim roditeljem, a sudske odluke o zabrani kontakata još nema.

Protuustavna odredba, na način kako je formulirana u izravnoj je suprotnosti sa člancima istog Zakona i to člankom 2. i člankom 4. st. 2. Ujedno, takva odredba protivna je Direktivi 2011/93/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 13. prosinca 2011. o suzbijanju seksualnog zlostavljanja i seksualnog iskorištavanja djece i dječje pornografije te o zamjeni Okvirne odluke Vijeća 2004/68/PUP (SL L 335, 17.12.2011.).

Imajući u vidu i trenutne primjere loše sudske prakse da se u nekim sudskim postupcima predlažu kontakti djece sa roditeljem zlostavljačem, čak i kada su zbog traumatičnih iskustava djeca u većem otporu prema kontaktima i jasno artikuliraju svoj stav, potrebno je više pažnje posvetiti dobrobiti djece. Stoga je dobrobit zlostavljane djece neustavnom odredbom faktično ostala nezaštićena, a odgovorni roditelj koji brine za dijete nepotrebno je sankcioniran jer ne potiče kontakte. S obzirom da savjestan roditelj prije procjene stručnjaka kod kojih su djeca često u obradama i ne bi trebao poticati kontakte, kao što ih ne bi trebao poticati niti kada vidi da je dijete emotivno preopterećeno, jer nekritičko poticanje može biti štetno za psihofizički razvoj djeteta i za njegov osjećaj povjerenja i osnovne sigurnosti, proizlazi da je ova odredba ObZ protivna čl. 8. Europske konvencije budući javna vlast sili roditelja da potencijalno postupa protivno dobrobiti djeteta.«

25.2. Utvrđenje Ustavnog suda

168. U odnosu na stavak 2. članka 95. ObiZ-a/15, Ustavni sud ne vidi nesuglasnost s Ustavom u načelnoj obvezi »poticanja ostvarivanja osobnih odnosa djeteta s drugim roditeljem«. Riječ je o načelnoj odredbi koja će u praksi zasigurno dopustiti i obrazložene izuzetke na koje upućuju predlagateljice. Ustavni sud može prihvatiti prigovore predlagateljica da bi primjena norme bila lakša u praksi da je zakonodavac propisao kriterije za izricanje kazni (prema članku 523. ObiZ-a/15), ali to nije dostatno da bi Ustavni sud osporenu normu utvrdio nesuglasnom s Ustavom.

168.1. U prigovorima o nesuglasnosti osporenog stavka 2. članka 95. predlagateljice se pozivaju i na Direktivu 2011/93/EU Europskog

skog Parlamenta i Vijeća od 13. prosinca 2011. o suzbijanju seksualnog zlostavljanja i seksualnog iskorištavanja djece i dječje pornografije te o zamjeni Okvirne odluke Vijeća 2004/68/PUP. Po ocjeni Ustavnog suda ništa u osporenom stavku ne upućuje na suprotnost tog članka s navedenom Direktivom, a kako je naprijed navedeno, procjena o tome ispunjava li roditelj s kojim dijete stanuje svoju obvezu omogućavanja i poticanja ostvarivanja njegovih osobnih odnosa s drugim roditeljem, odnosno uskraćuje li ga zbog potencijalne izloženosti djeteta nasilničkom ponašanju drugog roditelja, pitanje je, kao i izricanje kazne, činjenične naravi na koje će sud odgovoriti nakon provedenog postupka.

Slijedom navedenog, Ustavni sud nije prihvatio prigovore predlagateljica.

26. Članak 100. ObiZ-a/15

169. Članak 100. ObiZ-a/15 glasi:

»Zastupanje u vezi s bitnim osobnim pravima djeteta
Članak 100.

(1) Zastupanje u vezi s bitnim osobnim pravima djeteta odnose se na:

1. promjenu djetetova osobnog imena
2. promjenu prebivališta, odnosno boravišta djeteta i
3. izbor ili promjenu vjerske pripadnosti.

(2) Zastupanje u vezi s djetetovim pravima iz stavka 1. ovoga članka valjano je ako roditelj koji zastupa dijete ima pisanu suglasnost drugog roditelja koji ima pravo zastupati dijete.

(3) Suglasnost iz stavka 2. ovoga članka za promjenu prebivališta, odnosno boravišta djeteta nije potrebna ako preseljenje bitno ne utječe na ostvarivanje postojećih osobnih odnosa s drugim roditeljem, pod uvjetom da je roditelj s kojim dijete stanuje pribavio suglasnost centra za socijalnu skrb.

(4) Suglasnost iz stavka 2. ovoga članka za promjenu prebivališta, odnosno boravišta djeteta iznimno nije potrebna ako je prijava prebivališta, odnosno boravišta nužna radi zaštite prava i interesa djeteta, pod uvjetom da je roditelj s kojim dijete stanuje pribavio suglasnost centra za socijalnu skrb.

(5) Ako roditelj koji zastupa dijete u stvarima iz stavka 1. ovoga članka ne može pribaviti pisanu suglasnost drugog roditelja, sud će u izvanparničnom postupku na prijedlog djeteta ili roditelja odlučiti koji će od roditelja u toj stvari zastupati dijete radi zaštite dobrobiti djeteta, osim u slučaju iz stavaka 3. i 4. ovoga članka.

(6) Za priznanje, odnosno za pristanak na priznanje očinstva koje je dalo dijete u odnosu na očinstvo vlastitoga djeteta potrebna je pisana suglasnost oba roditelja koja imaju pravo zajednički zastupati dijete.«

26.1. Prigovori predlagateljica

a. Predlagateljice Bojić i dr.

170. Predlagateljice osporavaju stavke 1. i 6. članka 100. ObiZ-a/15. U odnosu na stavak 1. članka 100. ObiZ-a/15 ističu:

»Nejasno po kojem kriteriju se promjene osobnog imena djeteta, promjena prebivališta odnosno boravišta i izbor ili promjena vjerske pripadnosti, smatraju jedinim bitnim osobnim pravima djeteta. Sukladno tome, donošenje odluka o primjerice zdravlju i školovanju djeteta nije u domeni zastupanja djeteta po Obiteljskom zakonu, što predstavlja pravnu prazninu.«

U odnosu na stavak 6. članka 100. ObiZ-a/15 ističu:

»U sferi izjava osobne volje nepotrebno se s jedne strane omogućava djetetu mlađem od 16 godina da prizna očinstvo, a s druge strane se sprječava njegova emancipacija od roditelja time što se traži roditeljska suglasnost, odnosno suglasnost zakonskog zastupnika ako to nije roditelj. Štoviše, ovom se normom ide i korak dalje te se traži suglasnost oba roditelja koji imaju pravo zajednički zastupati dijete, čime se pokazuje sav besmisao ovoga rješenja. Ono naravno odustupa od kriterija najboljeg interesa djeteta.

Ista odredba kojom se traži da je za priznanje odnosno pristanak na priznanje očinstva mit. osobe potrebna pisana suglasnost oba roditelja koji ga zajednički zastupaju, suprotna je odredbama iz čl 86 i 88/1 ObZ/15, a što je protivno vladavini prava i pravnoj sigurnosti.

Predlagateljice uočavaju kako naslov iznad članka 100. ne korespondira s njegovim sadržajem, jer se iz stavka 1. čita da su osobna bitna prava djeteta isključivo promjena osobnog imena, promjena prebivališta, odnosno boravišta, te izbor ili promjena vjerske pripadnosti, dok se u stavku 6. Odjednom pod istim naslovom spominje i suglasnost vezano za priznanje očinstva, što nije ni u kakvoj smisljenoj i logičnoj vezi s ostatkom ovog članka, slijedom čega je navedena pravna norma krajnje nejasna i zbudjujuća i kao takva protivna načelu pravne sigurnosti.«

b. Predlagatelji Rajić i Kasalo

170.1. Predlagatelji osporavaju članak 100. stavak 1. u vezi s člankom 94. ObiZ-a/15 («Odgoj i obrazovanje djeteta»), navodeći da je takvom zakonskom regulativom poništena vladavina prava te da navedena odredba nije usklađena s preuzetim međunarodnim ugovorima:

»U čl. 94. st. 1. navodi se obaveza roditelja da odgoj djeteta bude, među ostalim, u skladu s djetetovim pravom na slobodu vjerskog uvjerenja. Međutim, za razliku od Obiteljskog zakona iz 2003. koji uređuje ovo pravo djeteta na eksplicitan način, jednako kao i Konvencija o pravima djeteta (čl. 14./1 'Države ugovornice priznat će djetetu pravo na slobodu misli, savjesti i vjere.'), ovo djetetovo pravo, tek blago naznačeno kroz potrebu usklađenog roditeljskog odgoja, a što nije normativno korektno, svoje anuliranje doživljava kroz čl. 100. st. 1. koji, govoreći o zastupanju djece, daje roditeljima jednostavno i jednostrano pravo da dijete zastupaju pri 'izboru ili promjeni vjerske pripadnosti'. To konkretno znači da ne postoji Konvencijom o pravima djeteta zajamčeno pravo djeteta na slobodu vjere, već će se promjene (eventualno izbori u korist religijskog, ali i ateističkog svjetonazora) odvijati isključivo kroz odluku roditelja.

Napominjemo da je sloboda vjerske pripadnosti zajamčena i drugim za Republiku Hrvatsku obvezujućim dokumentima, kao što su Povelja temeljnih ljudskih prava EU kojom je pravo na vjersku pripadnost zajamčeno, te nizom drugim međunarodnih ugovora.«

170.2. Predlagatelji također osporavaju članak 100. stavak 6. u vezi s člancima 86. («Pravo djeteta na izražavanje mišljenja») i 88. stavkom 1. («Informirani pristanak djeteta na medicinske postupke») ObiZ-a/15 te ističu da je riječ o povredi načela vladavine prava zbog neusklađenosti i međusobne kontradiktornosti normi, što znači direktnu povredu pravne sigurnosti:

»Članak 100. st. 6. traži pisanu suglasnost obaju roditelja maloljetnog djeteta koje priznaje očinstvo svojem djetetu. Međutim, taj članak u direktnoj je suprotnosti s čl. 86. kojim se uređuje pravo djeteta na izražavanje mišljenja, koje je nota bene povezano sa sličnim djetetovim pravima – pravo da sazna važne okolnosti slučaja, dobije savjet i bude obaviješteno o mogućim posljedicama poštivanja njegovog mišljenja.

Dakle, člankom 100. st. 6. koji je u direktnoj koliziji s člancima 86. i 88. ograničava se djetetovo pravo na izražavanje mišljenja i jačanje djetetove autonomije, kojom vrvi Obiteljski zakon, pri čemu su naročito do izražaja došla djetetova procesna prava.«

c. Predlagateljica »U ime obitelji«

170.3. Predlagateljica osporava članak 100. ObiZ-a/15 u cijelosti te navodi:

»Po mišljenju predlagatelja odredba čl. 100. sporna je iz dva razloga.

a) Predlagatelj drži da je odredbama stavaka 3. i 5. nepotrebno stvorena konfuzija oko nadležnosti centra za socijalnu skrb i suda u izvan parničnom postupku. Naime, dok u stavku 3. roditelju nije potrebna suglasnost drugog roditelja u vezi s pitanjem promjene prebivališta djeteta, ukoliko pribavi suglasnost centra za socijalnu skrb, u stavku 5. se određuje nadležnost suda u izvan parničnom postupku za određivanje koji će od roditelja zastupati dijete u postupcima iz st.

1, ukoliko roditelj koji zastupa dijete ne dobije suglasnost drugog roditelja.

Dakle, očita je pravna nesigurnost po pitanju nadležnosti u određivanju ove materije pa je neophodno ove odredbe ponovno doraditi.

b) Postoji još jedan razlog zbog kojega je odredba čl. 100. po mišljenju predlagatelja sporna. Riječ je o tome da je po mišljenju predlagatelja potpuno neprikladno, tj. nerazmjerno naravi potrebe, da se propisuje potreba pisane suglasnosti roditelja za neke slučajeve iz čl. 100. st. 1., kao što su primjerice promjena imena djeteta ili prebivališta ili boravišta, a da se istovremeno ne propisuje potreba za neke po mišljenju predlagatelja mnogo značajnije situacije, primjerice, za teže operativne zahvate, prestanak školovanja, zapošljavanje i sl.

Slijedom naprijed iznijetog, predlagatelj smatra da je odredba čl. 100., zbog konfuzije koju stvara u pogledu nadležnosti centra za socijalnu skrb i suda u izvan parničnom postupku, suprotna načelu vladavine prava iz čl. 3. Ustava RH, a istovremeno zbog ograničenja u osobnim pravima koja su u njoj propisana u pogledu ostvarivanja osobnih prava, suprotna i odredbi članka 16. st. 2. Ustava RH koja propisuje da svako ograničenje slobode ili prava mora biti razmjerno naravi potrebe za ograničenjem u svakom pojedinom slučaju.«

d. Predlagateljica »Autonomna ženska kuća Zagreb«

170.4. Predlagateljica osporava članak 100. stavak 1. točku 2. i stavke 3. i 4. ObiZ-a/15, ističući spornost provođenja norme u praksi te njezinu nesuglasnost »sa čl. 23., 29., 35. i 62 Ustava Republike Hrvatske, te čl. 14. u vezi sa čl. 35. Ustava«:

»Podnositelj prijedloga ističe da u svim slučajevima koji su bili predmet razmatranja u ženskom savjetovalištu Podnositelja ovog prijedloga, temeljem prethodne inačice ovog Zakona koju je naslovljeni sud stavio izvan snage, a čije odredbe su istovjetne ovdje osporenima, dakle u životnim situacijama kada dijete mijenja mjesto stanovanja, žene su upućene da odluku traže od sudova, u postupcima koji načelno jesu hitni, ali faktično traju oko šest mjeseci pa dakle nisu niti približno brzi niti hitni.

Prema iskustvima iz četveromjesečne primjene prednika ovog Zakona (OBZ 2014.), koliko je zakon primjenjivan do odluke Ustavnog suda, put do promjene prebivališta ili boravišta djeteta, ako nema suglasnosti oca djeteta, u svim slučajevima bio je dulji od tri mjeseca, a niti u jednom slučaju sud nije donio sudsku odluku.

Kada je Podnositelj prijedloga isticao ovaj problem kao tegoban za žene i djecu žrtve nasilja i kada je ukazivao da se odredba treba promijeniti, Ministarstvo socijalne politike i mladih uzvratilo je tezom da žrtve nasilja mogu odvesti djecu bez suglasnosti počinitelja nasilja i bez provedenog obveznog savjetovanja i sudskog postupka.

Ministarstvo je naime tvrdilo da Centri za socijalnu skrb (CZSS) imaju ovlast primijeniti odredbu čl. 135. u vezi sa čl. 134. a) i izdvojiti dijete i smjestiti ga izvan obitelji od počinitelja nasilja kako bi ono moglo živjeti sa drugim roditeljem, no sadržaj cijele odredbe uopće ne upućuje na takvu mogućnost. Čl. 135. Propisuje izdvajanje djece od oba roditelja i njihovu privremenom smještaju kako je navedeno u st.2. istog članka. Odredba se ne odnosi na izdvajanje od jednog roditelja i povjeravanje drugom roditelju.

Ministarstvo je u vrijeme primjene OBZ 2014. nadalje tvrdilo da primjenom st. 3. čl. 100. suglasnost drugog roditelja nije potrebna, uz uvjet da je suglasnost dao CZSS. Ali Ministarstvo je previdjelo primjere iz prakse u kojima, kod obiteljskog nasilja i smještaja u skloništa, gotovo uvijek dolazi do promjene u ostvarivanju postojećih osobnih odnosa sa drugim roditeljem. Radi se o potencijalno opasnim situacijama i gotovo uvijek se predlaže nadzor prilikom odvijanja osobnih odnosa, a nekada i zabrana kontakata.

Niti jedna tvrdnja predlagatelja Obiteljskog zakona se dakle nije pokazala točnom i u tom smislu postoji dostupna praksa rada CZSS.

U slučajevima kada su žene kao žrtve nasilja bježale u sklonište sa djecom, po preporuci CZSS, traženo je od tih istih CZSS da postupe prema tumačenju Ministarstva i donesu rješenja o izdvajanju ili zamjene suglasnost drugog roditelja, a niti u jednom slučaju CZSS nisu postupili na način kako je Ministarstvo tumačilo OBZ i niti u jednom slučaju nisu donijeli odluku o izdvajanju djeteta.

Valja ujedno napomenuti i da mjesto prebivališta i boravišta djeteta uopće nije u rangu važnosti sa ostalim bitnim osobnim pravima djeteta koje ovaj članak obuhvaća kao što su pitanje osobnog imena, vjersko opredjeljenje i slično.

Prema predloženoj zakonskoj odredbi, dijete koje je žrtva nasilja, valja ostaviti kod počinitelja nasilja (čak i ako drugi roditelj pobjegne od nasilja), sve dok sud ne donese odgovarajuću odluku koja bi se predvidivo trebala čekati oko šest mjeseci. Radi se o ugrožavanju života i zdravlja nečovječnim postupanjem, dakle o povredi prava zajamčenog čl. 3 Europske konvencije. Uz navedeno, radi se i o povredi prava na pošteno suđenje zajamčenog čl. 6. Konvencije, prava na poštovanje privatnog obiteljskog života zajamčenog čl. 8. Konvencije, te o posrednoj diskriminaciji jer naizgled neutralna odredba stavlja žene u nejednak položaj, pa stoga i o povredi iz čl. 14. Konvencije U vezi sa čl. 8 Konvencije.«

26.2. Utvrđenje Ustavnog suda

171. U odnosu na prigovore predlagatelja vezane uz članak 100. stavak 1. ObiZ-a/15, Ustavni sud ne vidi ništa sporno u tome da zakonodavac propiše i istakne kao bitna samo neka od osobnih prava djeteta (članak 84.) u vezi s kojima dijete mora biti zastupano po oba roditelja. Naime, osjetljivost odlučivanja u vezi s pravima koja je zakonodavac svrstao u bitna osobna prava djeteta zahtijeva da dijete zastupaju roditelji zajednički ili da ga zastupa jedan roditelj uz pisanu suglasnost drugog roditelja. Zajedničko zastupanje u vezi s bitnim osobnim pravima djeteta iz članka 100. ObiZ-a/15 temelji se na zajedničkoj roditeljskoj skrbi bez obzira na to žive li roditelji zajedno ili odvojeno.

Navedeno se odnosi i na prigovore vezane uz izuzetke propisane stavcima 3. i 4. članka 100. ObiZ-a/15. Smisao osporenih stavaka je sprječavanje samovoljnog odlučivanja o promjeni okoline u kojoj je dijete živjelo odnosno o promjeni prebivališta odnosno boravišta koje utječe na promjenu njegovih dosadašnjih odnosa s drugim roditeljem, ostalom rodbinom, prijateljima, školom koju je pohađalo, aktivnostima kojima se bavilo itd. To će u praksi osobito biti problem kada se traži preseljenje djeteta na veću udaljenost, što u slučaju kada roditelji ne žive zajedno može znatno otežati ostvarivanje osobnih odnosa drugog roditelja s djetetom. Upravo zbog toga zakonodavac u stavku 3. eventualnu promjenu prebivališta ili boravišta ne uvjetuje suglasnošću drugog roditelja, ako ona bitno ne utječe na ostvarivanje postojećih osobnih odnosa s drugim roditeljem (pod uvjetom da je pribavljena suglasnost centra za socijalnu skrb). Međutim, promjena prebivališta odnosno boravišta iz naprijed navedenih razloga može biti bitna, pa ako nema suglasnosti roditelja u njoj će odlučiti sud u izvanparničnom postupku (stavak 5. članka 100. u vezi s člankom 484. ObiZ-a/15).

171.1. Nadalje, Ustavni sud ne smatra da između članka 100. stavka 1. točke 3. i članka 94. ObiZ-a/15 nužno postoji sukob, kako navode predlagatelji. Roditeljsko zastupanje djeteta u slučaju izbora ili promjene vjerske pripadnosti nije nužno kontradiktorno priznanju prava djeteta na slobodu vjerskog uvjerenja.

U odnosu na prigovore predlagateljice »Autonomna ženska kuća Zagreb«, Ustavni sud ističe da je stavkom 4. članka 100. ObiZ-a/15 propisano da suglasnost drugog roditelja za promjenu prebivališta odnosno boravišta iznimno nije potrebna ako je prijava prebivališta odnosno boravišta nužna radi zaštite prava i interesa djeteta, pod uvjetom da je roditelj s kojim dijete stanuje pribavio suglasnost centra za socijalnu skrb. Njezina nužnost ovisi o okolnostima slučaja, na primjer kako to ističu i predlagateljice, je li jedan od roditelja ili dijete žrtva obiteljskog nasilja, o čemu će u konačnici odlučiti sud u izvanparničnom postupku.

172. U odnosu na prigovor predlagateljica vezan uz članak 100. stavak 6. ObiZ-a/15, Ustavni sud upućuje na točku 135. obrazloženja ove odluke i rješenja.

172.1. Polazeći od iznesenih prigovora, Ustavni sud ocjenjuje da ne postoje razlozi za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom članka 100. ObiZ-a/15.

27. Članak 104. stavci 2., 3. i 4., članak 105. stavci 3., 4. i 5., članak 106., članak 107. stavak 1., članak 122., članak 327. stavci 2. i 3., članak 416. stavak 2. točka 1., članci 456. – 458. i članci 461. – 469. ObiZ-a/15

173. Članak 104. ObiZ-a/15 glasi:

»Zajedničko ostvarivanje roditeljske skrbi

Članak 104.

(1) Roditelji imaju pravo i dužnost ravnopravno, zajednički i sporazumno ostvarivati roditeljsku skrb.

(2) Kad roditelji trajno ne žive zajedno, dužni su ostvarivanje roditeljske skrbi sporazumno urediti planom o zajedničkoj roditeljskoj skrbi iz članka 106. ovoga Zakona.

(3) Zajedničko ostvarivanje roditeljske skrbi može biti uređeno i odlukom suda koja se temelji na sporazumu roditelja o svim bitnim pitanjima iz plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi.

(4) Roditelji su dužni prilikom zajedničkog ostvarivanja roditeljske skrbi sporna pitanja pokušati riješiti sporazumno.«

174. Članak 105. ObiZ-a/15 glasi:

»Samostalno ostvarivanje roditeljske skrbi

Članak 105.

(1) Jedan roditelj samostalno ostvaruje roditeljsku skrb potpuno, djelomice ili u odnosu na odlučivanje o određenom bitnom pitanju u vezi s djetetom uz istodobno ograničavanje drugog roditelja na ostvarivanje roditeljske skrbi u tom dijelu samo na temelju sudske odluke u skladu s djetetovom dobrobiti.

(2) Roditelj nastavlja samostalno ostvarivati roditeljsku skrb bez sudske odluke ako je drugi roditelj umro ili je proglašen umrlim, a roditelji su prije smrti jednoga od njih roditeljsku skrb ostvarivali zajednički.

(3) Jedan roditelj samostalno ostvaruje roditeljsku skrb na temelju sudske odluke ako roditelji nisu postigli plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi ili sporazum tijekom sudskog postupka, pri čemu je sud dužan posebno voditi računa koji je od roditelja spreman na suradnju i sporazum o zajedničkoj roditeljskoj skrbi sukladno članku 416. stavcima 2. i 3. ovoga Zakona.

(4) Roditelj koji se protivni zajedničkom ostvarivanju roditeljske skrbi, odnosno sklapanju plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi ili sporazumu dužan je dokazati da zajednička roditeljska skrb nije za dobrobit djeteta, u protivnom sud može samostalno ostvarivanje roditeljske skrbi povjeriti drugom roditelju ako je to u skladu s dobrobiti djeteta.

(5) Kad sud donosi odluku o samostalnom ostvarivanju roditeljske skrbi, odredit će hoće li roditelj koji samostalno ostvaruje roditeljsku skrb sam zastupati dijete u bitnim osobnim pravima ili uz suglasnost drugog roditelja sukladno članku 100. ovoga Zakona.«

174.1. Članak 106. ObiZ-a/15 glasi:

»Plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi

Članak 106.

(1) Plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi je pisani sporazum roditelja o načinu ostvarivanja zajedničke roditeljske skrbi u okolnostima u kojima roditelji djeteta trajno ne žive u obiteljskoj zajednici.

(2) Planom o zajedničkoj roditeljskoj skrbi mora se detaljno urediti:

1. mjesto i adresa djetetova stanovanja
2. vrijeme koje će dijete provoditi sa svakim od roditelja

3. način razmjene informacija u vezi s davanjem suglasnosti pri donošenju odluka bitnih za dijete, sukladno odredbama članka 108. ovoga Zakona, te razmjene važnih informacija u vezi s djetetom iz članka 111. ovoga Zakona

4. visinu uzdržavanja kao obvezu roditelja kod kojega dijete ne stanuje i

5. način na koji će se rješavati buduća sporna pitanja.

(3) Planom o zajedničkoj roditeljskoj skrbi mogu se urediti i druga pitanja ostvarivanja roditeljske skrbi za koja roditelji smatraju da su bitna za dijete, sukladno članku 108. stavku 3. ovoga Zakona, odnosno o kojima su roditelji dužni odlučivati sporazumno, a za koja se smatra da je drugi roditelj dao suglasnost.

(4) Roditelji su dužni upoznati dijete sa sadržajem plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi i omogućiti mu da izrazi svoje mišljenje u skladu s njegovom dobi i zrelošću te ga poštovati u skladu s djetetovom dobrobiti.

(5) Plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi roditelji mogu sastaviti samostalno, u postupku obveznog savjetovanja, kao i u postupku obiteljske medijacije.«

174.2. Članak 107. ObiZ-a/15 glasi:

»Odobranje plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi i promjena plana
Članak 107.

(1) Kako bi stekao svojstvo ovršne isprave, plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi može se podnijeti sudu u izvanparničnom postupku radi provjere sadržaja te odobravanja sukladno odredbama članka 461. do 467. ovoga Zakona.

(2) Plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi može se mijenjati u skladu s dobi i zrelošću djeteta ili ako to zahtijevaju bitno promijenjene okolnosti te podnijeti sudu u izvanparničnom postupku radi provjere sadržaja i odobravanja izmijenjenog plana sukladno odredbama članka 469. ovoga Zakona.

(3) Ministar nadležan za poslove socijalne skrbi pravilnikom će propisati obvezan sadržaj obrasca plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi.«

174.3. Članak 122. ObiZ-a/15 glasi:

»Sporazum, provjera sporazuma i potvrda ovršnosti
Članak 122.

(1) Roditelji, srodnici i druge osobe iz članka 120. ovoga Zakona mogu sklopiti sporazum o ostvarivanju osobnih odnosa s djetetom.

(2) Sporazum iz stavka 1. ovoga članka mora biti sastavljen u pisanom obliku, sadržavati detaljne podatke o načinu, vremenu i mjestu preuzimanja, odnosno povratka djeteta, kao i eventualnu nazočnost drugoga roditelja ili treće osobe, te podjelu troškova u vezi s ostvarivanjem osobnih odnosa s djetetom, ako je to s obzirom na okolnosti slučaja potrebno.

(3) Na sporazum o ostvarivanju osobnih odnosa s djetetom na odgovarajući način se primjenjuje članak 107. stavci 1. i 2. ovoga Zakona.«

174.4. Članak 327. ObiZ-a/15 glasi:

»Posljedice nepostizanja sporazuma o planu o zajedničkoj roditeljskoj skrbi
Članak 327.

(1) Ako se roditelji nisu sporazumjeli o planu o zajedničkoj roditeljskoj skrbi, centar za socijalnu skrb će ih savjetovati da pokušaju postići sporazum u postupku obiteljske medijacije, osim u slučajevima iz članka 332. ovoga Zakona.

(2) Ako se roditelji koji se namjeravaju razvesti nisu sporazumjeli o planu o zajedničkoj roditeljskoj skrbi, centar za socijalnu skrb će ih upozoriti da će sud u postupku radi razvoda braka pokrenutog tužbom jednog od bračnih drugova po službenoj dužnosti:

1. donijeti odluku s kojim će roditeljem dijete stanovati, o roditeljskoj skrbi, o ostvarivanju osobnih odnosa s drugim roditeljem i o uzdržavanju djeteta

2. omogućiti djetetu izražavanje mišljenja sukladno članku 360. ovoga Zakona i

3. djetetu imenovati posebnog skrbnika sukladno članku 240. stavku 1. točki 2. ovoga Zakona.

(3) Roditelji će centar za socijalnu skrb upozoriti da sud u postupku radi razvoda braka može odrediti da troškove posebnoga djetetova skrbnika plaćaju roditelji sukladno članku 366. stavku 2. ovoga Zakona.«

174.5. Članak 416. ObiZ-a/15 glasi:

»Utvrđivanje činjenica i izvođenje dokaza
Članak 416.

(1) Prije donošenja odluke o tome s kojim će roditeljem dijete stanovati, o roditeljskoj skrbi i osobnim odnosima djeteta s roditeljem sud će:

1. omogućiti djetetu da izrazi svoje mišljenje, sukladno odredbama ovoga Zakona

2. utvrditi na koji način je svaki od roditelja provodio vrijeme s djetetom i na koji način je ostvarivao roditeljsku skrb o djetetu prije pogoršanja obiteljskih odnosa i

3. po potrebi pribaviti nalaz i mišljenje centra za socijalnu skrb ili ovlaštenog sudskog vještaka.

(2) Sud će u postupku posebno cijeniti:

1. spremnost svakog od roditelja na suradnju u postupku obveznog savjetovanja ili spremnost na sudjelovanje u obiteljskoj medijaciji i

2. spremnost svakog od roditelja na poticanje ostvarivanja osobnih odnosa djeteta s drugim roditeljem.

(3) Spremnost na suradnju iz stavka 2. ovoga članka nije od važnosti u slučajevima obiteljskog nasilja.«

174.6. Članci 456. – 458. ObiZ-a/15 glase:

»Prilozi uz prijedlog
Članak 456.

Bračni drugovi koji imaju zajedničko maloljetno dijete dužni su uz prijedlog za sporazumni razvod braka podnijeti izvješće o obveznom savjetovanju iz članka 324. ovoga Zakona i plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi iz članka 106. ovoga Zakona.

Odbacivanje prijedloga
Članak 457.

Ako bračni drugovi koji imaju zajedničko maloljetno dijete uz prijedlog za sporazumni razvod braka podnesu izvješće o obveznom savjetovanju starije od šest mjeseci, sud će prijedlog za sporazumni razvod braka odbaciti.

Ispravak i dopuna prijedloga
Članak 458.

(1) Ako bračni drugovi koji imaju zajedničko maloljetno dijete uz prijedlog za sporazumni razvod braka nisu podnijeli izvješće o obveznom savjetovanju ili plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi ili sud utvrdi da plan nije u skladu s dobrobiti djeteta, sud će pozvati podnositelje da ih podnesu, odnosno dopune ili isprave u skladu s danom uputom.

(2) U slučaju iz stavka 1. ovoga članka, sud će odrediti rok od osam dana za ponovno podnošenje, dopunu ili ispravak prijedloga i upozoriti stranke na pravne posljedice nepostupanja po nalogu suda.

(3) Smatrat će se da je prijedlog za sporazumni razvod braka povučen ako izvješće o obveznom savjetovanju i plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi ne budu podneseni u određenom roku, a ako ponovno bude podnesen prijedlog bez izvješća o obveznom savjetovanju i plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi, ili plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi bez ispravka, odnosno dopune, sud će odbaciti prijedlog za sporazumni razvod braka.«

174.7. Članci 461. – 469. ObiZ-a/15 glase:

»4. POSTUPAK RADI ODOBRAVANJA PLANA O ZAJEDNIČKOJ
ODITELJSKOJ SKRBI
Stranke u postupku
Članak 461.

(1) Ako su roditelji postigli plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi iz članka 106. ovoga Zakona, izvanparnični postupak radi odobravanja plana pokreće se prijedlogom obaju roditelja.

(2) U postupku provjere i odobravanja plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi dijete zastupaju oba roditelja.

Mjesna nadležnost

Članak 462.

Za odobravanje plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi nadležan je sud koji je opće mjesno nadležan za dijete.

Prilozi uz prijedlog

Članak 463.

Roditelji su dužni uz prijedlog za odobravanje plana podnijeti izvješće o obveznom savjetovanju iz članka 324. ovoga Zakona i plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi iz članka 106. ovoga Zakona.

Odbacivanje prijedloga

Članak 464.

Ako roditelji uz prijedlog za odobravanje plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi podnesu izvješće o obveznom savjetovanju iz članka 324. ovoga Zakona starije od šest mjeseci, sud će prijedlog za odobravanje plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi odbaciti.

Ispravak i dopuna prijedloga

Članak 465.

(1) Ako roditelji uz prijedlog za odobravanje plana nisu podnijeli izvješće o obveznom savjetovanju ili plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi ili sud utvrdi da plan nije u skladu s dobrobiti djeteta, sud će pozvati podnositelje da ih podnesu, odnosno dopune ili isprave u skladu s danom uputom.

(2) U slučaju iz stavka 1. ovoga članka, sud će odrediti rok od osam dana za ponovno podnošenje, dopunu ili ispravak prijedloga i upozoriti stranke na pravne posljedice nepostupanja po nalogu suda.

(3) Smatrat će se da je prijedlog za odobravanje plana povučen ako izvješće o obveznom savjetovanju i plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi ne budu podneseni u određenom roku, a ako ponovno bude podnesen prijedlog bez izvješća o obveznom savjetovanju i plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi ili plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi, bez ispravka, odnosno dopune, sud će odbaciti prijedlog za odobravanje plana.

Rješenje o odobravanju plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi

Članak 466.

(1) O odobravanju plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi sud odlučuje rješenjem.

(2) Plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi je sastavni dio rješenja o odobravanju plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi.

(3) Rješenje o odobravanju plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi ne mora biti obrazloženo i može se izdati otiskivanjem štambilja na prijedlogu za odobravanje plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi.

Pravni lijekovi

Članak 467.

(1) Protiv rješenja kojim se odobrava plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi žalba se može podnijeti zbog bitnih povreda odredaba parničnog postupka iz članka 354. stavka 2. Zakona o parničnom postupku ('Narodne novine', br. 26/91., 53/91., 91/92., 112/99., 88/01., 117/03., 88/05., 2/07., 84/08., 96/08., 123/08., 57/11., 148/11., 25/13., 43/13. i 89/14.) ili zbog toga što je pristanak za sporazum dan u bitnoj zabludi ili pod utjecajem prisile ili prijevare ili ako za donošenje rješenja nisu bile ispunjene pretpostavke određene ovim Zakonom.

(2) U postupku radi odobravanja plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi može se podnijeti prijedlog za preinaku ili ukidanje pravomoćnog rješenja kojim se odobrava plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi zbog razloga iz članka 421. stavka 1. točaka 1. do 7. Zakona o parničnom postupku ('Narodne novine', br. 26/91., 53/91., 91/92., 112/99., 88/01., 117/03., 88/05., 2/07., 84/08., 96/08., 123/08., 57/11., 148/11., 25/13., 43/13. i 89/14.) ili zbog toga što je pristanak za sporazum dan u bitnoj zabludi ili pod utjecajem prisile ili prijevare.

Sporazum o osobnim odnosima s djetetom

Članak 468.

Odredbe članaka 461. do 467. ovoga Zakona primjenjuju se na odgovarajući način na postupak odobravanja sporazuma o ostvarivanju osobnih odnosa s djetetom.

Izmjena plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi i sporazuma o osobnim odnosima

Članak 469.

(1) Odredbe članaka 461. do 467. ovoga Zakona primjenjuju se na odgovarajući način na postupak odobravanja plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi te sporazuma o ostvarivanju osobnih odnosa s djetetom u slučaju njihove izmjene.

(2) Iznimno od stavka 1. ovoga članka, odredbe članaka 463. do 465. ovoga Zakona u dijelu koji se odnosi na izvješće o obveznom savjetovanju ne primjenjuju se na postupak odobravanja plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi te sporazuma o ostvarivanju osobnih odnosa s djetetom u slučaju njihove izmjene ako su stranke postigle sporazum o pitanju u vezi s kojim pokreću sudski postupak neovisno od postupka obveznog savjetovanja sukladno odredbi članka 329. stavka 2. ovoga Zakona.«

27.1. Prigovori predlagatelja u odnosu na članak 104.

ObiZ-a/15

a. Predlagateljice Bojić i dr.

175. Iz navoda predlagateljica proizlazi da osporavaju članak 104. stavke 2., 3. i 4., ali i još neke odredbe ObiZ-a/15 koje sadržajno smatraju povezanim. Tako na ovom mjestu osporavaju i ustavnost odredbe članka 105. stavka 3, članka 456. – 458. i članka 461. – 469. («Povreda najboljeg interesa djeteta te postupovnih prava djece – zajedničke skrbi i odobravanje plana o roditeljskoj skrbi«). Predlagateljice navode:

»Odredba čl. 104. st. 3. Obiteljskog zakona (...) te odredba čl. 105. st. 3. Obiteljskog zakona (...) protivne su odredbi čl. 3. Konvencije o pravima djeteta (...) te odredbi članka 18. st. 1. Konvencije o pravima djeteta (...)

Odbor za prava djeteta, kao tijelo nadležno za praćenje i primjenu Konvencije o pravima djeteta u Komentaru br. 14 (2013. god.), u točki 61. izrijekom navodi:

‘Odbor je stajališta da je zajednička roditeljska skrb u načelu u najboljem interesu djeteta.

Bez obzira na sve, u odlukama koje se odnose na roditeljsku skrb jedini kriterij mora biti (procjena) što je u najboljem interesu konkretnog djeteta. Protivno je tom interesu ako zakon automatski daje roditeljsku skrb jednom ili oboje roditelja. Procjenjujući najbolji interes djeteta, sud mora uzeti u obzir pravo djeteta da sačuva svoj odnos s oba roditelja, zajedno s drugim elementima relevantnim za konkretan slučaj.’

Činjenica da je hrvatski zakonodavac vezao sud da odluči o zajedničkoj skrbi samo ako utvrdi da postoji sporazum roditelja, odnosno plan o roditeljskoj skrbi, potpuno je suprotna tumačenju Odbora za prava djeteta, koji izrijekom tumači Konvenciju o pravima djeteta na način kako je protivno najboljem interesu djeteta ako zakon automatski daje roditeljsku skrb jednom ili oboje roditelja. Obiteljski zakon navedenim odredbama uvjetuje zajedničku skrb sporazumom roditelja, gradeći tezu da je sporazum roditelja (u pravilu) u najboljem interesu djeteta.

Istina, Obiteljski zakon u odredbi čl. 458. i 465. st. 1. obvezuje sud da prije odobravanja plana o roditeljskoj skrbi utvrdi da je isti u skladu s dobrobiti djeteta, no osim uvida u pisani plan sud nema izvješće centra za socijalnu skrb o stanju u obitelji, nema obiteljsku anamnezu, a u praksi teško da će u izvanparničnom postupku u svakom slučaju pozvati i osobno saslušati stranke.

Jedini prilog kojeg roditelji moraju priložiti je izvješće o savjetovanju (...)

Očito je da iz izvješća o savjetovanju uopće nije vidljivo kakva je obiteljska situacija, te je za očekivati da će sud linijom manjeg otpora samo odobravati plan o roditeljskoj skrbi, jer izričito nema obvezu niti obrazložiti rješenje o odobravanju roditeljskog plana (čl. 466. Obiteljskog zakona).

Obiteljski zakon u odredbi čl. 461. navodi kako dijete zastupaju oba roditelja, iz čega proizlazi da je dijete stranka u postupku. Ipak,

nije predviđeno kako će dijete biti obaviješteno o sporu u kojemu se odlučuje o njegovim pravima i interesima, te tko će, kada, i na koji način omogućiti djetetu da izrazi svoje mišljenje, te kako će to mišljenje biti preneseno sudu. Potonje je protivno i odredbi čl. 3. **Europske konvencije o ostvarivanju dječjih prava**, što je detaljno obrazloženo u dijelu prijedloga za ispitivanje ustavnosti koji se odnosi na povredu ostvarivanja spomenutog prava.

Iz svega proizlazi da su i odredbe o postupku za odobravanje plana o roditeljskoj skrbi, čl. 461.-469., te odredbe o sporazumnom razvodu braka kad u njemu bračni drugovi imaju zajedničku djecu o kojoj skrbe, čl. 453.-460., protivne Konvenciji o pravima djeteta te Europskoj konvenciji o ostvarivanju dječjih prava.

A contrario svemu ranije navedenom u slučaju da izostane sporazum roditelja bilo tijekom postupka obveznog savjetovanja, bilo u postupku pred sudom, sud je obvezan donijeti odluku da će roditeljsku srb ostvarivati samo jedan roditelj. Dakle, zakon sudu ne daje ovlast autonomnog, mudrog i posvećenog postupanja u skladu s čl. 3. i čl. 18. Konvencije o pravima djeteta i preporukom Odbora UN-a o pravima djeteta, već upravo suprotno tome. U tom slučaju sud je ograničen isključivo samo na jedno zakonodavno rješenje. Predlagateljice smatraju da bi u najboljem interesu djeteta bilo, ukoliko se već dijeli roditeljska skrba na ovakav način, da sud ima mogućnost donijeti odluku o pojedinim aspektima cjelokupne roditeljske skrbi, na način da svaki roditelj vrši njezin određeni dio u skladu sa potencijalima i mogućnostima pojedinog roditelja.«

b. Predlagatelj Čajić

175.1. I ovaj predlagatelj također osporava članak 104. ObiZ-a/15, i to njegove stavke 2., 3. i 4. (iako to eksplicitno ne navodi, isto proizlazi iz obrazloženja njegovog prijedloga):

»Tu počinje najveća strahota ovog zakona. Prema novom zakonu, sud nema mogućnost odlučiti o zajedničkom skrbništvu jer nema dogovora. Ako nema dogovora, sud može isključivo dodijeliti skrbništvo jednom roditelju. Onaj roditelj koji ne dobije skrbništvo nema nikakvo pravo odlučivanja.«

27.2. Prigovori predlagatelja u odnosu na članak 105. ObiZ-a/15

a. Predlagateljice Bojić i dr.

176. Predlagateljice osporavaju suglasnost s Ustavom odredbe članka 105. stavka 3. ObiZ-a/15 navodeći:

»Pojam 'roditelja koji je spreman na suradnju i sporazum' posve je neprecizan i nepravnički. Nisu razrađeni kriteriji prema kojima će sud ocjenjivati spremnost roditelja na suradnju i sporazum, iz čega proizlazi da je ovakva norma neprecizna, nepredvidiva i kao takva predstavlja izvor mogućeg voluntarizma, arbitrarnosti i pravne nesigurnosti, a budući će se primjenjivati očigledno, samo i isključivo sudkladno subjektivnim kriterijima osoba koje će primjenjivati zakon.«

b. Predlagatelj Domjanović

176.1. Predlagatelj također osporava članak 105. stavak 3. ObiZ-a/15, ističući njegovu terminološku nepreciznost:

»Ovom odredbom u st. 3. se govori o samostalnom ostvarivanju roditeljske skrbi, pa se kao kriterij navodi 'roditelj koji je spreman na suradnju i sporazum'. Međutim, takav je izričaj vrlo nejasan, podložan arbitrarnosti, neprecizan. Stoga je izvor pravne nesigurnosti i time protivan vladavini prava.«

c. Predlagatelji Rajić i Kasalo

176.2. Predlagatelji osporavaju članak 105. stavke 3. i 4. ObiZ-a/15:

»Velikim zakonodavčevim propustom smatramo način kako je uredio samostalno ostvarivanje roditeljske skrbi. Posebno je to dvojbeno i u praksi neprovedivo, a često će biti i opasno, kad postoji nesuglasnost roditelja koji će od njih samostalno ostvarivati roditeljsku skrba. U st. 3. čl. 105. stvara se čudan kriterij koji bi trebao sudu po-

moći oko odluke kojom će roditelju povjeriti samostalno ostvarivanje roditeljske skrbi, kad ovi nisu postigli plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi (iz čl. 106) ili sporazum tokom sudske postupka. Taj kriterij je spremnost roditelja na suradnju i sporazum o zajedničkoj roditeljskoj skrbi, a kako među ostalim oficijoznim ovlastima suda govori čl. 416., osobito st. 2. Međutim, st. 4. čl. 105. stavlja teret dokaza o nepodobnosti drugog roditelja za zajedničku roditeljsku skrba na onoga koji, sukladno logici pravne norme, tvrdi da je on bolji roditelj. Logično bi bilo zaključiti da je najbolje na sudu i u svim postupcima (obiteljsko savjetovanje i medijacija) biti pasivan ili u najbolju ruku odmah pristati na sve što drugi roditelj želi, inače će onaj koji smatra da je barem jednako dobar roditelj, izvući deblji kraj. Smatramo da se u praksi može pojaviti situacija kad oboje roditelja smatraju, svaki za sebe da su jednako dobri, što znači da onaj drugi nije lošiji. I kako će sud, u slučaju iz čl. 105. odlučiti? To predlagatelj nije jasno, naprotiv, čak je mišljenja da ovakva zakonska norma pogoduje favoriziraju samostalne roditeljske skrbi u njezinom izvršavanju, što znači daljnje zaoštavanje roditeljskih odnosa i direktnu povredu prava djeteta na brigu oboje roditelja o njemu (iz Konvencije o pravima djeteta, čl. 18 – 'Države ugovornice učinit će sve što mogu za prihvaćanje načela da su oba roditelja zajednički odgovorna za odgoj i razvoj djeteta'). Dodatno, vladavina prava je povrijeđena u smislu što ovakvo zakonsko uređenje je direktno protivno odredbi čl. 62. Ustava RH kojom se jamči ustavna zaštita obitelji, jer roditelj koji je na taj način isključen od izvršavanja roditeljske skrbi gubi obiteljske spone s djetetom.«

d. Predlagateljica »U ime obitelji«

176.3. Predlagateljica osporava suglasnost s Ustavom odredbe stavka 5. članka 105. ObiZ-a/15, ističući da je suprotna načelu vladavine prava iz članka 3. Ustava i suprotna odredbi članka 5. Ustava:

»Predlagatelj drži da odredba čl. 105. st. 5. dovodi do diskriminacije djece, jer se radi o slučajevima u kojima samo jedan roditelj skrbi o djetetu, a primjerice, promjenom mjesta stanovanja ugrožavaju se osobni odnosi roditelja i djeteta, što je i povreda prava na poštovanje obiteljskog života i roditelja i djeteta. Isto tako, tu dolazi do neopravdanog različitog postupanja.«

27.3. Prigovori predlagatelja u odnosu na članak 106. ObiZ-a/15

Predlagateljice Bojić i dr.

177. Predlagateljice navode:

»Prema čl. 3. Konvencije o ostvarivanju dječjih prava... dijete ima pravo biti obaviješteno i izražavati svoje mišljenje u postupku odlučivanja o roditeljskoj skrbi tijekom razvoda braka roditelja, te u postupku ostvarivanja roditeljske skrbi.

Obiteljski zakon u odredbi čl. 106. opisuje plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi na način da je nesporno da se u postupku njegova odobravanja odlučuje o načinu njezina ostvarivanja (...)

Iako su prema st. 4. istoga članka 'roditelji... dužni upoznati dijete sa sadržajem plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi i omogućiti mu da izrazi svoje mišljenje u skladu s njegovom dobi i zrelošću te ga poštovati u skladu s djetetovom dobrobiti' ne postoji niti jedan mehanizam predviđen Obiteljskim zakonom koji obvezuje suca da to provjeri, a nije niti predviđeno pravo djeteta da, ako to želi, izrazi svoje mišljenje.

Takvo stanje ima za posljedicu i neprimjenjivost u tom dijelu i kršenje Bruxelles IIbis Uredbe, koja obvezuje sve države članice EU, a prema kojoj djetetu mora biti omogućeno da izrazi svoje mišljenje u postupku u kojem se odlučuje o roditeljskoj skrbi (članak 23. B. Uredbe).

Obiteljski zakon krši njezine zahtjeve, jer u postupku u kojem se odobrava plan o roditeljskoj skrbi nema niti jedne odredbe po kojoj sud mora omogućiti djetetu da izrazi svoje mišljenje. Osim toga, kad roditelji postizu sporazum o roditeljskoj skrbi, rješenje o odobravanju tog sporazuma ne mora sadržavati obrazloženje (čl. 421., čl. 466. st. 3. Obiteljskog zakona), pa nije jasno kako će biti vidljivo u slučaju potrebe priznanja i ovrhe po Uredbi Bruxelles IIbis tko je i na koji način omogućio djetetu da izrazi svoje mišljenje?! Dakle, stranke su unaprijed onemogućene da provedu eventualnu ovrhu prema pravilima Uredba Vijeća (EZ) br. 2001/2003 (Uredbe Bruxelles IIbis), koja se u nastavku citira u relevantnom dijelu (...)

27.4. Prigovori predlagatelja u odnosu na članak 107.

ObiZ-a/15

Predlagateljica »U ime obitelji«

178. Predlagateljica osporava odredbu članka 107. stavka 1. ObiZ-a/15:

»Predlagatelj smatra da se i u slučaju odredbe čl. 107. st. 1. stavka prava nesigurnost obzirom da nije propisana obveza roditelja da plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi provjeri i odobri sud, što bi po mišljenju predlagatelja trebalo biti nužno. Naime, citiranom odredbom predviđena je obveza sudske provjere plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi samo u svrhu da plan stekne svojstvo ovršne isprave, međutim, predlagatelj je na stajalištu kako bi sudska provjera trebala biti propisana i za sam slučaj sastavljanja takvog plana. U tom smislu je potpuno nejasno kakvu snagu ima plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi bez da stekne svojstvo ovršne isprave.

Predlagatelj je mišljenja kako se ovakvim nedorečenim normiranjem posebno dovodi u pitanje sama dobrobit djeteta, pa je uz ponovno nesuglasje s čl. 3. Ustava RH, ovime postignuto i nesuglasje i s čl. 63. Ustava, odnosno ustavnom obvezom Države da štiti djecu i mladež.«

27.5. Prigovori predlagatelja u odnosu na članak 122.

ObiZ-a/15

a. Predlagateljice Bojić i dr.

179. Predlagateljice ističu:

»Predlagateljice smatraju kako je sporazum o ostvarivanju osobnih odnosa s djetetom koji mora biti sastavljen u pisanom obliku i ovjeren od suda kako bi stekao svojstvo ovršnosti suprotan zahtjevima koje postavlja čl. 86. ObZ/15, a koji djetetu daje pravo na izražavanje mišljenja u svim postupcima u kojima se odlučuje o nekom djetetovom pravu. Članak 122. st. 2. ObZ/15 predviđa mogućnost da roditelji zaključke sporazum o ostvarivanju osobnih odnosa s djetetom bez da isti podnesu na ovjeru sudu. Takvim postupanjem djetetu se onemogućuje da na prikladan način sazna važne okolnosti slučaja, dobije savjet i izrazi svoje mišljenje, što je u suprotnosti s čl. 3. Konvencije o pravima djeteta.

Osim toga, sadržaj odredbe ne korespondira s naslovom, čime je odredba konfuzna, nejasna, kontradiktorna, što sve dovodi do pravne nesigurnosti i dvojbe oko sadržaja zakona, a posljedično se onda radi o povredi članka 3. Ustava.

b. Predlagateljica »U ime obitelji«

179.1. Predlagateljica ističe:

»Predlagatelj drži da se u slučaju sporazuma koji je predviđen odredbom čl. 122. radi o modusu uređenja odnosa koji je po svojoj prirodi i na način kako je to neprecizno i neodređeno propisano naprijed navedenim odredbama, potpuno neprimjenjivi u životnim situacijama, pogotovo onima koje su iole konfliktne.

Naime, potpuno je nejasno i nezamislivo na koji bi se način ostvarile pojedine odredbe iz takvog sporazuma u slučaju nepridržavanja istih od strane potpisnika takvog sporazuma. Zbog toga predlagatelj drži kako će se ovime nepotrebno stvoriti institut koji nije provodljiv u praksi, a isti istovremeno može stvoriti privid pravne sigurnosti koja takvim institutom ni na koji način nije osigurana.

Predlagatelj stoga drži da je i odredba čl. 122. st. 1., 2. i 3. suprotna načelu vladavine prava iz čl. 3. Ustava RH.«

27.6. Prigovori predlagatelja u odnosu na članak 327.

ObiZ-a/15

Predlagateljica »Autonomna ženska kuća Zagreb«

180. Predlagateljica osporava stavku 2. i 3. navedenog članka ObiZ-a/15 te ističe:

»Nije u duhu postupka koji provodi CZSS da se stranke upozoravaju da će sud provesti postupak ako izostane plan zajedničke roditeljske skrbi jer se radi o općepoznatoj činjenici budući u slučaju prijepora odluku uvijek donosi sud. Izricanje upozorenja obično je vezano uz neki propust zbog kojeg se upozorenje izriče, pa su stranke u kratkoj primjeni OBZ 2014. g. koje su se obraćale u savjetovanište Podnositeljice prijedloga iskazivale o iskustvima koji su imale pri izricanju upozorenja. Iskustva stranaka su bila da ih se prisiljava na sporazum čak i kada savjesni roditelj zna da sporazum nije na dobrobit djeteta.

Na taj način, navedena odredba u osporenom dijelu (upozoravanje) imala je (i imati će i nadalje) suprotan učinak od željenog. Time se ujedno vrijeđa pravo na pošteno suđenje u smislu otvorenog pristupa sudu.

Točkom 3. st. 2. propisano je da će sud imenovati posebnog skrbnika, što dosljednim tumačenjem znači da će poseban skrbnik biti imenovan i onda kada to nije potrebno u konkretnom sudskom predmetu, što će dodatno otežavati i usporavati postupak. Podnositeljica ovog prijedloga je prethodno amandmanom predlagala da se navedenoj odredbi dodaju riječi 'po potrebi' ili 'po prijedlogu stranaka' jer bi sud trebao imati diskrecijsku ovlast da procijeni u svakom pojedinom slučaju da li je potrebno djetetu imenovati posebnog skrbnika ili to nije potrebno učiniti ovisno o tome da li je potrebna posebna zaštita djetetovih osobnih interesa ili nema takve potrebe.

Snažanje troškova posebnog skrbnika nebi smjelo biti na teret roditelja jer proizlazi da se radi o svojevrsnoj kazni zbog činjenice da roditelji nisu postigli plan roditeljske skrbi.

S obzirom na često loše imovno stanje stranaka, dolazit će i do povrede prava na pristup sudu onim strankama koje neće moći plaćati troškove posebnog skrbnika. Posebno se ističe da su se u primjeni OBZ 75/14, stranke u savjetovaništu Podnositelja prijedloga obraćale radi pomoći jer ih centri 'plaše troškovima i sudskim postupkom' kao jako lošim ishodom koji će se dogoditi ako se ne postigne plan zajedničke roditeljske skrbi, makar taj plan ne mora biti na dobrobit djeteta.

Pri tome valja istaknuti da su pritužbe na rad centara iznosile stranke koje su pred centrima iskazivale o proživljenom nasilju. Nema razumnog opravdanja da se žrtve nasilja upozorava na sudske troškove i usmjerava ih se prema medijaciji.

Članak nije u suglasnosti sa čl. 29./1 i čl. 35. Ustava Republike Hrvatske.«

27.7. Prigovori predlagatelja u odnosu na članak 416.

ObiZ-a/15

Predlagateljice Bojić i dr.

180.1. Predlagateljice osporavaju točku 1. stavka 2. navedenog članka ObiZ-a/15 te ističu:

»U članku 416 st. 2. se navodi da će sud u postupku odlučivanja posebno cijeniti spremnost svakog roditelja na suradnju u postupku obveznog savjetovanja ili spremnost na sudjelovanje u obiteljskoj medijaciji. Smatramo da se ovakvom odredbom i favoriziranjem tzv. 'suradnje, suradnja (kao pojam koji je podložan primjeni razno raznih subjektivnih kriterija) izdiže iznad najboljeg interesa djeteta koji je standard zajamčen Konvencijom o pravima djeteta.

Pored toga, pojam 'roditelja koji je spreman na suradnju i sporazum' posve je neprecizan i nepravnički. Nisu razrađeni kriteriji prema kojima će se određivati suradljivost roditelja, te će u praksi 'suradljivost roditelja' biti ocjenjivana subjektivno, prema onome što pojedini socijalni radnik smatra prihvatljivim, pri čemu nije isključeno da će upravo roditelj koji ima bolje komunikacijske vještine i sposobnost psihološke manipulacije ostavljati dojam bolje suradljivosti, za razliku od roditelja koji to nema, a ima možda bolje roditeljske kompetencije. Imajući u vidu navedeno, smatramo da je osporavana norma neprecizna i nepredvidiva te kao takva vrlo opasan izvor pravne nesigurnosti, dakle suprotna načelu vladavine prava.«

27.8. Prigovori predlagatelja u odnosu na članke od 461. do 469. ObiZ-a/15

a. Predlagateljice Bojić i dr.

181. Predlagateljice, osim članka 461. ObiZ-a/15, osporavaju i sve ostale članke koji se odnose na poglavlje zakona »Postupak radi odobravanja plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi«.

b. Predlagateljica »U ime obitelji«

181.1. Predlagateljica smatra da je članak 461. ObiZ-a/15, ali i ostali članci citiranog poglavlja »Postupak radi odobravanja plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi« (članci od 461. do 469. ObiZ-a/15), protivan Konvenciji o pravima djeteta te Europskoj konvenciji o ostvarivanju dječjih prava. Istovjetnu primjedu navode i predlagateljice Bojić i dr. kada osporavaju članak 104. ObiZ-a/15 te na tom mjestu u odnosu na članak 461. ObiZ-a/15 ističu:

»Obiteljski zakon u odredbi čl. 461. navodi kako dijete zastupaju oba roditelja, iz čega proizlazi da je dijete stranka u postupku. Ipak, nije predviđeno kako će dijete biti obaviješteno o sporu u kojemu se odlučuje o njegovim pravima i interesima, te tko će, kada, i na koji način omogućiti djetetu da izrazi svoje mišljenje, te kako će to mišljenje biti preneseno sudu. Potonje je protivno i odredbi čl. 3. **Europske konvencije o ostvarivanju dječjih prava**, što je detaljno obrazloženo u dijelu prijedloga za ispitivanje ustavnosti koji se odnosi na povredu ostvarivanja spomenutog prava.

Iz svega proizlazi da su i odredbe o postupku za odobravanje plana o roditeljskoj skrbi, čl. 461.-469., te odredbe o sporazumnom razvodu braka kad u njemu bračni drugovi imaju zajedničku djecu o kojoj skrbe, čl. 453.-460., protivne Konvenciji o pravima djeteta te Europskoj konvenciji o ostvarivanju dječjih prava.«

Predlagateljica »U ime obitelji« u odnosu na citirani članak 461. ObiZ-a/15 navodi:

»Odredbom čl. 461. st. 1. je propisano da ako su roditelji postigli plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi iz članka 106. ovoga Zakona, izvanparnični postupak radi odobravanja plana pokreće se prijedlogom obaju roditelja, a stavkom 2. je određeno da u postupku provjere i odobravanja plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi dijete zastupaju oba roditelja.

Po mišljenju predlagatelja radi se s ustavnopravnog gledišta o spornoj odredbi.

Naime, Obiteljski zakon, s jedne strane, u odredbi čl. 461. navodi kako dijete zastupaju oba roditelja, iz čega se izvodi zaključak da je dijete stranka u postupku, dok, s druge strane, nije predviđeno kako će dijete biti obaviješteno o sporu u kojemu se odlučuje o njegovim pravima i interesima te tko će, kada, i na koji način omogućiti djetetu da izrazi svoje mišljenje, a također, kako će to mišljenje biti preneseno sudu. Radi se, dakle, o uređenju koje je protivno i odredbi čl. 3. Konvencije o ostvarivanju prava djece.

Predlagatelj smatra, dakle, da su, ne samo čl. 461. Obiteljskog zakona, nego sve odredbe o postupku za odobravanje plana o roditeljskoj skrbi, čl. 461.-469. Istog Zakona, protivne Konvenciji o pravima djeteta te Konvenciji o ostvarivanju prava djece.

Predlagatelj ovim putem izražava bojazan da će zajednička roditeljska skrba koja je uvjetovana sporazumom roditelja dovesti do daljnje diskriminacije u praksi, jer će očevi, koji po statističkim pokazateljima u Republici Hrvatskoj tek u oko 10% slučajeva nakon razvoda braka sudskom odlukom žive sa svojom djecom temeljem sudske odluke, bez pristanka majke imati bitno ograničenu mogućnost ostvarivati roditeljsku skrba.

Slijedom naprijed iznijetog, Predlagatelj smatra da je odredba čl. 461. Obiteljskog zakona u suprotnosti i s člankom 3. Ustava koji propisuje da je vladavina prava jedna od najviših vrednota ustavnog poretka Republike Hrvatske i temelj za tumačenje Ustava te, jednako tako, suprotna članku 5. Ustava prema kojoj zakoni u Republici Hrvatskoj moraju biti u suglasnosti s Ustavom, a ostali propisi i s Ustavom i sa zakonom, te u suprotnosti s čl. 141. Ustava RH koji obvezuje na usklađenost zakona s ratificiranim međunarodnim ugovorima.«

27.9. Utvrđenje Ustavnog suda

182. Prigovori predlagatelja u odnosu na sve osporene članke odnose se na materijalne i postupovne odredbe kojima je u ObiZ/15 unesen novi pravni institut – »Plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi«. Prema članku 106. stavku 1. ObiZ-a/15 plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi pisani je sporazum roditelja o načinu ostvarivanja zajed-

ničke roditeljske skrbi u okolnostima u kojima roditelji djeteta trajno ne žive u obiteljskoj zajednici. Plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi roditelji mogu sastaviti samostalno, u postupku obveznog savjetovanja, kao i u postupku obiteljske medijacije. Predlagatelj u odnosu na sve osporene odredbe u bitnome ističu da su neprecizne, nejasne, međusobno kontradiktorne, protivne najboljem interesu djeteta, roditelje prisiljavaju na sklapanje plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi, ali ne daju odgovor na pitanje, odnosno propuštaju utvrditi, što se događa u situaciji kada unatoč toj obvezi ne dođe do sklapanja plana.

Ustavni sud utvrđuje da su prigovori svih predlagatelja u suštini usmjereni na osporavanje zakonodavnog rješenja kojim se odnosi između roditelja i djece koji ne žive u obiteljskoj zajednici uređuju novim institutom planom o zajedničkoj roditeljskoj skrbi. Stoga i u vezi tih prigovora ponavlja svoje ustaljeno stajalište da odabir zakonodavnog modela ili zakonodavnog rješenja u načelu nije pitanje o kojem odlučuje Ustavni sud s obzirom na granice njegove nadležnosti. O tim se granicama Ustavni sud očitovao u više svojih ranijih rješenja (v. primjerice rješenja broj: U-I-2938/2011 i dr. ili broj: U-I-5134/2016 i dr., oba od 23. travnja 2018.; www.usud.hr), naglašavajući da zakonodavac ima ustavnu slobodu odlučivanja o javnim politikama (članak 2. stavak 4. alineja 1. Ustava), pri čemu uživa široku slobodu procjene, ali i isključivu odgovornost za svrsishodnost propisanih zakonskih mjera. Ustavnosudska ocjena suglasnosti zakona s Ustavom ne podrazumijeva ocjenu odabranog modela i njegova ustroja, posebno ne njegove opravdanosti i svrhovitosti. Naime, eventualno postojanje drukčijeg rješenja ne znači da osporeno rješenje nije u suglasnosti s Ustavom, pod uvjetom da je rješenje koje je ponudio zakonodavac ostalo unutar ustavnopravno prihvatljivih granica. Prema tome, Ustavni sud nije nadležan ocjenjivati je li određeni zakonodavni koncept najbolji za uređenje određene stvari, odnosno jesu li zakonodavne ovlasti iz članka 2. stavka 4. alineje 1. Ustava o određenom pitanju trebale biti iskorištene na drukčiji način, već je ovlašten ocjenjivati je li postojeće rješenje u suglasnosti s Ustavom.

Polazeći od svega navedenog, Ustavni sud nije našao da su kako materijalne tako i postupovne odredbe kojima se određuje sadržaj, pretpostavke za sklapanje, ovršivost, sudska zamjena plana, te postupak njegovog sklapanja (citirane u prethodnim točkama ovog dijela rješenja) nesuglasne s Ustavom u aspektu zahtjeva za njihovom preciznošću i određenošću kao jednom od bitnih sastavnica načela vladavine prava i pravne sigurnosti (članak 3. Ustava).

U odnosu na neke pojedinačne prigovore koji se odnose na nedosljedno i nejasno normiranje svojstva ovršnosti plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi u članku 107. stavku 1. ObiZ-a/15, Ustavni sud utvrđuje da taj stavak upućuje na odredbe članaka 461. – 467. ObiZ-a/15. Člankom 461. propisano je da se, ako su roditelji postigli plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi iz članka 106. ObiZ-a/15, izvanparnični postupak radi odobravanja plana pokreće prijedlogom obaju roditelja te da u postupku provjere plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi dijete zastupaju oba roditelja. Nadalje, člankom 466. ObiZ-a/15 propisano je da o odobravanju plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi sud odlučuje rješenjem te da je plan sastavni dio tog rješenja. Slijedom navedenog, po ocjeni Ustavnog suda, čak i ako bi se prihvatili prigovori predlagatelja da je stavak 1. članka 107. ObiZ-a/15 neprecizan, te kada se njegov sadržaj poveže s opisanim člancima tog zakona, jasno je da taj plan ne može steći svojstvo ovršnosti prije nego o tome bude doneseno sudsko rješenje. Nadalje, u odnosu na prigovore da nedostaje odgovor na pitanje što ako izostane sporazum o zajedničkom ostvarivanju roditeljske skrbi, prema osporenoj zakonskoj odredbi sud će, upravo zbog nedostatka sporazuma, odlučiti o načinu na koji će se ostvarivati roditeljska skrba (članak 105.

stavci 3. i 5. ObiZ-a/15). Štoviše, Ustavni sud primjećuje da roditelji mogu odlučiti da se zajedničko ostvarivanje roditeljske skrbi, čak i ako postoji sporazum između njih, uredi odlukom suda koja se temelji na njihovom sporazumu o svim bitnim pitanjima iz plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi (članak 104. stavak 3. ObiZ-a/15).

U odnosu na prigovore predlagatelja u kojima ističu terminološku nepreciznost pojma »roditelja koji je spreman na suradnju i sporazum«, Ustavni sud ističe da se to procjenjuje prema okolnostima slučaja. Po ocjeni Ustavnog suda i do sada se odluka donosila procjenom spremnosti roditelja na međusobnu komunikaciju, koordinaciju i djelovanja u interesu dobrobiti djeteta i održavanja obiteljskih odnosa s djetetom, iako taj pojam nije bio izričito sadržan u ranijem ObiZ-u/03. Osim toga, spremnost na suradnju s drugim roditeljem samo je jedan od elemenata na temelju kojih će stručnjaci formirati svoje mišljenje i prijedlog sudu o tome s kojim će roditeljem dijete stanovati, odnosno koji će roditelj samostalno ostvarivati roditeljsku skrb. Nijedan od elemenata koji će se pri tome uzeti u obzir ne može biti izdignut iznad standarda najboljeg interesa djeteta.

Konačno, u odnosu na prigovor predlagatelja da je riječ o izvanparničnom postupku koji se samo formalno provodi te da sud u tom postupku ne utvrđuje ili provjerava činjenice, Ustavni sud podsjeća da je člankom 465. stavkom 1. ObiZ-a/15 propisano da će sud, ako roditelji uz prijedlog za odobravanje plana nisu podnijeli izvješće o obveznom savjetovanju ili plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi ili ako utvrdi da plan nije u skladu s dobrobiti djeteta, pozvati podnositelje da ih podnesu odnosno dopune ili isprave u skladu s danom uputom.

Stoga, Ustavni sud nije prihvatio prijedloge za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom navedenih odredaba ObiZ-a/15.

28. Članak 109. ObiZ-a/15

183. Članak 109. ObiZ-a/15 glasi:

»Neslaganje roditelja o odlukama koje su bitne za dijete

Članak 109.

(1) Kada se roditelji koji imaju pravo zastupati dijete ne mogu sporazumjeti u vezi s odlukama koje su bitne za dijete iz članka 108. stavaka 1. do 3. ovoga Zakona, sud će u izvanparničnom postupku na prijedlog djeteta ili roditelja odlučiti koji će od roditelja u toj stvari zastupati dijete.

(2) Ako se bitne odluke odnose na osobna prava djeteta, prije pokretanja postupka iz stavka 1. ovoga članka roditelji su dužni sudjelovati u postupku obveznog savjetovanja sukladno članku 329. ovoga Zakona. U postupku obveznog savjetovanja može sudjelovati i dijete sukladno članku 329. ovoga Zakona.

(3) Ako roditelji postupke iz stavka 1. ovoga članka pokreću učestalo, sud može na zahtjev djeteta ili roditelja povjeriti ostvarivanje roditeljske skrbi djelomice ili u potpunosti samo jednom roditelju.«

28.1. Prigovori predlagatelja

a. Predlagateljice Bojić i dr.

184. Predlagateljice osporavaju ustavnost ove odredbe ističući da je njome povrijeđen najbolji interes djeteta te pravo na život i zdravlje djeteta:

»Odredbom čl. 109. kada se primijeni na slučajeve iz čl. 108. st. 3. tj. izvanredne medicinske zahvate ili liječenje koji su hitni, a koja podrazumijeva nesuglasnost roditelja upravo oko nekog hitnog zahvata ili liječenja, znatno će ugroziti djetetov najbolji interes i, dakako moguće i njegovo pravo na život i zdravlje, a kako ih štiti Konvencija o pravima djeteta. Naime, spomenuta Konvencija u članku 3. štiti najbolji interes djeteta, čl. 6 pravo na život ('Države stranke priznaju djetetu pravo na uživanje najviše moguće razine zdravlja i korištenje olakšica za ozdravljenje i oporavak...') Odredbom čl. 109 predviđeno je upućivanje roditelja u postupak obveznog savjetovanja, što će u ovome slučaju biti u direktnoj koliziji s hitnošću potrebe donošenja odluke.«

b. Predlagateljica »U ime obitelji«

184.1. Predlagateljica ističe da je navedena odredba suprotna članku 3. Ustava, to jest načelu vladavine prava i ustavnoj obvezi države da štiti djecu i mladež iz članka 63. Ustava te navodi:

»Odredbom čl. 109. st. 1. je propisano da kada se roditelji koji imaju pravo zastupati dijete ne mogu sporazumjeti u vezi s odlukama koje su bitne za dijete iz članka 108. stavka 1. do 3. ovoga Zakona, sud će u izvanparničnom postupku na prijedlog djeteta ili roditelja odlučiti koji će od roditelja u toj stvari zastupati dijete.

U stavku 2. je određeno da, ako se bitne odluke odnose na osobna prava djeteta, prije pokretanja postupka iz stavka 1. roditelji su dužni sudjelovati u postupku obveznog savjetovanja sukladno članku 329. Zakona.

Stavkom 3. je određeno da ako roditelji postupke iz stavka 1. pokreću učestalo, sud može na zahtjev roditelja povjeriti ostvarivanje roditeljske skrbi djelomice ili u potpunosti samo jednom roditelju.

Predlagatelj ističe kako se u konkretnom slučaju radi o propisu koju je u velikom broju slučajeva potpuno neprimjenjiv. Radi se o slučajevima kao što su primjerice hitni medicinski zahvati kad se roditelji ne mogu usuglasiti koji slučajevi su nažalost nerijetki. Prema onome kako je to sada normirano odredbom čl. 109. roditelji bi u takvim hitnim kritičnim situacijama morali proći postupak obveznog savjetovanja što bi, naravno da to nije potrebno naglašavati, bilo neizvedivo. Radi se dakle ponovno o potpunoj pravnoj nesigurnosti koja i u ovom slučaju ide na uštrb dobrobiti djece.«

28.2. Utvrđenje Ustavnog suda

185. Predlagateljice u biti smatraju da je osporeni članak neprimjenjiv, ističući pritom nedjelotvornost njegove provedbe u situacijama kada je potrebno poduzeti neki hitni medicinski zahvat, nema suglasnosti roditelja za njegovo poduzimanje, a izvanparnični postupak koji se u tom slučaju provodi predugo traje.

Ustavni sud smatra da su ti prigovori neosnovani jer se, kada je riječ o poduzimanju neodgodive medicinske intervencije kako bi se spasilo zdravlje ili život djeteta, a ne postoji sporazum roditelja o njezinom poduzimanju, prema stavku 4. članka 108. ObiZ-a/15 primjenjuju odredbe kojima se uređuje zaštita prava pacijenata.

185.1. Polazeći od iznesenih prigovora, Ustavni sud ocjenjuje da ne postoje razlozi za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom članka 109. ObiZ-a/15.

29. Članak 110. stavak 3. ObiZ-a/15

186. Članak 110. ObiZ-a/15 glasi:

»Samostalnost roditelja pri donošenju odluka u vezi s djetetom

Članak 110.

(1) Roditelji, bez obzira na to ostvaruju li roditeljsku skrb zajednički ili samostalno, imaju pravo samostalno donositi svakodnevne odluke u vezi s djetetom za vrijeme kad se dijete nalazi kod jednoga od njih.

(2) Roditelji su dužni međusobno poštovati roditeljsku samostalnost u donošenju odluka iz stavka 1. ovoga članka i roditeljski autoritet u vrijeme kad se dijete nalazi kod drugog roditelja.

(3) U hitnim slučajevima, kad prijete neposredna opasnost za dijete, svaki od roditelja ima pravo, bez suglasnosti drugog roditelja donijeti odluke o poduzimanju nužnih radnji u skladu s djetetovom dobrobiti i o tome u najkraćem mogućem roku obavijestiti drugog roditelja.

(4) Svakodnevne odluke iz stavka 1. ovoga članka može donositi i drugi član obitelji koji stanuje s djetetom uz pristanak roditelja.

(5) Odluke o poduzimanju nužnih radnji iz stavka 3. ovoga članka može donijeti i drugi član obitelji koji stanuje s djetetom odnosno odgovorna osoba u odgojno-obrazovnoj ustanovi koju dijete pohađa u slučaju da neposredna opasnost nastupi za vrijeme boravka u njoj.«

29.1. Prigovori predlagatelja

Predlagatelj Rajić i Kasalo

187. Predlagatelji osporavaju članak 110. stavak 3. u vezi s člankom 99. stavkom 4. ObiZ-a/15 te ističu:

»Osporavani članci su praktički istovjetni. Naime, člankom 110. st. 3. navodi se: (3) U hitnim slučajevima, kad prijete neposredna opasnost za dijete, svaki od roditelja ima pravo, bez suglasnosti drugog roditelja donijeti odluke o poduzimanju nužnih radnji u skladu s djetetovom dobrobiti i o tome u najkraćem mogućem roku obavijestiti drugog roditelja. Članak 99. st. 4. određuje: (4) U žurnim slučajevima, kad prijete opasnost za život i zdravlje djeteta, osim u slučajevima iz članka 100. i 101. ovoga Zakona, svaki od roditelja ima pravo poduzeti nužne pravne radnje u skladu s dobrobiti djeteta i o tome odmah obavijestiti drugog roditelja.»

Vidljivo je da je u stvari riječ o dvije sadržajno iste odredbe koje u stvari opterećuju tekst i izazivaju pravnu nesigurnost u smislu kad se koja od njih primjenjuje. Stoga je, po našem mišljenju pravna sigurnost i vladavina prava dovedena pod znak pitanja.«

29.2. Utvrđenje Ustavnog suda

188. Osporeni članak odnosi se na samostalnost roditelja pri donošenju odluka u vezi s djetetom. Predlagatelji nesuglasnost osporenog stavka 3. članka 110. ObiZ-a/15 vide u njegovom dupliranju, jer je pravna norma istog sadržaja već propisana člankom 99. stavkom 4. ObiZ-a/15. Sažeto, smatraju da je postojanje dviju normi gotovo identičnog sadržaja, uz to što nepotrebno opterećuje zakonski tekst, i izvor pravne nesigurnosti.

Po ocjeni Ustavnog suda, iako su te dvije odredbe zakona na prvi pogled doista slične, predlagatelji pogrešno tumače domašaj stavka 4. članka 99. u odnosu na stavak 3. članka 110. ObiZ-a/15. Naime, članak 99. ObiZ-a/15 odnosi se na zastupanje djeteta, dakle, na poduzimanje pravnih radnji u zaštitu osobnih i imovinskih prava djeteta, a stavak 4. tog članka odnosi se na poduzimanje onih pravnih radnji koje su u žurnim slučajevima nužne kako bi se zaštitila dobrobit djeteta.

Članak 110. ObiZ-a/15, kako je već navedeno, odnosi se na samostalnost roditelja pri donošenju odluka u vezi s djetetom u situaciji kada roditelji, bez obzira na to ostvaruju li roditeljsku skrb zajednički ili samostalno, imaju pravo samostalno donositi svakodnevnne odluke u vezi s djetetom kad se dijete nalazi kod jednoga od njih. Osporeni stavak 3. članka 110. ObiZ-a/15 odnosi se na hitne slučajeve kad prijete neposredna opasnost za dijete i zbog toga se daje ovlast jednom od roditelja da donese odluku bez suglasnosti drugog roditelja. Međutim, i u tom slučaju taj roditelj dužan je u najkraćem mogućem roku obavijestiti drugog roditelja.

Polazeći od svega navedenog, Ustavni sud ne nalazi da je osporeni stavak 3. članka 110. ObiZ-a/15 nesuglasan s Ustavom.

30. Članak 111. stavak 2. ObiZ-a/15

189. Članak 111. ObiZ-a/15 glasi:

»Dužnost roditelja na razmjenu informacija u vezi s djetetom
Članak 111.

(1) Roditelji su dužni, bez obzira na to ostvaruju li roditeljsku skrb zajednički ili samostalno, međusobno razmjenjivati informacije o očuvanju djetetova zdravlja i dosljednosti u odgoju te informacije u vezi sa školskim i izvanškolskim obvezama djeteta. Razmjena informacija mora biti jasna, brza i usmjerena isključivo na dijete.

(2) Roditelji ne smiju dužnost suradnje iz stavka 1. ovoga članka koristiti radi kontrole drugog roditelja.«

30.1. Prigovori predlagatelja

Predlagateljice Bojić i dr.

190. Predlagateljice osporavaju stavak 2. članka 111. ObiZ-a/15 te ističu:

»Rješenje je neživotno i neprovedivo, te kao takvo potpuno neprihvatljivo u pravnom sustavu. Roditelji koji ostvaruju dobre odnose komuniciraju neovisno o propisima, a oni koji su sukobljeni nisu u stanju odmaknuti se od svoje pozicije. Čak i da je pojam 'kontrola drugog roditelja' razrađen, što naravno nije, ova bi norma za svakog roditelja bila izvor moguće manipulacije te kao takva protivna općim načelima prava.

Predlagateljice smatraju kako sadržaj članka u cjelini ne može ovakvim sadržajem predstavljati pravnu normu, već jednu crticu moralnog karaktera, kojoj nikako nema mjesta u ovom dijelu zakona. To je tzv. *lex imperfecta* koja u sebi ne sadrži apsolutno ništa konkretno, nikakvu posljednicu niti sankciju, osim općenite preporuke, koji predstavlja pamflet.«

30.2. Utvrđenje Ustavnog suda

191. Predlagateljice same u svom prijedlogu ističu da je riječ o normi koja može predstavljati »crticu moralnog karaktera«, odnosno normu koja upućuje na poželjno ponašanje roditelja u izvršavanju roditeljske skrbi. Već iz njihovog prigovora proizlazi da je riječ o normi načelnog karaktera, koja daje uputu u pogledu ponašanja kako njezinim adresatima tako i sudovima u odlučivanju. Stoga iz prigovora predlagateljica proizlazi da ni one tu odredbu u njezinoj suštini ne smatraju nesuglasnom s Ustavom.

191.1. Polazeći od iznesenih prigovora, Ustavni sud ocjenjuje da ne postoje razlozi za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom članka 111. stavka 2. ObiZ-a/15.

31. Članak 114. stavak 1. ObiZ-a/15

192. Članak 114. ObiZ-a/15 glasi:

»4. MIROVANJE OSTVARIVANJA RODITELJSKE SKRBI, SMRT
RODITELJA I PRESTANAK RODITELJSKE SKRBI

Mirovanje ostvarivanja roditeljske skrbi zbog pravnih zapreka
Članak 114.

(1) Mirovanje ostvarivanja roditeljske skrbi zbog pravnih zapreka nastupa u slučajevima kad je roditelj djeteta maloljetna osoba ili osoba lišena poslovne sposobnosti u dijelu u kojem nije u stanju ostvarivati roditeljsku skrb.

(2) Dok traje mirovanje ostvarivanja roditeljske skrbi, svakodnevnu skrb o djetetu može ostvarivati roditelj iz stavka 1. ovoga članka samostalno ili zajedno s drugim roditeljem djeteta ili skrbnikom djeteta imenovanim sukladno članku 224. točkama 3. i 4. ovoga Zakona.

(3) Roditelj iz stavka 1. ovoga članka ne može zastupati dijete, a ako je lišen poslovne sposobnosti, ne može ga zastupati u dijelu u kojem je lišen poslovne sposobnosti. Dijete zastupa drugi roditelj ili skrbnik djeteta koji je dužan poštovati mišljenje roditelja iz stavka 1. ovoga članka.

(4) U slučaju neslaganja roditelja djeteta međusobno ili roditelja iz stavka 1. ovoga članka i skrbnika djeteta oko zastupanja djeteta u vezi s odlukama koje su bitne za dijete iz članka 108. ovoga Zakona sud će u izvanparničnom postupku na prijedlog djeteta, roditelja ili skrbnika donijeti rješenje kojim će odrediti tko će zastupati dijete u toj stvari.

(5) Iznimno od odredbi stavka 3. ovoga članka, maloljetni roditelj može odrediti osobno ime djetetu.

(6) Mirovanje ostvarivanja roditeljske skrbi zbog pravnih zapreka prestaje kad prestanu postojati razlozi zbog kojih ostvarivanje roditeljske skrbi miruje.«

31.1. Prigovori predlagatelja

Predlagatelj Rajić i Kasalo

193. Predlagatelj osporavaju ustavnost članka 114. stavka 1. u vezi s člancima 86. i 358. – 361. ObiZ-a/15:

»Novostvoreni institut mirovanja ostvarivanja roditeljske skrbi namijenjen je maloljetnom djetetu koje je postalo roditelj. Međutim, osobito uzme li se u obzir da će se raditi o adolescentnoj populaciji, kojoj istovremeno Obiteljski zakon daje znatna prava posebno u sudskom postupku (npr. Poglavlje: Postupak pred sudom, Potpoglavlje: 4. Sudjelovanje djeteta... u postupku), jasno je da dijete ima izraženu procesnu sposobnost. Kako onda opravdati zakonsko rješenje kojim ga se privremeno isključuje od brige za vlastito potomstvo?

Dakle, smatramo da je članak 114. st. 1. suprotan i kontradiktoran kako pravu djeteta na izražavanje mišljenja (čl. 86.) tako i procesnim pravima prema čl. 358-361 Obz.

Time je po našem mišljenju ugrožena vladavina prava koja iziskuje jasne i konzistentne pravne norme.«

31.2. Utvrđenje Ustavnog suda

194. Imajući u vidu da je zakonodavac, očito, napustio rješenje koje je maloljetnom roditelju pružalo mogućnost stjecanja poslovne sposobnosti, a uzevši u obzir da Ustavni sud (u pravilu) nije nadležan ispitivati prihvatljivost uvođenja ili pak napuštanja određenog zakonskog modela i rješenja, ne nalazi se temelja za zaključak o neustavnosti navedenih odredaba. Suprotno tvrdnjama predlagatelja, članak 114. ObiZ-a/15, tj. institut mirovanja roditeljske skrbi, ne isključuje maloljetnog roditelja da skrbi za vlastito dijete. U članku 114. stavku 2. izričito se navodi da takav roditelj može ostvarivati »svakodnevnu skrb o djetetu«, i to »samostalno ili zajedno s drugim roditeljem djeteta ili skrbnikom djeteta«. Procesna prava iz članka 358. – 361. ObiZ-a/15 maloljetnom roditelju, također, omogućavaju sudjelovanje u skrbi o vlastitom djetetu.

194.1. Polazeći od iznesenih prigovora, Ustavni sud ocjenjuje da ne postoje razlozi za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom članka 114. stavka 1. ObiZ-a/15.

32. Članak 117. stavci 2. i 3. ObiZ-a/15

195. Članak 117. ObiZ-a/15 glasi:

»Prestanak roditeljske skrbi

Članak 117.

(1) Roditeljska skrb prestaje kad dijete stekne potpunu poslovnu sposobnost, posvojenjem djeteta i smrću roditelja.

(2) Potpunu poslovnu sposobnost dijete stječe punoljetnošću ili sklapanjem braka prije punoljetnosti.

(3) Punoljetna je osoba koja je navršila osamnaest godina života.«

32.1. Prigovori predlagatelja

a. Predlagatelj *Rajić i Kasalo*

196. Predlagatelj ističu:

»Površnost, paušalnost, kontradiktornost, neusklađenost česta je odlika koju susrećemo u pravnim normama osporavanog zakona. Jedna od takvih je i odredba čl. 117. kojoj nadnaslov ne odgovara sadržaju. Naime, zakonodavac je, očito zbog primjedaba koje je pretrpio u odnosu na Obiteljski zakon 2014 u kojem u čl. 117. nije bilo određenja kad nastupa punoljetnost, to sada ispravio (u stavku 3.), međutim, nije promijenio naslov članka, jer on i dalje glasi (samo) »Prestanak roditeljske skrbi«. Međutim, prestanak roditeljske skrbi je jedan institut, dok su stjecanje poslovne sposobnosti i punoljetnost drugi instituti.

Stoga smatramo da se i u ovome slučaju radi o pravnoj nesigurnosti koja u ovome slučaju proizlazi iz nepažnje zakonodavca, neurednosti i neuređenosti pravne norme i nepoznavanja nomotehnike.«

b. Predlagateljica »U ime obitelji«

196.1. Predlagateljica osporava ustavnost članka 117. stavka 2. ObiZ-a/15 te ističe:

»Odredba čl. 117. st. 2. propisuje da potpunu poslovnu sposobnost dijete stječe punoljetnošću ili sklapanjem braka prije punoljetnosti.

Predlagatelj drži da se u odredbi čl. 117. st. 2. bez osnove ispustilo navesti da potpunu poslovnu sposobnost stječe i maloljetnik koji je postao roditeljem. Predlagatelj, naime, smatra da bi ovakvim izostavljanjem rečene pretpostavke za stjecanje potpune poslovne sposobnosti dovelo do znatnih problema jer bi bilo prilično pravno i stvarno neuređeno da roditelj koji je istovremeno i maloljetnik, nema potpunu poslovnu sposobnost te da svoje roditeljsko pravo i skrb ostvaruje putem svog skrbnika. Radilo bi se dakle o priličnoj pravnoj neuređenosti i nesigurnosti koju je svakako neophodno izbjeći.

Predlagatelj napominje da je već ranijim propisima bilo predviđeno da maloljetnik stariji od 16 godina može steći poslovnu sposobnost kada postane roditelj. To je bilo regulirano člankom 120. Obiteljskog zakona (»Narodne novine«, br. 116/03., 17/04., 136/04., 107/07., 57/11., 61/11. i 25/13.).

Slijedom naprijed iznijetog, predlagatelj ističe kako je i odredba čl. 117. st. 2. suprotna načelu vladavine prava iz čl. 3. Ustava RH, te također i suprotna načelu poštivanja prava čovjeka također sadržanog u čl. 3. Ustava.«

32.2. Utvrđenje Ustavnog suda

197. U odnosu na prigovore predlagatelja vezane uz članak 117. stavak 3. ObiZ-a/15, Ustavni sud ističe da ispravno uočavaju da sadržaj te odredbe (nastupanje punoljetnosti) ne odgovara naslovu »Prestanak roditeljske skrbi«, jer su to dva različita pojma. Međutim, iako je riječ o zbudujućem naslovu, to ne čini osporenu odredbu nesuglasnom s Ustavom.

197.1. U odnosu na prigovor predlagateljica vezan uz članak 117. stavak 2. ObiZ-a/15, Ustavni sud primjećuje da je iz sadržaja ObiZ-a/15 razvidno da se zakonodavac odlučio za potpuno napuštanje ranijeg rješenja koje je omogućavalo maloljetnom roditelju s navršenih šesnaest godina života da stekne poslovnu sposobnost odlukom suda. Ustavni sud opetovano ističe da nije nadležan utvrđivati opravdanost uvođenja novog zakonodavnog rješenja (v. točke 46.1. i 69. obrazloženja ove odluke i rješenja).

197.2. Polazeći od iznesenih prigovora, Ustavni sud ocjenjuje da ne postoje razlozi za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom članka 117. stavka 2. i 3. ObiZ-a/15.

33. Članak 119. ObiZ-a/15

198. Članak 119. ObiZ-a/15 glasi:

»5. OSTVARIVANJE OSOBNIH ODNOSA S DJETETOM

Ostvarivanje osobnih odnosa djeteta i roditelja

Članak 119.

(1) Dijete ima pravo ostvarivati osobne odnose s roditeljem s kojim ne stanuje, a roditelj koji ne stanuje s djetetom ima pravo i dužnost ostvarivati osobne odnose s djetetom, neovisno o njegovu pravu na ostvarivanje roditeljske skrbi.

(2) Roditelj i druge osobe koje stanuju s djetetom i skrbe se o djetetu dužne su omogućiti djetetu ostvarivanje osobnih odnosa s roditeljem s kojim ne stanuje te se suzdržavati od svakog ponašanja koje bi otežavalo ostvarivanje osobnih odnosa djeteta s tim roditeljem.

(3) Roditelj koji ne stanuje s djetetom nema pravo na ostvarivanje osobnih odnosa s djetetom jedino ako mu je to odlukom suda zabranjeno.«

33.1. Prigovori predlagatelja

Predlagatelj *Rajić i Kasalo*

199. Predlagatelj ističu:

»Zakonodavac u čl. 119. i dalje koristi pojam »osobni odnosi djeteta i roditelja«. Ovaj pojam zamjenjuje termin »susreti i druženje« kakav postoji u ObZ/2003. Međutim, taj termin nije prihvatljiv iz razloga što

su osobni odnosi isto što i personalni odnosi, tj. odnosi dviju ili više osoba međusobno. Budući da je Republika Hrvatska ratificirala europsku Konvenciju o kontaktima (upravo tog prijevoda), smatramo da je i u obiteljskom zakonodavstvu trebalo uvesti u uporabu taj termin – kontakti, koji je sveobuhvatniji od pojma osobni odnosi, a obuhvaća sve one načine/oblike kako ih navode daljnji stavci čl. 119.

Dakle, po našem mišljenju radi se o nepreciznoj i netočnoj formulaciji, odnosno nazivu jednog instituta, čiji je sadržaj sasvim drukčiji, odnosno osobni odnosi su dio šireg pravnog pojma kontakti. Čak se i psihologija kao znanost o odnosima ljudi protivila pojmu 'osobni odnosi'.

Dakle, zbog nejasnoće pravne norme smatramo da je pravna sigurnost Ustavom zajamčena, povrijeđena ne samo u članku 119, već i u svim onima koji koriste taj termin.«

33.2. Utvrđenje Ustavnog suda

200. Ustavni sud smatra da predlagatelji (kao i u nekim drugim sličnim slučajevima vezanim za terminologiju ovog zakona), opravdano upućuju na nužnost usklađivanja zakonske terminologije s onom iz međunarodnih ugovora koje je Republika Hrvatska ratificirala. Međutim, ustavnopravno gledajući, taj nedostatak ovu odredbu ne čini nesuglasnom s Ustavom niti je taj nedostatak od takvog značaja da bi osporenu odredbu trebalo ukinuti.

200.1. Slijedom navedenog, Ustavni sud ocjenjuje da ne postoje razlozi za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom članka 119. ObiZ-a/15.

34. Članak 121. stavak 2. ObiZ-a/15

201. Članak 121. ObiZ-a/15 glasi:

»Oblici ostvarivanja osobnih odnosa s djetetom

Članak 121.

(1) Osobni odnosi s djetetom mogu se ostvarivati izravno u kraćim ili duljim razdobljima u obliku susreta i druženja ili boravkom djeteta kod osobe koja ima pravo ostvarivati osobne odnose s djetetom.

(2) **Osobni odnosi s djetetom mogu se ostvarivati neizravno korištenjem različitih komunikacijskih sredstava, slanjem pisama, darova i slično.**

(3) Osobni odnosi s djetetom mogu se ostvarivati davanjem informacija u vezi s osobnim pravima djeteta, osobi koja na to ima pravo i djetetu.

(4) Informacija iz stavka 3. ovoga članka može se zahtijevati od svake osobe koja skrbi o djetetu, ako za to postoji pravni interes i ako to ne bi bilo na štetu djetetove dobrobiti.

(5) U slučaju spora u vezi s ostvarivanjem prava iz stavka 4. ovoga članka sud će u izvanparničnom postupku na prijedlog djeteta ili roditelja ili osobe koja ima pravo na informaciju donijeti rješenje radi zaštite dobrobiti djeteta.«

34.1. Prigovori predlagatelja

Predlagateljice Bojić i dr.

202. Predlagateljice osporavaju odredbu članka 121. stavka 2. ObiZ-a/15:

»Navedeni primjeri posve su neprimjereni i odudaraju od nomotekničkih pravila. Propisi trebaju biti jasni i ne ulaziti u ovakvu vrstu detaljizacije oko notornih pojava u međusobnim odnosima roditelja i djece, koja je nepotrebna i ukazuje na zakonodavčevo neshvaćanje smisla propisa općenito.«

34.2. Utvrđenje Ustavnog suda

203. Ustavni sud utvrđuje da predlagateljice svojim navodima ni na koji način nisu dovele u pitanje ustavnost osporene odredbe te ne nalazi potrebe na njih se očitovati.

35. Članak 123. ObiZ-a/15

204. Članak 123. ObiZ-a/15 glasi:

»Ograničenje ili zabrana ostvarivanja osobnih odnosa s djetetom

Članak 123.

(1) Sud može u odluci iz članka 413. stavka 1. ovoga Zakona ili u izvanparničnom postupku pokrenutom na prijedlog djeteta, roditelja, ili centra za socijalnu skrb iznimno ograničiti ili zabraniti pravo na ostvarivanje osobnih odnosa s djetetom ako bi to bilo nužno radi zaštite dobrobiti djeteta.

(2) Kad donosi odluku iz stavka 1. ovoga članka, sud je dužan:

1. ispitati postoji li mogućnost poduzimanja blažih mjera zaštite dobrobiti djeteta

2. voditi računa da ograničenje ili zabrana budu razmjerni potrebi da se zaštiti dobrobit djeteta i

3. obrazložiti nužnost ograničenja ili zabrane.

(3) Odlukom iz stavka 1. ovoga članka ostvarivanje osobnih odnosa s djetetom može se ograničiti ili zabraniti na određeno ili na neodređeno vrijeme.«

35.1. Prigovori predlagatelja

Predlagatelji Rajić i Kasalo

205. Predlagatelji ističu:

»Određbi čl. 123. kojom se ograničuju ili zabranjuju osobni odnosi s djetetom, nije mjesto među materijalno-pravnim odredbama. Nju je valjalo smjestiti u procesne odredbe. Uzme li se u obzir da čl. 484. koji se nalazi među procesnim odredbama propisuje što sve sud mora uzeti u obzir pri donošenju sličnog rješenja, onda postaje jasno da je zakonodavac vrlo neusklađen što se tiče diobe i smještaja odredaba u okviru materijalno-pravnih odnosno procesno-pravnih odredaba. Nema pravila – jednom vrijedi jedno, drugi puta drugo, što sve govori u prilog pomutnje u zakonu, nekonzistentnosti, nelogičnosti, nedosljednosti, a što sve narušava pravnu sigurnost i vladavinu prava, jer pravna norma nije jasna.«

35.2. Utvrđenje Ustavnog suda

206. Iako se može prihvatiti prigovor predlagatelja da je osporeno članku 123. ObiZ-a/15 mjesto u procesnim, a ne materijalnim odredbama tog zakona, sama njegova pozicija u strukturi ObiZ-a/15 ne čini ga nesuglasnim s Ustavom.

36. Članak 124. stavci 3., 4., 5., 6., 7. i 8. ObiZ-a/15

207. Članak 124. ObiZ-a/15 glasi:

»Ostvarivanje osobnih odnosa s djetetom pod nadzorom

Članak 124.

(1) Sud može u odluci iz članka 413. stavka 1. ovoga Zakona ili u izvanparničnom postupku pokrenutom na prijedlog djeteta, roditelja, ili centra za socijalnu skrb odrediti da se osobni odnosi djeteta s roditeljem ostvaruju pod nadzorom stručne osobe koju imenuje centar za socijalnu skrb.

(2) U odluci kojom određuje mjeru iz stavka 1. ovoga članka sud određuje vrijeme te mjesto ostvarivanja osobnih odnosa djeteta s roditeljem koje mora biti prikladno za dijete, a može se odrediti i nazočnost drugog roditelja ili djetetu bliske osobe.

(3) **Mjera iz stavka 1. ovoga članka može se odrediti samo privremeno, u trajanju do šest mjeseci računajući od dana kada centar za socijalnu skrb imenuje osobu koja će obavljati nadzor nad ostvarivanjem osobnih odnosa.**

(4) **U iznimno opravdanim okolnostima mjera nadzora nad ostvarivanjem osobnih odnosa djeteta s roditeljem iz stavka 3. ovoga članka može se produžiti za idućih šest mjeseci.**

(5) **Na temelju pravomoćne odluke suda o ostvarivanju osobnih odnosa djeteta pod nadzorom centar za socijalnu skrb rješenjem će imenovati stručnu osobu (voditelja nadzora) pod čijim će se nadzorom ostvarivati osobni odnosi djeteta s roditeljem.**

(6) Centar za socijalnu skrb će rješanjem razriješiti voditelja nadzora ako neuredno ispunjava svoje obveze te imenovati novog voditelja nadzora.

(7) Protiv rješenja iz stavaka 5. i 6. ovoga članka može se izjaviti žalba ministarstvu nadležnom za socijalnu skrb. Žalba ne odgađa izvršenje rješenja.

(8) Stručna osoba koja obavlja nadzor iz stavka 1. ovoga članka ima pravo na naknadu za obavljanje nadzora kao i na naknadu opravdanih troškova prijevoza koji nastanu u provođenju nadzora.»

36.1. Prigovori predlagatelja

Predlagateljica »Autonomna ženska kuća Zagreb«

208. Predlagateljica osporava suglasnost s Ustavom stavaka 2., 3., 4., 5., 6., 7. i 8. članka 124. ObiZ-a/15, ističući da osporene odredbe nisu suglasne s člancima 23., 29., 35. i 62. Ustava te navodi:

»Osobni susreti pod nadzorom česta su potreba u slučajevima partnerskog i drugog obiteljskog nasilja. Zbog dugogodišnjeg uvida u problematiku koja se pojavljuje prilikom odvijanja susreta pod nadzorom, Podnositelj prijedloga je prethodno putem amandmana predložio zakonodavcu izmjene koje nisu usvojene. Naime, podnositelj prijedloga predložio je da se u slučajevima partnerskog nasilja nazočnost drugog roditelja može odrediti samo uz njegovu suglasnost. Primjeri iz prakse pokazuju da se kontakti između partnera do kojih zna dolaziti kod susreta djece sa drugim roditeljem pod nadzorom, često koriste za neprimjeren kontakt počinitelja nasilja prema žrtvi. Kako bi se žrtvi dalo vrijeme potrebno za oporavak, bitno je omogućiti joj da se izjasni o tome predstavlja li joj obveza odvođenja djeteta na susret i boravak u prostoriji za vrijeme susreta, neprimjeren emotivni teret koji je moguće izbjeći uvođenjem djetetu bliske osobe kojeg će odrediti roditelj izložen nasilju.

Nadalje, Zakonom nije propisano kako se treba vršiti nadzor u slučajevima kada je bilo partnerskog nasilja ili nasilja u odnosu na dijete, a stranke se nalaze u skloništu. Praksa Podnositelja prijedloga tijekom dugog niza godina pokazala je da je nužno u situaciji susreta i druženja pod nadzorom, na mjesto susreta petnaest minuta ranije pozvati počinitelja nasilja, te ga zadržati petnaest minuta nakon završenog susreta kako počinitelj ne bi pratio žrtvu nasilja na putu do zaštićenog skloništa i/ili ju napao na ulici kada nadzor više nije prisutan. Neprihvatanje spomenutog prijedloga radna skupina za izradu Zakona argumentirala je da bi takvo što trebalo urediti pravilnikom. Istovremeno je Zakonom propisana dinamika susreta čemu također ne bi trebalo biti mjesta u Zakonu već u Pravilniku. Dakle stav zakonodavca je nekonzistentan jer je Zakon generalno gledano pretjerano opsežan što dovodi do otežanog razumijevanja odredbi i pravne nesigurnosti. Pojedine odredbe pretjerano normativno interveniraju u obiteljski život, a uz to su i prekobrojne, pa građani posljedično nisu u mogućnosti učinkovito štiti svoja temeljna ljudska prava. U kontekstu razmatrane odredbe članak nije suglasan sa čl. pravo na pošteno suđenje (čl. 6. Konvencije) i pravo na poštovanje obiteljskog života (čl. 8. Konvencije). Osim toga, žene koje su proživjele obiteljsko nasilje biti će podvrgnute nečovječnom postupanju (čl. 3. Konvencije) jer će biti dovedene u situaciju da su primorane na nezaštićeno izlaganje počinitelju.

I naposljetku, iskustvo AŽKZ je pokazalo da je u slučajevima obiteljskog nasilja veću pažnju potrebno posvetiti zaštiti dobrobiti djece ne izlažući ih osobnim odnosima kada su emotivno preopterećeni i u otporu, a počinitelj nasilja nije poradio na poboljšanju svojih roditeljskih mogućnosti. U tom smislu, osobito s obzirom na činjenicu da je trajanje nadzora vremenski nepotrebno ograničeno, amandmanima je bilo predloženo da sud prvenstveno počinitelja nasilja uputi na potrebu rada na sebi (nalaganjem psihoterapije u vremenu kojeg će određivati sud i/ili pak nalaganjem uključivanja u školu za roditelje kakve postoje u obiteljskim centrima). U praksi, nesvršishodno je normativno vremenski ograničavati nadzor, a s druge strane ne uvjetovati rad počinitelja nasilja na sebi, sve radi ispravnijeg roditeljskog odnosa prema djetetu, koji će se onda posebno provjeriti i putem nadzora stručne osobe. S obzirom da su ovdje osporene odredbe ostale ne promijenjene, praktična provedba istih značila bi nedovoljno kršenje gore naznačenih Ustavom i Konvencijom zajamčenih prava.

Također, amandmanima je bilo predlagano brisanje onih odredbi koje bi po svom sadržaju trebale biti sastavnim dijelom Zakona o socijalnoj skrbi ili nekog podzakonskog akta (stavci 5., 6., 7., 8. ovog članka Zakona). S obzirom da su osporene odredbe ostale dio Zakona, iste nepotrebno otežavaju učinkovitost i svrsishodnost Zakona što ponovno dovodi do nemogućnosti građana da učinkovito štite svoje i interese svoje djece.«

36.2. Utvrđenje Ustavnog suda

209. Predlagateljica u svojim prigovorima skreće pozornost na poteškoće i opasnosti s kojima se u svakodnevnom životu suočavaju žrtve obiteljskog nasilja, od kojih su neke zaštitu morale potražiti i u skloništima. Ističu da je u tom smislu osporeni članak ObiZ-a/15 podnormiran te da razradu pitanja na koja upućuje nije dostatno regulirati pravilnikom ili drugim podzakonskim aktom. Proizlazi, dakle, da ne osporava nesuglasnost s Ustavom sadržaj osporenog članka ObiZ-a/15, već smatra da su i neka druga pitanja ili neke druge situacije trebale biti obuhvaćene tom odredbom.

209.1. Polazeći od iznesenih prigovora, Ustavni sud ocjenjuje da ne postoje razlozi za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom članka 124. stavaka 3., 4., 5., 6., 7. i 8. ObiZ-a/15.

37. Članak 125. stavak 3. ObiZ-a/15

210. Članak 125. ObiZ-a/15 glasi:

»Dužnosti stručne osobe koja obavlja nadzor

Članak 125.

(1) Ako je nadzor nad ostvarivanjem osobnih odnosa djeteta s roditeljem određen jer se osobni odnosi s djetetom nisu ostvarivali dulje vrijeme, stručna osoba iz članka 124. stavka 1. ovoga Zakona dužna je prethodno pripremiti dijete za ostvarivanje osobnih odnosa pod nadzorom te djetetu i roditelju savjetovanjem pomagati kako bi se ostvarivanje osobnih odnosa uspostavilo.

(2) Stručna osoba iz članka 124. stavka 1. ovoga Zakona dužna je pratiti napredak i razvoj osobnog odnosa djeteta s roditeljem te jednom mjesečno dostavljati centru za socijalnu skrb izvješća o ostvarivanju osobnih odnosa djeteta s roditeljem.

(3) Centar za socijalnu skrb je dužan izvješća iz stavka 2. ovoga članka zajedno sa stručnom procjenom dostaviti sudu u roku od petnaest dana prije isteka roka na koji je nadzor određen te predložiti sudu donošenje rješenja o prestanku nadzora, izmjenu odluke o ostvarivanju osobnih odnosa djeteta s roditeljem, odnosno zabranu ostvarivanja osobnih odnosa djeteta s roditeljem.

(4) Ako stručna osoba koja obavlja nadzor ustanovi da ostvarivanje osobnih odnosa pod nadzorom predstavlja za dijete intenzivan psihološki stres ili da su ugroženi djetetov tjelesni ili mentalni razvoj, dužna je bez odgode o tome izvijestiti centar za socijalnu skrb. Centar za socijalnu skrb dužan je bez odgode predložiti sudu u izvanparničnom postupku izmjenu odluke o ostvarivanju osobnih odnosa s djetetom pod nadzorom, odnosno zabranu ostvarivanja osobnih odnosa s djetetom i prije isteka roka na koji je nadzor određen.

(5) Ministar nadležan za poslove socijalne skrbi pravilnikom će propisati način provođenja nadzora nad ostvarivanjem osobnih odnosa, stručnu osposobljenost osobe koja obavlja nadzor, dužnosti stručne osobe u obavljanju nadzora, postupanje centra za socijalnu skrb pri provođenju mjere, prostorne uvjete održavanja osobnih odnosa pod nadzorom, naknadu troškova u vezi s nadzorom ostvarivanja osobnih odnosa s djetetom te visinu iznosa i način isplate naknade za provođenje nadzora.«

37.1. Prigovori predlagatelja

Predlagateljica »U ime obitelji«

211. Predlagateljica osporava odredbu članka 125. stavka 3. ObiZ-a/15 te navodi:

»Odredba čl. 125. st. 3. propisuje da je centar za socijalnu skrb dužan izvješća iz stavka 2. zajedno sa stručnom procjenom dostaviti

sudu u roku od petnaest dana prije isteka roka na koji je nadzor određen te predložiti sudu donošenje rješenja o prestanku nadzora, izmjenu odluke o ostvarivanju osobnih odnosa djeteta s roditeljem, odnosno, zabranu ostvarivanja osobnih odnosa s djeteta s roditeljem.

U slučaju citirane odredbe čl. 125. st. 3, kao i u slučaju cjelokupnog čl. 125. radi se o odredbama koje uređuju vrlo osjetljivu materiju kao što je ostvarivanjem osobnih odnosa s djetetom, razvoj ostvarivanja osobnih odnosa s djetetom i nadzor nad ostvarivanjem osobnih odnosa nad djetetom, pa je po mišljenju predlagatelja od velike važnosti sve sastavne elemente te materije vrlo precizno utvrditi. U spornoj odredbi stavka 3 članka 125. definira se uloga centra za socijalnu skrb koji, prema istoj odredbi, sudu uz izvješće koje mu je prethodno dostavila stručna osoba, i stručnu procjenu o kojoj nigdje u ovom članku, pa naravno ni u ostatku Obiteljskog zakona, nije određeno tko ju provodi, a kamoli što bi ista trebala sadržavati.

Dakle, ponovno je riječ o stvaranju pravne nesigurnosti i u ovako osjetljivim pitanjima, pa je i u slučaju odredbe čl. 125. st. 3. riječ o odredbi koja je u suprotnosti s načelom vladavine prava iz čl. 3. Ustava RH, pa samim time i u suprotnosti s čl. 5. Ustava RH prema kojoj U Republici Hrvatskoj zakoni moraju biti u suglasnosti s Ustavom, a ostali propisi i s Ustavom i sa zakonom.«

37.2. Utvrđenje Ustavnog suda

212. Prigovori predlagateljica su paušalno naravi te Ustavni sud ne smatra potrebnim na njih se očitovati. U odnosu na istaknutu »manjkavost« članka 125. stavka 3. ObiZ-a/15, Ustavni sud primjećuje da je postupanje centra za socijalnu skrb na temelju navedene zakonske odredbe detaljnije propisano Pravilnikom o provođenju nadzora nad ostvarivanjem osobnih odnosa djeteta i roditelja (»Narodne novine« broj 106/14.).

212.1. Polazeći od iznesenih prigovora, Ustavni sud ocjenjuje da ne postoje razlozi za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom članka 125. stavka 3. ObiZ-a/15.

38. Članak 126. ObiZ-a/15

213. Članak 126. ObiZ-a/15 glasi:

»Pravo na naknadu štete

Članak 126.

Osoba koja je obvezna roditelju ili drugoj osobi omogućiti ostvarivanje osobnih odnosa s djetetom dužna je roditelju ili drugoj osobi koja ima pravo na ostvarivanje osobnih odnosa s djetetom nadoknaditi štetu uzrokovanu nepoštivanjem sudske odluke, odobrenoga plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi ili odobrenoga sporazuma o ostvarivanju osobnih odnosa iz neopravdanih razloga prema propisima obveznoga prava.«

38.1. Prigovori predlagatelja

a. Predlagateljica Monterisi

214. Predlagateljica ističe:

»Odredba je nejasna i neprecizna. Zakon o obveznim odnosima normirao je naknadu štete zbog povrede prava osobnosti, uključujući i pravo na privatni i obiteljski život.

Osporavana odredba se nalazi odmah iza odredaba čl. 124 i 125 koji govore o ostvarivanju osobnih odnosa (samo) sa roditeljem (a ne i drugim srodnicima) te da će se nadzorom stručne osobe (voditelja nadzora) ostvarivati osobni odnosi djeteta s roditeljem. U čl. 124 st. 6 je propisana mogućnost razrješenja voditelja nadzora ako neuredno ispunjava svoje obveze.

Zato bi se moglo zaključiti da se pod 'osobom' iz čl. 126 st. 1 misli na voditelja nadzora koji zbog neurednog ispunjenja svoje obveze nije omogućio roditelju, ili drugoj osobi koje na to imaju pravo, ostvarivanje osobnih odnosa sa djetetom.

Ako pak zakonodavac nije mislio na stručne osobe iz čl. 124. St. 5, onda je ova odredba suvišna jer je Zakon o obveznim odnosima jasno i precizno normirao naknadu štete zbog povrede prava osobnosti.

Osporenom odredbom nisu dani nikakvi kriteriji potrebni za odluku o visini štete, pa ni o mogućoj suodgovornosti voditelja nadzora i/ili suodgovornosti tužitelja. Ovako ozbiljnu materiju zakonodavac nije smio prepustiti budućoj sudskoj praksi, koja će se možebitno ustaliti tek za niz godina. Za to vrijeme nastupa potpuna pravna nesigurnosti, kako za građane tako i sve one koji će primjenjivati ovaj zakon.

Otvoreno pitanje je da li je ova norma predstavlja *lex specialis* u odnosu na norme iz Zakona o obveznim odnosima, a ako jest onda je to izrijeком trebalo biti navedeno uz uvjet da bude precizna i primjenjiva, što je ovdje izostalo.

Stoga ova odredba nije u suglasnosti s načelom vladavine prava iz čl. 3. Ustava RH, ni u suglasnosti s čl. 5. Ustava RH prema kojoj U Republici Hrvatskoj zakoni moraju biti u suglasnosti s Ustavom, a ostali propisi i s Ustavom i sa zakonom.«

b. Predlagateljice Bojić i dr.

214.1. Predlagateljice osporavaju citiranu odredbu kao suvišnu te navode:

»Ovu odredbu smatramo potpuno suvišnom u Obiteljskom zakonu, budući da Zakon o obveznim odnosima široko štiti zaštitu prava osobnosti (uključujući i pravo na privatni i obiteljski život). Ukoliko je zakonodavac ovu odredbu želio implementirati u praksi, tada je trebao preciznije urediti ovu odredbu, kako bi se ista mogla primijeniti kao *lex specialis* u odnosu na Zakon o obveznim odnosima. Obzirom da to nije učinjeno, smatramo kako se radi o površnoj, nedorečenoj i dvojbenoj normi koja ostavlja otvorenom kriterije i situacije u kojima bi se pravo na naknadu štete moglo realizirati, što je u sukobu s načelom vladavine prava iz čl. 3. Ustava.«

c. Predlagatelj Domjanović

214.2. Predlagatelj ističe:

»Zakonodavac je propisujući pravo na naknadu štete u odredbi čl. 126. stvorio jedno potpuno neprimjereno rješenje, normu posve neuklopljenu u postojeći sustav, neživotan i nedorađen implantat.

Navedena odredba na neprimjeren način ugrađuje u obiteljsko-pravni propis norme koje su sadržajno dio obvezno-pravnih propisa. Može se pretpostaviti da je namjera zakonodavca bila preslikati talijanska rješenja, u čemu se nije uspjelo. Naime, prema talijanskom pravu, ako zbog štetnog ponašanje dođe do promjene navika djeteta ili pak uspostavljenih odnosa što sve ugrožava dobrobit djeteta, tada će roditelj-štetnik biti dužan tu štetu nadoknaditi. Međutim, i u tom slučaju, naknada štete će se potraživati prema paragrafu 2043 Građanskog zakonika, što je dio Četvrte knjige – O obvezama (Delle obbligazioni). Drugim riječima, jednako kao što se nepotrebno nastoji nasilno implantirati norme Zakona o nasilju i drugim stvarnim pravima, Zakona o parničnom postupku, tako se ovdje pokušava, posve neprimjereno izvršiti nasilan i nepotreban implantat rješenja koja su smislom i dosegom posve drugačija u inozemnim sustavima, kao što je gore kao primjer navedeno za talijansko pravo, uz opću napomenu da je propis kojim su pitanja naknade štete uređena Zakon o obveznim odnosima i ne vidi se razloga zašto ponovo urušavati pravni sustav i dovoditi u pitanje pravnu sigurnost građana. Navedeno postupanje izravno je protivno načelu vladavine prava.«

d. Predlagateljica »U ime obitelji«

214.3. Predlagateljica ističe:

»Po mišljenju predlagatelja radi se o potpuno neprimjerenom, neživotnom i potpuno nedorađenom rješenju. Naime, ovakva norma kako je to predviđeno u čl. 126., posve je neuklopljena u postojeći pravni sustav. Predlagatelj ovdje posebno misli na to da je ovakva norma potpuno nedorađena u smislu određivanja visine štete koju bi osoba koja je obvezna omogućiti ostvarivanje osobnih odnosa s djetetom bila dužna nadoknaditi, kao i u smislu određivanja odgovornosti za štetu, opsega odgovornosti i si. Upućivanje na propise obveznog prava pri uređenju ove materije, poprilično je paušalno i u ovom trenutku ne predstavlja adekvatno rješenje. Prepuštanje uređenja ove materije isključivo sudskoj praksi koja će se tko zna kada ustanoviti, po mišljenju predlagatelja potpuno je neozbiljno.

Prema tome, ovako sročena odredba članka 126. zbog potpune pravne nesigurnosti koju stvara, nije u suglasnosti ni s načelom vladavine prava iz čl. 3. Ustava RH, ni u suglasnosti s čl. 5. Ustava RH prema kojoj u Republici Hrvatskoj zakoni moraju biti u suglasnosti s Ustavom, a ostali propisi i s Ustavom i sa zakonom.«

e. Predlagateljica »Autonomna ženska kuća Zagreb

214.4. Predlagateljica iz istih razloga, kao i ostali navedeni predlagatelji, osporava navedenu odredbu te ističe:

»Pitanja naknade štete zbog povrede prava osobnosti već su regulirana Zakonom o obveznim odnosima (ZOO) i svojim odredbama generalno obuhvaćaju i povrede i naknade štete do kojih može doći u obiteljskopравnim odnosima. 'Osobnost' čini čovjekov život, zdravlje, izgled, razina kulture, glas, čast i ugled, emocije, talenti koje posjeduje, inteligencija koja mu je urođena, itd, dakle ukupnost psiho-socijalnog stanja.

Promjene ZOO iz 2005.g. uvelike su proširile opseg mogućeg potraživanja naknade štete. Stvar je prakse koja će se ili se neće razvijati tim smjerom u dijelu koji bi se ticao obiteljskopравnih odnosa. Do sada, prema saznanjima Podnositelja prijedloga, nema sudske prakse da bi se tražila naknada štete vezano uz povrede prava osobnosti nastale zbog obiteljskopравne problematike.

Nema stoga niti ikakvog razumnog razloga da se naknada štete propisuje obiteljskim zakonom.

Obiteljskim zakonom uređuju se specifični osjetljivi obiteljski odnosi koji su prožeti emocijama, složenim odnosima, te su uvjetovani nizom okolnosti. Tenzije u razvodima brakova, u kojima nije bilo nasilja, često znaju biti visoke, a postupci ishitreni. Zadaća stručnjaka u takvim sporovima je smiriti tenzije, a ne ih raspirivati nepotrebnim upućivanjem u generiranje novih postupaka koji će posljedično uzrokovati visoke sudske troškove, ali i dalje poremetiti odnose stranaka koje je, radi dobroti djece, potrebno učiniti što je moguće stabilnijim.

Nije u duhu Obiteljskog zakona niti ustavnih jamstava propisivati novčane kazne, nego kroz savjetodavni rad sa roditeljima, psihosocijalni tretman, a ako je potrebno i restriktivnim mjerama primjenom Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji ili pak Kaznenog zakona djelovati u odnosu na roditelja koji emotivno zlostavlja dijete ili čini kazneno djelo povrede djetetovih prava.

Članak nije u suglasnosti sa čl. 29. i čl. 35. Ustava Republike Hrvatske.»

38.2. Utvrđenje Ustavnog suda

215. Sažeto, nitko od predlagatelja ne dovodi u pitanje institut prava na naknadu štete predviđen osporenim člankom ObiZ-a/15. Pojedini predlagatelji ga osporavaju zato što smatraju da je suvišan jer je pravo na naknadu štete zbog povrede prava osobnosti već propisano Zakonom o obveznim odnosima (»Narodne novine« broj 35/05., 41/08., 125/11. – članak 9. Zakona o rokovima ispunjenja novčanih obveza, 78/15. i 29/18.), a drugi pak zato što smatraju da sva pitanja u pogledu ostvarivanja prava na naknadu štete, primjerice kriterija po kojima bi se određivala, nisu osporenim člankom ObiZ-a/15 detaljnije regulirana. Proizlazi da prigovori predlagatelja nemaju ustavnosudsku težinu. Tim više što protivno navodima predlagatelja ništa u toj odredbi nije neprecizno ili zbunjujuće. Članak 126. ObiZ-a/15 u pogledu pretpostavki za ostvarivanje prava na naknadu štete adresata te norme jasno upućuje na primjenu propisa obveznog prava.

215.1. Stoga, Ustavni sud nije prihvatio prijedloge za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom članka 126. ObiZ-a/15.

39. Članak 129. ObiZ-a/15

216. Članak 129. ObiZ-a/15 glasi:

»Izdvajanje djeteta iz obitelji
Članak 129.

(1) Izdvajanje djeteta iz obitelji određuje se samo ako niti jednom blažom mjerom nije moguće zaštititi prava i dobrobit djeteta.

(2) Pod izdvajanjem djeteta iz obitelji podrazumijeva se svaka mjera na temelju koje se dijete izdvaja iz obitelji i smješta kod druge osobe koja zadovoljava pretpostavke za skrbnika, u udomiteljsku obitelj, u ustanovu socijalne skrbi ili kod druge fizičke ili pravne osobe koja obavlja djelatnost socijalne skrbi.

(3) Svrha izdvajanja djeteta iz obitelji mora biti zaštita djetetova života, zdravlja i razvoja, osiguravanje primjerene skrbi o djetetu izvan obitelji i stvaranje uvjeta za djetetov povratak u obitelj, odnosno prema drugog trajnog oblika skrbi o djetetu.

(4) Izdvajanje djeteta iz obitelji ne smije trajati dulje negoli je to nužno da bi se zaštitila prava i dobrobit djeteta.

(5) Mjera izdvajanja djeteta iz obitelji mora biti redovito preispitivana, a roditelji imaju pravo na pomoć i potporu da bi se uklonili uzroci izdvajanja i dijete vratilo u obitelj u skladu s njegovom dobrobiti.«

39.1. Prigovori predlagatelja

Predlagatelji Rajić i Kasalo

217. Predlagatelji ističu:

»Odredbom čl. 129. opisuje se posebna situacija izdvajanja djeteta iz obitelji. Međutim, nomotehnički je vrlo nekorektno takvu odredbu svrstati, unutar poglavlja 'III. Mjere za zaštitu prava i dobrobit djeteta', pod potpoglavlje 1. 'Opće odredbe', jer se radi o institutu koji je samo jedna od mjera, a kakve se nalaze u daljnjim člancima (134 – 148).

Time je, po našem mišljenju prekršeno načelo vladavine prava, jer će adresatu i primjenjivaču pravne norme biti nejasno gdje će pronaći i s kojom logikom tražiti ovu mjeru izvan poglavlja koja opisuju mjere u nadležnosti centra za socijalnu skrb odnosno suda.«

39.2. Utvrđenje Ustavnog suda

218. U odnosu na ove prigovore Ustavni sud upućuje na svoje stajalište u točki 206. obrazloženja ove odluke i rješenja.

40. Članak 134. ObiZ-a/15

219. Članak 134. ObiZ-a/15 glasi:

»2. MJERE ZA ZAŠTITU OSOBNIH PRAVA I DOBROBITI DJETETA U NADLEŽNOSTI CENTRA ZA SOCIJALNU SKRB

Vrste mjera u nadležnosti centra za socijalnu skrb

Članak 134.

Centar za socijalnu skrb može radi zaštite osobnih prava i dobrobiti djeteta odrediti:

1. žurnu mjeru izdvajanja i smještaja djeteta izvan obitelji
2. upozorenje na pogreške i propuste u ostvarivanju skrbi o djetetu
3. mjeru stručne pomoći i potpore u ostvarivanju skrbi o djetetu i
4. mjeru intenzivne stručne pomoći i nadzora nad ostvarivanjem skrbi o djetetu.«

40.1. Prigovori predlagatelja

Predlagateljica »U ime obitelji«

220. Predlagateljica navodi:

»(...) Po mišljenju predlagatelja radi se o odredbi koja je trenutno posve neprovediva u praksi zbog financijskih ograničenja jer ažurna mjera izdvajanja i smještaja djeteta, te stručna pomoć i intenzivna stručna pomoć i nadzor koje mjere sve predviđa citirana odredba, podrazumijevaju izvjesna i ne mala novčana sredstva, pa se ovakvim neprovedivim odredbama samo ponovno nepotrebno stvara pravna nesigurnost. Zakonodavac je dužan kreirati norme koje su primjenjive sada i odmah i čiji je cilj ostvarivanje i zaštita prava građana u uvjetima koji trenutno postoje, a ne za neku budućnost i za neke imaginarne financijske uvjete. Ovako se ova odredba čl. 134. čini samo kao pravna fikcija sada i ovdje neprimjenjiva što, kako je već rečeno, samo nepotrebno stvara pravnu neizvjesnost i nesigurnost.

Upravo iz ovih razloga, i odredba čl. 134. u nesuglasju je s načelom vladavine prava iz čl. 3. Ustava RH.«

40.2. Utvrđenje Ustavnog suda

221. Predlagateljica iznosi sumnju u provedivost osporene zakonske odredbe zbog nedostatka tehničkih i financijskih sredstava za njezinu provedbu, ali pri tome ne iznosi argumente zbog kojih bi ona bila nesuglasna s Ustavom.

221.1. Stoga, Ustavni sud te prigovore nije razmatrao.

41. Članak 137. stavak 4. ObiZ-a/15

222. Članak 137. ObiZ-a/15 glasi:

»Odlučivanje o mjeri

Članak 137.

(1) Rješenje o žurnom izdvajanju djeteta centar za socijalnu skrb donosi u upravnom postupku, a prigodom izvršenja rješenja može za tražiti pomoć policije.

(2) Kad centar za socijalnu skrb o žurnom izdvajanju djeteta odlučući usmenim rješenjem, tada je dužan roditelju ili drugoj osobi koja se skrbi o djetetu u roku od sedamdeset i dva sata od trenutka donošenja usmenog rješenja otpraviti rješenje u pisanom obliku.

(3) O žalbi protiv rješenja o žurnom izdvajanju djeteta iz stavaka 1. i 2. ovoga članka odlučuje ministarstvo nadležno za poslove socijalne skrbi. Žalba ne odgađa izvršenje rješenja.

(4) Centar za socijalnu skrb je dužan u roku od sedamdeset i dva sata od oduzimanja djeteta dostaviti sudu neposredno ili elektroničkim putem prijedlog da u izvanparničnom postupku donese rješenje o privremenom povjeravanju skrbi o djetetu drugoj osobi, udomiteljskoj obitelji, ustanovi socijalne skrbi, odnosno drugoj fizičkoj ili pravnoj osobi koja obavlja djelatnost socijalne skrbi, sukladno članku 150. stavku 1. točki 1. ovoga Zakona ili koju drugu mjeru, ako je to potrebno.«

41.1. Prigovori predlagatelja

Predlagateljice Bojić i dr.

223. Predlagateljice u prijedlogu navode članak 138. stavak 4. ObiZ-a/15. Međutim, iz sadržaja prigovora razvidno je da osporavaju ustavnost članka 137. stavka 4. ObiZ-a/15, te ističu:

»Nedopustivo je s aspekta članka 29. Ustava, odnosno članka 6. Europske Konvencije da odluke u ovakvim situacijama (koje mogu podrazumijevati čak i ograničenje slobode djeteta ukoliko se smješta u ustanovu) donosi centar za socijalnu skrb, a ne neovisan sud ustanovljen zakonom. Centar za socijalnu skrb se nipošto ne može smatrati sudom u smislu članka 6. Konvencije, dakle već sama zamisao da bi centar kao upravno tijelo mogao donijeti odluku protivna je jamstvu prema kojem u predmetima građanske naravi mogu isključivo odlučivati sudovi.

Smatramo kako nisu sazrijeli uvjeti za implementaciju ovakve odredbe imajući u vidu notornu sporost hrvatskih sudova, a pozitivna je obveza države da ustroji učinkovito sudstvo koje će moći donositi odluke u ovakvim situacijama.«

41.2. Utvrđenje Ustavnog suda

224. U članku 137. ObiZ-a/15 riječ je o odlučivanju o žurnom izdvajanju djeteta zbog toga što »postoji opasnost po život, zdravlje i dobrobit djeteta koji se mogu zaštititi samo izdvajanjem djeteta iz neposrednoga okruženja« (članak 135. stavak 1.) pa je donošenje tog rješenja povjerenom centru za socijalnu skrb. Po prirodi stvari redovito će baš centar za socijalnu skrb biti u neposrednom kontaktu s obitelji i na taj način i doći do saznanja o potrebi poduzimanja takve mjere. Potreba hitnog djelovanja nalaže da upravo tijelo koje je »najbliže« djetetu poduzme potrebne radnje da to dijete zaštiti. Nadalje, trajanje mjere je ograničeno i centar je obavezan u kratkom roku, tj. u roku od 72 sata, obratiti se sudu i predložiti donošenje odgovarajuće mjere za zaštitu djeteta. Dakle, rješenje centra je privremeno (traje najviše 72 sata), s time što je u tom roku centar dužan od suda za-

tražiti donošenje rješenja o privremenom povjeravanju skrbi djeteta drugoj osobi. Prema tome, u provedbi osporene odredbe osigurana je sudska zaštita, s obzirom na to da je rješenje centra podložno sudskom preispitivanju u izvanparničnom postupku. Stoga su neosnovani prigovori predlagateljica o nesuglasnosti osporene odredbe s člankom 29. stavkom 1. Ustava, odnosno člankom 6. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

I u drugim državama strankama Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda takve hitne mjere privremene naravi poduzimaju nadležna (upravna) tijela u kategoriji centara za socijalnu skrb, i to u praksi ESLJP-a nije sporno. U hitnim situacijama čekanje na odluku suda može rezultirati teškim posljedicama za dijete. Naravno, to nikako ne znači da uopće nije moguće ili poželjno normirati žurnu mjeru izdvajanja djeteta iz obitelji tako da ona bude u nadležnosti suda, ali postojanje te opcije ne znači automatski da je postojeće uređenje neustavno.

224.1. Polazeći od iznesenih prigovora, Ustavni sud ocjenjuje da ne postoje razlozi za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom članka 137. stavka 4. ObiZ-a/15.

42. Članak 138. stavak 4. ObiZ-a/15

225. Članak 138. ObiZ-a/15 glasi:

»Trajanje mjere i daljnje postupanje suda

Članak 138.

(1) Mjera žurnog izdvajanja i smještaja djeteta izvan obitelji može trajati najdulje petnaest dana od dana oduzimanja djeteta.

(2) O prijedlogu centra za socijalnu skrb iz članka 137. stavka 4. ovoga Zakona sud mora odlučiti u roku od deset dana od dana pokretanja postupka.

(3) Mjera žurnog izdvajanja i smještaja djeteta izvan obitelji prestaje važiti ako centar za socijalnu skrb u roku od sedamdeset i dva sata od trenutka oduzimanja djeteta ne podnese sudu prijedlog iz članka 137. stavka 4. ovoga Zakona ili ako sud u roku iz stavka 2. ovoga članka ne odluči o prijedlogu centra za socijalnu skrb.

(4) O prijedlogu centra za socijalnu skrb iz članka 137. stavka 4. ovoga Zakona sud će odlučiti u roku iz stavka 2. ovoga članka neovisno o tome je li strankama dostava poziva za ročište bila uredna.

(5) Iznimno od stavka 3. ovoga članka, ako sud ne donese odluku u propisanom roku, a i dalje postoji opasnost za život, zdravlje ili dobrobit djeteta, centar za socijalnu skrb će produljiti trajanje žurne mjere izdvajanja djeteta od roditelja ili druge osobe kod koje se dijete nalazi, a najdulje za dodatnih osam dana od dana isteka trajanja mjere.

(6) U slučaju iz stavka 5. ovoga članka centar za socijalnu skrb dužan je najkasnije u roku od sedamdeset i dva sata obavijestiti predsjednika suda o propuštanju suca da donese odluku u propisanom roku.«

42.1. Prigovori predlagatelja

Predlagatelji Rajić i Kasalo

226. Predlagatelji osporavaju odredbu članka 138. stavka 4. ObiZ-a/15:

»Stavak 4. članka 138. nalaže sudu da donese odluku žurnog izdvajanja djeteta (prema čl. 135), neovisno o tome je li dostava poziva na ročište strankama (čitaj: roditeljima) bila uredna. Time je prekršeno jedno od osnovnih procesnih pravila, zaštićenih i Zakonom o parničnom postupku.

Radi se o teškoj povredi načela vladavine prava, te pravnoj nesigurnosti i nejednakosti pred zakonom, kao ustavom zaštićenih vrijednosti.«

42.2. Utvrđenje Ustavnog suda

227. Riječ je o poduzimanju hitne mjere – mjere žurnog izdvajanja i smještaja djeteta izvan obitelji – zbog toga što »postoji

opasnost po život, zdravlje i dobrobit djeteta koji se mogu zaštititi samo izdvajanjem djeteta iz neposrednoga okruženja» (članak 135. stavak 1.). Imajući na umu nužnost zaštite djeteta, Ustavni sud ne drži spornim to što sud može donijeti odluku neovisno o urednosti dostave poziva strankama. Zaštita djeteta važniji je interes koji opravdava takvo odstupanje od općih procesnih pravila.

227.1. Polazeći od iznesenih prigovora, Ustavni sud ocjenjuje da ne postoje razlozi za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom članka 138. stavka 4. ObiZ-a/15.

43. Članak 141. stavak 4. ObiZ-a/15

228. Članak 141. ObiZ-a/15 glasi:

»Odlučivanje o mjeri

Članak 141.

(1) Rješenje o mjeri stručne pomoći i potpore u ostvarivanju roditeljske skrbi o djetetu mora sadržati svrhu određivanja mjere, vrijeme trajanja mjere, osobno ime voditelja mjere te upozorenje o pravnim posljedicama nesuradnje pri provođenju mjere.

(2) Na temelju rješenja iz stavka 1. ovoga članka centar za socijalnu skrb će u roku od trideset dana od donošenja rješenja izraditi individualni plan i program provođenja mjere.

(3) Centar za socijalnu skrb, roditelji i dijete međusobno surađuju u postizanju dogovora o načinu rada i sadržaju mjere.

(4) Rješenje iz stavka 1. ovoga članka može sadržavati uputu roditeljima i djetetu da zatraže odgovarajuće liječenje, kao i da se uključe u odgovarajuće zdravstvene, obrazovne ili psihosocijalne programe.

(5) Rješenje iz stavka 1. ovoga članka može sadržavati upućivanje djeteta u dom za djecu ili udomiteljsku obitelj vikendom, u poludnevni ili cjelodnevni boravak.

(6) Centar za socijalnu skrb će rješenjem razriješiti voditelja mjere ako neuredno ispunjava svoje obveze te imenovati novog voditelja mjere.

(7) O žalbi protiv rješenja iz stavaka 1. i 6. ovoga članka odlučuje ministarstvo nadležno za poslove socijalne skrbi. Žalba ne odgađa izvršenje rješenja.«

43.1. Prigovori predlagatelja

Predlagateljica »Autonomna ženska kuća Zagreb«

229. Predlagateljica osporava odredbu stavka 4. članka 141. ObiZ-a/15. Ističe da ona nije u suglasnosti s člancima 23., 29. stavkom 1. i 35. Ustava te navodi:

»Podnositelj prijedloga ističe kako centar za socijalnu skrb nije kvalificiran za procjenu da li nekome treba psihijatrijsko liječenje, a ono može biti određeno unutar termina 'odgovarajuće liječenje'. Stručni tim centara za socijalnu skrb koju čine psiholog, socijalni radnik i pravnik ne mogu donositi odluke o psihijatrijskom liječenju neke osobe. Odluku o izricanju mjere psihijatrijskog liječenja, kada je to uputno, može izricati samo sud uz pomoć stručnih službi. Sve ostalo predstavlja nepravilan postupak i neprimjereno zadiranje u privatnost osoba i povredu ljudskih prava glede zabrane nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja, odnosno prava na poštovanje privatnog i obiteljskog života.«

43.2. Utvrđenje Ustavnog suda

230. Predlagateljica pogrešno navodi kako je riječ o povredi članka 23. Ustava koji zabranjuje podvrgavanje bilo koje osobe, između ostalih, liječničkim pokusima. Riječ je o uputi («rješenje... može sadržavati uputu...») bez ikakve sankcije, da se roditelj kod kojeg su mjerodavni stručnjaci centra za socijalnu skrb uočili postojanje okolnosti koje ugrožavaju dobrobit djeteta (a eventualno i kod djeteta), a moguće ih je otkloniti kroz odgovarajuće liječenje, uključujući u odgovarajuće zdravstvene, obrazovne ili psihosocijalne programe. Uputa je tek dio rješenja, a ne prisila. Takva mogućnost »upućiva-

nja roditelja i djeteta u zdravstvene i druge ustanove radi liječenja i druge stručne pomoći« postojala je još i u ObiZ-u/03 (članak 110.).

230.1. Polazeći od iznesenih prigovora, Ustavni sud ocjenjuje da ne postoje razlozi za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom članka 141. stavka 4. ObiZ-a/15.

44. Članak 143. ObiZ-a/15

231. Članak 143. ObiZ-a/15 glasi:

»Dužnosti voditelja mjere i centra za socijalnu skrb te predlaganje drugih mjera

Članak 143.

(1) Voditelj mjere iz članka 140. stavka 1. ovoga Zakona dužan je posjećivati obitelj i pružati potporu roditeljima i djetetu u skladu s rješenjem o određivanju mjere, odnosno individualnim planom te jednom mjesečno dostavljati centru za socijalnu skrb izvješće o provedbi mjere. Voditelj mjere će u roku od petnaest dana prije isteka roka na koji je mjera određena izraditi i dostaviti centru za socijalnu skrb završno izvješće o provedbi mjere.

(2) Ako roditelji nisu pokazali spremnost na suradnju ili ako završno izvješće pokazuje da nema napretka nakon provedene mjere, centar za socijalnu skrb predložit će sudu određivanje druge mjere za zaštitu osobnih prava i dobrobiti djeteta u roku od petnaest dana od isteka vremena na koje je mjera određena, odnosno odmah nakon što se pokaže da roditelji nisu spremni prihvatiti pruženu pomoć i potporu.

(3) Centar za socijalnu skrb dužan je uz prijedlog za određivanje druge mjere sudu dostaviti rješenje o određivanju mjere stručne pomoći i potpore u ostvarivanju roditeljske skrbi o djetetu, završno izvješće o provedenoj mjeri, odnosno o nesuradnji roditelja.

(4) Centar za socijalnu skrb je dužan roditelje i dijete upoznati sa završnim izvješćem, stručnom procjenom, kao i eventualnom potrebom poduzimanja drugih odgovarajućih mjera za zaštitu osobnih prava i dobrobiti djeteta.

(5) Iznimno od stavka 4. ovoga članka, dijete se neće upoznati sa završnim izvješćem, stručnom procjenom te potrebom poduzimanja drugih odgovarajućih mjera za zaštitu osobnih prava i dobrobiti djeteta ako bi to imalo posljedice za njegovo zdravlje i razvoj.«

44.1. Prigovori predlagatelja

a. Predlagateljica »U ime obitelji«

232. Predlagateljica ističe:

»Po mišljenju predlagatelja i u odredbi čl. 143. stvorena je pravna nesigurnost jer premda je istom odredbom detaljno razrađena uloga voditelja i centra za socijalnu skrb u provedbi mjere stručne pomoći i potpore roditeljima u ostvarivanju roditeljske skrbi, propušteno je odrediti tko može, tj. tko ne može biti voditelj odnosno nije navedeno da su osobe koje ne bi smjele biti voditelji mjere npr. baka i djed, punoljetni brat i sestra.

Predlagatelj drži da se u slučaju mjera stručne pomoći i potpore roditeljima u ostvarivanju roditeljske skrbi radi o vrlo osjetljivoj pravnoj materiji pa je izostanak uređenja svakog od pojedinih segmenata te materije, vrlo velik propust koji vodi pravnoj nesigurnosti s nemjerljivim posljedicama.

Predlagatelj stoga smatra kako je i u slučaju odredbe čl. 143. riječ o nesuglasju s čl. 3. Ustava RH i načelom vladavine prava koje je u istoj odredbi sadržano.«

b. Predlagateljica »Autonomna ženska kuća Zagreb«

232.1. Predlagateljica osporava odredbu stavka 2. članka 143. ObiZ-a/15 te navodi:

»Neprikladno je u obiteljskim situacijama u kojima 'nije primijećen napredak' predlagati izricanje mjera koje bi za dijete predstavljale neprikladan stres i koje bi dugoročno bile protivne dobrobiti djeteta. 'Druge mjere' na koje se referira osporeni stavak propisane su člankom 149. Zakona, a radi se o : a) privremenom povjeravanju djeteta drugoj

osobi, ustanovi socijalne skrbi ili udomiteljskoj obitelji; b) zabrani približavanja djetetu, c) oduzimanju prava na stanovanje s djetetom i povjeravanje svakodnevnne skrbi o djetetu drugoj osobi, ustanovi socijalne skrbi ili udomiteljskoj obitelji, d) povjeravanju djeteta s problemima u ponašanju radi pomoći u odgoju ustanovi socijalne skrbi ili udomiteljskoj obitelji i e) lišenju prava na roditeljsku skrb.

Ako izvješće o provedenom nadzoru pokazuje da nema napretka nakon prvo-provedene mjere, potrebno je drugim radnjama, a možda i promjenom stručnjaka pokušati postići napredak u poremećenim obiteljsko pravnim odnosima. Uspješnost provedbe neke mjere koja je u ovlasti CZSS, ne ovisi samo o roditeljima djeteta nego i o stručnjacima koji bi mjeru trebali provoditi. Upravo kvaliteta stručnjaka koji provodi mjeru može biti presudna za uspjeh mjere. Praksa je pokazala da stručnjaci iz centara za socijalnu skrb i njihovi vanjski suradnici, nerijetko nemaju kapaciteta kvalitetno provoditi brojne mjere iz svoje nadležnosti. Upravo je nestručnost i/ili nedovoljno posvećivanje vremena, razlog neuspjehu brojnih mjera iz nadležnosti CZSS. Znajući navedene podatke, tijela državne vlasti ne bi smjela posljedice (neuspjeh mjere) koje dobrim dijelom proizlaze i iz njihove nestručnosti/nedovoljne posvećenosti i sl., pripisivati strankama kojima su dužne pomoći, i izricati krajnje mjere izdvajanja djeteta koje bi se svakako bitno odrazile na zdrav psihofizički razvoj djeteta.

Sporna odredba kojom se problematici poremećenih odnosa ne pristupa na sadržajni način, prikladniji očuvanju djetetova emotivnog zdravlja, predstavlja neprikladno interveniranje u obiteljski život djeteta.

U brojnim primjerima iz prakse sintagma 'ako roditelji nisu pokazali spremnost za suradnju' se zloupotrebljava i vrši se diskriminacija na temelju spola. Od žena žrtava nasilja centri vrlo često traže apsolutnu roditeljsku suradnju centrom koji pak zahtijeva kvalitetan roditeljski dijalog sa počiniteljem nasilja, što je potpuno neživotno i nemoguće jer se žrtvi odriče pravo na vrijeme za oporavak od zlostavljanja. Sa nasilnim roditeljem se pritom uopće ne radi, ne upućuje ga se u psihosocijalne tretmane, psihologu ili pak u školu za roditelje što bi po logici stvari bio nužan uvjet za uspostavljanje kvalitetnijeg dijaloga sa nenasilnim roditeljem.

Jednako tako se citirana sintagma zloupotrebljava i u situacijama kada nenasilan roditelj štiti zlostavljano dijete. Centri za socijalnu skrb u većem broju slučajeva iz razloga koji nemaju veze sa strankama (nedostatak kadra, nedovoljno financijskih sredstava) ne poduzimaju mjere usmjerene na zaštitu dobrobiti djeteta, a roditelju koji to čini zahtijevajući od centra aktivnosti (izricanje mjera upozorenja nasilnom roditelju, njegovo upućivanje u psihosocijalni tretman, psihološki tretman, školu za roditelje) centri nerijetko pripisuju nesuradnju, premda se radi o savjesnom i brižnom roditelju koji za svoje dijete s pravom zahtijeva najbolje standarde zaštite.

Osporavanom odredbom ne radi se odmak od već postojeće loše prakse kada centri za socijalnu skrb žrtvama obiteljskog nasilja prijete da će im, ako ne pristanu na dogovore sa počiniteljem nasilja, dijete biti oduzeto i 'smješteno u Nazorovu'. Žrtve nasilja koje se za pomoć obraćaju u žensko savjetovalište Podnositelja prijedloga, često doživljavaju opisanu strukturalnu viktimizaciju kojoj ne bi smjele biti izložene, a diskriminacija na temelju spola u slučajevima nasilja u obitelji je izuzetno česta u radu centara za socijalnu skrb i u tom smislu postoje evidencije Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova kada takve žrtve zatraže pomoć udruga ili stručnjaka. Centar u tom smislu u brojnim slučajevima uopće nije u mogućnosti sam procijeniti da li žrtva ima mogućnost ravnopravnog sudjelovanja u postupcima sa počiniteljem nasilja, jer se žrtve često osjećaju napadnute i nezaštićene od centara za socijalnu skrb koji im šalje poruku da njihovo proživljeno nasilje (a to znaju biti vrlo ozbiljna kaznena djela) nema veze sa roditeljstvom. Notorno je međutim da se kod nasilja radi o disbalansu moći i da je nasilan partner morao znati da će svojim nasiljem nenasilnog roditelja povrijediti i da će tu traumu na neki osjetiti i dijete koje nije bilo izloženo nasilju, koliko god se savjestan i brižan roditelj trudio ne opteretiti dijete. Loš osjećaj koji ima nenasilan roditelj potrebno je valorizirati i prihvatiti kao posljedicu nasilja. Sa takvim je roditeljem potrebno uspostaviti dobar odnos povjerenja i suradnje, a ne strah koji nenasilna osoba može osjećati nakon proživljenog nasilja smatrati nesuradnjom koja može biti podloga za izricanje drastičnih mjera koje nikako nisu na dobrobit djeteta.

Zbog svega navedenog, podnositeljica prijedloga smatra da članak nije u suglasnosti sa čl. 23., čl. 29. čl. 35., i čl. 14. u vezi sa čl. 35. Ustava Republike Hrvatske.«

44.2. Utvrđenje Ustavnog suda

233. U odnosu na prigovor predlagateljice »U ime obitelji«, ističe se da je riječ o mjeri stručne pomoći koja podrazumijeva profesionalni pristup obitelji, tako da tu mjeru provode stručni osobe, tj. za voditelja mjere može biti određena samo stručna osoba, a ne netko od članova obitelji. Ustavni sud ističe da su dužnosti voditelja mjere detaljno razrađene Pravilnikom o mjerama zaštite osobnih prava i dobrobiti djeteta (»Narodne novine« broj 123/15. i 87/22.).

233.1. Jednako tako, i u odnosu na prigovor predlagateljice »Autonomna ženska kuća Zagreb«, ističe se da osporena odredba nije nesuglasna s Ustavom. Razlozi koji se navode u prijedlogu (nedovoljna kapacitiranost, predanost i nestručnost stručnjaka i sl.) nisu relevantni ustavnosudski argumenti za ocjenu neustavnosti odredbe. Nadalje, pravna norma je neutralna u pogledu njezine primjene u odnosu na majku ili oca, pa kao takva ne predstavlja diskriminaciju u odnosu na spol roditelja. Prigovori predlagateljice baziraju se na praksi i iskustvu u vezi s nasiljem (nad ženama). Ti prigovori nisu dvojbeni u svojem sadržaju, no ne predstavljaju osnovu za utvrđenje da je riječ o odredbi nesuglasnoj s Ustavom. Suprotno navodima predlagateljice, nadležna tijela – centar za socijalnu skrb i sud – dužni su izreći mjeru koja je razmjerna ugroženosti prava i dobrobiti djeteta, kontinuirano prateći situaciju. Načela razmjernosti i zaštite dobrobiti djeteta zahtijevaju odgovarajuću i promptnu reakciju u smislu promjene mjere (i pripadajuće nadležnosti državnoga tijela).

233.2. Polazeći od iznesenih prigovora, Ustavni sud ocjenjuje da ne postoje razlozi za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom članka 143. ObiZ-a/15.

45. Članak 152. ObiZ-a/15

234. Članak 152. ObiZ-a/15 glasi:

»Odlučivanje i trajanje mjere
Članak 152.

(1) Sud će rješenjem o privremenom povjeravanju djeteta drugoj osobi, udomiteljskoj obitelji ili ustanovi socijalne skrbi odlučiti o:

1. smještaju djeteta i

2. ostvarivanju osobnih odnosa s djetetom, odnosno nadzoru ili zabrani ostvarivanja osobnih odnosa s djetetom ako je to s obzirom na okolnosti slučaja potrebno i ako to predlaže dijete, roditelj ili centar za socijalnu skrb.

(2) Kad donosi odluku o zabrani ostvarivanja osobnih odnosa s djetetom, sud može u rješenju o privremenom povjeravanju i smještaju djeteta radi zaštite djetetove sigurnosti izostaviti adresu na kojoj će dijete biti smješteno.

(3) Mjera privremenog povjeravanja djeteta drugoj osobi, udomiteljskoj obitelji ili ustanovi socijalne skrbi i smještaja djeteta može trajati najdulje trideset dana računajući od dana kad je mjera određena, a u posebno opravdanim okolnostima sud je može u izvanparničnom postupku na prijedlog djeteta, roditelja ili centra za socijalnu skrb produljiti za daljnjih trideset dana.

(4) Centar za socijalnu skrb dužan je najkasnije pet dana prije isteka roka iz stavka 3. ovoga članka izraditi obiteljsku procjenu i dostaviti je sudu neposredno ili elektroničkim putem zajedno s prijedlogom za donošenje druge mjere za zaštitu osobnih prava i dobrobiti djeteta ako je to potrebno.

(5) Sud može u izvanparničnom postupku mjeru privremenog povjeravanja i smještaja djeteta ukinuti prije isteka roka od trideset dana računajući od dana kad je mjera određena, ako prestanu postojati razlozi zbog kojih je mjera određena, na prijedlog djeteta, roditelja ili centra za socijalnu skrb.«

45.1. Prigovori predlagatelja

a. Predlagateljice Bojić i dr.

235. Predlagateljice osporavaju članak 152. stavak 5. ObiZ-a/15 te ističu:

»Smatramo kako je zakonodavac propustio u krug osoba koje imaju legitimitet za podnošenje prijedloga za ukidanje mjere privremenog povjeravanja i smještaja djeteta, uvrstiti npr. baku i djeda koji su s djetetom živjeli u zajedničkom domaćinstvu. Ovakvim propustom zakonodavca došlo je do povrede čl. 8 Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda – pravo na obiteljski život, te čl. 35 Ustava.«

b. Predlagatelji Rajić i Kasalo

235.1. Predlagatelji osporavaju stavke 4. i 5. istog članka ObiZ-a/15:

»U st. 4. članka 152. propisuje se dužnost centra za socijalnu skrb da sačini obiteljsku procjenu radi pomoći sudu u vezi s mjerom privremenog povjeravanja djeteta drugoj osobi. Međutim, pravno je neprecizno i sintaktički nepoćudno propisivati dostavu 'neposredno ili elektroničkim putem', kako to stoji u st. 4. Naime 'neposredno' ili 'direktno' je suprotnost 'posrednom' ili 'direktnom', dok je 'elektronički' u suvremeno doba zamjena za 'poštanski' put.

Stoga, ova norma, premda nevelike štete koju može prouzročiti, dokaz je još jednog u nizu rješenja koja nisu ni jezično, ni logički, a na kraju ni nomotehnički dotjerane, pa su time i nejasne i ugrožavaju pravnu sigurnost i vladavinu prava.

U st. 5. zakonodavac omogućuje podnošenje prijedloga za ukidanje mjere – djetetu, roditelju ili centru za socijalnu skrb. Postavlja se pitanje, zašto to isto nije omogućio i baki i djedu koji mogu itekako biti zainteresirani za 'vraćanje djeteta'. To bi bilo oportuno i zakonski poželjno, osobito uzme li se u obzir mnoštvo presuda Suda u Strasbourg koje štite bakino i djedovo pravo na obiteljski život. Pritom, zakonodavac pravo na ostvarivanje osobnih odnosa za vrijeme trajanja te mjere priznaje i baki i djedu, pozivom na čl. 120. st. 1., kao što istima može prema čl. 154. zabraniti približavanje djetetu (unučetu). Dakle, vrlo je nedosljedno i pravno štetno te protivno vladavini prava i pravnoj sigurnosti, te jednakosti pred zakonom, a koje su sve zaštićene Ustavom RH, baku i djeda isključiti iz mogućnosti da sudu predlože ukidanje mjere privremenog povjeravanja djeteta drugoj osobi, udomiteljskoj obitelji ili ustanovi socijalne skrbi.«

c. Predlagateljica »U ime obitelji«

235.2. Predlagateljica ističe:

»Predlagatelj ističe kako je i u slučaju naznačene odredbe čl. 152. stvorena pravna nesigurnost jer zakonodavac nije odredio ima li žalba na odluku o privremenom povjeravanju djeteta drugoj osobi na izrečenu mjeru odgovorni učinak, odnosno, da li podnesena žalba odgađa ili ne odgađa ovrhu. Radi se dakle o tome da je zakonodavac propustio odrediti jednu od najvažnijih procesnih pitanja što ponovno otvara prostor arbitrarnosti.

Po mišljenju predlagatelja, ova činjenica izostanka odredbe o odgovornom ili neodgovornom učinku žalbe na odluku o privremenom povjeravanju djeteta drugoj osobi, također je razlog da se odredba čl. 152. ocijeni neustavnom jer je u suprotnosti s načelom vladavine prava iz čl. 3. Ustava RH.«

45.2. Utvrđenje Ustavnog suda

236. U odnosu na istovjetne prigovore predlagateljica Bojić i dr. te predlagatelja Rajić i Kasalo, ističe se da praksa ESLJP-a u vezi s člankom 8. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda prihvaća da obiteljski život može postojati i između djeteta i drugih bliskih srodnika, kao i nekih drugih osoba koje su neko vrijeme živjele u istom domaćinstvu s djetetom, ali ne automatski, već ovisno o faktičnim okolnostima, odnosno o tome je li između djeteta i tih osoba postojala stvarno bliska povezanost i »faktična veza«. Dakle,

osim bake i djeda, kako sugeriraju predlagatelji, krug osoba koje su s djetetom živjele u zajedničkom domaćinstvu mogao bi biti puno širi. Međutim, argumenti predlagatelja nisu dostatni za utvrđenje Ustavnog suda o neustavnosti osporene odredbe.

236.1. U odnosu na prigovore predlagatelja Rajića i Kasala, Ustavni sud ističe da, s obzirom na to da je riječ o radnjama koje je centar za socijalnu skrb dužan poduzeti u kratkom roku, propisivanje dostave obiteljske procjene neposredno ili elektronički ne može se smatrati neprimjerenim.

236.2. U odnosu na prigovor predlagateljice »U ime obitelji«, Ustavni sud ističe da je zakonodavac, doduše ne u materijalnom već u procesnom dijelu zakona, u članku 489. stavku 3. propisao da »žalba protiv odluka donesenih na temelju članka 485. stavak 1. točka 1., 3. i 4. ovoga Zakona ne odgađa njihovu ovrhu«. Dakle, jasno je da žalba protiv sudskog rješenja o privremenom povjeravanju djeteta izvan obitelji ne odgađa ovrhu.

236.3. Ustavni sud ocjenjuje da ne postoje razlozi za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom članka 152. ObiZ-a/15.

46. Članak 154. ObiZ-a/15

237. Članak 154. ObiZ-a/15 glasi:

»b) Zabrana približavanja djetetu

Članak 154.

(1) Sud može u izvanparničnom postupku zabraniti roditelju, baki ili djedu, sestri ili bratu, odnosno polusestri ili polubratu, drugom članu obitelji koji ne stanuje s djetetom i drugim osobama iz članka 120. ovoga Zakona da se neovlašteno približava djetetu na određenim mjestima ili na određenu udaljenost i da ga uznemiruje na drugi način, primjerice neovlaštenim uspostavljanjem veze s djetetom ili uhođenjem.

(2) Postupak iz stavka 1. ovoga članka može pokrenuti dijete, roditelj ili centar za socijalnu skrb.

(3) Sud će o pokretanju postupka iz stavka 1. ovoga članka obavijestiti centar za socijalnu skrb ako on nije pokrenuto postupak, odnosno druge osobe iz stavka 2. ovoga članka ako one nisu pokrenule postupak. Rješenje o zabrani približavanja i uznemirivanja djeteta sud će dostaviti centru za socijalnu skrb i policiji.

(4) Sud će donijeti rješenje u postupku iz stavka 1. ovoga članka bez odgode, a najkasnije u roku od petnaest dana od dana pokretanja postupka.

(5) Provjeru izvršavanja mjere zabrane približavanja djetetu iz stavka 1. ovoga članka provode policijski službenici za mladež policijske postaje nadležne prema mjestu na kojem se nalazi dijete sukladno propisu kojim se uređuju policijski poslovi i ovlasti.

(6) Centar za socijalnu skrb dužan je obavijest o postojanju pravomoćne odluke o zabrani približavanja djetetu dostaviti odgojno-obrazovnoj ustanovi koju dijete pohađa.«

46.1. Prigovori predlagatelja

Predlagateljica »U ime obitelji«

238. Predlagateljica ističe:

»Odredbom čl. 154. u st. 1. određeno je da sud može u izvanparničnom postupku zabraniti roditelju, baki ili djedu, sestri ili bratu, odnosno polusestri ili polubratu, drugom članu obitelji koji ne stanuje s djetetom i drugim osobama iz članka 120. ovoga Zakona da se neovlašteno približava djetetu na određenim mjestima ili na određenu udaljenost i da ga uznemiruje na drugi način, primjerice neovlaštenim uspostavljanjem veze s djetetom ili uhođenjem.

U preostalim stavcima čl. 154. je propisano tko sve može pokrenuti takav postupak, tko sve mora biti obavješten o postupku, rok u kojem sud mora pokrenuti postupak, te da provjeru izvršavanja mjere zabrane približavanja djetetu provode policijski službenici za mladež policijske postaje nadležne prema mjestu na kojem se nalazi dijete sukladno propisu kojim se uređuju policijski poslovi i ovlasti.

Premda je odredbom čl. 154. dosta toga uređeno vezano za donošenje i provođenje mjere zabrane približavanja djetetu, zakonodavac je ponovno, kao i u slučaju odredbe čl. 152., propustio odrediti ima li žalba na odluku o mjeri zabrane približavanja djetetu odgovorni učinak, odnosno, je li podnesena žalba odgađa ili ne odgađa ovrhu odluke.

Po mišljenju predlagatelja, ova činjenica izostanka odredbe o odgovornom ili neodgovornom učinku žalbe na odluku o zabrani približavanja djetetu, također je razlog da se odredba čl. 152. ocijeni neustavnom jer je u suprotnosti s načelom vladavine prava iz čl. 3. Ustava RH.«

46.2. Utvrđenje Ustavnog suda

239. O razlozima neosnovanosti istovjetnih prigovora predlagatelja, Ustavni sud upućuje na točku 236.2. obrazloženja ove odluke i rješenja.

47. Članak 155. ObiZ-a/15

240. Članak 155. ObiZ-a/15 glasi:

»c) Oduzimanje prava na stanovanje s djetetom i povjeravanje svakodnevne skrbi o djetetu

Pretpostavke za određivanje mjere

Članak 155.

(1) Sud će u izvanparničnom postupku rješenjem roditelju oduzeti pravo na stanovanje s djetetom te će svakodnevnu skrb o djetetu povjeriti drugoj osobi, udomiteljskoj obitelji ili ustanovi socijalne skrbi:

1. na temelju obiteljske procjene centra za socijalnu skrb da djetetu ostankom ili povratkom u obitelj prijete opasnost za život, zdravlje i razvoj ili

2. kad se nisu dogodile planirane promjene u obitelji iz prethodno određenih mjera za zaštitu djeteta.

(2) Oduzimanjem prava na stanovanje s djetetom roditelj se lišava i prava na svakodnevnu skrb o djetetu.«

47.1. Prigovori predlagatelja

a. Predlagateljice Bojić i dr.

241. Predlagateljice osporavaju članak 155. stavak 1. ObiZ-a/15 te navode:

»Nejasno je zašto je predlagatelj odustao od uobičajenog pravnog sklopa 'život s djetetom i odgoj djeteta' te se odlučio za 'stanovanje s djetetom'. Zajednički život s djetetom je neusporedivo više, to su svi oni sadržaji koje podrazumijevamo pod obiteljskim životom, koji se nipošto ne može podvesti pod puko stanovanje. Na taj se način u hrvatski obiteljskopравни sustav uvodi novi, neprimjereni termin, kao odraz inzistiranja na formi, a ne na sadržaju, što je u gruboj koliziji s najboljim interesom djeteta te posljedično nizom prava koje jamče Konvencija o dječijima pravima, Ustav i Europska konvencija.

Predlagateljice uočavaju kako se odredbom čl. 155. stvara pravna nesigurnost. Naime, odredbom čl. 134. je određeno da centar za socijalnu skrb može odrediti: žurnu mjeru izdvajanja i smještaja djeteta izvan obitelji; upozorenje na pogreške i propuste u ostvarivanju skrbi o djetetu; mjeru stručne pomoći i potpore u ostvarivanju skrbi o djetetu i mjeru intenzivne stručne pomoći i nadzora nad ostvarivanjem skrbi o djetetu.

Smatramo kako se preklapaju nadležnosti suda i centra za socijalnu skrb, zbog čega se stvara konfuzija, pa bi se za isti slučaj mogli proglasiti nadležnim, odnosno nenadležnim i sud i centar za socijalnu skrb, što nesumnjivo dovodi do povrede načela vladavine prava iz čl. 3 Ustava.«

b. Predlagateljica »U ime obitelji«

241.1. Predlagateljica navodi:

»Odredbom članka 155. st. 1. je propisano da će sud u izvanparničnom postupku rješenjem roditelju oduzeti pravo na stanovanje s djetetom te će svakodnevnu skrb o djetetu povjeriti drugoj osobi, ustanovi socijalne skrbi ili udomiteljskoj obitelji:

1. na temelju obiteljske procjene centra za socijalnu skrb da djetetu ostankom ili povratkom u obitelj prijete opasnost za život, zdravlje i razvoj ili

2. kad se nisu dogodile planirane promjene u obitelji iz prethodno izrečenih mjera za zaštitu djeteta.

U st. 2. je propisano da se oduzimanjem prava na stanovanje s djetetom roditelj lišava i prava na svakodnevnu skrb o djetetu.

Predlagatelj ističe kako se citiranom odredbom čl. 155. ponovno stvara pravna nesigurnost jer nije usklađena s odredbom čl. 141. prema kojoj je određeno da centar za socijalnu skrb može odrediti:

a) žurnu mjeru izdvajanja i smještaja djeteta izvan obitelji

b) upozorenje na pogreške i propuste u ostvarivanju skrbi o djetetu

c) mjeru stručne pomoći i potpore u ostvarivanju skrbi o djetetu

d) mjeru intenzivne stručne pomoći i nadzora nad ostvarivanjem skrbi o djetetu.

Predlagatelj smatra kako se u slučaju ove dvije citirane odredbe preklapaju nadležnosti suda i centra za socijalnu skrb što je nedopustivo obzirom da stvara pravnu nesigurnost, otvara prostor arbitrarnosti, čime je područje bitno za dobrobit djece i bračnih drugova zakonodavac ponovno doveo u pravnu konfuziju.

Slijedom naprijed iznijetog, odredba čl. 155. Nije u skladu s načelom vladavine prava iz čl. 3 Ustava RH.«

c. Predlagateljica »Autonomna ženska kuća Zagreb«

241.2. Predlagateljica osporava odredbu članka 155. stavka 1. točke 2. ObiZ-a/15 te navodi:

»Vezano uz argumentaciju iz prethodnog članka, točka 2. st. 1. čl. 155 predstavlja, neopravdano, nerazmjerno i vrlo grubo miješanje države u obiteljske odnose. Nema opravdanog razloga niti razumnog cilja zbog čega bi roditeljima trebalo oduzeti pravo na stanovanje s djetetom ako izostanu planirane promjene u obitelji (koje mogu biti i npr. uspostava roditeljskog dijaloga, uspostava kontakata zlostavljanog djeteta sa nasilnim roditeljem ili neizvršavanje upute centra na odlazak na terapiju ili slično).

Cijela osporena odredba je neprimjerna i protivna načelima na kojima je Zakon utemeljen, te će dovesti do brojnih problema u praksi. Problemi će se ogledati u činjenici da će se Zakonom kršiti ljudska prava djece, te da će se ugrožavati njihova dobrobit.

Uspješnost provedbe neke mjere ne ovisi samo o roditeljima djeteta nego i o stručnjacima koji bi mjeru trebali provoditi. Praksa je pokazala da stručnjaci iz Centara za socijalnu skrb i njihovi vanjski suradnici, nerijetko nemaju kapaciteta kvalitetno provoditi brojne mjere iz svoje nadležnosti. Upravo je nestručnost i/ili nedovoljno posvećivanje vremena razlog neuspjehu brojnih mjera iz nadležnosti CZSS (nadzori koji se ne provode ili se selektivno provode, upozorenja koja se izriču bez postupanja zapriječenim postupcima ili kaznama, savjetodavni razgovori koji su nestručno obavljani i sl).

Potrebno je stoga na sadržajni način pristupiti propisanoj problematici i pokušati napredak ostvariti drugim prikladnim mjerama, bez krajnjeg zadiranja prava u obiteljski život.

Članak nije u suglasnosti sa čl. 23., 29., 35 i 62. Ustava Republike Hrvatske.«

47.2. Utvrđenje Ustavnog suda

242. Predlagateljice Bojić i dr. neustavnost stavka 1. članka 155. ObiZ-a/15 nalaze u zamjeni dosadašnjeg pravnog sklopa »život s djetetom i odgoj djeteta« sklopom »stanovanje s djetetom«, smatrajući da zajednički život s djetetom znači neusporedivo više te da zakonodavac u osnovi ustraje na formi, a ne na sadržaju, što je u gruboj koliziji s najboljim interesom djeteta.

Ustavni sud smatra te prigovore neosnovanim. Po ocjeni Ustavnog suda u konkretnom je slučaju upravo riječ o sadržajnom pojašnjenju domašaja pojma oduzimanja prava na stanovanje i svakodnevnu skrb o djetetu. Naime, osporenim mjerom ne oduzima

se roditelju pravo na obiteljski život s djetetom već (privremeno) samo jedan njegov dio, stanovanje s djetetom u istom domu i s tim povezana svakodnevna skrb o djetetovim potrebama. Dakle, ta mjera, koja je privremenog karaktera i koja se izriče samo ako su ispunjene pretpostavke propisane stavkom 1. članka 155. ObiZ-a/15 (primjerice kad se nisu dogodile planirane promjene u obitelji iz prethodno određenih mjera za zaštitu djeteta), po svom je dosegu ograničena i ne uskraćuje roditelju i djetetu pravo na obiteljski život u obliku ostvarivanja osobnih odnosa djeteta i roditelja kroz susrete i druženje i druge oblike ostvarivanja međusobnog kontakta. To je ujedno i odgovor na prigovore predlagateljice »Autonomne ženske kuće Zagreb«, koje Ustavni sud iz naprijed navedenih razloga smatra neosnovanim.

242.1. Prigovor predlagateljice »U ime obitelji« o međusobnom preklapanju i neusklađenosti nadležnosti između centra za socijalnu skrb i suda, Ustavni sud ocjenjuje neosnovanim. Naime, u članku 134. ObiZ-a/15 propisane su mjere u nadležnosti centra za socijalnu skrb, a u članku 155. ObiZ-a/15 riječ je o pretpostavkama za donošenje odluke suda o jednoj određenoj mjeri (koja spada u njegovu nadležnost sukladno s člankom 149. ObiZ-a/15), a to je oduzimanje roditelju prava na stanovanje s djetetom.

242.2. U odnosu na drugi prigovor predlagateljice »Autonomne ženske kuće Zagreb«, upućuje se na sve što je rečeno u odnosu na primjedbe te predlagateljice u pogledu članka 143. stavka 2. ObiZ-a/15 (v. točku 233.1. obrazloženja ove odluke i rješenja).

242.3. Ustavni sud ocjenjuje da ne postoje razlozi za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom članka 155. ObiZ-a/15.

48. Članak 157. stavak 1. ObiZ-a/15

243. Članak 157. ObiZ-a/15 glasi:

»Odlučivanje o mjeri
Članak 157.

(1) Sud će rješenjem o oduzimanju prava na stanovanje s djetetom i povjeravanju svakodnevne skrbi o djetetu drugoj osobi, udomiteljskoj obitelji ili ustanovi socijalne skrbi odlučiti o smještaju djeteta i ostvarivanju osobnih odnosa s djetetom, odnosno o nadzoru nad ostvarivanjem osobnih odnosa s djetetom ili zabrani ostvarivanja osobnih odnosa ako je to potrebno i ako to predlažu dijete, roditelj ili centar za socijalnu skrb.

(2) Sud će rješenjem iz stavka 1. ovoga članka obvezati roditelja da obavještava nadležni centar za socijalnu skrb o svakoj promjeni adrese stanovanja.

(3) Rješenje iz stavka 1. ovoga članka može sadržavati uputu roditeljima i djetetu da zatraže odgovarajuće liječenje, kao i da se uključe u druge zdravstvene, obrazovne ili psihosocijalne programe kako bi nakon završetka liječenja ili terapije mogli iznova samostalno preuzeti skrb o djetetu.

(4) Ako se obiteljskom procjenom utvrdi da je slaba vjerojatnost povratka djeteta u obitelj, centar za socijalnu skrb i sud će voditi računa da povjeravanje svakodnevne skrbi o djetetu i smještaj djeteta budu trajnije naravi.

(5) Sud će rješenjem iz stavka 1. ovoga članka odlučiti o uzdržavanju djeteta od strane roditelja ako je to posebni skrbnik djeteta ili centar za socijalnu skrb u ime djeteta zahtijevao. Na određivanje uzdržavanja na odgovarajući se način primjenjuju odredbe članka 474. do 477. ovoga Zakona.«

48.1. Prigovori predlagatelja

Predlagatelj Rajić i Kasalo

244. Predlagatelj osporavaju članak 157. stavak 1. ObiZ-a/15, ističući:

»Iz odredbe čl. 157. st 1., zato što je konfuzna, potpuno je nejasna crta na kojoj se razdjeljuje načelo oficijoznosti, osobito s aspekta zakonskog načela prvenstvene zaštite dobrobiti i prava djeteta prema čl. 5. Obiteljskog zakona, i ovlasti koje bi imale predlagatelj izvanparničnog postupka, u ovom slučaju dijete, roditelj ili centar za socijalnu skrb. Naime, u odredbi se navode sadržaji o kojima će sud povodom izricanja ove mjere odlučiti (smještaj djeteta, ostvarivanje osobnih odnosa, nadzor nad istima, njihova zabrana), međutim zakonski izričaj '... ako je to potrebno i ako to predlažu dijete...' dovodi do zaključka da su ovlasti suda ograničene prijedlogom predlagatelja, a ne rukovode se načelom oficijoznosti i društvene i sudske zaštite djetetovog interesa i prava.

Stoga smatramo da je odredba protivna Konvenciji o pravima djeteta i Ustavu RH, tj. vladavini prava.«

48.2. Utvrđenje Ustavnog suda

245. U odnosu na prigovor predlagatelja u vezi s člankom 157. stavkom 1. ObiZ-a/15, Ustavni sud ističe da ga predlagatelj tumače formalistički, a ne u skladu sa njegovom svrhom. Sud izriče mjeru kojom se roditeljima oduzima pravo na stanovanje s djetetom i svakodnevna se skrb o djetetu povjerava drugoj osobi, udomiteljskoj obitelji ili ustanovi, pa je logično da sud odluči i o nekim dodatnim sadržajima. Oспорavana odredba ujedno daje mogućnost djetetu, roditelju i centru za socijalnu skrb da predlože donošenje odluke o tim sadržajima.

245.1. Polazeći od iznesenih prigovora, Ustavni sud ocjenjuje da ne postoje razlozi za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom članka 155. stavka 1. ObiZ-a/15.

49. Članak 163. ObiZ-a/15

246. Članak 163. ObiZ-a/15 glasi:

»Izvjješće, povratak djeteta u obitelj ili predlaganje druge mjere
Članak 163.

(1) Centar za socijalnu skrb će trideset dana prije isteka roka na koji je mjera oduzimanja prava na stanovanje s djetetom određena izraditi izvješće o djetetu i roditelju te u skladu s rezultatima izvješća predložiti sudu povratak djeteta u obitelj, ili produljenje mjere za iduću godinu dana, ili lišenje roditelja prava na roditeljsku skrb.

(2) Sud može iznimno nakon šest mjeseci od određivanja mjere oduzimanja prava na stanovanje s djetetom ukinuti određenu mjeru i roditelja lišiti prava na roditeljsku skrb ako prema izvješću centra za socijalnu skrb postoji vjerojatnost da se neće postići svrha mjere te da bi povratak djeteta u obitelj predstavljao opasnost za njegov život, zdravlje i razvoj.

(3) Izvješća iz stavaka 1. i 2. ovoga članka centar za socijalnu skrb dostavlja, osim sudu, i roditeljima te posebnom skrbniku djeteta.«

49.1. Prigovori predlagatelja

Predlagatelj Rajić i Kasalo

247. Predlagatelj ističu:

»Odredba čl. 163. u nijednom o svojih stavaka (1-3) ne predviđa mogućnost prigovora na izvješće koje bi podnijeli roditelji i druge osobe kojima je oduzeto pravo na stanovanje s djetetom. Time se zaobilazi načelo audiatur et altera pars i promovira se samovlašće nadležnih tijela. Prigovor koji im je zakonskom regulativom uskraćen ima svojstvo žalbe, pa je objektivnost i propitivanje postupka i odluka nadležnih tijela itekako zaobiđeno.

Smatramo stoga da je zakonodavac ispuštajući mogućnost prigovora zainteresiranih osoba teško povrijedio ustavna načela jednakosti pred zakonom i stvorio pravnu nesigurnost.«

49.2. Utvrđenje Ustavnog suda

248. Nesporno je da izriekom nije predviđeno pravo roditelja na podnošenje prigovora protiv izvješća centra za socijalnu skrb, a

po ocjeni Ustavnog suda to nije ni potrebno. Naime, roditeljima se dostavlja izvješće centra za socijalnu skrb te oni imaju pravo tražiti izmjenu ili ukidanje rješenja kojim im je oduzeto pravo na stanovanje s djetetom. U tom će slučaju sud preispitati sve okolnosti, uključujući i argumente roditelja. Isto tako, riječ je o mjeri koja se određuje u trajanju do godine dana. Prije isteka tog roka sud mora odlučiti o eventualnom produljenju ili ukidanju te mjere odnosno izmjeni rješenja kojim je ta mjera izrečena, što opet znači da je dužan preispitati sve okolnosti i da će roditelji imati mogućnost iznijeti sve svoje argumente.

248.1. Polazeći od iznesenih prigovora, Ustavni sud ocjenjuje da ne postoje razlozi za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom članka 163. ObiZ-a/15.

50. Članak 165. stavak 1. ObiZ-a/15

249. Članak 165. ObiZ-a/15 glasi:

»Podnošenje prijedloga i prilozi

Članak 165.

(1) Odluku o povjeravanju djeteta s problemima u ponašanju radi pomoći u odgoju ustanovi socijalne skrbi ili udomiteljskoj obitelji sud donosi u izvanparničnom postupku na prijedlog centra za socijalnu skrb, državnoga odvjetnika za mladež, djeteta, roditelja ili državnog odvjetnika za mladež.

(2) Kad centar za socijalnu skrb pokreće postupak, dužan je uz prijedlog priložiti stručnu procjenu obitelji i djeteta te prijedlog o smještaju djeteta.

(3) Kad postupak pred sudom pokreću ostale osobe iz stavka 1. ovoga članka, stručnu procjenu iz stavka 2. ovoga članka i prijedlog o smještaju djeteta centar za socijalnu skrb podnosi u roku od osam dana od dana od kad to sud od njega zahtijeva.«

50.1. Prigovori predlagatelja

Predlagatelji Rajić i Kasalo

250. Predlagatelji osporavaju članak 165. stavak 1. ObiZ-a/15 te ističu:

»Premda sadržajno ova odredba ne ulazi vjerojatno u domenu mogućeg ukidanja odredbe, doista je neshvatljivo, ali je vrlo ilustrativno u odnosu na nepažnju, neurednost i površnost zakonodavca, što je u istome članku dva puta ponovio riječi 'državnog odvjetnika za mladež'.

S obzirom da postoje još i druge, slične odredbe, smatramo da bi zbog poštovanja zahtjeva za uređenošću pravne norme, Ustavni sud ovu normu trebao ukinuti kao primjer kako norma u svojem formalnom smislu ne smije izgledati, dakle ne samo sadržajno i nomotehnički, već i pravopisno i gramatički.«

50.2. Utvrđenje Ustavnog suda

251. Predlagatelji opravdano upozoravaju na redakcijski postupak zakonodavca jer se dva puta u istom stavku navodi državni odvjetnik za mladež. Norma zasigurno ne bi trebala tako izgledati ni nomotehnički ni pravopisno. Međutim, kao što i sami predlagatelji navode, pogrešno dvostruko navođenje »državnog odvjetnika za mladež« nije razlog za ukidanje te odredbe.

251.1. Stoga ne postoje razlozi za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom članka 165. stavka 1. ObiZ-a/15.

51. Članak 166. stavak 5. ObiZ-a/15

252. Članak 166. ObiZ-a/15 glasi:

»Odlučivanje o mjeri

Članak 166.

(1) Sud će rješenjem o povjeravanju djeteta s problemima u ponašanju odlučiti o smještaju djeteta i povjeravanju svakodnevnne skrbi i odgoja djeteta ustanovi socijalne skrbi ili udomiteljskoj obitelji, pri

čemu istim rješenjem može odrediti i druge mjere za zaštitu prava i dobrobiti djeteta propisane ovim Zakonom.

(2) Sud će rješenjem iz stavka 1. ovoga članka odlučiti o ostvarivanju osobnih odnosa s djetetom, nadzoru ili zabrani ostvarivanja osobnih odnosa ako je to potrebno i ako to predlaže dijete, roditelj ili centar za socijalnu skrb.

(3) Rješenjem iz stavka 1. ovoga članka sud može odrediti upućivanje djeteta s problemima u ponašanju ustanovi socijalne skrbi ili udomiteljskoj obitelji vikendom, u poludnevni ili cjelodnevni boravak.

(4) U postupku koji prethodi donošenju rješenja iz stavka 1. ovoga članka sud može odrediti da se dijete uključi u multidisciplinarni dijagnostički postupak, ako je to potrebno radi donošenja rješenja iz stavka 1. ovoga članka.

(5) Rješenje iz stavka 1. ovoga članka može sadržati uputu djetetu da zatraži odgovarajuće liječenje, kao i da se uključi u druge zdravstvene, obrazovne ili psihosocijalne programe.

(6) Rješenjem iz stavka 1. ovoga članka sud će odlučiti i o uzdržavanju djeteta od strane roditelja ako je to posebni skrbnik djeteta ili centar za socijalnu skrb u ime djeteta zahtijevao. Na određivanje uzdržavanja na odgovarajući se način primjenjuju odredbe članka 474. do 477. ovoga Zakona.«

51.1. Prigovori predlagatelja

Predlagatelji Rajić i Kasalo

253. Predlagatelji osporavaju ustavnost odredbe članka 166. stavka 5. ObiZ-a/15, ističući da je ona »protivna pravnoj sigurnosti i načelu jednakosti pred zakonom«:

»U odredbi čl. 166. st. 5. propisana je mogućnost suda da, u rješenju kojim dijete s problemima u ponašanju povjerava ustanovi socijalne skrbi ili udomiteljskoj obitelji (prema čl. 164), istome tome djetetu dade uputu da ono samo 'zatraži odgovarajuće liječenje, kao i da se uključi u druge zdravstvene, obrazovne ili psihosocijalne programe'. Potpuno je nejasno čemu služi takva odredba osim za 'ukras' zakonodavčeve brige za djecu. Naime, odredba će izazvati konfuziju kod sudaca koji će odlučivati o mjeri, izazvati nejednakost u postupanju u praksi. Postavlja se pitanje je li uopće moguće da dijete koje ima probleme u ponašanju i zato biva povjereno ustanovi/udomiteljskoj obitelji, bude svjesno svojih problema u ponašanju, a potom i dodatno da zatraži liječenje i druge oblike pomoći, kako ih navodi st. 5. Dijete koje bi toga eventualno bilo svjesno, moglo bi ionako samo zatražiti, putem općih odredaba zakona, pomoć od centra za socijalnu skrb. No, životno je nelogično i nemoguće tako što, pa je po našem mišljenju odredba suvišna, lako bi netko mogao reći da je to odredba 'od viška ne boli glava', no naše je mišljenje da od ovakve i sličnih odredaba kojima obiluje ovaj zakon, doista – nadležna tijela i društvo mora 'boliti glava'«

51.2. Utvrđenje Ustavnog suda

254. Predlagatelji u osnovi smatraju da je osporeni stavak 5. članka 166. ObiZ-a/15 suvišan, što svakako nije ustavnosudski argument na temelju kojeg bi se osporena norma utvrdila neustavnom. Uz navedeno, Ustavni sud ističe da osporena odredba ObiZ-a/15 sadrži uputu nadležnom tijelu, u konkretnom slučaju sudu, koji će, na temelju pribavljene dokumentacije i provedenog postupka, ocijeniti hoće li iskoristiti zakonsku mogućnost i izreći uputu djetetu za koje smatra da bi bilo spremno radi svoje dobrobiti podvrgnuti se predloženom zdravstvenom, obrazovnom ili psihosocijalnom programu.

254.1. Imajući u vidu te prigovore, Ustavni sud ocjenjuje da nema razloga za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom članka 166. stavka 5. ObiZ-a/15.

52. Članak 169. ObiZ-a/15

255. Članak 169. ObiZ-a/15 glasi:

»Dužnosti centra za socijalnu skrb, izvješće o djetetu i prijedlozi

Članak 169.

(1) Centar za socijalnu skrb će trideset dana prije isteka roka na koji je mjera povjerenja djeteta s problemima u ponašanju određena izraditi izvješće o djetetu, a po potrebi i o roditeljima, te u skladu s rezultatima izvješća predložiti sudu povratak djeteta u obitelj ili produljenje mjere za iduću godinu dana.

(2) Izvješće iz stavka 1. ovoga članka centar za socijalnu skrb dostavlja, osim sudu, roditeljima, posebnom skrbniku djeteta i državnom odvjetniku za mladež ako je postupak bio pokrenut na njegov prijedlog.«

52.1. Prigovori predlagatelja

Predlagatelji Rajić i Kasalo

256. Predlagatelji navode da ova odredba, ovako kako je sročena, predstavlja pravnu prazninu:

»Odredbom članka 169. centru za socijalnu skrb namjenjuju se određene dužnosti (izrada izvješća, prijedlog sudu).

Nije jasno zašto u zakonskoj odredbi čl. 169. ne postoji, kako je to učinjeno za čl. 161. st. 4. (u vezi sa mjerom oduzimanja prava na stanovanje s djetetom i povjerenja svakodnevne skrbi o djetetu – iz čl. 155. i dalje), obaveza centra za socijalnu skrb da potiče ostvarivanje osobnih odnosa između djeteta, roditelja i drugih članova obitelji ili djetetu bliskih osoba, a u skladu s djetetovom dobrobiti. Ističemo da zakonodavac propisuje mogućnost održavanja osobnih odnosa s roditeljima, čak kad je lišen prava na roditeljsku skrb, pa je dodatno nejasno zašto poticanja takvih odnosa ne bi bilo kad je dijete s problemima u ponašanju povjerenom nekom trećem.

Smatramo da se ovakvom pravnom prazninom generira diskriminatorno ponašanje u odnosu na djecu i roditelje kojima su izrečene različite, a opet represivne mjere i time uzrokuje povreda ustavnog načela jednakosti pred zakonom.«

52.2. Utvrđenje Ustavnog suda

257. Prigovori predlagatelja nisu osnovani. Ustavni sud primjećuje da predlagatelji selektivno tumače članak 169. ObiZ-a/15, jer obaveze centara za socijalnu skrb treba smisleno tumačiti kroz cjelinu odredaba glave ObiZ-a/15 kojima su uređene mjere za zaštitu osobnih prava i dobrobiti djeteta u nadležnosti suda. Uz navedeno predlagateljima se skreće pozornost na to da je člankom 168. stavkom 2. izrijekom propisano da dok traje mjera povjerenja djeteta s problemom u ponašanju, roditelji imaju pravo i dužnost ostvarivati osobne odnose s djetetom i plaćati uzdržavanje za dijete. Nadalje, člankom 166. stavkom 2. ObiZ-a/15 propisano je da će sud rješenjem odlučiti o ostvarivanju osobnih odnosa s djetetom, nadzoru ili zabrani ostvarivanja osobnih odnosa ako je to potrebno i ako to predlaže dijete, roditelj ili centar za socijalnu skrb.

257.1. Ustavni sud ocjenjuje da nema razloga za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom članka 169. stavka 5. ObiZ-a/15.

53. Članak 170. i članak 171. točke 2. i 3. ObiZ-a/15

258. Članak 170. ObiZ-a/15 glasi:

»e) Lišenje prava na roditeljsku skrb

Opća pretpostavka za određivanje mjere

Članak 170.

Sud će roditelja lišiti prava na roditeljsku skrb u izvanparničnom postupku kad utvrdi da roditelj zlostavlja ili grubo krši roditeljsku odgovornost, dužnost i prava.«

258.1. Članak 171. ObiZ-a/15 glasi:

»Posebne pretpostavke za određivanje mjere

Članak 171.

Osim u slučaju iz članka 170. ovoga Zakona, sud u izvanparničnom postupku roditelja može lišiti prava na roditeljsku skrb:

1. ako je napustio dijete

2. ako je dijete izloženo nasilju među odraslim članovima obitelji

3. ako na temelju izvješća centra za socijalnu skrb proizlazi da roditelj ne poštuje mjere, odluke i upute koje je radi zaštite prava i dobrobiti djeteta prethodno donio centar za socijalnu skrb ili sud

4. ako na temelju izvješća i procjene centra za socijalnu skrb proizlazi da bi povratak djeteta u obitelj nakon provedene mjere za zaštitu prava i dobrobiti djeteta predstavljao ozbiljnu opasnost za djetetov život, zdravlje i razvoj

5. na temelju pravomoćne presude kojom je roditelj osuđen za neko od sljedećih kaznenih djela počinjenih na štetu svog djeteta:

– kaznenih djela protiv spolne slobode i spolnog čudoređa (glava XIV.), kaznenih djela protiv braka, obitelji i mladeži (glava XVI.), osim kaznenih djela: povrede dužnosti uzdržavanja iz članka 209., oduzimanja djeteta ili maloljetne osobe iz članka 210., promjene obiteljskog stanja iz članka 211. Kaznenog zakona ('Narodne novine', br. 110/97., 27/98., 50/00., 129/00., 51/01., 111/03., 190/03., 105/04., 84/05., 71/06., 110/07., 152/08., 57/11. i 77/11.)

– kaznenih djela protiv života i tijela (glava X.), kaznenih djela spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta (glava XVII.), kaznenih djela protiv braka, obitelji i djece (glava XVIII.), osim kaznenih djela: dvobračnosti iz članka 167., omogućavanja sklapanja nedozvoljenog braka iz članka 168., omogućavanja izvanbračnog života s djetetom iz članka 170., povrede dužnosti i uzdržavanja iz članka 172., promjene obiteljskog stanja iz članka 175. i povrede privatnosti djeteta iz članka 178. Kaznenog zakona ('Narodne novine', br. 125/11., 144/12. i 56/15.) ili

6. ako su mentalne sposobnosti roditelja u tolikoj mjeri ograničene da nije trajno u stanju ostvarivati niti jedan sadržaj roditeljske skrbi, pri čemu je ugrožena dobrobit djeteta.«

53.1. Prigovori predlagatelja

a. Predlagateljica »U ime obitelji«

259. Predlagateljica ističe:

»Po mišljenju predlagatelja odredba čl. 170. potpuno je nejasna i neprecizna obzirom da istom nije objašnjeno što je obuhvaćeno pojmom zlostavljanja ili grubog kršenja roditeljske odgovornosti, dužnosti i prava. Zbrka i konfuzija je to veća kada se uzme u obzir odredba čl. 171. koja u točkama 1. – 3. u kojoj se kao posebne pretpostavke navode one koje se uobičajeno smatraju upravo takvim postupanjima

Naime, u odredbi čl. 171. je određeno da, osim u slučaju iz članka 170. ovoga Zakona, sud u izvanparničnom postupku roditelja može lišiti prava na roditeljsku skrb:

1. ako je napustio dijete

2. ako je dijete izloženo nasilju među odraslim članovima obitelji

3. na temelju izvješća centra za socijalnu skrb da roditelj ne poštuje mjere, odluke i upute koje je radi zaštite prava i dobrobiti djeteta prethodno donio centar za socijalnu skrb ili sud

Dakle, ponovno se otvara prostor arbitrarnosti, diskriminaciji i pravnoj nesigurnosti čime je i u ovom segmentu područje bitno za dobrobit djece i bračnih drugova zakonodavac ponovno uveo u pravnu konfuziju.

Slijedom naprijed iznijetog, odredba članka 170. u suprotnosti je s načelom vladavine prava iz čl. 3. Ustava RH.«

b. Predlagateljice Bojić i dr.

259.1. Predlagateljice osporavaju članak 171., dovodeći ga u vezu s člankom 170. ObiZ-a/15. Osporavaju točku 2. te točku 5. navedenog članka 171. ObiZ-a/15 (o točki 5. članka 171. Ustavni sud iznio je svoje utvrđenje i ocjenu u točkama 63. – 63.1. obrazloženja ove odluke i rješenja).

U odnosu na točku 2. članka 171. ObiZ-a/15 ističu:

»Odredbom čl. 171. st. 1. točka 2. kao jedan od razloga pod kojim se roditelj može lišiti prava na roditeljsku skrb navedeno je: 'ako je dijete izloženo nasilju među odraslim članovima obitelji'. Postavlja se pitanje da li je zakonodavac ovakvim izričajem mislio da dijete ne smije biti izloženo nasilju od strane odraslih članova obitelji, ili pak dijete ne smije biti očevidac nasilja među odraslim članovima obitelji? Kako god da se tumači ova odredba, predlagateljice zaključuju kako zakonodavac tolerira nasilje od strane maloljetnih članova obitelji, ili među maloljetnim članovima obitelji, te za takve oblike nasilja ne predviđa mogućnost lišenja prava na roditeljsku skrb roditeljima u čijoj obitelji se takvo nasilje odvija. Po mišljenju predlagateljica, dijete ne smije uopće biti izloženo nasilju među članovima obitelji, a ne samo među odraslim članovima. Ova norma u izravnoj je koliziji s člankom 8. i 3. Europske Konvencije o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda.«

c. Predlagatelj Domjanović

259.2. Predlagatelj osporava članak 171. u vezi s člankom 170. ObiZ-a/15 te ističe:

»Između članaka 171. i 170. ne postoji logička povezanost. Naime, u obim člancima se određuju pretpostavke pod kojima će se roditelj lišiti prava na roditeljsku skrb. Proizlazi da čl. 171. propisuje dodatne pretpostavke za taj postupak, u odnosu na čl. 170, koje bi bile osnovne, a koje su navedene kao 'zloupotrebljavanje ili grubo kršenje roditeljske odgovornosti, dužnosti i prava'.

U čl. 171. se dodatno ('Osim u slučaju iz čl. 170...') taksativno u 6. točka navode pojedine okolnosti (npr. napuštanje djeteta, izlaganje djeteta nasilju, itd.) koje su pravne pretpostavke za izricanje lišenja prava na roditeljsku skrb.

Međutim, već jednostavno poznavanje značenja jezičnih i pravnih pojmova, a osobito obiteljskopravnog i psihološkog nazivlja u odnosima roditelja i djece, ukazuje na to da su svi oblici ponašanja sadržani u pojmu zloupotrebljavanja ili grubog kršenja roditeljske odgovornosti, dužnosti i prava.

Proizlazi da bi zloupotreba ili grubo kršenje roditeljske odgovornosti, dužnosti i prava, trebalo, prema čl. 170, a s obzirom na izričaj čl. 171 ('Osim u slučaju iz čl. 170...'), tumačiti kao još neka druga ponašanja osim onih navedenih u čl. 171., što je potpuno neizvjesno što bi to bilo i pravno nesigurno.

Stoga, radi se o vrlo loše sročnim odredbama, međusobno povezanim, koje ne odražavaju vladavinu prava, već je i u ovom slučaju Zakon nejasan i neprecizan, što može dovesti u praksi do arbitarnosti i proizvoljnosti u tumačenju i primjeni Obiteljskog zakona, a kod adresata pravne norme (tj. roditelja) izazvati neizvjesnost u pogledu krajnjeg učinka zakonskih odredaba koje se na njih neposredno primjenjuju.«

d. Predlagateljica »Autonomna ženska kuća Zagreb«

259.3. Predlagateljica osporava članak 171. točke 2. i 3. ObiZ-a/15 te ističe:

»Sukladno doslovnom tumačenju odredbe, roditelj koji je žrtva nasilja mogao biti lišen prava na roditeljsku skrb ako je dijete bilo izloženo nasilju između odraslih članova obitelji.

Odredba je nepromišljena i rezultat je pogrešnog početnog pristupa Zakonu vezano uz problematiku nasilja u obitelji, a osobito vezano uz problematiku partnerskog nasilja. U izradi zakona nije korištena adekvatna stručna literatura, što je dovelo do ovog i drugih ozbiljnih propusta u zakonskim rješenjima.

Predlagateljica ocjene ustavnosti prihvaća načelnu tezu da postoji dužnost roditelja da zaštite dijete od nasilja, no članak je pogrešno strukturiran i kao takav je u suprotnosti sa ustavnim jamstvima.

Žrtve partnerskog nasilja vrlo često imaju uništen integritet, te vrlo nisko samopoštovanje zbog dugotrajnijeg trpljenja nasilja. Žrtve nasilja često ne napuštaju nasilnu zajednicu na vrijeme zbog odgoja, vjere, srama, straha .... Nasilje je najčešće višestruko: psihološko, fizičko, ekonomsko, nerijetko i seksualno. U istraživanju koje je u odnosu na kazneno djelo silovanja u braku vršeno za udrugu «Centar za žene žrtve rata» uvidom u spise Županijskog suda u Zagrebu utvrđeno je da su silovane žene tek kasnije postale svjesne protupravnosti nasilnog čina koji je nad njima izvršen, a u tim svim obiteljima su postojala i djeca koja su neizravno svjedočila nasilju. Većina te djece su čula ili

vidjela neke oblike nasilja, a sva djeca su ga osjetila kroz nefunkcionalnost obitelji u kojoj žive.

Žrtva nasilja ne može biti odgovorna za nasilje koje je preživjela, odgovoran je i treba snositi posljedice isključivo počinitelj nasilja koji je i žrtvu nasilja i dijete izložio svom nasilju, a tijela državne vlasti su dužna pomoći žrtvi te osigurati da nasilna situacija prestane kako bi žrtva i njezina djeca bili sigurni.

Ovaj članak žrtvi rodno uvjetovanog ali i drugog nasilja ne pomaže nego je strukturalno viktimizira jer je proziva za odgovornost izlaganja djece nasilju. Time se žrtvama vrijeđaju ljudska prava u smislu prava na poštovanje privatnog i obiteljskog života te također s time vezane diskriminacije temeljem spola. Ne radi se niti oduzeta roditeljska skrb zbog pogrešnog i lošeg postupanja Centra za socijalnu skrb. Zbog svega navedenog, članak nije u suglasnosti sa čl. 23, čl. 35. čl. 29 i čl. 62, kao i čl. 14. u vezi sa čl. 35. Ustava Republike Hrvatske.«

Jednako tako, točka 3. upućuje da se roditeljska skrb može oduzeti roditelju koji ne poštuje odluke Centra, no zbog brojnih pritužbi na nestručnost rada stručnih timova Centara za socijalnu skrb (o kojima je već bilo govora u drugim odredbama), žena žrtva nasilja može lako biti dovedena u situaciju da joj, ne njezinom krivnjom, bude oduzeta roditeljska skrb zbog pogrešnog i lošeg postupanja Centra za socijalnu skrb.

Zbog svega navedenog, članak nije u suglasnosti sa čl. 23, čl. 35. čl. 29 i čl. 62, kao i čl. 14. u vezi sa čl. 35. Ustava Republike Hrvatske.«

53.2. Utvrđenje Ustavnog suda

260. Osporenim člankom 170. ObiZ-a/15 propisane su opće pretpostavke pod kojima će sud lišiti roditelja prava na roditeljsku skrb, dok su člankom 171. ObiZ-a/15 predviđene posebne pretpostavke. Stoga po ocjeni Ustavnog suda te dvije odredbe nisu u međusobnoj koliziji i na sudu je da, ovisno o okolnostima svakog pojedinog slučaja, ocijeni je li nužno izreći mjeru lišenja prava na roditeljsku skrb. Tako će primjerice, prema stavku 1. točki 3. članka 171. tu mjeru izreći ako na temelju izvješća centra za socijalnu skrb proizlazi da roditelj ne poštuje mjere, odluke i upute koje je radi zaštite prava i dobrobiti djeteta prethodno donio centar za socijalnu skrb ili sud. Predlagateljica osobito ističu nepreciznost i nepredvidivost točke 2. stavka 1. članka 171. ObiZ-a/15 kojom je propisano da sud u izvanparničnom postupku mjeru lišenja prava na roditeljsku skrb može izreći ako je dijete izloženo nasilju među odraslim članovima obitelji. Pri tome pojedini predlagateljica upiru na neuvažavanje situacije kada je jedan od roditelja i sam žrtva nasilja. Pojedini dovode u pitanje izostavljanje mogućeg nasilja kojem dijete može biti izloženo i od maloljetnog člana obitelji, a zakonska odredba obuhvaća samo nasilje među odraslim članovima obitelji. Ustavni sud primjećuje da je ObiZ/03 u iznošenju primjera zlouporabe ili grubog kršenja roditeljske odgovornosti zbog koje se roditelju može izreći navedena mjera također predviđao izloženost djeteta nasilju samo među odraslim osobama. Dakle, s jedne je strane riječ o zakonskom rješenju u odnosu na koje postoji bogata sudska praksa, a s druge strane ratio navođenja samo odraslih osoba je u zaštiti djece od odrastanja u nasilnom kućnom okruženju za koje mogu biti odgovorne samo odrasle osobe, a koje odrastanje može imati vrlo negativne posljedice na fizički, emocionalni i društveni razvoj djeteta te njegovo ponašanje kao odrasle osobe.

260.1. Slijedom navedenog, Ustavni sud ocjenjuje da ne postojе razlozi za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom članka 170. i 171. točke 2. i 3. ObiZ-a/15.

54. Članak 174. stavak 1. i članak 175. stavak 1. ObiZ-a/15

261. Članak 174. ObiZ-a/15 glasi:

»Odlučivanje o mjeri

Članak 174.

(1) Sud će rješenjem o lišenju prava na roditeljsku skrb odlučiti i o ostvarivanju osobnih odnosa s djetetom ako je to u iznimnim okolnostima potrebno i ako to predlaže dijete ili roditelj koji se lišava prava na roditeljsku skrb.

(2) Sud će rješenjem o lišenju prava na roditeljsku skrb odlučiti i o uzdržavanju djeteta od strane roditelja ako je to posebni skrbnik djeteta ili centar za socijalnu skrb u ime djeteta zahtijevao. Na određivanje uzdržavanja na odgovarajući se način primjenjuju odredbe članaka 474. do 477. ovoga Zakona.«

261.1. Članak 175. ObiZ-a/15 glasi:

»Pravni učinci izricanja mjere

Članak 175.

(1) Roditelj koji je lišen prava na roditeljsku skrb gubi sva prava iz roditeljske skrbi. Sud može u iznimnim okolnostima dopustiti ostvarivanje osobnih odnosa s djetetom roditelju koji je lišen prava na roditeljsku skrb.

(2) Roditelj koji je lišen prava na roditeljsku skrb ima dužnost plaćati uzdržavanje za dijete.

(3) Pravo na ostvarivanje osobnih odnosa s djetetom i dužnost uzdržavanja prestaju posvojenjem.«

54.1. Prigovori predlagatelja

a. Predlagateljice Bojić i dr.

262. Predlagateljice osporavaju članak 174. stavak 1. zajedno s člankom 175. stavkom 1. ObiZ-a/15, ističući da su oba nesuglasna s člancima 9., 18. i 39. Konvencije o pravima djeteta:

»Predlagateljice smatraju problematičnom odredbu kojom se roditelju koji je lišen prava na roditeljsku skrb omogućavaju osobni odnosi s djetetom, smatrajući kako je takva odredba protivna dobrobiti djeteta. Lišenje prava na roditeljsku skrb najteža je mjera za zaštitu dobrobiti djeteta, te je nezamislivo da bi se trebalo omogućiti osobne odnose i nakon izricanja takve, najteže mjere.

Ova je norma protivna čl. 9., čl. 18. i čl. 39. Konvencije o pravima djeteta, načelu dobrobiti, privatnosti i dostojanstva djeteta iz čl. 55 Ustava, te je kao takva protuustavna.«

b. Predlagatelji Rajić i Kasalo

262.1. Predlagatelji osporavaju stavak 1. članka 175. ObiZ-a/15 te ističu:

»Odredbom čl. 175. st. 1. predviđa se kao mogućnost da u '... iznimnim okolnostima dopusti ostvarivanje osobnih odnosa s djetetom roditelju koji je lišen prava na roditeljsku skrb'. Primjena ove iznimke bit će vrlo štetna za dijete, budući da je lišenje roditeljske skrbi najteža mjera, predviđena za izuzetno loše roditelje koji zloupotrebljavaju ili grubo krše roditeljsku odgovornost (sukladno čl. 170.). Nije dakle jasno, kad će i zašto će se takvi kontakti ipak dopustiti?

Ovakvom mogućnošću, tj. odredbom čl. 175. st. 1. ugrožavaju se Ustavom RH i Konvencijom o pravima djeteta zaštićena prava, osobito pravo na razvoj, te se radi o povredi vladavine prava.«

c. Predlagatelj Domjanović

262.2. I ovaj predlagatelj osporava istu odredbu ObiZ-a/15 te navodi:

»Među pravnim učincima koji nastupaju lišenjem prava na roditeljsku skrb, zakonodavac navodi mogućnost da 'u iznimnim okolnostima dopusti ostvarivanje osobnih odnosa s djetetom roditelju koji je lišen prava na roditeljsku skrb'. Mišljenja smo, da je ova odredba izuzetna opasna i protivna pravnoj sigurnosti kao sastavnici vladavine prava, jer je lišenje prava na roditeljsku skrb krajnja, najteža mjera i nema opravdanja za ostvarivanje osobnih odnosa, osobito uzmu li se u obzir pretpostavke za njeno izricanje, koje govore o teškoj ugrozi djetetovih prava.

Ovom se odredbom krše dječja prava, koja su Ustavom zajamčena. Budući da se ova mjera izriče samo kao krajnja sankcija, svaki daljnji kontakt, do eventualnog vraćanja roditeljske skrbi (što je rijetko) predstavlja izravnu povredu vladavine prava, koje zahtijeva da se svim građanima, a osobito onima koji ulaze u kategoriju ranjivih skupina u kojoj su svakako djeca, prizna najviša moguća razina zaštite prava, od

čega se ovom normom, iz posve nejasnih razloga, osim pogodovanja jako lošem roditelju, u cijelosti odstupa.«

54.2. Utvrđenje Ustavnog suda

263. Osporene odredbe ObiZ-a/15 odnose se na lišenje prava roditelja na roditeljsku skrb i izuzetke od potpunog gubitka tog prava. Naime, kako je to propisano člankom 175. stavkom 1. ObiZ-a/15, roditelj koji je lišen prava na roditeljsku skrb gubi sva prava iz roditeljske skrbi. Polazi se od toga da je riječ o radikalnoj mjeri, koja se izriče u iznimnim slučajevima, u pravilu kad se ocijeni da nijednom drugom »blažom« mjerom nije moguće zaštititi dobrobit djeteta. Međutim, zakonodavac je ostavio mogućnost da sud, uvažavajući osobite okolnosti svakog pojedinog slučaja, ako ocijeni da je to u interesu dobrobiti djeteta, može dopustiti roditelju koji je lišen tog prava ostvarivanje osobnih odnosa s djetetom (v. odluku broj: U-III-34/2020 od 15. srpnja 2020.).

Na sudovima je da u svakom pojedinom slučaju, strogo vodeći računa o dobrobiti i najboljem interesu djeteta, na što upućuje i članak 5. ObiZ-a/15 i članak 3. Konvencije o pravima djeteta, iznimno omogućuje kontaktiranje djeteta i s tim roditeljem, ako je to u djetetovom interesu i ako nije ugrožena njegova dobrobit.

263.1. Slijedom navedenog, Ustavni sud ocjenjuje da ne postoje razlozi za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom članka 174. stavka 1. i 175. stavka 1. ObiZ-a/15.

55 Članak 176. stavak 1. ObiZ-a/15

264. Članak 176. ObiZ-a/15 glasi:

»Vraćanje prava na roditeljsku skrb

Članak 176.

(1) Pravo na roditeljsku skrb može rješenjem suda u izvanparničnom postupku biti vraćeno ako prestanu razlozi zbog kojih je roditelj bio lišen prava na roditeljsku skrb, osim ako dijete prije toga bude posvojeno.

(2) Prijedlog za vraćanje roditeljske skrbi mogu podnijeti dijete, roditelj koji je lišen prava na roditeljsku skrb ili centar za socijalnu skrb.«

55.1. Prigovori predlagatelja

Predlagateljica »U ime obitelji«

265. Predlagateljica osporava stavak 1. članka 176. ObiZ-a/15 te ističe:

»Po mišljenju predlagatelja i u slučaju odredbe čl. 176. st. 1. ponovno se stvara pravna nesigurnost. Zakonodavac je, naime, predvidio mogućnost da pravo na roditeljsku skrb može rješenjem suda biti vraćeno ako prestanu razlozi zbog kojih je roditelj bio lišen prava na roditeljsku skrb, no isto nije moguće ako dijete prije toga bude posvojeno. Ovdje je zakonodavac propustio odrediti što se događa ako u međuvremenu dijete sklopi brak ili postane roditeljem. Dakle, prema ovako nedoradenoj i nerazrađenoj normi, radilo bi se o potpuno nejasnoj pravnoj situaciji kada bi npr. dijete sklopilo brak, a njegovom roditelju kojemu je ranije bilo oduzeto pravo na roditeljsku skrb, bi se to pravo vratilo, tako da bi dijete koje bi bilo u braku istovremeno bilo pod roditeljskom skrbi.

Dakle, ponovno je riječ o normi koja proizvodi pravnu nesigurnost, arbitrarnost i konfuziju u području koje je od presudnog značaja za dobrobit djeteta, pa predlagatelj smatra da je i odredba čl. 176. st. 1. suprotna načelu vladavine prava iz čl. 3. Ustava RH.«

55.2. Utvrđenje Ustavnog suda

266. Predlagateljica nije u pravu kada tvrdi da je zakonodavac, kako bi otklonio dvojbe ili nejasnoće, trebao propisati i da do vra-

čanja roditeljske skrbi ne dolazi ako je maloljetno dijete u međuvremenu sklopilo brak. Predlagateljici se skreće pozornost na članak 117. ObiZ-a/15 koji propisuje, između ostalog, da roditeljska skrb prestaje i sklapanjem braka prije punoljetnosti. Po naravi stvari je stoga jasno da u takvoj situaciji ne dolazi do vraćanja roditeljske skrbi. Ustavni sud primjećuje da bi unošenje takve odredbe bilo suviše i nepotrebno bi opterećivalo ionako opsežan zakonski tekst, što je često jedini ili jedan od prigovora pojedinih predlagatelja kada osporavaju ustavnost pojedinih zakonskih odredaba ObiZ-a/15.

56. Članak 212. stavak 5. ObiZ-a/15

267. Članak 212. ObiZ-a/15 glasi:

»Priprema djeteta i ostvarivanje osobnih odnosa prije zasnivanja posvojenja

Članak 212.

(1) Centar za socijalnu skrb će u suradnji s udomiteljem, odnosno ustanovom socijalne skrbi u kojoj je dijete smješteno ili drugom osobom kojoj je dijete povjereno na svakodnevnu skrb, prije donošenja rješenja o zasnivanju posvojenja pripremiti dijete za posvojenje te omogućiti najprikladnijem potencijalnom posvojitelju ostvarivanje osobnih odnosa radi procjene hoće li zasnivanje posvojenja biti u skladu s dobrobiti djeteta.

(2) Ostvarivanje osobnih odnosa s djetetom može se omogućiti samo u odnosu na najprikladnijeg potencijalnog posvojitelja iz članka 211. ovoga Zakona i to nakon što su roditelji, odnosno skrbnik dali pristanak za posvojenje.

(3) Iznimno od stavka 2. ovoga članka, centar za socijalnu skrb može omogućiti ostvarivanje osobnih odnosa djeteta i najprikladnijeg potencijalnog posvojitelja i bez pristanka roditelja, odnosno skrbnika za posvojenje, ako je pokrenut postupak pred sudom radi donošenja rješenja koje nadomješta pristanak roditelja, odnosno skrbnika za posvojenje sukladno članku 190. stavku 1. točkama 1. i 3. ovoga Zakona.

(4) Za ostvarivanje osobnih odnosa iz stavaka 2. i 3. ovoga članka potrebna je suglasnost centra za socijalnu skrb.

(5) Za vrijeme trajanja ostvarivanja osobnih odnosa centar za socijalnu skrb će osigurati obitelji posvojitelja stručnu pomoć i potporu te će procjenjivati budući odnos djeteta i posvojitelja.

(6) Najprikladniji potencijalni posvojitelj kod kojeg dijete boravi radi ostvarivanja osobnih odnosa prije zasnivanja posvojenja ima pravo, dužnost i odgovornost svakodnevno se skrbiti o djetetu.«

56.1. Prigovori predlagatelja

Predlagateljica »U ime obitelji«

268. Predlagateljica osporava članak 212. stavak 5. ObiZ-a/15 te ističe:

»Odredbom čl. 212. st. 5. je propisano da će za vrijeme trajanja ostvarivanja osobnih odnosa centar za socijalnu skrb osigurati obitelji stručnu pomoć i potporu te će procjenjivati budući odnos djeteta i posvojitelja.

Po mišljenju predlagatelja i u slučaju odredbe čl. 212. st. 5. radi se o odredbi koja je trenutno posve neprovediva u praksi zbog financijskih ograničenja jer pružanje stručne pomoći novčana sredstva, pa se ovakvim neprovedivim propisom samo ponovno nepotrebno stvara pravna nesigurnost. Predlagatelj ponavlja da je zakonodavac dužan kreirati norme na način da je osigurana i njihova provedba, tj da je dužan stvoriti normu koje su primijenjive sada i odmah te čiji je cilj ostvarivanje i zaštita prava građana u uvjetima koji trenutno postoje, a ne za neku budućnost i za neke imaginarnu financijske uvjete. Ovakvo se ova odredba čl. 134. čini samo kao pravna fikcija sada i ovdje neprimijenjiva što, kako je već rečeno, samo nepotrebno stvara pravnu neizvjesnost i nesigurnost.

Upravo iz ovih razloga, i odredba čl. 212. st. 5. u nesuglasju je s načelom vladavine prava iz čl. 3. Ustava RH.«

56.2. Utvrđenje Ustavnog suda

269. Prigovori predlagateljice nisu ustavnopravno relevantni te ih Ustavni sud nije razmatrao.

57. Članak 224. ObiZ-a/15

270. Članak 224. ObiZ-a/15 glasi:

»II. SKRBNIŠTVO ZA DJECU

Pretpostavke za imenovanje skrbnika djetetu

Članak 224.

Pod skrbništvo stavit će se dijete čiji su roditelji:

1. umrli, nestali, nepoznati ili su najmanje mjesec dana nepoznatog boravišta
2. lišeni prava na roditeljsku skrb
3. lišeni poslovne sposobnosti u dijelu koji ih onemogućava u ostvarivanju roditeljske skrbi
4. maloljetni, a nisu stekli poslovnu sposobnost sklapanjem braka
5. odsutni ili spriječeni i nisu u mogućnosti brinuti se o svojem djetetu, a ostvarivanje roditeljske skrbi nisu povjerali osobi koja ispunjava uvjete za skrbnika ili
6. dali pristanak za posvojenje djeteta.«

57.1. Prigovori predlagatelja

Predlagatelj Rajić i Kasalo

271. Predlagatelj osporavaju članak 224. u vezi s člancima 182. stavkom 2., 188. stavkom 5. i 192. stavkom 1. ObiZ-a/15:

»Odredbom članka 224. t. 6. propisan je jedan od nekolicine slučajeva kad se dijete stavlja pod skrbništvo, pa je tako propisano da je to slučaj kad su roditelji dali pristanak za posvojenje svojega djeteta (na što su ovlašteni na osnovi čl. 188. st. 1). Međutim, čl. 192. st. 1. propisuje da se od tog skrbnika traži pristanak za posvojenje djeteta kojem je on skrbnik i upućuje samo na slučajeve pobrojane u čl. 188. st. 5., a to su slučajevi kad je roditelj umro, nestao, nepoznat ili lišen prava na roditeljsku skrb. Iz toga proizlazi da skrbnik daje pristanak u četiri točno navedena slučaja, no nejasno je koji su to slučajevi kad za posvojenje nije potreban pristanak djetetova skrbnika. Odnosno, dalo bi se zaključiti da su to preostali slučajevi iz čl. 224 – točke 1-5., odnosno roditelji koji:

- najmanje mjesec dana nepoznatog boravišta,
- lišeni poslovne sposobnosti u dijelu koji ih onemogućava u ostvarivanju roditeljske skrbi,
- maloljetni, a nisu stekli poslovnu sposobnost sklapanjem braka,
- odsutni ili spriječeni i nisu u mogućnosti brinuti se o svojem djetetu, a ostvarivanje roditeljske skrbi nisu povjerali osobi koja ispunjava uvjete za skrbnika.

Potpuno je nejasno i nelogično, a pravno dvojbeno zašto se uloga skrbnika u smislu davanja pristanka na posvojenje njegova maloljetnog štićenika ne bi dala i u nekim od ovih slučajeva. Ili valja zaključiti da se takvo dijete (pod skrbništvom) ne može uopće posvojiti? Je li to u interesu djeteta?

Dakle, radi se o vrlo konfuznim, međusobno neuskadenim odredbama koje stvaraju nejasnoću i time pravnu nesigurnost. Moguća je i povreda načela jednakosti pred zakonom.«

57.2. Utvrđenje Ustavnog suda

272. Suprotno navodima predlagatelja, Ustavni sud smatra da je iz osporene odredbe jasno kada skrbnik (ne) daje pristanak za posvojenje. Skrbnik daje pristanak na posvojenje u točno određenim slučajevima, navedenima u članku 188. stavku 5. ObiZ-a/15, odnosno u slučajevima kada ne postoji mogućnost pribavljanja tog pristanka od roditelja (jer je »umro, nestao ili nepoznat«) ili kada »roditelj« pravno više uopće nije roditelj jer je »lišen prava na roditeljsku skrb«. U ostalim slučajevima pristanak daje roditelj,

a ako nema tog pristanka postoji mogućnost nadomještanja pristanka roditelja odlukom suda u izvanparničnom postupku (članak 190. ObiZ-a/15). Nisu logični navodi predlagatelja prema kojima bi valjalo zaključiti da se »dijete (pod skrbništvom) ne može uopće posvojiti«. Iz te tvrdnje predlagatelja bi proizlazilo da stavljanje djeteta pod skrbnišтво automatski povlači posvojenje. Također, članak 182. stavak 2. ObiZ-a/15 potpuno je irelevantan za primjedbe koje iznose predlagatelji.

272.1. Polazeći od iznesenih prigovora, Ustavni sud ocjenjuje da ne postoje razlozi za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom članka 224. ObiZ-a/15.

58. Članak 225. stavak 3. ObiZ-a/15

273. Članak 225. ObiZ-a/15 glasi:

»Rješenje o stavljanju pod skrbnišтво i imenovanje skrbnika djetetu
Članak 225.

(1) Centar za socijalnu skrb donosi rješenje o stavljanju djeteta pod skrbnišтво i imenuje mu skrbnika.

(2) Centar za socijalnu skrb dužan je pribaviti mišljenje djeteta koje je sposobno shvatiti značenje skrbnišтва o osobi skrbnika, te uzeti u obzir želje djeteta o izboru osobe skrbnika, osim ako su u suprotnosti s njegovom dobrobiti.

(3) Centar za socijalnu skrb dužan je poštovati prije izraženu želju roditelja o izboru osobe skrbnika koju je roditelj sastavio u obliku javnobilježničke isprave (anticipiranu naredbu), ako su ispunjene pretpostavke za imenovanje skrbnika djetetu propisane ovim Zakonom te ako to nije u suprotnosti s dobrobiti djeteta.

(4) Dijete se rješenjem centra za socijalnu skrb povjerava na sva-kodnevnu skrb skrbniku, drugoj osobi, udomiteljskoj obitelji, domu za djecu ili pravnoj osobi koja obavlja djelatnost socijalne skrbi, ako drukčije nije propisano ovim Zakonom.«

58.1. Prigovori predlagatelja

Predlagateljica »U ime obitelji«

274. Predlagateljica osporava odredbu stavka 3. članka 225. ObiZ-a/15 te navodi:

»Odredbom čl. 225. st. 3. je propisano da je centar za socijalnu skrb dužan poštovati prije izraženu želju roditelja o izboru osobe skrbnika koju je roditelj sastavio u obliku javnobilježničke isprave (anticipiranu naredbu), ako su ispunjene pretpostavke za imenovanje skrbnika djetetu propisane ovim Zakonom te ako to nije u suprotnosti s dobrobiti djeteta.

Sporno u citiranoj odredbi po mišljenju predlagatelja je to što se istom odredbom s jedne strane propisuje obveza centra za socijalnu skrb da poštuje izraženu želju roditelja o izboru osobe skrbnika koju je roditelj sastavio u obliku javnobilježničke isprave (anticipiranu naredbu), međutim zakonodavac ponovno i ovdje ostavlja pravnu prazninu obzirom da nije propisao zakonske pretpostavke i sadržaj istih tih anticipiranih naredbi koje je predvidio, čime se i po tko zna koji put otvara prostor arbitrarnosti i samim time, potpunoj pravnoj nesigurnosti.

Predlagatelj stoga smatra da je i odredba čl. 225. st. 3. suprotna načelu vladavine prava iz čl. 3 Ustava RH.«

58.2. Utvrđenje Ustavnog suda

275. Predlagateljice se upućuje na članak 116. stavak 5. ObiZ-a/15 koji propisuje da roditelj koji ostvaruje roditeljsku skrb može za života, u oporuci ili u obliku javnobilježničke isprave (anticipirana naredba), imenovati osobu za koju smatra da bi se u slučaju njegove smrti najbolje skrbila o djetetu. Ustavni sud primjećuje da je u potonjem slučaju sklapanje anticipirane naredbe predviđeno pred stručnom osobom, javnim bilježnikom i u posebnoj formi. Navedeno Ustavni sud smatra dostatnim za utvrđenje neosnovanosti prigovora predlagateljice.

59. Članak 227. ObiZ-a/15

276. Članak 227. ObiZ-a/15 glasi:

»Dužnosti djetetova skrbnika
Članak 227.

Skrbnik djeteta dužan je savjesno se brinuti o osobnim i imovinskim pravima i obvezama djeteta, a osobito o njegovu zdravlju, odgoju i obrazovanju.«

59.1. Prigovori predlagatelja

Predlagatelji Rajić i Kasalo

277. Predlagatelji osporavaju članak 227. u vezi s člankom 228. ObiZ-a/15 te ističu:

»U okvirima dužnosti skrbnika članak 227. navodi njegovu dužnost brige, među inim i o obrazovanju. Naprotiv, čl. 228. propisuje da taj isti skrbnik mora pribaviti prethodno odobrenje centra za socijalnu skrb ako želi odnosno treba odlučiti o 'izboru i promjeni škole i zanimanja, prekidu školovanja ...'. Dakle, postoji nesklad između ovih dviju' odredbi, a osobito uzme li se u obzir i s naše strane osporavana odredba čl. 94 (v. pod 15. ovog Prijedloga) kojom se za sličnu situaciju ne predviđa školovanje djeteta. Budući da je praktički riječ o istim sadržajima, doista su neusklađene odredbe čl. 94., 227. i 228. i to u odnosu na poželjno normiranje školovanja kao jedne od aktivnosti djeteta odnosno štíćenika.

Ovime je nastala pravna nesigurnost i po tome je, po našem mišljenju odredba čl. 227. protivna Ustavu RH.«

59.2. Utvrđenje Ustavnog suda

278. Po ocjeni Ustavnog suda predlagatelji selektivno tumače pojedine pojmove i odredbe ObiZ-a/15 koje se odnose na dužnosti skrbnika i svojim razlozima nisu iznijeli relevantne argumente koji bi doveli u sumnju osporeni članak 227. ObiZ-a/15. Tim više što je ta odredba po svom sadržaju načelne naravi i nalaže skrbniku na općenit način savjesnu brigu o osobnim i imovinskim pravima i obvezama djeteta, a osobito o njegovom zdravlju, odgoju i obrazovanju.

60. Članak 235. stavak 3. ObiZ-a/15

279. Članak 235. ObiZ-a/15 glasi:

»Dužnost obavješćivanja
Članak 235.

(1) Svatko može obavijestiti centar za socijalnu skrb o potrebi pružanja zaštite osobama iz članka 234. stavka 1. ovoga Zakona.

(2) Zdravstvene ustanove i izabrani doktori opće odnosno obiteljske medicine dužni su na zahtjev centra za socijalnu skrb ili po službenoj dužnosti centru za socijalnu skrb dostaviti podatke o duševnim smetnjama i drugim uzrocima zbog kojih osoba nije sposobna brinuti se o svojim pravima i interesima.

(3) Prije dostavljanja obavijesti iz stavka 2. ovoga članka potreban je pristanak osobe čiji se podaci dostavljaju, ili njezinog zakonskog zastupnika.«

60.1. Prigovori predlagatelja

Predlagateljica »U ime obitelji«

280. Predlagateljica osporava članak 235. stavak 3. ObiZ-a/15 te ističe:

»Predlagatelj drži kako se i u ovom slučaju radi o nejasnoj i neprovedivoj odredbi. Istom odredbom se, naime, predviđa pristanak osobe za dostavu podataka o njezinim duševnim smetnjama, a više je nego vjerojatno da će u praksi osobe odbijati dati pristanak na takvu dostavu. S druge strane, kada je već predviđeno davanje pristanka osobe za dostavu takvih podataka, trebalo je istovremeno predvidjeti i regulirati situaciju u kojoj osoba o kojoj je riječ ne daje pristanak na

dostavljanje podataka. Dakle, ponovno je riječ o pravnim prazninama, otvaranju prostora za arbitrarost što sve vodi pravnoj nesigurnosti.

Zbog svih ovih propusta u sadržaju odredbe čl. 235. st. 3., ista odredba suprotna je načelu vladavine prava iz čl. 3. Ustava RH.«

60.2. Utvrđenje Ustavnog suda

281. Predlagateljica očito previđa situaciju da je osporenom zakonskom odredbom propisano da, uz osobu čiji se podaci dostavlja, pristanak može dati i njezin zakonski zastupnik. Stoga ne postoji pravna praznina, kako to neosnovano navodi predlagateljica.

61. Članak 236. stavci 5. i 7. ObiZ-a/15

282. Članak 236. ObiZ-a/15 glasi:

»Ovlasti centra za socijalnu skrb u postupku radi lišenja poslovne sposobnosti
Članak 236.

(1) Centar za socijalnu skrb predložit će sudu pokretanje postupka radi lišenja poslovne sposobnosti kad procijeni da bi zbog razloga iz članka 234. stavka 1. ovoga Zakona osobu bilo potrebno lišiti poslovne sposobnosti.

(2) Centar za socijalnu skrb osobi za koju je pokrenut postupak radi lišenja poslovne sposobnosti imenuje posebnog skrbnika, osim ako je ta osoba ovlastila punomoćnika.

(3) Ako postupak radi lišenja poslovne sposobnosti predlaže centar za socijalnu skrb, posebni skrbnik ne može biti stručni radnik toga centra.

(4) Ako postupak radi lišenja poslovne sposobnosti predlaže neka druga osoba iz članka 496. ovoga Zakona, ta osoba ne može biti imenovana posebnim skrbnikom.

(5) **Posebni skrbnik iz stavka 2. ovoga članka je osoba s položenim pravosudnim ispitom zaposlena u Centru za posebno skrbništvo iz članka 544. ovoga Zakona.**

(6) Iznimno od stavka 5. ovoga članka, ako je osoba u odnosu na koju se vodi postupak radi lišenja poslovne sposobnosti u obliku javnobilježničke isprave odredila osobu za koju želi da ju zastupa u postupku radi lišenja poslovne sposobnosti (anticipirana naredba), centar za socijalnu skrb će tu osobu imenovati posebnim skrbnikom ako ispunjava ostale pretpostavke za imenovanje skrbnikom propisane ovim Zakonom.

(7) **Posebni skrbnik ovlašten je i dužan poduzimati radnje te zastupati interese osobe samo u postupku za koji je imenovan.**«

61.1. Prigovori predlagatelja

a. Predlagateljice Bojić i dr.

283. Predlagateljice osporavaju članak 236. stavak 7., članak 240. stavke 1. i 3., te članak 544. ObiZ-a/15. Ističu prigovor indirektna diskriminacije odraslih i djece:

»Čl. 14. Ustava RH jamči jednakost svih (građana), no odredbe čl. 236. st. 7, čl. 240. st. 3. u vezi sa st. 1. i čl. 544. ObZ/15 dovest će do nejednakosti i diskriminacije pojedinaca kojima će slijedom različitih odredbi Obiteljskog zakona trebati imenovati posebnog skrbnika.

To će osobito doći do izražaja u postupku razvoda braka i obveze imenovanja posebnog skrbnika osobi u postupku lišenja poslovne sposobnosti, budući da Obiteljski zakon predviđa da će takvim posebnim skrbnikom biti imenovana osoba (pravnik s položenim pravosudnim ispitom) zaposlena u Centru za posebno skrbništvo.

Ima li se u vidu teritorijalna rasprostranjenost sudova u RH, nedvojbeno je jasno da u odnosu na ukupni broj slučajeva u praksi na koje će se spomenute odredbe primjenjivati, a koja brojka prelazi desetke tisuća, da će neki od njih imati posebnog zastupnika, a neki ne. Time se građani dovode u nejednaki i neravnopravni položaj i direktno se krši odredba Ustava Republike Hrvatske o jednakosti svih građana.«

b. Predlagateljica »U ime obitelji«

283.1. Predlagateljica osporava stavak 5. članka 236. ObiZ-a/15 te ističe:

»Odredbom čl. 236. st. 5. je propisano da je posebni skrbnik iz stavka 2. tog članka osoba s položenim pravosudnim ispitom zaposlena u Centru za posebno skrbništvo iz članka 544. ovoga Zakona.

Radi pojašnjenja što je poseban skrbnik iz stavka 2., predlagatelj napominje da se radi o skrbniku kojega centar za socijalnu skrb postavlja osobi za koju je pokrenut postupak za lišenje poslovne sposobnosti.

Predlagatelj nadalje napominje kako je i dalje ostalo neuređeno i nejasno pitanje, tko će plaćati troškove posebnog skrbnika u postupku. Dakle, ponovno niz pravnih praznina što dovodi do ponovnog rezultata potpune pravne nesigurnosti.

Svi ovi nedostaci i propusti u čl. 236. st. 7. predmetnu odredbu čine neustavnom i to iz razloga što je ista ponovno suprotna načelu vladavine prava iz čl. 3. Ustava RH.«

61.2. Utvrđenje Ustavnog suda

284. Stupanjem na snagu Zakona o Centru za posebno skrbništvo (»Narodne novine« broj 47/20.) u travnju 2020., prestale su važiti odredbe članaka od 544. do 550. ObiZ-a/15. Budući da su prigovori predlagatelja usmjereni na odredbe stavaka 5. i 7. članka 236. ObiZ-a/15, koji se referiraju na (ukinuti) članak 544. ObiZ-a/15, Ustavni sud neće razmatrati prigovore u odnosu na te odredbe. Osporene odredbe treba sagledati u kontekstu Zakona o Centru za posebno skrbništvo, odredbe kojeg nisu predmet ocjene ustavnosti pred Ustavnim sudom.

62. Članak 240. ObiZ-a/15

285. Članak 240. ObiZ-a/15 glasi:

»IV. POSEBNO SKRBNIŠTVO
Posebno skrbništvo za dijete
Članak 240.

(1) Radi zaštite pojedinih osobnih i imovinskih prava i interesa djeteta, centar za socijalnu skrb ili sud će imenovati posebnog skrbnika:

1. djetetu u bračnim sporovima i u postupcima osporavanja majčinstva ili očinstva

2. djetetu u drugim postupcima u kojima se odlučuje o roditeljskoj skrbi, pojedinim sadržajima roditeljske skrbi i osobnim odnosima s djetetom kad postoji spor među strankama

3. djetetu u postupku izricanja mjera za zaštitu osobnih prava i dobiti djeteta iz nadležnosti suda kada je to propisano odredbama ovoga Zakona

4. djetetu u postupku donošenja rješenja koje zamjenjuje pristanak na posvojenje

5. djetetu kad postoji sukob interesa između njega i njegovih zakonskih zastupnika u imovinskim postupcima ili sporovima, odnosno pri sklapanju pojedinih pravnih poslova

6. djeci u slučaju spora ili sklapanja pravnog posla između njih kad ista osoba nad njima ostvaruje roditeljsku skrb

7. djetetu stranom državljaninu ili djetetu bez državljanstva koje se bez pratnje zakonskoga zastupnika zatekne na teritoriju Republike Hrvatske

8. u drugim slučajevima kada je to propisano odredbama ovoga Zakona, odnosno posebnih propisa ili ako je to potrebno radi zaštite prava i interesa djeteta.

(2) Posebni skrbnik dužan je:

1. zastupati dijete u postupku za koji je imenovan

2. obavijestiti dijete o predmetu spora, tijeku i ishodu na način koji je primjeren djetetovoj dobi i

3. prema potrebi, kontaktirati s roditeljem ili drugim osobama koje su djetetu bliske.

(3) Posebni skrbnik iz stavka 1. ovoga članka je osoba s položenim pravosudnim ispitom zaposlena u Centru za posebno skrbništvo iz članka 544. ovoga Zakona.

(4) Iznimno od stavka 3. ovoga članka, ako dijete koje je navršilo četrnaest godina i kojem je rješenjem priznata sposobnost za poduzimanje radnji u postupku sukladno člancima 130. i 359. ovoga Zakona ovlasti punomoćnika, neće mu se imenovati posebni skrbnik, osim u slučaju iz stavka 1. točke 7. ovoga članka.

(5) Centar za socijalnu skrb će imenovati posebnog skrbnika izvan Centra za posebno skrbništvo u slučaju iz stavka 1. točke 7. ovoga članka.

(6) Centar za socijalnu skrb može imenovati posebnog skrbnika izvan Centra za posebno skrbništvo u slučaju iz stavka 1. točke 8. ovoga članka.

(7) Posebni skrbnik iz stavaka 5. i 6. ovoga članka koji nije zaposlenik Centra za posebno skrbništvo mora ispunjavati uvjete propisane ovim Zakonom za imenovanje skrbnika.«

62.1. Prigovori predlagatelja

a. Predlagateljice Bojić i dr.

286. Predlagateljice osporavaju članak 240. ObiZ-a/15 po četiri osnove. Prije svega smatraju da se osnivanje Centra za posebno skrbništvo ne može ni s čim opravdati te ga smatraju skupim i nepotrebnim institutom. Stoga osporavaju suglasnost s Ustavom članka 240. ObiZ-a/15 u cijelosti. Zatim, navedenu odredbu također smatraju neusklađenom s međunarodnim dokumentima, ističu problem nedostatka stručne kvalifikacije posebnog skrbnika te smatraju da je odredba u koliziji s člancima 485. i 487. ObiZ-a/15.

286.1. U odnosu na prvi prigovor, predlagateljice navode:

»Osnivanje Centra za posebno skrbništvo je nepotreban, skup i iznimno opasan eksperiment. Poslove posebnog skrbništva obavljaju centri za socijalnu skrb već desetljećima. Koncentrirati tu funkciju u posebno tijelo, osobito tako kadrovski skromno, kao što se čini da je postojeće, je iznimno opasno za pravnu sigurnost građana. Centar za posebno skrbništvo institucija je čiji je doseg djelovanja u ovom trenutku posve nejasan. Prema dostupnim podacima koje je javnosti prezentiralo Ministarstvo socijalne politike i mladih, Centar zapošljava iznimno mali broj djelatnika, radi se o svega osmero (!!!) djelatnika za područje cijele Republike. Okolnost da su se, u središte u Zagrebu, uspostavile dislocirane jedinice u Osijeku, Rijeci i Splitu ne mijenja ništa na stvari iz razloga jer broj posebnih skrbnika nije ni približno dovoljan. Podaci s kojima je Ministarstvo nastojalo javnost uvjeriti u suprotno, nažalost upravo su potvrdili manjak posebnih skrbnika.

Upravo je nemoguće čak i zamisliti na koji način bi samo osmero zaposlenika 'pravnik sa položenim pravosudnim ispitom' (uvjet za posebnog skrbnika iz članka 240. stavak 3. ObZ/2015.) moglo podmiriti potrebe za zastupanje sve djece pred svim sudovima općinske nadležnosti u Republici Hrvatskoj u cijelom nizu konfliktnih obiteljskopравnih postupaka, od brakorazvodnog sa odlukama o roditeljskoj skrbi (s kime će dijete živjeti i o susretima i druženjima, te uzdržavanju), do cijelog niza drugih – oko izmjene, odnosno donošenja promijenjenih postojećih odluka o roditeljskoj skrbi, privremenih mjera, te cijelog niza postupaka u svezi sukoba oko sadržaja i vršenju sadržaja roditeljske skrbi i slično.

Ovakav koncept instituta 'posebnog skrbništva' organizaciono zamišljen na opisani način, dovesti će do toga da će se obiteljski postupci, koji su po naravi hitni i u kojima interes djeteta nalaže žurno postupanje, obzirom da je svako drugačije postupanje kontraproduktivno i dugoročno štetno za dijete, voditi sporo, pa da se time u postupanju neće moći udovoljiti nužnosti žurnog postupanja. Dapače, za očekivati je, radi činjenice da nema dovoljan broj posebnih skrbnika, da će ovi postupci trajati nerazumno dugo, čime se povrijeđuje članak 29. Ustava (pravo na pošteno suđenje) i članak 6. Europske konvencije, te se takvim konceptom dovodi u pitanje postupanje u skladu s najboljim interesom djeteta (članak 3. Konvencije o pravima djeteta).

Nadalje, mogućnost da se imenovanja posebnim skrbnikom 'delegira' i osobama koje nisu zaposlenici Centra za posebno skrbništvo je još opasnija (članak 240. stavak 5. ObZ/2015.) Ovakvo rješenje znatno i nedopušteno, na posve neodgovarajući način zadire u prava građana, radi čega je ovakva mogućnost protuustavna.

Način na koji se takvo stanje, nastojalo prevladati jest uvođenje mogućnosti da centar za socijalnu skrb imenuje kao posebnog skrbnika osobu koja nije zaposlena u Centru za posebno skrbništvo (i to 'djetetu stranom državljaninu ili djetetu bez državljanstva koje se bez pratnje zakonskoga zastupnika zatekne na teritoriju Republike Hrvatske' odnosno 'u drugim slučajevima kada je to propisano odredbama ovoga Zakona, odnosno posebnih propisa ili ako je to potrebno radi zaštite prava i interesa djeteta').

Takva mogućnost propisuje iznimku od pravila da dijete treba zastupati imenovani posebni skrbnik iz Centra za posebno skrbništvo. Međutim, ovo je do sada u praksi bila redovita situacija, centri za socijalnu skrb su imenovali posebne skrbnike radi zaštite pojedinih interesa osoba u postupku, pa je očigledno da se sa istom ovakvom praksom namjerava nastaviti i dalje, pa je stoga krajnje nejasno radi čega je institut posebnog skrbništva za djecu uopće propisan na način kako je propisan. U ovom dijelu, ukazujemo da ObZ/15. ovdje ne propisuje niti jedan kriterij, pa čak niti orijentacione naravi, kada treba doći do iznimke od pravila, ili je očigledno da će u stvarnosti, zapravo, iznimka postati pravilo.

Dakle, unatoč osnivanju Centra za posebno skrbništvo, opet se, nažalost pribjegava sustavu tzv. outsourcinga, koji je u ovoj situaciji posve besmislen, a kada se radi o djeci onda je isto i opasno, budući ne postoje propisani nikakvi kriteriji ili razlozi o izboru posebnog skrbnika iz Centra za posebno skrbništvo ili pak izvan njega.

Razlog za takvo zakonodavčvo postupanje nije poznat, te ni na koji način nije obrazložen u Konačnom prijedlogu Zakona (str. 262.), u čemu se postoji povreda članka 3. Ustava RH, naime ovdje se ne radi o pravno-tehničkom pitanju, već o strukturalnom zakonskom rješenju koja se tiču same biti i smisla instituta posebnog skrbništva, a koje ničime nije obrazloženo.

Nije nerealan zaključiti da je zakonodavac tek naknadno postao svjestan bezizlazne situacije, koja se na ovaj način ne može razriješiti. U državama blagostanja, eventualni izlaz bi bio u povećanju broja zaposlenika centra, no u Hrvatskoj to nije moguće, a niti potrebno. Dapače, osnovala se institucija koja zapravo nije niti bila potrebna, jer je sustav u tome dijelu uredno funkcionirao.

Dodatno je teško ili uvjerljivo opravdavati osnivanje takvoga Centra, osobito u svjetlu činjenice da su se institucije koje su doista opravdale svoje osnivanje, naknadno ukinute ili pripojene centrima za socijalnu skrb, kao što su to, primjerice, bili obiteljski centri.

Osnovati instituciju koja se pokazuje kao neučinkovita, jer u postojećim uvjetima niti ne može biti drugačije, a potom delegirati ovlasti posebnog skrbnika osobama koje nisu u istoj zaposlene, uz to što pokazuje neodgovornost prema korisnicima, potvrđuje i nemar prema korištenju proračunskih sredstava. Time se ova rješenja pokazuju kao neprovediva, jer ne ostvaruju cilj općega dobra, a time postaju i neustavna.«

286.2. U pogledu neusklađenosti članka 240. ObiZ-a/15 s međunarodnim dokumentima, predlagateljice navode:

»Republika Hrvatska je sukladno čl. 3, prilikom polaganja isprave o ratifikaciji Europske konvencije o ostvarivanju dječjih prava, priopćila sljedeću izjavu:

'Izjava vezana uz članak 1. stavak 3. Europske konvencije:

U skladu sa člankom 1. stavkom 4. Europske konvencije o ostvarivanju dječjih prava, Republika Hrvatska određuje da će se Europska konvencija primjenjivati na sljedeće kategorije obiteljskih predmeta koji se provode pred njezinim tijelima:

- postupak odlučivanja o roditeljskoj skrbi tijekom razvoda braka roditelja,
- postupak ostvarivanja roditeljske skrbi,
- mjere za zaštitu osobnih prava i interesa djeteta,
- postupak posvojenja i
- postupak skrbništva za maloljetne osobe.'

To konkretno znači, da je za potpunu i usklađenu zaštitu djeteta sa odredbama Europske konvencije o ostvarivanju dječjih prava, ovom odredbom trebalo propisati obvezu imenovanja posebnog skrbnika i u slučaju pokretanja postupka skrbništva za maloljetne osobe odnosno imenovanja takvog skrbnika za dijete, odredbom članka 240. ObZ, što je propušteno. Navedeni su ostali slučajevi (iz spomenute Izjave koja je ujedno i obveza) i neki drugi slučajevi (npr. 'za djecu strane državljanke bez pratnje koja se zateknu u RH'), ali ne i za 'postupak skrbništva za maloljetne osobe', a što članak 3. Europske konvencije o ostvarivanju dječjih prava nalaže.

Stoga smatramo da je čl. 240. u neskladu s Europskom konvencijom za zaštitu dječjih prava.«

286.3. U pogledu problema nedostatka potrebne stručne kvalifikacije posebnog skrbnika, predlagateljica navode:

»Dvojbena je odredba o potrebnj stručnoj kvalifikaciji posebnog skrbnika iz članka 240. ('pravnik sa položenim pravosudnim ispitom') u svjetlu dužnosti postupanja u skladu sa standardom najboljeg interesa djeteta iz članka 3. Konvencije o pravima djeteta, a iz razloga propisanih dužnosti posebnog skrbnika.

Imajući u vidu odredbu o tome da je posebni skrbnik, među ostalim poslovima (članak 240. stavak 2.), dužan i '... obavijestiti dijete o predmetu spora, tijeku i ishodu na način koji je primjeren djetetovoj dobi...' (članak 240. stavak 2. točka 2. ObZ/2015.), ocjenjujemo da je ova odredba protivna članku 3. Konvencije.

Naime, pravnici sa položenim pravosudnim ispitom nisu stručnjaci iz sfere zaštite mentalnog zdravlja djece, tijekom svojeg formalnog pravničkog obrazovanja do kraja pravnog fakulteta, i kasnije do polaganja pravosudnog ispita, nemaju doslovno niti jednog kolegija iz područja dječje ili razvojne psihologije, mentalnog zdravlja djece, defektologije i slično, a još manje ih njihovo pravničko obrazovanje čini kompetentnim ili podobnim za postupanje ili razgovor sa djecom na način koji bi bio '... primjeren djetetovoj dobi...'.

Drugim riječima, ukoliko je netko pravnik sa položenim pravosudnim ispitom, može biti i odličan odvjetnik, to mu još ne daje kompetencije za primjereno (nježno i obzirno) postupanje ili razgovor sa djecom, i to u ovako osjetljivim postupcima. Konačno, da je tome tako svjedoči dosadašnja praksa postupanja u kojoj suci u obiteljskim predmetima, a koji jesu pravnici sa položenim pravosudnim ispitom (vrlo često radi se o nježnim i obzirnim osobama sa naglucem za rad sa djecom), ipak vrlo rijetko pristaju da dijete pred njima bude ispitano pred sudom, jer se mnogi osjećaju needuciranim i nekompetentnim za razgovor sa djetetom, te kod takvog ispitivanja zahtijevaju stručnu pomoć psihologa centra za socijalnu skrb.

Na koji način je ObZ/15. zamislio da će se odredbom o propisanom formalnom obrazovanju posebnih skrbnika koji trebaju biti isključivo pravnici sa položenim pravosudnim ispitom, u praksi osigurati doista primjereno postupanje prema djeci u smislu neposrednog kontakta skrbnika i djeteta, njihovog razgovora, upoznavanja djeteta sa predmetom spora, te njegovim ishodom, ostaje krajnje nejasno i upitno.

Isto je protivno čl. 29. Ustava i čl. 3 Konvencije o pravima djeteta, jer ako nema stručne kompetencije, nema niti jamstva poštenog suđenja.«

286.4. U odnosu na posljednji prigovor o koliziji članka 240. ObiZ-a/15 s člancima 485. i 487. ObiZ-a/15, navode:

»Radi se o normama koje su u međusobnoj koliziji, pa građanima uopće nije jasno o tome što je pravno pravilo koje bi se u konkretnom slučaju trebalo primjenjivati.

Na prvom mjestu, u članku 240. stavak 1. točka 3. ObZ/15. se nalaže imenovanje posebnog skrbnika djetetu od strane centra za socijalnu skrb ili suda 'u postupku izricanja mjera za zaštitu osobnih prava i dobiti djeteta iz nadležnosti suda', zatim se u članku 485. stavak 1. do 5. nabrajaju koji su to točno postupci radi određivanja mjera za zaštitu osobnih prava i dobiti djeteta, da bi na kraju u članku 487. bilo rečeno da će 'dijete zastupati posebni skrbnik kojeg imenuje sud u slučajevima iz čl. 485. st. 1. toč. 1., 3., 4. i 5', dok se točka 2. ispušta a koja toč 2. čl. 485. st. 1. se odnosi na zabranu približavanje djetetu sukladno čl. 154. ObZ/15.

Prema tome ObZ/2015. na kontradiktoran i krajnje nejasan način propisuje koje tijelo je nadležno za imenovanje posebnog skrbnika djetetu u slučaju 'postupaka radi izricanja mjera za zaštitu osobnih prava i dobiti djeteta iz nadležnosti suda', u jednom slučaju propisuje da za imenovanje nadležan centar za socijalnu skrb ili sud, a u drugom sud. Stoga se krajnje nejasno u kojim postupcima imenovanje vrši sud, u kojima centar za socijalnu skrb, a izričaj 'ili' u članku 240. ObZ/15. građani mogu shvatiti da je potpuno svjedeno da li će to učiniti centar za socijalnu skrb ili sud.

Ovakvo rješenje stvara pravnu konfuziju, radi se o kontradiktornom i nejasnom propisu koji je u suprotnosti sa člankom 3. Ustava Republike Hrvatske.

Nadalje, članak 154. Obiteljskog zakona pak predviđa mogućnost da dijete samo pokrene postupak radi zabrane približavanja njemu nekog od roditelja ili bliskih osoba, pa se postavlja pitanje kako će dijete starosti npr. 14 godina samo pokrenuti postupak ukoliko nema posebnog skrbnika, koja odredba je protivna članku 3. Konvencije o pravima djeteta i članku 3. Ustava RH.«

b. Predlagateljica »U ime obitelji«

286.5. Predlagateljica osporava suglasnost s Ustavom odredbe članka 240. stavka 1. ObiZ-a/15:

»Odredbom čl. 240. st. 1. pod toč. 7. je propisano da će sud ili centar za socijalnu skrb radi zaštite pojedinih osobnih i imovinskih prava i interesa djeteta, imenovati posebnog skrbnika djetetu stranom državljaninu ili djetetu bez državljanstva koje se bez pratnje zakonskog zastupnika zatekne na teritoriju Republike Hrvatske.

Radi se o vrlo osjetljivoj materiji pa je po mišljenju predlagateljice zakonodavac na ovom mjestu propustio priliku razraditi pravni status djece bez pratnje (azilanata, tražitelja azila, žrtava trgovanja ljudima...) osobito kad se u čl. 2. upućuje na usklađenost s direktivom Europske unije u području azila.

Dakle, ponovno se radi o pravnoj praznini koja otvara prostor pravnoj nesigurnosti i to sve, po tko zna koji put, na uštrb dobiti djeteta.

Slijedom naprijed iznijetog, predlagatelj ističe kako je i odredba čl. 240. st. 1. suprotna načelu vladavine prava iz čl. 3. Ustava RH i suprotna ustavnoj obvezi države da štiti djecu i mladež iz čl. 63. st. 5.«

c. Predlagateljica »Autonomna ženska kuća Zagreb«

286.6. Predlagateljica osporava suglasnost s Ustavom odredbe članka 240. stavka 3. ObiZ-a/15:

»Dužnost posebnog skrbnika svakako valja dati u ovlasti posebno educiranim odvjetnicima koji se bave obiteljskim pravom jer je riječ o stručnjacima koji svojim znanjem i svakodnevnim pravosudnim iskustvom mogu doprinijeti zaštiti dobiti djeteta. Hrvatska odvjetnička komora već je provela potrebne do-edukacije zainteresiranih odvjetnika koji se bave djecom u različitim segmentima pravosuđa: obiteljskoppravna problematika, zastupanje djece žrtava kaznenih djela, zastupanje maloljetnika pred sudovima za mladež i slično. Postoji lista odvjetnika koji su posebno educirani za rad sa djecom i 'pravosuđu prilagođenom djeci', a koji odvjetnici su već na listama sudova za zastupanje djece u kaznenim postupcima.

Nije stoga potrebno ulagati dodatna financijska sredstva u organizaciju, niti je potrebno educirati dio kadra kroz osnivanje novih Centara, budući on već postoji u odvjetnicima koji de facto i de iure imaju najveću stručnost i iskustvo u ostvarenju dječjih prava pred sudom i drugim institucijama.

Odredba nije u skladu sa čl. 27. i čl. 29. Ustava Republike Hrvatske.«

62.2. Utvrđenje Ustavnog suda

287. Osporeni članak odnosi se na posebno skrbništvo za dijete te propisuje kada će radi zaštite pojedinih osobnih i imovinskih prava i interesa djeteta centar za socijalnu skrb ili sud djetetu imenovati posebnog skrbnika. Međutim, prigovori svih predlagateljica u suštini se, prije svega, svode na povjeravanje tih poslova centru

za posebno skrbništvo, odnosno osobama zaposlenim u centru za posebno skrbništvo. Predlagateljice smatraju da su upitne organizacijske i stručne sposobnosti centra odnosno zaposlenih u centru za posebno skrbništvo za izvršavanje povjerene im zadaće. U odnosu na te prigovore, Ustavni sud upućuje na svoja stajališta navedena u točki 284.obrazloženja ove odluke i rješenja.

Predlagateljice smatraju da zaposlenici centra za posebno skrbništvo, osim što ih ima malo, nemaju ni kompetencije nužne za skrb o djetetu pa u tom kontekstu dovode u pitanje stavak 3. članka 240. ObiZ-a/15 prema kojem je poseban skrbnik osoba s položenim pravosudnim ispitom. Naime, predlagateljice smatraju kako činjenica da je netko položio pravosudni ispit ne znači automatski da se može kvalitetnije brinuti o zaštiti pojedinih osobnih i imovinskih prava i interesa djeteta. Ustavni sud primjećuje da je riječ o zaštiti osobnih i imovinskih prava i interesa djeteta u zakonom predviđenim situacijama za zaštitu kojih je nadležan poseban skrbnik imenovan od centara za socijalnu skrb ili suda. Po viđenju Ustavnog suda to znači da poseban skrbnik, ako smatra da mu je to potrebno radi ispunjavanja zadaća propisanih člankom 240. ObiZ-a/15, može zatražiti mišljenje i pomoć drugih osoba odgovarajuće struke i znanja ovisno o zaštiti kojeg osobnog i imovinskog prava djeteta je riječ. Nadalje, osporeni stavak 1. članka 240. ObiZ-a/15 obuhvaća niz pravnih radnji koje se odnose na osobna ili imovinska prava djeteta pa je svakako poželjno da u takvoj situaciji dijete bude zastupano po pravniku, štoviše s položenim pravosudnim ispitom. Navedeno stajalište Ustavnog suda, iako načelno svakako postoji potreba da se sve osobe uključene u dobrobit i skrb o djeci kontinuirano educiraju, odnosi se i na prigovor predlagateljice »Autonomne ženske kuće Zagreb« koja smatra kako bi bilo poželjno da se posebno skrbništvo povjeri i za to posebno educiranim odvjetnicima.

287.1. Predlagateljice Bojić i dr. smatraju da je članak 240. ObiZ-a/15 u koliziji s člancima 485. i 487. ObiZ-a/15, odnosno da nije jasno tko u pojedinoj situaciji imenuje posebnog skrbnika, sud ili centar za socijalnu skrb. Naime, članak 240. propisuje da će centar za socijalnu skrb ili sud djetetu imenovati posebnog skrbnika radi zaštite njegovih pojedinih osobnih i imovinskih prava i interesa. U članku 485. ObiZ-a/15 navode se mjere za zaštitu prava i dobrobiti djeteta o kojima odlučuje sud u izvanparničnom postupku. Za mjere navedene u točkama 1., 3., 4. i 5. stavka 1. članka 485. ObiZ-a/15, a to su privremeno povjeravanje djeteta drugoj osobi, udomiteljskoj obitelji ili ustanovi socijalne skrbi (članci 150. – 153. ObiZ-a/15), oduzimanje prava na stanovanje s djetetom i povjeravanje svakodnevnih skrbi o djetetu drugoj osobi, udomiteljskoj obitelji ili ustanovi socijalne skrbi (članci 155. – 163. ObiZ-a/15), povjeravanju djeteta s problemima u ponašanju radi pomoći u odgoju ustanovi socijalne skrbi ili udomiteljskoj obitelji (članci 164. – 169. ObiZ-a/15) i lišenju prava na roditeljsku skrb (članci 170. – 177. ObiZ-a/15), u članku 487. ObiZ-a/15 propisano je da dijete zastupa posebni skrbnik kojeg imenuje sud. Uz to je propisano da u tim postupcima roditelji djeteta nisu ovlašteni uz posebnog skrbnika poduzimati radnje u ime djeteta. Iz popisa mjera za zaštitu prava i dobrobiti djeteta iz članka 485. ObiZ-a/15 koje donosi sud u izvanparničnom postupku, jedino za mjeru zabrane približavanja djetetu (članak 154. ObiZ-a/15), koja je navedena u točki 2. stavka 1. članka 485. ObiZ-a/15, nije izričito navedeno u članku 487. ObiZ-a/15 da dijete zastupa posebni skrbnik kojeg imenuje sud.

Predlagateljice, po ocjeni Ustavnog suda, selektivno tumače odredbe članka 240. ObiZ-a/15 dovodeći ih u vezu jedino s člancima 485. i 487. ObiZ-a/15, ali ne i s drugim člancima i načelima tog zakona. Naime, članak 240. ObiZ-a/15 načelno je naravi. Zbog toga se u stavku 1. navodi da posebnog skrbnika djetetu imenuje centar

za socijalnu skrb ili sud, ovisno o vrsti postupka i razini ugroženih prava i interesa odnosno potrebne zaštite pojedinih osobnih i imovinskih prava i interesa djeteta. Člankom 242. stavkom 1. ObiZ-a/15 propisano je da rješenje o imenovanju posebnog skrbnika donosi centar za socijalnu skrb, osim ako je tim zakonom propisano da rješenje o imenovanju posebnog skrbnika donosi sud. Poseban skrbnik je pravnik s položenim pravosudnim ispitom zaposlen u Centru za posebno skrbništvo. Osim u slučajevima spora radi određivanja mjera za zaštitu prava i dobrobiti djeteta iz nadležnosti suda navedenih u članku 487. ObiZ-a/15, sud je dužan imenovati posebnog skrbnika, primjerice u postupku radi nadomještanja pristanka za posvojenje djeteta (članak 493. stavak 6. ObiZ-a/15) ili u postupku o tome s kojim će roditeljem dijete stanovati, o roditeljskoj skrbi, o ostvarivanju osobnih odnosa s drugim roditeljem i o uzdržavanju djeteta (članak 327. ObiZ-a/15).

Slijedom navedenog, članak 240. ObiZ-a/15 opće je naravi i mora ga se sagledavati smisleno s ostalim odredbama tog zakona koje, ovisno o vrsti postupka i okolnostima slučaja, jasno upućuju na to imenuje li djetetu posebnog skrbnika u konkretnom slučaju sud ili centar za socijalnu skrb.

287.2. Predlagateljica »U ime obitelji« osporava točku 7. stavka 1. članka 240. ObiZ-a/15 na temelju koje se djetetu stranom državljaninu ili djetetu apatridu imenuje poseban skrbnik. Tvrdi da je riječ o osjetljivoj materiji te da je trebalo detaljnije urediti pravni status djece bez pratnje koja se zateknu u Republici Hrvatskoj. Primjedbe predlagateljice nisu utemeljene. Ustavni sud smatra da nema potrebe i ne bi bilo prikladno obiteljskim zakonom detaljno razrađivati pravni status maloljetnika bez pratnje. Što se ostalih primjedbi tiče, predlagateljica je propustila uočiti da su odredbe članka 240. ObiZ-a/15 na koje se referira izmijenjene u odnosu na istovjetne odredbe članka 240. ObiZ-a/14 i to upravo u smjeru u kojemu to predlagateljica sugerira.

287.3. Slijedom navedenog, Ustavni sud ocjenjuje da ne postoje razlozi za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom članka 240. ObiZ-a/15.

63. Članak 241. stavak 1. točka 3. ObiZ-a/15

288. Članak 241. ObiZ-a/15 glasi:

»Posebno skrbništvo za punoljetne osobe
Članak 241.

(1) Radi zaštite pojedinih osobnih i imovinskih prava i interesa centar za socijalnu skrb imenovat će posebnog skrbnika:

1. osobi u odnosu na koju je podnesen prijedlog za lišenje poslovne sposobnosti, osim u slučaju iz članka 236. stavka 2. ovoga Zakona

2. osobi kojoj najmanje tri mjeseca nije poznato boravište ili nije dostupna, a nema punomoćnika, u stvarima o kojima se odlučuje prema odredbama ovoga Zakona

3. štíćenicu kad postoji sukob interesa između njega i njegova skrbnika ili bliskoga srodnika, odnosno bračnog druga skrbnika, u imovinskim postupcima ili sporovima, odnosno pri sklapanju pojedinih pravnih poslova

4. štíćenicima u slučaju spora ili sklapanja pravnoga posla između njih kad imaju istoga skrbnika i

5. iznimno, osobi u slučaju privremene spriječenosti ili nesposobnosti za obavljanje jednokratnih neodgodivih radnji čije je poduzimanje potrebno radi zaštite prava i interesa te osobe.

(2) Posebni skrbnik iz stavka 1. ovoga članka je osoba s položenim pravosudnim ispitom zaposlena u Centru za posebno skrbništvo iz članka 544. ovoga Zakona, odnosno osoba određena javnobilježničkom ispravom (anticipirana naredba) iz članka 236. stavka 6. ovoga Zakona.

(3) Na dužnosti posebnog skrbnika na odgovarajući način primjenjuju se odredbe članka 240. stavka 2. ovoga Zakona.

(4) Centar za socijalnu skrb će imenovati posebnog skrbnika izvan Centra za posebno skrbništvo u slučajevima iz stavka 1. točke 5. ovoga članka.

(5) Posebni skrbnik iz stavka 1. ovoga članka koji nije zaposlenik Centra za posebno skrbništvo mora ispunjavati pretpostavke propisane ovim Zakonom za imenovanje skrbnika.«

63.1. Prigovori predlagatelja

a. Predlagateljice Bojić i dr.

289. Predlagateljice ističu:

»U odredbi iz članka 241. koja propisuje uvjete za imenovanje posebnog skrbnika odrasloj osobi, u stavku 1. točka 3. propisuje se da će se isti imenovati 'štićeniku kad postoji sukob interesa između njega i njegovog skrbnika ili bliskog srodnika, odnosno bračnog druga skrbnika...« Ova odredba, neopravdano i protivno propisima o jednakosti bračne i izvanbračne zajednice (članak 11. ObZ/2015.), iz teksta izostavlja izvanbračnog druga skrbnika, iako za to nema nikakvih razloga, a situacija postojanja sukoba između štićenika i bračnog druga skrbnika, činjenično, okolnosno i pravno je apsolutno jednaka situaciji postojanja sukoba između štićenika i izvanbračnog druga skrbnika.«

b. Predlagatelji Rajić i Kasalo

289.1. Predlagatelji osporavaju članak 241. stavak 1. točku 3. u vezi s člankom 279. stavkom 1. ObiZ-a/15:

»Odredbom članka 241. propisuju se, u stavku 1. slučajevi kad se punoljetnim osobama postavlja poseban skrbnik. U toč. 3. navode se situacije vezane uz sukob interesa štićenika s određenim odnosima, što je pravno prihvatljivo. Međutim, propust je zakonodavca što krug osoba nije proširio i na mogući sukob interesa između štićenika i izvanbračnog druga skrbnika, a kako je to predvidio za bliskog srodnika odnosno bračnog druga skrbnika.

Daljnje je odredba koju osporavamo iz razloga kršenja pravne sigurnosti kao ustavnopravnog načela, je odredba članka 279. st. 1. u kojem, za razliku (i) od bračnog druga, izvanbračni drug štićenika nije naveden kao osoba koja može podnijeti pritužbu na rad skrbnika.

Pravna nesigurnost koju ove odredbe uzrokuju rezultat su činjenice što su sročene bez razumijevanja i nomotehničke i pravne dosljednosti. Napominjemo da je čl. 11. znatno proširio prava izvanbračnog druga, ali ga je u ovim slučajevima zaboravio, naravno na štetu štićenika.

Naime, čl. 248. u kojem se navode zapreke za imenovanje osobe skrbnika, među ostalim navodi i pod toč. 6. da skrbnikom ne može biti imenovana osoba 's čijim je bračnim, odnosno izvanbračnim drugom štićenik sklopio ugovor o doživotnom ili dosmrtnom uzdržavanju'. Isti princip zakonodavac slijedi i u čl. 261. st. 5. kad izvanbračnom drugu radnika zaposlenom u centru za socijalnu skrb zabranjuje sklapanje ugovora o otuđenju ili opterećenju štićenikove imovine.

Dakle, po našem mišljenju odredbe članka 241. st. 1. t. 3. i čl. 279. st. 1. protuustavne su jer čine neposrednu i nedvojbenu razliku i time nejednakost pred zakonom. S obzirom da je jednakost svih pred zakonom Ustavom RH zaštićena, smatramo da su ove odredbe protuustavne. Osim toga, direktno dovode do pravne nesigurnosti i poništavanja vladavine prava.«

63.2. Utvrđenje Ustavnog suda

290. U odnosu na istovjetne prigovore predlagatelja o izostavljanju sukoba interesa između štićenika i skrbnikovog izvanbračnog druga kao razloga za imenovanje posebnog skrbnika, Ustavni sud napominje da zakonodavac doista je nedosljedan u logici kojom na pojedinim mjestima u zakonu izriječno navodi izvanbračnog druga, a na pojedinim ga ne navodi. Tako se posebice uz bračnog druga navodi izvanbračni drug u, primjerice, članku 185. ObiZ-a/15 koji se odnosi na bračni odnosno obiteljski status potencijalnih posvojitelja, članku 188. ObiZ-a/15 koji se odnosi na pristanak roditelja na posvojenje, člancima 193. i 194. ObiZ-a/15 koji se odnose na prista-

nak bračnog odnosno izvanbračnog druga posvojitelja na posvojenje odnosno postupak davanja pristanka. Čak i u dijelu kojim se uređuje institut skrbništva, dakle člancima koji su u strukturi propisa srodniji, kao zapreka za imenovanje skrbnika navodi se postojanje ugovora koji je štićenik sklopio o doživotnom ili dosmrtnom uzdržavanju, kako s tom osobom tako i s njegovim bračnim i izvanbračnim drugom (članak 248. ObiZ-a/15). Isto tako, ugovor o opterećenju štićenikove imovine ne smiju sa štićenikom sklopiti ni radnik centra za socijalnu skrb ni njegov bračni odnosno izvanbračni drug (članak 261. stavak 5. ObiZ-a/15).

290.1. Međutim, kao što je navedeno u obrazloženju rješenja uz članak 11. ObiZ-a/15, Ustavni sud smatra da time što nekom zakonskom odredbom uz bračnog druga nije obuhvaćen i izvanbračni drug (iako bi bilo uputno da jest), s jedne strane, smislenim tumačenjem, a s druge strane, imajući u vidu i načelna stajališta Ustavnog suda izražena u brojnim odlukama – da su bračna i izvanbračna zajednica po svojim učincima izjednačene – takav nedostatak ipak ne dovodi do zaključka o nesuglasnosti osporene norme s Ustavom niti do potrebe njezinog ukidanja.

290.2. Ustavni sud ocjenjuje da ne postoje razlozi za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom članka 241. stavka 1. točke 3. ObiZ-a/15.

64. Članak 247. stavci 3., 4. i 7. ObiZ-a/15

291. Članak 247. ObiZ-a/15 glasi:

»V. SKRBNIK

Imenovanje skrbnika

Članak 247.

(1) Rješenjem centra za socijalnu skrb skrbnikom se imenuje osoba koja ima osobine i sposobnosti za obavljanje skrbništva i koja pristane biti skrbnikom te ako je to za dobrobit štićenika.

(2) Ako osoba lišena poslovne sposobnosti ima roditelja ili roditelje koji pristanu i sposobni su skrbiti se o svojem punoljetnom djetetu lišenom poslovne sposobnosti, centar za socijalnu skrb će takvom roditelju, odnosno roditeljima prigodom odluke o izboru skrbnika u pravilu dati prednost pred ostalim osobama.

(3) Centar za socijalnu skrb može štićeniku imenovati i više skrbnika i pritom odlučiti moraju li odluke za posebno određene radnje ili postupke donositi zajednički ili svaki samostalno.

(4) Centar za socijalnu skrb može u rješenju o imenovanju skrbnika imenovati zamjenika skrbniku koji mora ispunjavati uvjete za skrbnika. Ako skrbnik umre ili samovoljno prestane obavljati svoju dužnost ili ako nastanu okolnosti koje zaprječuju skrbnika da obavlja svoju dužnost, odnosno ako centar za socijalnu skrb utvrdi da postoje razlozi za razrješenje skrbnika propisani odredbama ovoga Zakona, centar za socijalnu skrb ispitat će ispunjava li zamjenik skrbnika i dalje uvjete potrebne za imenovanje skrbnika te donijeti rješenje o njegovu imenovanju skrbnikom. Do donošenja rješenja o imenovanju skrbnika, zamjenik skrbnika može donositi samo hitne odluke.

(5) Ako je osoba lišena poslovne sposobnosti prije lišenja poslovne sposobnosti u obliku javnobilježničke isprave odredila osobu ili više osoba za koju, odnosno koje bi htjela da se imenuju skrbnikom, odnosno skrbnicima, kao i osobe za koje bi htjela da se imenuje njihovim zamjenicima (anticipirana naredba), centar za socijalnu skrb će tu osobu, odnosno osobe imenovati skrbnikom, odnosno skrbnicima te zamjenikom, odnosno zamjenicima skrbnika ako su ispunjene ostale pretpostavke za imenovanje skrbnikom propisane ovim Zakonom.

(6) Ako to zahtijevaju okolnosti slučaja i dobrobit štićenika, centar za socijalnu skrb će skrbnikom imenovati osobu zaposlenu u tom centru iz redova stručnih radnika. Skrbnikom ne može biti imenovan ravnatelj centra za socijalnu skrb ni službenik koji obavlja pravne poslove skrbništva u tom centru.

(7) Za imenovanje skrbnika iz stavka 6. ovoga članka nije potreban pristanak osobe koja se imenuje skrbnikom.

(8) Ista osoba može biti skrbnik većem broju štićenika ako to nije u suprotnosti s dobiti štićenika.

(9) Centar za socijalnu skrb upoznat će štićenika s osobom koju namjerava imenovati skrbnikom i od njega o toj osobi zatražiti mišljenje.

(10) Centar za socijalnu skrb može zatražiti mišljenje od posebnog skrbnika, srodnika ili drugih bliskih osoba o osobi koju namjerava imenovati skrbnikom.«

64.1. Prigovori predlagatelja

a. Predlagateljice Bojić i dr.

292. Predlagateljice osporavaju stavke 3. i 4. članka 247. ObiZ-a/15 te ističu:

»Briga skrbnika o štićeniku mora biti individualizirana, te država treba uložiti sve napore da osoba koja se bavi tom zahtjevnom zadaćom može biti posvećena tom poslu, te holistički promišljati o štićeniku s ciljem ostvarenja njegove dobrobiti. Ovim se rješenjem predviđa multipliciranje osoba koje o štićeniku brinu, budući da štićenik može imati i više skrbnika, a skrbnik može imati i zamjenika. Potpuno zanemarujući postojeće postupanje da se u slučaju zapreka štićeniku imenuje posebni skrbnik, predlagatelj 'okružuje' štićenika mnoštvom osoba koje bi o njemu trebale odlučivati, s time da je nejasno i kad odlučuju zajednički, a kad samostalno. Za štićenike to može biti uzrokom daljnjeg pogoršanja duševnog stanja, a za pravni sustav nepotrebni daljnji trošak. Na temelju toga da se odstupa od pravila zaštite osoba s duševnim smetnjama, ova je norma protuustavna.

Mogućnost imenovanja više skrbnika istoj osobi posve je suprotna svim postulatima instituta skrbništva. Skrbnička zaštita trebala bi biti individualizirana i primjerena potrebama štićenika. Dakako, i u ranijim je sustavima postojala ponekad potreba da se uz individualnog štićenika imenuje i posebni, primjerice zbog posebnih znanja nužnih u određenoj pravnoj situaciji. Međutim, ovom se normom ide bitno dalje, uz nepostojanje smislenog obrazloženja. Mogućnost da se jednom štićeniku imenuje više skrbnika otvara za štićenika niz mogućih opasnosti.

Sasvim je realno da svaki skrbnik drugačije sagleda pravnu i životnu situaciju štićenika te je uvjeren da je upravo njegovo postupanje opravdano. Nepotrebno je i neživотно štićeniku, uz sve potencijalne teškoće s kojima se suočava izložiti i opasnosti neusklađenog djelovanja više skrbnika.

Ta se opasnost dodatno potencira još nevjerojatnijom mogućnošću imenovanja zamjenika skrbniku. To je tim nelogičnije kad se uzme u obzir da je skrbnička zaštita dugotrajna, riječ je zapravo o procesu. Ako je skrbnik spriječen, jedino je smisleno imenovati novoga skrbnika nakon primopredaje dužnosti. Mogućnost stupanja zamjenika 'u položaj' skrbnika štićenika dovodi u novu pravnu situaciju. Na koji se način to može objasniti osobi koja pati od duševnih smetnji da je nužno da se primjerice četiri osobe brinu o njezinim pravima i dužnostima, budući da ona sama to u pravilu nije u stanju? Nije li to udar na dostojanstvo osobe? Kao takva, norma ozbiljno zadire u ljudska prava štićenika, te je kao takva protuustavna. Nadalje, ta promjena nije niti dobro obrazložena.

Navodi se u obrazloženju Konačnog prijedloga Zakona (str. 262, 263) da 'sve navedene osobe bolje štite prava štićenika. Moguće je, npr., da jedan skrbnik bude imenovan za odluke o imovinskim stvarima, a drugi za odluke o osobnim stanjima'. Budući da je skrbništvo dobrovoljna dužnost te da je obveza centra za socijalnu skrb procijeniti koja bi osoba bila pogodna za obavljanje te odgovorne zadaće, ovo obrazloženje ujedno znači potpuno nepoznavanje pravila rada centra za socijalnu skrb u dijelu koji se odnosi na skrbništvo. Skrbnika je pojedinim osobama, uslijed najrazličitijih okolnosti, teško pronaći. Nelogično je stoga 'cijepanje' ove uloge. Štoviše, time se potencijalno onemogućava efikasno i pravovremeno postupanje, kao posljedica odustajanja od holističkog pristupa osobi. Sve važnije pravne radnje vezano uz štićenika ionako mora odobriti centar za socijalnu skrb, što bi trebalo predstavljati dodatni mehanizam kontrole. Ovakvo rješenje ne samo da prekida logični slijed koji postoji desetljećima, već uvodi opasnost multipliciranja uloga te stvaranje kaosa za štićenika, koji će

se odraziti i u njegovom pravno nesigurnom položaju. Drugim riječima, za ovakvu promjenu nije navedeno, a i ne može biti navedeno, uvjerljivo obrazloženje.

Iako je dužnost skrbnika za odrasle osobe, slično kao i kod skrbnika za maloljetnike, briga o ukupnosti, osobnih i imovinskih prava i interesa štićenika, često se ističe kako je kod osoba potpuno lišenih poslovne sposobnosti više izražena potreba skrbi za njihovu osobnost i zdravlje. Isto podrazumijeva da je osoba skrbnika štićeniku osoba od povjerenja, koju poznaje, na koju se navikao, s kojom ima prethodna dobra iskustva, pa se postavlja pitanje na koji način je tim zadatostima moguće udovoljiti, ukoliko osoba ima više skrbnika.

Teorija i praksa skrbništva uvijek je govorila o '... izboru osobe skrbnika...', apsolutno najvažnijem pitanju sveobuhvatne skrbničke zaštite u odnosu skrbnik – štićenik, što podrazumijeva da za štićenika i za njegov osjećaj povjerenja i sigurnosti najvažnije da znađe i osjeća da postoji osoba koja o njemu brine i razumije njegove potrebe. Kao što je pacijent, u bitnom, najviše orijentiran i upućen na svojeg i jednog liječnika, bez obzira što, prema naravi svojih zdravstvenih poteškoća mora obići mnoge specijaliste, bolestan čovjek se ipak vraća jednom liječniku koji objedinjuje sve njegove nalaze i stanja, liječeći ga cjelovito. Još više kod osoba koje su pod skrbništvom, bilo da se radi o djeci ili o odraslim osobama, postoji ta potreba povjerenja u osobu skrbnika, poznavanja skrbnika i veze sa skrbnikom, pa se tek u tom odnosu istinski ispunjava smisao instituta skrbništva.

Konkretnim zakonodavnim rješenjem – više skrbnika, zamjenik skrbnika u cijelosti je zanemaren taj osobiti element potrebne skrbničke zaštite o štićeniku, te se poslovi skrbništva svode smo na poslove njihove 'formalne odrade', bez bilo kakve potrebne zaštite svojeg štićenika, kojega na taj način neće zapravo niti upoznati, a još manje će biti upoznat sa njegovim konkretnim potrebama i željama, što je također značajan element pristupa i tretmana osoba pod skrbništvom.«

b. Predlagateljica »Udruga socijalnih radnika«

292.1. Predlagateljica osporava stavak 7. članka 247. ObiZ-a/15 te ističe:

»... čl. 247. st. 7. osporenog Obiteljskog zakona propisuje se kako za imenovanje skrbnika koji je djelatnik Centra za socijalnu skrb nije potreban pristanak osobe koja se imenuje skrbnikom.

Naime, prema mišljenju predlagatelja ova odredba Obiteljskog zakona protivna je gore navedenim ustavnim odredbama budući ovakvom zakonskom regulativom djelatnike Centra za socijalnu skrb prisiljava na obvezni rad i obavljanje poslova skrbnika, bez njihove suglasnosti.

Obavljanje poslova skrbnika obuhvaća slijedom odredbi Obiteljskog zakona i to od čl. 218. do čl. 270. vrlo opsežne, složene i odgovorne poslove.

Navedeni poslovi se u pretežitom dijelu obavljaju i izvan radnog vremena skrbnika budući su po prirodi takve vrste da u najvećoj mjeri predstavljaju i izvanredne situacije i ne može se predvidjeti u koje doba dana će se odraditi (npr. davanje suglasnosti za hitne medicinske zahvate, hitan smještaj u ustanovu, hitan smještaj u bolnicu itd.)

Intencija zakonodavca u ovom slučaju u smislu odredbe ovog zakona bila je da se zaštite osobe kojima je skrb potrebna.

Međutim, s druge strane, takvom odredbom krše se temeljna prava čovjeka, te se prisiljava djelatnike Centra za socijalnu skrb na prisilni i obvezni rad.

(...)

Kako je predlagatelj već gore naveo poslovi djelatnika Centra za socijalnu skrb su složene prirode, iziskuju ogromnu odgovornost, pa je predlagatelj mišljenja da je zakonodavac trebao dopustiti djelatnicima Centra za socijalnu skrb da biraju hoće li se prihvatiti skrbničke dužnosti ili ne.

Također predlagatelj naglašava kako postoje educirane osobe koje mogu obavljati poslove skrbništva, a posebno se naglašava kako je na području Republike Hrvatske osnovan Centar za posebno skrbništvo, što znači da nije potrebno nametati djelatnicima Centra za socijalnu skrb obvezu obavljanja skrbničke dužnosti.

(...)

Slijedom navedenog proizlazi da je naknada za skrbnika u iznosu do 500,00 kuna diskriminirajuća i minorna u odnosu na naknadu koja u istom slučaju pripada posebnom skrbniku iz čl. 3. st. 2. istog Pravilnika.

To znači da bi naknada posebnom skrbniku trebala biti određena za pojedine radnje u odgovarajućem iznosu, a ne u ovako paušalno određenom iznosu do 500,00 kuna.

Također se napominje kako se u pravilu djelatnicima Centa uopće ne isplaćuje navedena naknada, s obzirom da nisu propisani niti kriteriji niti mjerila za isplatu iste.«

c. Predlagateljica »Komora socijalnih radnika«

292.2. Iako predlagateljica navodi da osporava stavke 6. i 7. članka 247. ObiZ-a/15, u biti osporava suglasnost s Ustavom samo stavka 7. tog članka.

Prigovori predlagateljice slični su prigovorima predlagateljice »Udruga socijalnih radnika« i svode se na tvrdnje da nije prihvatljivo propisati da se od osobe zaposlene u centru za socijalnu skrb, koja se imenuje skrbnikom, prethodno ne traži suglasnost da je se imenuje skrbnikom određenom štićeniku.

64.2. Utvrđenje Ustavnog suda

293. Predlagateljice Bojić i dr. ističu pravnu neutemeljenost i životnu neprovedivost rješenja o mogućnosti imenovanja više skrbnika i zamjenika skrbnika. Ustavni sud suglasan je s načelnim stajalištima predlagateljica o svrsi skrbništva zbog koje ono treba biti individualizirano i primjereno potrebama štićenika. Međutim, Ustavni sud ne smatra razvidnim zašto imenovanje više skrbnika ili imenovanje zamjenika skrbniku ne bi moglo biti u najboljem interesu štićenika. Nije jasno ni zbog čega, unatoč tome što skrbništvo dijeli više osoba, ono ne bi ujedno moglo biti i individualizirano. Iz argumentacije predlagateljica ne proizlazi zaključak o nesuglasnosti ovih odredaba s načelom vladavine prava i člankom 64. stavkom 1. Ustava.

294. Predlagateljice »Udruga socijalnih radnika« i »Komora socijalnih radnika« osporavaju stavak 7. članka 247. ObiZ-a/15 jer smatraju da se time, imenovanjem skrbnika koji je djelatnik centra za socijalnu skrb bez njegovog pristanka, tog djelatnika prisiljava na prisilni i obvezni rad. U vezi s navedenim Ustavni sud primjećuje da je socijalna skrb djelatnost od javnog interesa s ciljem pružanja pomoći socijalno ugroženim osobama, kao i osobama u nepovoljnim osobnim ili obiteljskim okolnostima. Prema članku 247. rješenjem centra za socijalnu skrb skrbnikom se imenuje osoba koja ima osobine i sposobnosti za obavljanje skrbništva i koja pristane biti skrbnikom. Dakle, članak 247. u odnosu na imenovanje skrbnika kao pravilo predviđa i njegov pristanak, pa je u tom smislu stavak 7. članka 247. ObiZ-a/15 izuzetak od tog pravila. Međutim, stavkom 6. tog članka propisano je da će, ako to zahtijevaju okolnosti slučaja i dobrobit štićenika, centar za socijalnu skrb takvoj osobi imenovati skrbnika iz reda stručnih radnika zaposlenih u centru za socijalnu skrb. Drugim riječima, imenovanje skrbnikom zaposlenika centra vezano je uz njegove profesionalne vještine i u svojoj biti uz poslove koje on inače kao stručna osoba obavlja u centru. Stoga, Ustavni sud ne vidi ništa sporno u tome što za njegovo imenovanje skrbnikom u situacijama iz stavka 6. članka 247. ObiZ-a/15 nije predviđena njegova suglasnost. U odnosu na eventualne poslove obuhvaćene skrbništvom koje bi zaposlenik centra obavljao izvan radnog vremena, Ustavni sud upućuje predlagateljice na opće propise o radu.

295. Polazeći od iznesenih prigovora, Ustavni sud ocjenjuje da ne postoje razlozi za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom članka 247. stavaka 3. i 4. ObiZ-a/15.

65. Članak 278. stavak 2. ObiZ-a/15

296. Članak 278. ObiZ-a/15 glasi:

»Žalba protiv odluke o skrbništvu i imenovanju i razrješenju skrbnika

Članak 278.

(1) Dijete koje je navršilo četrnaest godina života i štićenik lišen poslovne sposobnosti imaju pravo podnijeti žalbu protiv rješenja o imenovanju, odnosno razrješenju skrbnika, kao i protiv rješenja kojima se odlučuje o njihovim pravima i dobrobiti ministarstvu nadležnom za poslove socijalne skrbi.

(2) Pravo na žalbu protiv rješenja o imenovanju skrbnika ima i osoba koju je štićenik, u obliku javnobilježničke isprave dok još nije bio lišen poslovne sposobnosti, odredio kao osobu za koju bi htio da se imenuje skrbnikom (anticipirana naredba) te osoba koja je imenovana skrbnikom.

(3) Žalba iz stavka 1. ovoga članka ne odgađa izvršenje rješenja.«

65.1. Prigovori predlagatelja

Predlagatelji Rajić i Kasalo

297. Predlagatelji osporavaju članak 278. stavak 2. u vezi s člankom 247. stavkom 1. ObiZ-a/15 te ističu:

»Odredbom čl. 278. u stavku 2. se određuje tko ima pravo na žalbu protiv rješenja o imenovanju skrbnika, pa se tako to pravo priznaje/daje i osobi koja je imenovana skrbnikom. Međutim, čl. 247. st. 1. određuje: '(1) Rješenjem centra za socijalnu skrb skrbnikom se imenuje osoba koja ima osobine i sposobnosti za obavljanje skrbništva i koja pristane biti skrbnikom te ako je to za dobrobit štićenika.' Dakle, zakonska je kumulacija osobina i sposobnosti s jedne strane te pristanak te osobe, s druge strane. Prema tome, osoba koja ne pristane biti štićenikom ne može ni biti imenovana istim, pa je odredba čl. 278. st. 2. neusklađena sa spomenutom odredbom čl. 247. st. 1.

U ovome slučaju, kao i u mnogima drugima, radi se o međusobnoj kontradikciji zakonskih odredaba i nepostojanju unutarnje logike i povezanosti odredaba unutar istoga instituta, pa je po našem mišljenju odredba čl. 278. st. 2. protuustavna.«

65.2. Utvrđenje Ustavnog suda

298. U odnosu na stavak 2. članka 278. ObiZ-a/15 predlagatelji pogrešno interpretiraju navedenu odredbu, zbog toga što iz njezinog smislenog tumačenja proizlazi da pravo na žalbu ima i skrbnik koji je imenovan na temelju anticipirane naredbe. Dakle, i u slučaju iz osporenog članka 278. stavka 2. riječ je o osobi koja je pristala biti skrbnikom i koju je polazeći od anticipirane naredbe skrbnikom imenovao centar za socijalnu skrb.

66. Članak 279. stavak 1. ObiZ-a/15

299. Članak 279. ObiZ-a/15 glasi:

»Pritužba na rad skrbnika i centra za socijalnu skrb

Članak 279.

(1) Štićenik, njegov bračni drug, srodnici u ravnoj lozi, a u pobočnoj lozi u drugom stupnju, pravosudna tijela, tijela državne uprave, tijela jedinica lokalne samouprave, zdravstvene i odgojno-obrazovne ustanove, ustanove socijalne skrbi, udruge koje se bave zaštitom i promicanjem prava osoba s invaliditetom, pružatelji usluga u sustavu socijalne skrbi i pravobranitelji mogu podnijeti pritužbu na rad skrbnika centru za socijalnu skrb.

(2) Centar za socijalnu skrb dužan je odmah ispitati osnovanost pritužbe, u slučaju potrebe poduzeti zakonom određene mjere, a o poduzetim mjerama i osnovanosti pritužbe izvijestiti osobe iz stavka 1. ovoga članka te ministarstvo nadležno za poslove socijalne skrbi.

(3) Osobe iz stavka 1. ovoga članka i skrbnik mogu podnijeti ministarstvu nadležnom za poslove socijalne skrbi pritužbu na rad centra za socijalnu skrb u vezi s obavljanjem pojedinih skrbničkih poslova.

(4) Ministarstvo nadležno za poslove socijalne skrbi dužno je odmah ispitati navode i osnovanost pritužbe. Ako je pritužba osnovana, ministarstvo nadležno za poslove socijalne skrbi dati će upute centru za socijalnu skrb kako treba postupiti i odrediti će rok u kojem je centar za socijalnu skrb dužan dostaviti obavijest o poduzetim radnjama.«

66.1. Prigovori predlagatelja

Predlagateljice Bojić i dr.

300. Predlagateljice ističu:

»Diskriminirajuće je propisano ograničenje iz članka 279. stavak 1. ObZ o tome da samo bračni drug štićenika, pored ostalog nabrojano kruga osoba, može podnijeti pritužbu na rad skrbnika centru za socijalnu skrb.

Nejasno je i predstavlja povredu načela jednakosti bračne i izvanbračne zajednice u dijelu što ovakvu pritužbu na rad skrbnika, ne može podnijeti izvanbračni drug štićenika, jednako kao i njegov bračni drug.«

66.2. Utvrđenje Ustavnog suda

301. U odnosu na navedeni prigovor Ustavni sud upućuje na obrazloženje iz točaka 105. i 290.1. obrazloženja ove odluke i rješenja.

67. Članak 280. ObiZ-a/15

302. Članak 280. ObiZ-a/15 glasi:

»Očevidnici i spisi predmeta osoba pod skrbništvom
Članak 280.

Ministar nadležan za poslove socijalne skrbi pravilnikom će propisati način vođenja očevidnika i spisa predmeta osoba pod skrbništvom, način popisa i opisa njihove imovine, podnošenja izvješća i polaganja računa skrbnika te sadržaj i oblik anticipiranih naredbi iz članka 116. stavka 5., članka 236. stavka 6. i članka 260. stavka 2. ovoga Zakona.«

67.1. Prigovori predlagatelja

a. Predlagatelji Rajić i Kasalo

303. Predlagatelji ističu:

»Ovom se odredbom nalaže nadležnome ministru za poslove socijalne skrbi da donese pravilnik kojim će se propisati i time razraditi pojedini instituti u vezi osoba pod skrbništvom. Međutim, smatramo da je potpuno neprimjereno i nomotehnički neispravno u okviru instituta i poglavlja o skrbništvu, u ovoj odredbi obavezati ministra da donese pravilnik za jednu drugu situaciju, označujući je člankom '116. stavka 5.'. Radi se konkretno o anticipiranoj naredbi roditelja za slučaj vlastite smrti, a što je jedno sasvim drugo poglavlje zakona.

I u ovome slučaju može se primijetiti nepoznavanje načina kako se pravni instituti pretaču u pravne norme, a vjerojatno je zakonodavcu, zbog prepisivanja teksta zakona iz 2014. nedostajao članak ('viška') u koji bi ugurao potrebu razrade pravnog instituta iz čl. 116. st. 5., pa ga je jednostavno 'ugurao' tamo gdje mu nije mjesto.

Po našem mišljenju pravna sigurnost je i u ovom slučaju dovedena pod znak pitanja.«

b. Predlagatelj Domjanović

303.1. Predlagatelj osporava članak 280. u vezi s člancima 116. stavkom 5., 225. stavkom 3., 226. točkom 5., 236. stavkom 6., 241. stavkom 2., 247. stavkom 5., 260. i 278. ObiZ-a/15, te ističe:

»Iako smatramo vrlo korisnim uvođenje anticipiranih naredbi, ipak je zakonodavac po našem mišljenju vrlo površno i paušalno, bez sagledavanja mogućih posljedica, a osobito pretpostavki za sastavljanje takvih dokumenata/akata, previdio koje sve opasnosti postoje kako za osobu koja takvu anticipiranu naredbu sastavlja, tako i za osobe na koje se ista odnosi, ali i na treće osobe. Smatramo da je zbog toga

teško povrijeđena pravna sigurnost građana, jer je trebalo propisati pretpostavke i moguće/dopustive sadržaje na koje bi se takve naredbe odnosile, te tko ih može/smije ili pak ne smije sastavljati, koje su pravne posljedice nevažećih/ništavih/pobojnih naredaba. Smatramo nadalje, da pravila Zakona o obveznim odnosima ne mogu vrijediti za ovu situaciju, odnosno da je riječ o odviše specifičnim, vrlo osjetljivim i delikatnim pretežitom statusnim situacijama, pa je bilo nužno detaljnije ih regulirati.

To što čl. 280. navodi kako će nadležno ministarstvo pravilnikom propisati '... sadržaj i oblik... anticipiranih naredbi iz članaka 116. stavka 5., članka 236. stavka 6. i članka 260. stavka 2. ovoga Zakona', ne samo da ne govori ništa o supstancijalnoj problematici, već nadležnom ministru daje ovlasti da pravilnikom propisuje bitne elemente i sadržaj koji nije u njegovoj nadležnosti (izvršnog, umjesto zakonodavnog tijela)! Time je došlo do ugrožavanja odnosno povrede načela trodiobe vlasti koju proklamira čl. 4. Ustava RH. Uz to, ozbiljno je ugrožena pravna sigurnost građana i vladavina prava zbog nejasnoće pravne norme i nepoznavanja pravnih učinaka koje može izazvati.«

67.2. Utvrđenje Ustavnog suda

304. Polazeći od sadržaja prigovora predlagatelja koji nemaju nikakvu ustavnopravnu težinu, Ustavni sud nije ih posebno razmatrao.

68. Članak 283. stavci 1. i 2. ObiZ-a/15

305. Članak 283. ObiZ-a/15 glasi:

»Redosljed osoba s pravom na uzdržavanje
Članak 283.

(1) Uzdržavanje djece ima prednost pred uzdržavanjem bračnog ili izvanbračnog druga i roditelja.

(2) Bračni i izvanbračni drugovi najprije ostvaruju uzdržavanje međusobno, a potom od srodnika.

(3) Djeca ostvaruju pravo na uzdržavanje od bake i djeda prije uzdržavanja od maćehe ili očuha.

(4) Ako maćeha ili očuh imaju djecu, dužnost uzdržavanja maćehe i očuha zajednička je djeci i pastorcima.

(5) Baka, odnosno djed ostvaruju pravo na uzdržavanje od punoljetne djece prije uzdržavanja od unučadi.«

68.1. Prigovori predlagatelja

Predlagatelj Domjanović

306. Predlagatelj ističe:

»Odredba čl. 283. uređuje redosljed kojim se osobe međusobno uzdržavaju u slučaju da je više njih pozvano na uzdržavanje. U st. 1. izriječno se prednost u uzdržavanju daje djeci u odnosu na bračnog ili izvanbračnog druga i roditelja. Međutim, odredba je vrlo nekonzistentna i paušalno sročena. Naime, ako se zakonodavac pozvao na registrirano životno partnerstvo kao bračnu smetnju (u čl. 28.), postavlja se pitanje zašto nije vodio računa o tome da bi u konkurenciji za uzdržavanje mogli doći životni partner i djeca. Dalo bi se zaključiti da partner ima veća prava od djece njegova partnera, i da je izvan svake konkurencije, dapače povlašten, što sigurno nije u skladu s ustavnim načelom posebne društvene zaštite djece (maloljetnika). Ili pak suprotno – ima li obveza uzdržavanja djece prednost pred uzdržavanjem životnog partnera?

Nadalje, u st. 2. radi se prioritet u uzdržavanju između bračnih i izvanbračnih drugova međusobno, a potom srodnika. No, opet se postavlja pitanje – ostvaruje li se uzdržavanje od partnera/ica prije uzdržavanja od srodnika odnosno hoće li istospolni partner moći tražiti uzdržavanje od svojih srodnika prije nego li potraživati ga od svojeg istospolnog partnera. Premda je materija uređena Zakonom o životnom partnerstvu, obiteljski je zakonodavac morao posebnom odredbom urediti i ovu situaciju.

Stoga je, po našem mišljenju, odredba čl. 283. protivna ustavnim načelima vladavine prava i jednakosti građana (čl. 3. Ustava RH).«

68.2. Utvrđenje Ustavnog suda

307. U odnosu na prigovore predlagatelja Ustavni sud ističe, s obzirom na to da Zakon o životnom partnerstvu osoba istog spola (»Narodne novine« broj 92/14. i 98/19.), u dijelu koji se odnosi na uzdržavanje, upućuje na zakon kojim se uređuju obiteljski odnosi (članak 39.), članak 283. ObiZ-a/15 ne bi se mogao tumačiti kao da »veća prava ima životni partner roditelja nego dijete«.

Stoga, iz argumentacije predlagatelja ne proizlazi zaključak o neustavnosti stavaka 1. i 2. članka 283. ObiZ-a/15.

69. Članak 288. stavak 2. ObiZ-a/15

308. Članak 288. ObiZ-a/15 glasi:

»II. UZDRŽAVANJE DJECE, RODITELJA, DRUGIH SRODNIKA I MAČEHE ILI OČUHA

Uzdržavanje maloljetnog djeteta

Članak 288.

(1) Roditelji su prvi dužni uzdržavati svoje maloljetno dijete. Radno sposoban roditelj ne može se osloboditi dužnosti uzdržavanja maloljetnog djeteta.

(2) Ako roditelj ne uzdržava maloljetno dijete, dužni su ga uzdržavati baka i djed po tom roditelju.

(3) Mačeha ili očuh dužni su uzdržavati maloljetnoga pastorka, ako dijete ne može ostvariti uzdržavanje od drugog roditelja. Mačeha ili očuh dužni su nakon smrti djetetova roditelja uzdržavati maloljetnog pastorka, ako su u trenutku smrti roditelja živjeli s pastorkom.«

69.1. Prigovori predlagatelja

Predlagateljica Palac

309. Predlagateljica ističe neosnovanost odredbe članka 288. stavka 2. ObiZ-a/15. Smatra da ona nije u suglasnosti s člancima 62. i 64. Ustava te navodi:

»Iz citirane zakonske odredbe članka 288. stavka 2. Obiteljskog zakona, vidljivo je da su roditelji otac i majka, a ne bake i djedovi djece.

Prema Ustavu Republike Hrvatske, roditelji su dužni odgajati, uzdržavati i školovati djecu, a djeca su dužna brinuti se za stare i nemoćne roditelje. Dakle, bilo kojom metodom tumačenja odredaba Ustava Republike Hrvatske, počevši od gramatičkog, preko analogijskog itd. sve do konačno teleološkog, u Ustavu Republike Hrvatske ne postoji niti jedna odredba koja predstavlja ustavnopravno uporište za obvezu bake i djeda da uzdržavaju unučad, tj. djecu svoje djece, na način kako to propisuje osporavana zakonska odredba.

Također, u Ustavu Republike Hrvatske ne postoji niti obveza unuka da brinu o baki i djedu, pa niti kad su stari i nemoćni, bez obzira imaju li ili ne osigurana materijalna sredstava za osnovne životne potrebe.

Uzajamne međugeneracijske obveze koje se ustavnopravno očituju u brizi, skrbi, odgoju i međusobnom uzdržavanju, prema odredbi članka 64. Ustava Republike Hrvatske, ustanovljeni su i iscrpljuju se isključivo u uzajamnim obvezama između djece i roditelja (analogno mačeha i očuha), a ne između unuka i bake i djeda.

Dakle, odredba članka 288. stavka 2. Obiteljskog zakona, nije u suglasnosti s odredbama članka 64. Ustava Republike Hrvatske.«

Nadalje navodi:

»Ustav Republike Hrvatske ne propisuje definiciju obitelji.

Obiteljski zakon također ne definira obitelj, a definira brak i izvanbračnu zajednicu. Dakle, mjerodavni pravni okvir u Republici Hrvatskoj nije definirano obitelj pa nema odredbe koja propisuje čine li obiteljni srodnici do određenog stupnja srodstva bez obzira na njihovu zajednicu života, ili su to osobe (srodnici pa moguće i druge osobe) koje zajedno žive.

Nepoznato je stoga kojim se je argumentima, okolnostima i razlozima (pravnim i činjeničnim), zakonodavac rukovodio za donošenje osporavane neustavne odredbe u Obiteljski zakon i zašto su upravo

baka i djed, između drugih srodnika istog ili bližeg stupnja srodstva, odabrani za nositelje supsidijarne obveze uzdržavanja maloljetnika.

Pod pretpostavkom da zakonodavac baku i djeda smatra sastavnicom obitelji, onda je Obiteljskim zakonom za uzdržavanje maloljetne djece prije bake i djeda trebao (propustio) obvezati punoljetnu braću i sestre maloljetnika kao najbliže srodnike, a potom i stričeve i tete koji zajedno žive ili ne žive s maloljetnom djecom. Ako se pak baka i djed ne smatraju sastavnicom obitelji, onda je još veći apsurd, njih kao osobe izvan obitelji, koje najčešće čine materijalno najugroženiji dio populacije, obvezati na uzdržavanje maloljetne djece neodgovornog roditelja.

Implementacija osporavane odredbe članka 288. stavka 2. Obiteljskog zakona, kao zakonske anomalije lišene svakog oblika pravičnosti i životne logike, ne štiti nego narušava obiteljske odnose i uništava obitelj, te za obitelj kao bitnu zajednicu društva ima sljedeće štetne posljedice (...)

Osim spomenutih socioloških (društvenih) štetnih posljedica za obitelj, osporavana odredba je protivna prirodnim (biološkim) zakonima, tj. životno je nelogična. Naime, kada bi bake i djedovi bili sposobni i u mogućnosti uzdržavati maloljetnu djecu, onda bi im priroda omogućila rađanje djece. U prirodi sve ima smisla i svakoj besmislici pridonose upravo ljudi, odnosno neodgovorni pojedinci i društvo. Nema budućnost narod i država u kojoj društvena nepravda i prirodna nelogičnost postaje zakon.

Zbog svih navedenih te drugih nespornih štetnih posljedica za obitelj, koju država prema Ustavu Republike Hrvatske treba štiti, implementacija osporavane odredbe razara i uništava obitelj.«

69.2. Utvrđenje Ustavnog suda

310. Ustavni sud ovaj prigovor ne nalazi osnovanim. Naime, članak 64. Ustava ističe najvažnije i općenite pojmove i institute unutar pravnog odnosa roditelj – dijete. U toj odredbi naglasak je na roditeljima kao osobama najbližima djetetu i stoga najodgovornijima za njegov opstanak i razvoj. Uloga države istaknuta je tek kao supstitut za slučaj nepostojanja odgovarajuće brige i skrbi za dijete, pri čemu se uloga i obveza države oživotvoruje kroz sve one zakonske obiteljskopravne institute kojima se nadomještaju svi oblici skrbi za dijete, uključujući i obvezu uzdržavanja od strane drugih srodnika. Točno je da u Ustavu nema riječi o baki i djedu, ali ni o drugim srodnicima djeteta, no to ne znači da ne postoji zakonska osnova da se propišu prava i dužnosti u međusobnim odnosima i za te članove obitelji, jer je obitelj pod osobitom zaštitom države (članak 62. Ustava). Također, prvenstveni je cilj osporene zakonske odredbe zaštita dobrobiti i prava djeteta koja se temelji na Konvenciji o pravima djeteta te načelu ObiZ-a/15 o obiteljskoj solidarnosti i prvenstvenoj zaštiti dobrobiti i prava djeteta. Sudovi će pri odlučivanju o obvezi uzdržavanja unuka voditi računa o načelima propisanim člancima 4., 5. i 6. ObiZ-a/15.

310.1. Polazeći od iznesenih prigovora, Ustavni sud ocjenjuje da ne postoje razlozi za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom članka 288. stavka 2. ObiZ-a/15.

70. Članak 290. stavci 1., 2., 3. i 4. ObiZ-a/15

311. Članak 290. ObiZ-a/15 glasi:

»Uzdržavanje punoljetnog djeteta

Članak 290.

(1) Roditelji su dužni uzdržavati punoljetno dijete koje se školuje u srednjoj školi, odnosno polazi sveučilišni ili stručni studij u skladu s posebnim propisima, odnosno program za osnovno obrazovanje ili program srednjoškolskog obrazovanja odraslih te redovito i uredno ispunjava svoje obveze, a najdulje do navršene dvadeset šeste godine života djeteta.

(2) Punoljetno dijete koje je završilo obrazovanje iz stavka 1. ovoga članka, a ne može se zaposliti, roditelji su dužni uzdržavati godinu dana nakon prestanka obrazovanja ako dijete nije navršilo dvadeset šest godina.

(3) Obveza uzdržavanja punoljetnog djeteta iz stavka 2. ovoga članka prestat će i prije isteka godine dana od prestanka obrazovanja u trenutku kad dijete navrší dvadeset i šest godina.

(4) Punoljetno dijete koje zbog teške i trajne bolesti ili invaliditeta nije sposobno za rad roditelji su dužni uzdržavati dok ta nesposobnost traje.

(5) Roditelj djeteta iz stavka 1. ovoga članka ima pravo od djeteta, nadležnih tijela i pravnih osoba tražiti i dobiti podatke o djetetovu obrazovanju, odnosno zaposlenju.

(6) Smatra se da učenik, odnosno student redovito i uredno ispunjava svoje obveze i kad zbog opravdanih razloga (trudnoće, bolesti i sličnih razloga) nije uspio ispuniti obveze tekuće školske, odnosno akademske godine.«

70.1. Prigovori predlagatelja

a. Predlagateljice Bojić i dr.

312. Predlagateljice ističu:

»Ova odredba ograničenjem uzdržavanja punoljetnog djeteta do 26. godine, izazvat će pravnu nesigurnost i diskriminaciju u slučajevima kad punoljetno dijete kasnije, možda radi bolesti, a ne odmah nakon mature, upiše sveučilišni studij koji traje pet ili više godina, primjerice diplomski studij u trajanju od 6 godina (12 sveučilišnih semestara) postoji na medicinskom, stomatološkom i arhitektonskom fakultetu. Ovakvo zakonodavno rješenje, primjerice, može značiti da ukoliko je student upisao 1. razred osnovne škole sa sedam godina (kao što je i propisano), da je trebao maturirati sa devetnaest godina, te bi onda medicinski studij trebao završiti do 26. godine. Međutim, ukoliko je tijekom školovanja ikada propustio školsku i studijsku godinu radi bolesti, operacije i drugih izvanrednih događaja, nikako ne može završiti studij do 26. godine.

Na taj način, ovakvo punoljetno dijete će biti stavljeno u neravno-pravan i diskriminirajući položaj, premda uredno izvršava svoje studijske obveze, u odnosu na onog koji je studij upisao nastavno na završetak srednjoškolskog obrazovanja, a nije, primjerice, mirovao sa studijem radi razloga bolesti ili sličnih opravdanih razloga. Zakonskom je odredbom trebalo jasnije razgraničiti ovakve slučajeve od slučajeva dugotrajnog studiranja i upisivanja poslijediplomskih studija sa ciljem izbjegavanja vlastitog zapošljavanja ili iskorištavanja roditelja. Bilo bi daleko primjerenije i opravdanije pravo na uzdržavanje punoljetnog djeteta vezati na sveučilišne propise kojim se regulira status redovitog studiranja uz dodatni uvjet – redovito ispunjavanja studijskih obveza.«

b. Predlagatelj Domjanović

312.1. Predlagatelj osporava članak 290. stavke 1., 2. i 3. ObiZ-a/15 te ističe:

»U odnosu na suspendirani Obiteljski zakon iz 2014. godine, zakonodavac je dodatno pojačao gornju granicu preko koje ne postoji obveza uzdržavanja punoljetne djece, propisujući je u sva tri sporna stavka. Propisujući tu granicu na 'najdulje do navršene dvadeset šeste godine života djeteta' generirat će se u praksi mnoge pojedinačne nepravde i nejednakost građana, čiju suprotnost, tj. jednakost građana pred zakonom štiti i Ustav RH u čl. 3. Rezultat primjene odredbe čl. 290. st. 1. 2. i 3. bit će protivan načelu obiteljske solidarnosti, premda je štiti taj isti obiteljski zakonodavac u čl. 4., ali i čl. 14. Ustava RH. Problem će nastati u svim onim slučajevima kad dijete zbog primjerice bolesti ili trudnoće upisuje studij s prekidom u odnosu na završetak srednjoškolskog obrazovanja, a takav studij traje peti ili više godina. I ozbiljna i teška bolest tijekom studija, premda jest razlog za mirovanje studija, dovest će do probijanja granice od 26 godina. Takvo će dijete izgubiti pravo na uzdržavanje od roditelja.

Bilo bi korisnije da je zakonodavac izriječno uredio pitanje obveze roditelja da uzdržavaju ili ne uzdržavaju svoju djecu koja se – u ovako postavljenom roku (26 godina), dalje školuju na poslijediplomskim studijima. U svakom slučaju, nije riješio pitanje 'vječitih studenata', jer je odredba neprecizna, a na uštrb one djece koja ne svojom krivnjom produljuju studij izvan navedene životne dobi.

Stoga je po našem mišljenju ova odredba protivna pravnoj sigurnosti kao dijelu vladavine prava, jedne od temeljnih vrednota Ustava RH.«

c. Predlagateljica »U ime obitelji«

312.2. Predlagateljica osporava članak 290. stavak 2. ObiZ-a/15 te ističe:

»Odredba čl. 290. st. 2. propisuje da su punoljetno dijete, koje je završilo obrazovanje iz stavka 1. ovoga članka, a ne može se zaposliti, roditelji dužni uzdržavati godinu dana nakon prestanka obrazovanja ako dijete nije navršilo dvadeset šest godina. Stavkom 3. istog članka propisano je da će obveza uzdržavanja punoljetnog djeteta iz stavka 2. ovoga članka prestati i prije isteka godine dana od prestanka obrazovanja u trenutku kad dijete navrší dvadeset i šest godina.

Po mišljenu predlagatelja, odredbom čl. 290. st. 2. otvorena je mogućnost pojedinačnih nepravdi. Naime, citiranom odredbom se ograničava obveza roditelja da uzdržavaju dijete do maksimalno 26 godina djetetovog života, međutim, život i praksa potvrđuju da postoje situacije u kojima bi ovakvo ograničenje do maksimalno 26. godine života djeteta proizvelo pojedinačne nepravde. Tako primjerice student medicine koji redovito ispunjava svoje obveze i u roku diplomira prema ovoj odredbi ne bi imao pravo na uzdržavanje nakon završetka obrazovanja zbog dobi, što bi bilo potpuno neprihvatljivo i nepravdično. Predlagatelj stoga drži da bi zakonodavac prilikom uređivanja ovako važne materije, posebice prilikom propisivanja ograničenja pojedinih prava, trebao uzeti u obzir sve moguće situacije i okolnosti. Ovakvo je samo došlo u pitanje više načela kao što su i načelo vladavine prava, načelo ravnopravnosti svih građana pred zakonom, pa i načelo razmjernosti u ograničenju prava.

Slijedom naprijed iznijetog, predlagatelj smatra da je odredba čl. 290. st. 2. neustavna jer je suprotna načelu vladavine prava iz čl. 3. Ustava RH, načelu ravnopravnosti svih građana pred zakonom iz čl. 14., načelu razmjernosti iz čl. 16. st. 2., prema kojem svako ograničenje slobode ili prava mora biti razmjerno naravi potrebe za ograničenjem u svakom pojedinom slučaju i suprotno ustavnoj obvezi roditelja da uzdržavaju i školuju svoju djecu iz čl. 64. st. 1. Ustava.«

312.3. Predlagateljica »U ime obitelji«, osim stavka 2., osporava i stavak 4. članka 290. ObiZ-a/15:

»Odredbom čl. 290. st. 4. je propisano da su punoljetno dijete koje zbog teške i trajne bolesti ili invaliditeta nije sposobno za rad roditelji dužni uzdržavati dok ta nesposobnost traje.

Po mišljenju predlagatelja država je nepravedno svu brigu oko punoljetnog djeteta koje zbog teške i trajne bolesti ili invaliditeta nije sposobno za rad preputila samo roditeljima, a da sama nije preuzela dio brige oko dobrobiti takvih osoba.

Predlagatelj ovdje podsjeća na ustavne obveze države iz čl. 58. prema kojoj s jedne strane država slabim, nemoćnima i drugim, zbog nezaposlenosti ili nesposobnosti za rad, nezbrinutim osobama, osigurava pravo na pomoć za podmirenje osnovnih životnih potreba, te jednako tako i na obvezu države da posvećuje posebnu skrb zaštiti osoba s invaliditetom i njihovu uključivanju u društveni život.

Zakonodavac je prilikom propisivanja odredbe čl. 290. st. 4. zane-mario citirane ustavne obveze države prema slabim i nemoćnim osobama i osobama s invaliditetom, te svu brigu prema tim osobama svalio na njihove roditelje što ovu odredbu čini neustavnom.

Slijedom naprijed iznijetog, odredba čl. 290. st. 4. je suprotna i odredbi čl. 3. zbog povrede načela vladavine prava i suprotna odredbi čl. 58. Ustava RH.«

70.2. Utvrđenje Ustavnog suda

313. Predlagateljevi su prigovori u odnosu na stavke 1., 2. i 3. članka 290. ObiZ-a/15 neosnovani. Naime, upravo postavljanje gornje granice za uzdržavanje punoljetnog djeteta koje se redovito školuje pridonosi pravnoj sigurnosti i disciplini da do određene dobi završi školovanje i da se zaposli te se samo uzdržava. Ove odredbe, međutim, ne isključuju mogućnost da roditelji i dalje dobrovoljno uzdržavaju svoju djecu koja iz opravdanih razloga studiraju i nakon navršanih 26 godina. Isto tako, vodeći računa o načelu obiteljske solidarnosti kao temeljnom načelu obiteljskog života (članak 3. ObiZ-a/15), a ujedno i osnovnom načelu instituta uzdržavanja

prema kojem se »... od članova obitelji zahtijeva da se međusobno pomažu prije nego što se od države zatraže sredstva iz socijalne pomoći«, Ustavni sud ne vidi iz čega bi proizlazila nesuglasnost stavka 4. članka 290. s Ustavom.

313.1. Slijedom navedenog, Ustavni sud ocjenjuje da ne postoje razlozi za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom članka 290. stavaka 1., 2., 3. i 4. ObiZ-a/15.

71. Članak 291. stavak 1. ObiZ-a/15

314. Članak 291. ObiZ-a/15 glasi:

»Dužnosti djeteta u vezi s uzdržavanjem

Članak 291.

(1) Dijete koje ima prihode dužno je pridonositi za svoje uzdržavanje.

(2) Punoljetno dijete koje prima uzdržavanje radi obrazovanja dužno je obavijestiti roditelje o redovitom ispunjavanju obveza najkasnije do 1. studenoga za svaku školsku, odnosno akademsku godinu.«

71.1. Prigovori predlagatelja

Predlagateljica »U ime obitelji«

315. Predlagateljica osporava suglasnost s Ustavom stavka 1. članka 291. ObiZ-a/15 te ističe:

»Odredbom čl. 291. st. 1. je propisano da je dijete koje ima prihode dužno pridonositi za svoje uzdržavanje.

Po mišljenju predlagatelja i odredba čl. 291. st. 1. je, na gotovo identičan način kao i odredba čl. 90. Zakona, nedorečena i neprecizna, pa bi kao takva, u slučaju da oстане na snazi, uvelike stvarala pravnu nesigurnost.

Naime, pri sintagmi 'ima prihode' nije jasno što bi ista trebala obuhvaćati. Postavlja se pitanje što ako dijete prima stipendiju kao odličan đak? To je po mišljenju predlagatelja također neka vrsta prihoda, pa bi traženje da zbog primanja stipendije, kao odličan đak, doprinosi za svoje uzdržavanje i školovanje, bilo sasvim neprimjereno i nepravilno. Isto tako, predlagatelj drži da bi eventualno takvo tumačenje moglo biti izvor velikog broja pojedinačnih nepravdi i sve to ponovno na uštrb dobrobiti djeteta.

Predlagatelj stoga drži da je odredba čl. 291. st. 1. zbog pravne nesigurnosti koju svojom nedorečenosti stvara također protivna načelu vladavine prava iz čl. 3. Ustava RH, te jednako tako i suprotna ustavnoj obvezi države da štiti djecu iz čl. 63. st. 5. Ustava RH.«

71.2. Utvrđenje Ustavnog suda

316. Predlagateljica se upućuje na stajalište Ustavnog suda izneseno uz neprihvatanje prijedloga za ocjenu ustavnosti članaka 85. i 90. ObiZ-a/15 (v. točke 156. i 164. obrazloženja ove odluke i rješenja).

Ako se osporeni stavak članka 291. ObiZ-a/15 promotri u vezi s prije navedenim zakonskim odredbama, onda je jasno da se stavak 1. odnosi na prihod koji dijete ostvari svojim radom odnosno zaradom.

Stoga, neosnovani su prigovori predlagateljice o nepreciznosti i nedorečenosti osporene odredbe ObiZ-a/15.

72. Članak 305. stavci 3. i 4. ObiZ-a/15

317. Članak 305. ObiZ-a/15 glasi:

»Uzdržavanje roditelja izvanbračnog djeteta

Članak 305.

(1) Roditelj izvanbračnog djeteta dužan je uzdržavati drugog roditelja godinu dana od rođenja zajedničkog djeteta ako se taj roditelj skrbi o djetetu, a nema dovoljno sredstava za život.

(2) Roditelj izvanbračnog djeteta dužan je isplatiti naknadu za uskraćeno uzdržavanje iz stavka 1. ovoga članka i za vrijeme od podnošenja tužbe.

(3) Tražbina roditelja izvanbračnog djeteta iz stavka 2. ovoga članka prema roditelju djeteta koji je dužan snositi uzdržavanje zastarijeva za vrijeme od jedne godine od dana nastanka obveze.

(4) Otac izvanbračnog djeteta dužan je uzdržavati djetetovu majku za vrijeme trajanja trudnoće, ako ona nema dovoljno sredstava za život. Na tražbinu iz ovoga stavka na odgovarajući se način primjenjuju odredbe iz stavaka 2. i 3. ovoga članka.«

72.1. Prigovori predlagatelja

a. Predlagatelj Domjanović

318. Predlagatelj osporava stavak 3. članka 305. ObiZ-a/15 te ističe:

»Odredbom čl. 305. st. 3. zakonodavac izrijekom regulira pitanje zastare tražbine roditelja izvanbračnog djeteta iz st. 2. istog članka prema roditelju djeteta koji je dužan snositi uzdržavanje. Međutim, to je pitanje uređeno općim pravilima Zakona o obveznim odnosima (čl. 226.), pa se postavlja pitanje zašto je zakonodavac tako učinio i time ugrozio pravnu sigurnost instituta uzdržavanja.

Navedena norma na neprimjeren način ugrađena u Obiteljski zakon, s obzirom da su one sadržajno dio obveznopравnih propisa. Time se nepotrebno stvaraju odstupanja od općih pravila koja uređuju zastare povremenih tražbina (pa tako i tražbine uzdržavanja) jer njihov smisao i doseg ne opravdava njihovo uvođenje u odredbu čl. 305. Da je tome tako, vidljivo je iz same činjenice što je Zakon o obveznim odnosima propisao opći zastarni rok za povremene tražbine od 3 godine do dospijea svakog pojedinog davanja i na taj način išao više in favorem ostvarivanja prava ovlaštenika uzdržavanja nego što to čini Obiteljski zakon koji zastarni rok skraćuje na jednu godinu od nastanka obveze.

Ovo dovodi do urušavanja pravnog sustava kao cjeline, dovodi se u pitanje pravna sigurnost građana, što je izravno protivno načelu vladavine prava. Nadalje, navedenim odstupanjem od općih pravila Zakona o obveznim odnosima zakonodavac posredno ugrožava i mogućnost ostvarenja prava na uzdržavanje izvanbračnog djeteta koji ispunjava pretpostavke iz čl. 305. st. 1. ObZ, jer će isti morati utužiti drugog roditelja- obveznika u roku od godine dana od nastanka obveze (za što je prije imao rok od 3 godine), inače će mu protivnik uzdržavanja moći istaknuti prigovor zastare. Ako uzmemo u obzir da će u položaju ovlaštenika uzdržavanja iz čl. 305. st. 1. najčešće biti majka izvanbračnog djeteta koja o njemu skrbi, a nema dovoljno sredstava za život, onda se može doći do zaključa da se navedenim odstupanjem od općih pravila Zakona o obveznim odnosima krši i ustavna odredba čl. 62. kojom se propisuje ustavna zaštita majčinstva i djece.«

b. Predlagateljica »U ime obitelji«

318.1. Predlagateljica osporava stavak 4. članka 305. ObiZ-a/15 te ističe:

»Po mišljenju predlagatelja, sporna je odredba stavka 4. citiranog čl. 305. obzirom da se u istoj propisuje obveza oca izvanbračnog djeteta da uzdržava djetetovu majku za vrijeme trajanja trudnoće, ako ona nema dovoljno sredstava za život, jer se ovime narušava načelo ravnopravnosti spolova. Po mišljenju predlagatelja bilo bi ustavno pravno prihvatljivije kada bi se odredilo i da je majka dužna uzdržavati oca ako on skrbi o djetetu, a nema dovoljno sredstava za život.

Slijedom naprijed iznijetog, odredba čl. 305. st. 4. je suprotna i načelu vladavine prava i načelu ravnopravnosti spolova iz čl. 3. Ustava RH.«

72.2. Utvrđenje Ustavnog suda

319. U odnosu na prigovor predlagatelja Domjanovića kojim osporava stavak 3. članka 305. ObiZ-a/15 zbog propisivanja posebnog zastarnog roka, znatno kraćeg od općeg zastarnog roka uređenog Zakonom o obveznim odnosima (kao osnovnog propisa kojim

se ovo pitanje rješava), Ustavni sud ističe da je zakonodavac slobodan u određivanju rokova unutar kojih zainteresirana osoba može ostvariti određena prava ili poduzeti određene procesne radnje. Ne postoji nikakva zapreka da zakonodavac u posebnom zakonu odredi drukčiji rok od onog koji je propisan »*lex generalis*«. U konkretnom slučaju, kako to navodi predlagatelj, to bi bio Zakon o obveznim odnosima. Ustavni sud primjećuje da zakonodavna praksa pokazuje da se zakonodavac često koristi tom mogućnošću te posebnim zakonom (*lex specialis*) propisuje drukčije pretpostavke, uključujući i rokove, od onih koji su za određeno pitanje propisani općim zakonom (*lex generalis*). Stoga, ne proizlazi zaključak da bi ObiZ/15 po pitanju zakonskih rokova morao biti usklađen sa Zakonom o obveznim odnosima, dokle god su ti rokovi poznati i predvidljivi. Dakle, neosnovani su prigovori predlagatelja da osporena odredba otvara put arbitrarnosti, jer je njome rok jasno propisan (godinu dana). Zaključno, Ustavni sud ističe, ako je rok poznat i predvidljiv, svaka zainteresirana osoba dužna je voditi računa o tome da pravodobno poduzme mjere za zaštitu svojih prava i interesa.

319.1. U odnosu na prigovor predlagateljice »U ime obitelji«, Ustavni sud skreće pozornost na to da izričaj stavka 4. članka 305. ObiZ-a/15 dostatno govori sam po sebi. Naime, jasno je da se osporavani stavak može odnositi samo na majku jer utvrđuje obvezu uzdržavanja za vrijeme trajanja trudnoće. Stoga je nejasno kako se u konkretnom slučaju može govoriti o povredi načela ravnopravnosti spolova.

73. Članak 312. ObiZ-a/15

320. Članak 312. ObiZ-a/15 glasi:

»Povećane materijalne potrebe djeteta
Članak 312.

Dijete može imati povećane materijalne potrebe ako mu je potrebna stalna pojačana skrb povezana sa zdravstvenim stanjem djeteta, što se mora uzeti u obzir prigodom određivanja uzdržavanja u parničnom postupku.«

73.1. Prigovori predlagatelja

Predlagateljica »Autonomna ženska kuća Zagreb«

321. Predlagateljica ističe:

»Navedena odredba je nepotpuna iz razloga što povećane potrebe djeteta, uz potrebu stalne pojačane skrbi, mogu proizlaziti i iz drugih izvora, primjerice djetetova bavljenja sportom, umjetnošću ili nekom drugom pojačanom aktivnošću u kojoj je dijete pokazalo izvrsnost, a povezano je sa dodatnim troškovima.

Ovakvom odredbom sudu su 'vezane ruke' da povećane potrebe djeteta procjenjuje na osnovi djetetove potrebe za samoostvarenjem kroz izvanškolske aktivnosti, umjetnost, sport. Učinak takve odredbe je povreda djetetovog prava na pošteno suđenje zajamčena čl. 29. Ustava, prava na poštovanje privatnog i obiteljskog života zajamčena čl. 35. Ustava i čl. 62. Ustava, jer je dužnost suda štiti najbolji interes djeteta, a to s ovakvom odredbom neće biti u stanju činiti.«

73.2. Utvrđenje Ustavnog suda

322. Ustavni sud ne smatra da su osporenim odredbom »sudu 'vezane ruke' da povećane potrebe djeteta procjenjuje na osnovi djetetove potrebe za samoostvarenjem kroz izvanškolske aktivnosti, umjetnost, sport«. Naime, ona se treba sagledati zajedno s ostalim odredbama ObiZ-a/15 koje se odnose na uzdržavanje djece, s time da je u ovoj odredbi naglasak samo na povećane materijalne potrebe djeteta povezane s njegovim zdravstvenim stanjem.

Stoga, argumentacija predlagatelja ne dovodi u pitanje suglasnost s Ustavom osporene odredbe.

74. Članak 314. stavak 2. ObiZ-a/15

323. Članak 314. ObiZ-a/15 glasi:

»Minimalni novčani iznosi za uzdržavanje te tablice o prosječnim potrebama djeteta
Članak 314.

(1) Ministar nadležan za poslove socijalne skrbi odlukom će jednom godišnje, a najkasnije do 1. travnja tekuće godine odrediti minimalne novčane iznose koji predstavljaju minimum iznosa ukupnih materijalnih potreba za mjesečno uzdržavanje maloljetnog djeteta u Republici Hrvatskoj, koje je dužan platiti roditelj koji ne stanuje s djetetom.

(2) Minimalni iznos određuje se u postotku od prosječne mjesečne isplaćene neto plaće po zaposlenom u pravnim osobama Republike Hrvatske za proteklu godinu, i to:

1. za dijete do 6 godina, 17% prosječne plaće
2. za dijete od 7 do 12 godina, 20% prosječne plaće i
3. za dijete od 13 do 18 godina, 22% prosječne plaće.

(3) Iznimno od stavka 2. ovoga članka, potrebe maloljetnog djeteta za uzdržavanje mogu se utvrditi u iznosu nižem od zakonskog minimuma, ali ne manje od jedne polovice zakonskog minimuma:

1. ako je obveznik uzdržavanja dužan uzdržavati dvoje ili više djece ili

2. ako dijete vlastitim prihodima pridonosi svojem uzdržavanju.

(4) Ministar nadležan za poslove socijalne skrbi odredit će odlukom jednom godišnje, a najkasnije do 1. travnja tekuće godine tablice o prosječnim potrebama maloljetnog djeteta u skladu s dobi djeteta, prihodima roditelja obveznika uzdržavanja prema platnim razredima i prosječnim troškovima života u Republici Hrvatskoj.«

74.1. Prigovori predlagatelja

Predlagatelj Čajić

324. Predlagatelj osporava stavak 2. članka 314. ObiZ-a/15 te ističe:

»U odnosu na članak 14. Ustava RH nema jednakosti i ravnopravnosti između djece jer sud će djetetu od 6 godina dosuditi manje nego djetetu od 7 godina, a djetetu od 12 godina manje nego djetetu od 13 godina te se zakonom ne bi smjela raditi razlika između djece u odnosu na iznos uzdržavanja te bi trebala biti jednaka prava za svako dijete jer svi su pred zakonom jednaki što u ovom slučaju ipak nisu jer možda nekad dijete od 6 godina ima veće potrebe nego dijete od 7 godina pa bi se trebala uključiti i Pravobraniteljica za djecu i osobna bankarica sukladno odredbi članka 314. stavka 2. OZ.

(...)

Dakle jednaka prava za svu djecu i ne bi trebalo raditi razlike među djecom neovisno jer se radi o bebi ili o nekome od 17 godina. Nekad beba ima veće financijske potrebe nego tinejđer od 17 godina, a sud bi to trebao provjeriti u sudskom izvanparničnom postupku sukladno Zakonu o načinu primjene pravnih propisa donesenih prije 6. travnja 1941. godine (NN73/91) i Zakon o sudskom izvanparničnom postupku...«

74.2. Utvrđenje Ustavnog suda

325. Iz nejasno sročene argumentacije prigovora predlagatelja ne može se utvrditi da je riječ o odredbi nesuglasnoj s Ustavom jer se čini da upravo to što predlagatelj navodi kao sporno zakonska odredba već uzima u obzir, ostavljajući dovoljno prostora da se jednom godišnje odlukom ministra revidira minimalni novčani iznos za uzdržavanje, uz napomenu da je ovdje riječ samo o minimalnom iznosu, a roditelji mogu sporazumno (ili na temelju odluke suda) dogovoriti i drukčije, u skladu sa svojim prihodima i imovinskim stanjem te u skladu i s (eventualno povećanim) potrebama djeteta. Ovaj članak treba sagledati zajedno s člancima 311., 312., 313. i 315. ObiZ-a/15.

325.1. Polazeći od iznesenih prigovora, Ustavni sud ocjenjuje da ne postoje razlozi za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom članka 314. stavka 2. ObiZ-a/15.

75. Članak 320. stavak 2. ObiZ-a/15

326. Članak 320. ObiZ-a/15 glasi:

»SEDMI DIO

OBVEZNO SAVJETOVANJE I OBITELJSKA MEDIJACIJA

Opća odredba

Članak 320.

(1) Obvezno savjetovanje je postupak koji se provodi u slučajevima propisanim ovim Zakonom.

(2) Obiteljska medijacija je postupak u kojemu članovi obitelji sudjeluju dobrovoljno.

(3) Iznimno od stavka 2. ovoga članka, obavezan je prvi sastanak obiteljske medijacije prije pokretanja postupka radi razvoda braka.«

75.1. Prigovori predlagatelja

Predlagateljice Bojić i dr.

327. Predlagateljice osporavaju članak 320. stavak 2. ObiZ-a/15 u odnosu na članak 54. stavak 3. ObiZ-a/15. Ističu njegovu nesuglasnost s člankom 35. Ustava i člankom 8. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda:

»U ovoj odredbi navodi se da je obiteljska medijacija postupak u kojem članovi obitelji sudjeluju 'dobrovoljno', dok se u članku 54. stavak 3. nameće supružnicima dužnost pristupanja obiteljskoj medijaciji, koja dužnost postoji i temeljem članka 334. stavak 3. koji propisuje provođenje obiteljske medijacije po nalogu suda, a nalog suda znači obvezu, a ne izbor.

Ne treba osobito naglašavati da je nametanje dužnosti i postojanje naloga od strane suda u suprotnosti sa samom suštinom postupka medijacije, koja se prema naravi stvari, može temeljiti isključivo na načelima dragovoljnosti, a ne prinude.

Ove odredbe o obiteljskoj medijaciji, pored toga što su međusobno kontradiktorne, i zbunjujuće, jer nije jasno da li je obiteljska medijacija stvar koja je dragovoljna ili ne, što narušava načelo vladavine prava iz članka 3. Ustava Republike Hrvatske, u konačnici kolidira i s pravom građana da kao slobodne osobe donose samostalno i autonomno odluke koje se tiču njihovog privatnog života. S tim u vezi ističemo da je odredba suprotna članku 35. Ustava i članku 8. Europske konvencije.«

75.2. Utvrđenje Ustavnog suda

328. Navedeni je članak opća odredba kojom se propisuje obvezno savjetovanje i obiteljska medijacija. Predlagateljice osporavaju stavak 2. koji propisuje da je obiteljska medijacija postupak u kojemu članovi obitelji sudjeluju dobrovoljno, dovodeći ga u kontekst s člankom 54. stavkom 3. ObiZ-a/15 koji supružnicima nameće dužnost pristupanja obiteljskoj medijaciji, i člankom 334. stavkom 3., koji se odnosi na provođenje obiteljske medijacije po nalogu suda. U odnosu na te prigovore, Ustavni sud primjećuje da zakoni općenito dopuštaju izuzetke od pravila, a u konkretnom slučaju riječ je upravo o tome. Dobrovoljnost je načelo (stavak 2. članka 320.), dok je člankom 54. stavkom 3. ObiZ-a/15 predviđen izuzetak od tog pravila (i to u slučaju ako roditelji ne sastave plan o roditeljskoj skrbi). U članku 334. stavku 3. ObiZ-a/15 riječ je o diskreciji suda prema kojoj on može strankama predložiti provođenje obiteljske medijacije.

Stoga nisu osnovani prigovori predlagateljica o nesuglasnosti s Ustavom osporenog stavka 2. članka 320. ObiZ-a/15.

76. Članak 321. stavak 4. ObiZ-a/15

329. Članak 321. ObiZ-a/15 glasi:

»I. OBVEZNO SAVJETOVANJE

1. OPĆE ODREDBE

Svrha i provedba obveznog savjetovanja

Članak 321.

(1) Obvezno savjetovanje je oblik pomoći članovima obitelji da donesu sporazumne odluke o obiteljskim odnosima vodeći posebnu brigu o zaštiti obiteljskih odnosa u kojima sudjeluje dijete te o pravnim posljedicama nepostizanja sporazuma i pokretanju sudskih postupaka u kojima se odlučuje o osobnim pravima djeteta.

(2) Obvezno savjetovanje provodi stručni tim centra za socijalnu skrb nadležnog prema mjestu djetetova prebivališta, odnosno boravišta, ili prema mjestu zadnjeg zajedničkog prebivališta, odnosno boravišta bračnih ili izvanbračnih drugova.

(3) Obvezno savjetovanje ne provodi se prije pokretanja postupka ovrhe i osiguranja sukladno ovom Zakonu.

(4) U obveznom savjetovanju sudjeluju članovi obitelji osobno i bez punomoćnika.«

76.1. Prigovori predlagatelja

Predlagateljica »Autonomna ženska kuća Zagreb«

330. Predlagateljica osporava stavak 4. članka 321. ObiZ-a/15 te ističe:

»Zakon predviđa dvije vrste obveznog savjetovanja: prije razvoda braka i u vezi sa roditeljskom skrbi i odnosima sa djetetom. U oba slučaja, a osobito u slučaju kada se obvezno savjetovanje provodi vezano uz roditeljsku skrb i odnose sa djetetom svaka stranka mora imati pravo na odvjetnika.

U protivnom, građanima se uskraćuje pravo na pravnu pomoć odvjetnika u dijelu postupka koji je važan za kvalitetno i zakonito rješenje odnosa između stranaka. Ovakvim zakonskim rješenjem krše se ustavna prava građana vezana za pravo na pošteno suđenje i prava na poštovanje privatnog i obiteljskog života.

Iskustvo u primjeni Obiteljskog zakona 75/14 potvrđuje ispravnost osporavanja ove odredbe, budući su na rad CZSS pisane brojne pritužbe, osobito vezano za postupanje u slučajevima partnerskog i drugog obiteljskog nasilja u kojima stručni timovi nisu postupali sukladno zakonu, a stranke su iskazivale o traumatiziranosti zbog prijetnji oduzimanjem djece. U kratkoj primjeni OBZ (2014) počele su se dakle razvijati loše prakse koje su imale neposredan učinak na živote stranaka koje pak nisu mogle imati stručnu pomoć odvjetnika koji bi im zaštitio prava. S obzirom da su ove odredbe identične onima prijašnjeg zakona, spomenuto kršenje zajamčenih ljudskih prava neminovno je.

Članak stoga nije u suglasnosti sa čl. 27., 29. st. 1. i čl. 23. Ustava Republike Hrvatske.«

76.2. Utvrđenje Ustavnog suda

331. Ustavni sud ovaj prigovor smatra neosnovanim. Naime, osobno sudjelovanje, bez punomoćnika, bilo je predviđeno i ObiZ-om/03 u odnosu na postupak posredovanja prije razvoda braka (članak 47. stavak 1.). Narav je tog postupka, kao i savjetovanja iz članka 321. ObiZ-a/15, takva da je logično da u njemu bračni drugovi sudjeluju samo osobno.

331.1. Stoga, polazeći od iznesenih prigovora, Ustavni sud ocjenjuje da ne postoje razlozi za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom članka 321. stavka 4. ObiZ-a/15.

77. Članak 322. stavak 1. točka 2. ObiZ-a/15

332. Članak 322. ObiZ-a/15 glasi:

»Vrste obveznog savjetovanja

Članak 322.

(1) Obvezno savjetovanje prema odredbama ovoga Zakona provodi se:

1. prije pokretanja postupka radi razvoda braka u kojem postoji zajedničko maloljetno dijete i

2. prije pokretanja ostalih sudskih postupaka o ostvarivanju roditeljske skrbi i osobnih odnosa s djetetom.

(2) Na obvezno savjetovanje prije pokretanja postupka radi uređenja ostvarivanja roditeljske skrbi i osobnih odnosa s djetetom u slučaju prestanka životne zajednice njegovih roditelja primjenjuju se na odgovarajući način odredbe ovoga Zakona o obveznom savjetovanju prije pokretanja postupka radi razvoda braka u kojem postoji zajedničko maloljetno dijete.«

77.1. Prigovori predlagatelja

Predlagateljica »Autonomna ženska kuća Zagreb«

333. Predlagateljica osporava članak 322. stavak 1. točku 2. ObiZ-a/15 navodeći da nije u suglasnosti s člancima 29. stavkom 1. i 35. Ustava:

»Osporena odredba odnosi se na rješenje prema kojem bi postupak obveznog savjetovanja trebalo provoditi prije pokretanja sudskih postupaka, bez mogućnosti pokretanja za vrijeme trajanja ostalih obiteljskih sudskih postupaka u vezi sa ostvarivanjem roditeljske skrbi i osobnih odnosa u vezi sa djetetom.

Na taj način, stranka koja treba hitne sudske odluke o tome sa kim će dijete živjeti ili o zabrani osobnih kontakata, nepotrebno gubi vrijeme (dva mjeseca) prije pokretanja sudskog postupka u kojemu treba donijeti odluke kojima će se zaštititi dobrobit djeteta. S obzirom da nije svrsishodno postupak obaveznog savjetovanja provoditi prije, amandmanima je bilo predloženo da se savjetovanje provodi za vrijeme sudskog postupka dostavom podneska kojim se pokreće postupak CZSS, a kako bi se savjetovanje izvršilo do prve rasprave (kao i u sadašnjoj dobroj praksi). Na predloženi način ostvarilo bi se načelo hitnosti na kojem ovaj zakon počiva, a štítala bi se i dobrobit moguće ugroženih stranaka. Na način kako je normirana osporena odredba, načelo hitnosti ostaje 'mrtvo slovo' na papiru, a građanima se krši pravo na pošteno suđenje u smislu učinkovitosti pravosuđa i prava na pristup sudu.«

77.2. Utvrđenje Ustavnog suda

334. Ustavni sud napominje da nesvrshodnost određene zakonske odredbe u pravilu ne može biti dostatan ustavnopravni razlog za utvrđivanje njezine nesuglasnosti s Ustavom. Uz navedeno, čini se da predlagateljica polazi od pogrešne pretpostavke da se obvezno savjetovanje provodi i u hitnim slučajevima kada je centar za socijalnu skrb ili sud nadležan za donošenje odluka kako bi se što prije poduzele mjere za zaštitu prava i dobrobit djeteta.

334.1. Stoga, polazeći od iznesenih prigovora, Ustavni sud ocjenjuje da ne postoje razlozi za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom članka 322. stavka 1. točke 2. ObiZ-a/15.

78. Članak 323. stavak 3. ObiZ-a/15

335. Članak 323. ObiZ-a/15 glasi:

»Pokretanje obveznog savjetovanja
Članak 323.

(1) Obvezno savjetovanje pokreće se na zahtjev stranke koji se podnosi centru za socijalnu skrb u pisanom obliku ili usmeno na zapisnik.

(2) Centar za socijalnu skrb je dužan nakon primitka zahtjeva za provođenje obveznog savjetovanja zakazati sastanak i pozvati stranke.

(3) Iznimno, ako centar za socijalnu skrb procijeni da u okolnostima konkretnoga slučaja zajednički sastanak ne bi bio svrhovit ili ako to jedna ili obje stranke iz opravdanih razloga zahtijevaju, zakazat će se i provesti odvojeni razgovori sa strankama.«

78.1. Prigovori predlagatelja

Predlagateljica »Autonomna ženska kuća Zagreb«

336. Predlagateljica osporava članak 323. stavak 3. ObiZ-a/15 te ističe:

»Zajednički sastanci nisu svrsishodni u slučajevima partnerskog nasilja, stoga bi pravilo u slučajevima partnerskog nasilja moralo biti da se razgovori provode odvojeno ako to zahtijeva strana koja je pretrpjela nasilje, pa se amandmanima na zakonske prijedloge ukazivalo da se odvojeni sastanci provode u slučajevima kada jedna od stranaka iskazuje o proživljenom nasilju. Takav prijedlog se temeljio na pravima žrtava rodno uvjetovanog nasilja koje proizlazi iz međunarodnih dokumenata koji obvezuju Republiku Hrvatsku.

Odredbom se međutim procjeni Centra prepušta da li će se ili neće provoditi odvojeni razgovori. Time se vrijeđa pravo na pošteno suđenje u smislu zabrane arbitrarnosti jer ne postoje pravni mehanizmi kojima bi se stranka usprotivila 'procjeni', a da to ne bude protumačeno nesuradnjom koja za sobom vuče vrlo ozbiljne posljedice o kojima je bilo govora u analizi drugih članaka koji se osporavaju. Kada se zna da su žrtve obiteljskog nasilja mahom osobe sniženog samopoštovanja uvjetovanog proživljenim nasiljem, onda se ovakva odredba ukazuje i kao povreda prava na pošteno suđenje u smislu jednakosti oružja te ujedno povreda prava na privatni i obiteljski život. Konačno, ovakva naizgled neutralna odredba je i diskriminatorna jer žene žrtve nasilja smatra u neravnopravan položaj koji ovisi isključivo od nečije subjektivne procjene.

Članak je stoga u nesuglasju sa čl. 29. i čl. 35. Ustava, te čl. 14. u vezi sa čl. 29 i čl. 35 Ustava Republike Hrvatske.»

78.2. Utvrđenje Ustavnog suda

337. Predlagateljica u biti zagovara drukčije zakonsko rješenje te smatra da je trebalo izrijekom propisati da će se odvojeni razgovori sa strankama provesti uvijek kada je riječ o obiteljskom nasilju. Po ocjeni Ustavnog suda, postojeća zakonska odredba dopušta diskreciju svim zainteresiranim da traže odvojene razgovore, jer to može predložiti jedna ili obje stranke iz opravdanih razloga, a može ih odrediti i centar za socijalnu skrb ako na temelju vlastite procjene ocijeni da je to u konkretnom slučaju nužno. Po naravi stvari opravdanim razlogom obuhvaćeno je obiteljsko nasilje.

Slijedom navedenog, Ustavni sud ocijenio je da ne postoje razlozi za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom osporenog članka.

79. Članak 325. stavak 1. ObiZ-a/15

338. Članak 325. ObiZ-a/15 glasi:

»2. OBVEZNO SAVJETOVANJE PRIJE RAZVODA BRAKA

Sadržaj obveznog savjetovanja prije razvoda braka

Članak 325.

(1) Sadržaj obveznog savjetovanja prije razvoda braka je:

1. upoznavanje bračnih drugova o mogućnosti bračnog savjetovanja

2. upoznavanje bračnih drugova o pravnim i psihosocijalnim posljedicama razvoda braka u odnosu na njih i djecu

3. upućivanje bračnih drugova da su dužni voditi računa o djetetovoj dobrobiti prigodom uređenja spornih obiteljskih odnosa

4. upoznavanje bračnih drugova sa sadržajem plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi i pružanje pomoći ako to zahtijevaju

5. upoznavanje s prednostima obiteljske medijacije i informiranje bračnih drugova o dostupnim obiteljskim medijatorima

6. informiranje bračnih drugova koji se namjeravaju razvesti o obvezi odaziva prvom sastanku obiteljske medijacije ako nisu postigli sporazum, odnosno plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi i

7. upoznavanje bračnih drugova s postupkom radi razvoda braka pokrenutog tužbom jednog od bračnih drugova sukladno članku 327. ovoga Zakona.

(2) U slučajevima iz članaka 326. i 328. ovoga Zakona, uzimajući u obzir okolnosti slučaja, na sadržaj obveznog savjetovanja ne primjenjuju se odredbe stavka 1. točaka 1., 4., 5. i 6. ovoga članka.

(3) U postupku obveznog savjetovanja može se djetetu omogućiti izražavanje mišljenja uz pristanak njegovih roditelja.«

79.1. Prigovori predlagatelja

Predlagatelj Domjanović

339. Predlagatelj osporava članak 325. stavak 1. ObiZ-a/15 te ističe:

»Zakonodavac ni u jednom od nabrojanih sadržaja obveznog savjetovanja (toč. 1-7) nije smatrao potrebnim istaknuti potrebu pokušaja iznošenja bračne problematike u postupku obveznog savjetovanja, kako bi se bračnim drugovima pomoglo u prevladavanju bračne krize (nekada se to zvalo mirenje, pa posredovanje, iz čega je proizlazio proaktivan stav države u takvoj krizi). Neprihvatljivo je i suprotno načelu ustavne zaštite obitelji da se zakonodavac tako odnosi u smislu odustanka od bilo kakve pomoći u održanju braka i bračne zajednice! Defenzivni stav zakonodavca protivnik je potrebi koja nalaže (zakonsku) razradu ustavne odredbe o posebnoj društvenoj zaštiti obitelji i pokušaju održavanja braka i obitelji kad je to moguće.

Dakle, mišljenja smo da ovaj propust zakonodavca u nabranjanju sadržaja obveznog savjetovanja predstavlja izravno kršenje ustavnog načela posebne društvene zaštite obitelji.«

79.2. Utvrđenje Ustavnog suda

340. Prigovori predlagatelja nemaju ustavnopravnu težinu te ih Ustavni sud nije posebno razmatrao.

80. Članak 326. ObiZ-a/15

341. Članak 326. ObiZ-a/15 glasi:

»Neprovođenje obveznog savjetovanja prije razvoda braka
Članak 326.

Obvezno savjetovanje prije razvoda braka ne provodi se u odnosu na bračnog druga ili oba bračna druga:

1. lišena poslovne sposobnosti, ako nisu u stanju shvatiti značenje i posljedice postupka niti uz stručnu pomoć
2. nesposobna za rasuđivanje ili
3. koji su nepoznatog prebivališta i boravišta.«

80.1. Prigovori predlagatelja

Predlagateljica Monterisi

342. Predlagateljica ističe:

»Člankom 326. propisani su slučajevi kad se obvezno savjetovanje prije razvoda braka ne provodi, bilo da je riječ o jednom ili objoci bračnih drugova.

Obvezno savjetovanje prije razvoda braka ne provodi se u odnosu na bračnog druga ili oba bračna druga:

1. lišena poslovne sposobnosti, a koji nisu u stanju shvatiti značenje i posljedice postupka niti uz stručnu pomoć
2. nesposobna za rasuđivanje ili
3. koji su nepoznatog prebivališta i boravišta.

Zakonodavac je, po našem mišljenju, pogrešno i nepravedno normirao situaciju da jedan bračni drug koji želi ne može pokrenuti postupak razvoda (kada imaju zajedničku maloljetnu djecu), jer se drugi bračni drug duže vrijeme nalazi u inozemstvu iz opravdanih razloga (bilo radi redovnog rada, školovanja, specijalizacija, liječenja i slično) i nije u mogućnosti sudjelovati u postupku obveznog savjetovanja. Zakonodavac sprječava drugog bračnog druga u ishodu odluke kojom se postojeći brak razvodi te ga sprječava da pravno regulira pitanja vezana uz pravne posljedice razvoda braka. Razvod postojećeg braka nije moguć zbog obveze provođenja savjetovanja iz čl. 54. kojeg pak nije moguće provesti iz objektivnih i opravdanih razloga.

Ovime su povrijeđena načela o vladavini prava, međunarodni ugovori kojih je RH strankom te su, sukladno Ustavu dio pravnog porotka i po pravnoj snazi iznad zakona.«

80.2. Utvrđenje Ustavnog suda

343. Članak 326. ObiZ-a/15 propisuje kada se obvezno savjetovanje prije razvoda braka ne provodi. Predlagateljica neustavnost osporenog članka ObiZ-a/15 vidi u tome što će bračni drug koji želi razvod braka biti spriječen u tome jer u svakom slučaju mora provesti obvezno savjetovanje, a drugi bračni drug ne može sudjelovati u savjetovanju, iako ima poznato prebivalište odnosno boravište, jer se iz opravdanih razloga nalazi u inozemstvu (predlagateljica navodi primjere školovanja, liječenja i sl.). Međutim, izvan navedenog, predlagateljica ni s čim drugim ne obrazlaže zašto je ta odredba neustavna. Tim više što se provedba obveznog savjetovanja u primjerima koje navodi predlagateljica može organizirati tako da se, ovisno o razlozima i obvezama koje ima bračni drug u inozemstvu, provede u razdoblju kada je moguće da i on bude prisutan.

343.1. Stoga, polazeći od iznesenih prigovora, Ustavni sud ocjenjuje da ne postoje razlozi za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom članka 326. ObiZ-a/15.

81. Članci 331. – 344. ObiZ-a/15

344. Članci 331. – 344. ObiZ-a/15 obuhvaćaju poglavlje zakona pod nazivom »Obiteljska medijacija« te glase:

»II. OBITELJSKA MEDIJACIJA

Temeljni pojmovi

Članak 331.

(1) Obiteljska medijacija je postupak u kojem stranke nastoje sporazumno riješiti spor iz obiteljskih odnosa uz pomoć jednog ili više obiteljskih medijatora.

(2) Obiteljski medijator je nepristrana i posebno educirana osoba koja je upisana u registar obiteljskih medijatora.

(3) Glavna svrha postupka obiteljske medijacije je postizanje plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi i drugih sporazuma u vezi s djetetom. Uz ostvarenje te svrhe, u postupku obiteljske medijacije stranke se mogu sporazumjeti i o svim drugim spornim pitanjima imovinske i neimovinske naravi.

Neprovođenje obiteljske medijacije

Članak 332.

(1) Obiteljska medijacija se ne provodi:

1. u slučajevima kada prema procjeni stručnog tima centra za socijalnu skrb ili obiteljskog medijatora zbog obiteljskog nasilja nije moguće ravnopravno sudjelovanje bračnih drugova u postupku medijacije

2. ako su jedan ili oba bračna druga lišeni poslovne sposobnosti, a nisu u stanju shvatiti značenje i pravne posljedice postupka ni uz stručnu pomoć

3. ako su jedan ili oba bračna druga nesposobni za rasuđivanje i

4. ako bračni drug ima nepoznato prebivalište i boravište.

(2) Odredba stavka 1. ovoga članka na odgovarajući način primjenjuje se i na ostale članove obitelji koji sudjeluju u postupku medijacije.

Primjena drugog propisa

Članak 333.

U postupcima obiteljske medijacije primjenjuju se na odgovarajući način odredbe zakona kojim se uređuje mirenje, osim ako je ovim Zakonom drukčije određeno.

Provedba obiteljske medijacije

Članak 334.

(1) Obiteljska medijacija se može provoditi neovisno o sudskom postupku prije pokretanja sudskog postupka, za vrijeme njegova trajanja ili nakon dovršetka sudskog postupka.

(2) Obiteljska medijacija ne provodi se prije pokretanja postupka ovrhe i osiguranja sukladno ovom Zakonu.

(3) Iznimno od stavka 2. ovoga članka, sud može tijekom postupka ovrhe radi ostvarivanja osobnih odnosa s djetetom predložiti strankama da pristupe obiteljskoj medijaciji sukladno članku 522. stavku 2. ovoga Zakona.

Načelo povjerljivosti u obiteljskoj medijaciji

Članak 335.

(1) Obiteljski medijator i druge osobe uključene u postupak obiteljske medijacije dužne su čuvati povjerljive informacije i podatke za koje su saznale tijekom postupka obiteljske medijacije u odnosu na treće osobe, osim:

1. ako je priopćenje informacija nužno za provedbu ili ovrhu sporazuma ili

2. ako je priopćenje informacija nužno radi zaštite djeteta čija je dobrobit ugrožena ili radi uklanjanja opasnosti od teške psihčke ili fizičke povrede integriteta osobe.

(2) Obiteljski medijator je dužan stranke uputiti u opseg načela povjerljivosti.

Sporazum postignut u obiteljskoj medijaciji

Članak 336.

(1) Obiteljski medijator je dužan voditi računa da stranke prigodom postizanja plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi ili drugoga sporazuma razumiju činjenično stanje i sadržaj sporazuma te ih uputiti na mogućnost provjere sporazuma od strane drugog stručnjaka.

(2) Plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi ili drugi sporazumi postignuti u postupku obiteljske medijacije moraju biti u pisanom obliku i potpisani od svih stranaka.

(3) Plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi ili drugi sporazum postignut u postupku obiteljske medijacije stječe svojstvo ovršne isprave ako ga sud na prijedlog stranaka u izvanparničnom postupku odobri.

Okončanje postupka u slučaju nepostizanja sporazuma

Članak 337.

(1) Ako se stranke ne sporazume o planu o zajedničkoj roditeljskoj skrbi, odnosno o drugom spornom obiteljskom odnosu, obiteljski medijator će u izvješću o obustavi postupka obiteljske medijacije navesti jesu li obje stranke aktivno sudjelovale.

(2) Izvješće o obustavi obiteljske medijacije uručuje se sudionicima.

(3) Obiteljski medijator će sudu koji je zastao s postupkom radi provođenja obiteljske medijacije dostaviti izvješće o obustavi obiteljske medijacije.

Obiteljska medijacija za vrijeme trajanja sudskog postupka

Članak 338.

(1) U slučaju da stranke tijekom sudskog postupka sporazumno predlože rješavanje spora u postupku obiteljske medijacije, sud može zastati s postupkom, u kojem slučaju će odrediti rok od tri mjeseca u kojem stranke mogu pokušati riješiti spor u postupku obiteljske medijacije.

(2) U slučaju da tijekom sudskog postupka sud procijeni da ima izgleda za sporazumno rješavanje spornih obiteljskih odnosa, on može predložiti strankama postupak obiteljske medijacije. Ako stranke pri stanju na postupak obiteljske medijacije, sud će zastati s postupkom te odrediti rok od tri mjeseca u kojem stranke mogu pokušati spor riješiti u postupku obiteljske medijacije.

(3) Ako stranke u roku od tri mjeseca koji je sud odredio za provođenje obiteljske medijacije nisu uspjele spor riješiti u postupku obiteljske medijacije ili ako stranke predlože nastavak sudskog postupka prije isteka toga roka, sud će nastaviti s postupkom.

(4) Prije odlučivanja o zastoju postupka sud je dužan procijeniti je li zastoj prikladan s obzirom na potrebu žurnog postupanja u predmetima u kojima se odlučuje o pravima i interesima djeteta.

Sudjelovanje i zaštita djeteta u obiteljskoj medijaciji

Članak 339.

(1) Obiteljski medijator u postupku obiteljske medijacije dužan je informirati sudionike da vode računa o dobrobiti djeteta.

(2) Obiteljski medijator može u postupku obiteljske medijacije omogućiti djetetu izražavanje mišljenja uz pristanak njegovih roditelja.

Izuzeće obiteljskog medijatora iz sudskih postupaka

Članak 340.

Obiteljski medijator koji je provodio postupak obiteljske medijacije ne smije sudjelovati u pisanju stručnog mišljenja, obiteljske procjene niti smije na drugi način sudjelovati u sudskom postupku u kojemu se odlučuje o sporu među strankama koje su sudjelovale u obiteljskoj medijaciji, osim u slučajevima iz članka 335. stavka 1. ovoga Zakona.

Registar obiteljskih medijatora

Članak 341.

(1) Registar obiteljskih medijatora vodi ministarstvo nadležno za poslove socijalne skrbi.

(2) Registar iz stavka 1. ovoga članka je javan.

(3) Upis u registar iz stavka 1. ovoga članka provodi se na temelju rješenja ministarstva nadležnog za poslove socijalne skrbi o ispunjavanju uvjeta stručne osposobljenosti obiteljskih medijatora.

(4) Protiv rješenja iz stavka 3. ovoga članka nije dopuštena žalba, ali se može pokrenuti upravni spor.

(5) Ministar nadležan za poslove socijalne skrbi pravilnikom će propisati sadržaj i način vođenja registra obiteljskih medijatora te uvjete stručne osposobljenosti obiteljskih medijatora.

Edukacija i kontinuirano usavršavanje obiteljskih medijatora

Članak 342.

(1) Obiteljski medijator dužan se educirati o teorijskim i praktičnim aspektima obiteljske medijacije, što obuhvaća:

1. poznavanje načela medijacije i njezina tijeka
2. tehnike pregovaranja i komunikacije
3. poznavanje dinamike obiteljskih odnosa i faza razvoja djeteta
4. poznavanje ovoga Zakona, a posebice prava djeteta i
5. praktične vježbe, simulaciju i superviziju postupka.

(2) Obiteljski medijator dužan je kontinuirano se usavršavati u skladu s pravilnikom iz članka 341. stavka 5. ovoga Zakona.

Troškovi obiteljske medijacije izvan sustava socijalne skrbi

Članak 343.

(1) Ako se obiteljska medijacija provodi od strane obiteljskih medijatora zaposlenih u sustavu socijalne skrbi, stranke ne plaćaju naknade za rad obiteljskih medijatora.

(2) Ako obiteljsku medijaciju provode obiteljski medijatori izvan sustava socijalne skrbi, troškove njihova sudjelovanja snose stranke.

Prostorni uvjeti i način provođenja obiteljske medijacije u sustavu socijalne skrbi

Članak 344.

Ministar nadležan za poslove socijalne skrbi pravilnikom će propisati prostorne uvjete i način provođenja obiteljske medijacije u sustavu socijalne skrbi.«

81.1. Prigovori predlagatelja

Predlagateljica »U ime obitelji«

345. Predlagateljica ističe:

»Novim Obiteljskim zakonom uvodi se institut obiteljske medijacije te se u odredbama čl. 331. do 344. uređuje sadržaj i opis obiteljske medijacije, njezina provedba, sporazum u postupku obiteljske medijacije, obiteljska medijacija za vrijeme trajanja sudskog postupka, sudjelovanje i zaštita djeteta u postupku obiteljske medijacije, registar obiteljskih medijatora, edukacija obiteljskih medijatora, troškovi medijacije izvan socijalne skrbi i dr.

Po mišljenju predlagatelja u slučaju instituta obiteljske medijacije i odredaba čl. 331. do 344. koje uređuju taj novi institut, radi se o odredbama koje su trenutno posve neprovedive u praksi zbog financijskih, kadrovskih i organizacijskih ograničenja jer ovaj novi institut obiteljske medijacije te sve što podrazumijeva njegovu provedbu, posebice financiranje i edukacija kadrova koji će taj institut provoditi,

a što je predviđeno citiranim odredbama, podrazumijeva novčana sredstva koja bi po svemu što je ovim odredbama predviđeno, morala biti značajna, pa se ovakvim neprovedivim propisima samo ponovno nepotrebno stvara pravna nesigurnost.

Predlagatelj i u slučaju ovog novo zamišljenog instituta obiteljske medijacije ponavlja da je zakonodavac dužan kreirati norme na način da je osigurana i njihova provedba, tj da je dužan stvoriti norme koje su primjenjive sada i odmah i čiji je cilj ostvarivanje i zaštita prava građana u uvjetima koji trenutno postoje, a ne za neku budućnost i za neke imaginarnu financijske uvjete. Ovakvo se predmetne odredbe čl. 331. do 344. čine samo kao pravna fikcija sada i ovdje neprimjenjiva što, kako je već rečeno, samo nepotrebno stvara pravnu neizvjesnost i nesigurnost.

Upravo iz gore spomenutih razloga, odredbe čl. 331. do 344. u nesuglasju su s načelom vladavine prava iz čl. 3. Ustava RH.«

81.2. Utvrđenje Ustavnog suda

346. Poglavlje o obiteljskoj medijaciji (članci 331. – 344. ObiZ-a/15) predlagateljica osporava iz razloga što ne postoje financijski, kadrovski i organizacijski preduvjeti za njegovo provođenje, te je stoga taj institut neprovediv u praksi. Ustavni sud može prihvatiti da u provedbi određenog instituta u praksi mogu postojati poteškoće iz razloga koji navodi predlagateljica. Međutim, ti razlozi sami po sebi, osobito kada nisu potkrijepljeni konkretnim podacima koji upućuju na nedjelotvornost određenog modela, nisu dostatni Ustavnom sudu za ocjenu ili utvrđenje neke odredbe nesuglasnom s Ustavom. Uz navedeno Ustavni sud primjećuje da je obiteljska medijacija u pravilu dobrovoljna (iznimka je propisana stavkom 3. članka 320.).

346.1. Polazeći od iznesenih prigovora, Ustavni sud ocjenjuje da ne postoje razlozi za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom članaka 331. – 344. ObiZ-a/15.

82. Članak 332. ObiZ-a/15

347. Članak 332. ObiZ-a/15 citiran je u točki 344. obrazloženja ove odluke i rješenja.

82.1. Prigovori predlagatelja

a. Predlagateljice Bojić i dr.

348. Predlagateljice ističu:

»Ovom odredbom kojom je propisano da se obiteljska medijacija neće provoditi: '... u slučajevima, kada prema procjeni stručnog tima centra za socijalnu skrb ili obiteljskog medijatora zbog obiteljskog nasilja, nije moguće ravnopravno sudjelovanje bračnih drugova u postupku medijacije...«

Nalazimo spornim, u svakom slučaju, određivati, ustrajati ili uvjetovati daljnje postupanje nadležnih tijela u obiteljskim stvarima, upućivanjem stranaka žrtava obiteljskog nasilja na bilo kakav postupak obiteljske medijacije. Ovakvo zakonodavno rješenje da žrtve nasilja mogu biti upućene u postupak obiteljske medijacije, nalazimo protivnim čl. 3 Ustava.

Još problematičnijim vidimo zakonsko rješenje prema kojem će donošenje odluke o tome biti prepušteno volontarističkim procjenama i odlukama centra za socijalnu skrb ili medijatora, čime građanke i građani žrtve obiteljskog nasilja mogu potencijalno postati daljnje žrtve, ovog puta institucionalne žrtve, i to sustava koji bi ih trebao zaštititi. Pri tome, djelatnici centara za socijalnu skrb i obiteljski medijatori ne moraju imati niti minimalna znanja o fenomenologiji i zaštiti od obiteljskog nasilja, kao niti znanja o normativnom okviru zaštite od nasilja na snazi u Republici Hrvatskoj. Naime, notorno je koliko je područje obiteljskog nasilja, čak i među stručnjacima, često bremenito različitim pogrešnim uvjerenjima, mitovima i predrasudama o tome o čemu se zapravo radi. Općepoznato je i često pogrešno postupanje nadležnih tijela koji nasilje ignoriraju ('... nije to ništa'), minimiziraju ('... nije to ništa strašno') ili relativiziraju ('... to nam se svima događa...').

Europska unija nije sklona detaljnom reguliranju obiteljske medijacije naglašavajući da bi ona trebala biti neformalna i fleksibilna, a u čemu temeljno postoji povreda vladavine prava u konceptu obiteljske medijacije u ObZ/15. Europska unija se ne bavi obiteljskom medijacijom kao zasebnom problematikom, već općenito govori o važnosti osiguranja alternativnih načina rješavanja sporova u smislu ljudskog prava na pristup pravdi. Stoga, EU kroz različite dokumente nastoji promicati primjenu alternativnih oblika rješavanja sporova, što se ujedno odnosi i na obiteljske sporove, primjerice kao Zelena knjiga o alternativnom rješavanju sporova u građanskom i trgovačkom pravu (2003.), Rezolucija Europskog parlamenta (2004.), Europski kodeks ponašanja posredovatelja, prijedlog Direktive Europskog parlamenta i Vijeća o određenim aspektima posredovanja u građanskim i trgovačkim predmetima. Međutim, u obiteljsku medijaciju mogu ući samo osobe koje su zaista spremne na suradnju i žele se dogovoriti, osobe koje su kompetentne i sposobne postići i provoditi sporazum, te koje su u dovoljnoj ravnoteži moći koja osigurava ravnopravne pregovore. Tako se, na primjer, sudionicima visokokonfliktnih razvoda, obiteljska medijacija ne preporučuje, jer nespremnost na suradnju (već na sukobljavanje), te neravnoteža moći (obično uz neke elemente verbalnog i psihološkog nasilja) ukazuju da nisu ostvarene pretpostavke. Bez postojanja pretpostavki obiteljska će medijacija vjerojatno biti neuspješna, a može biti i opasna po sigurnost i prava sudionika, te se u takvim situacijama ne provodi.

Dakle, prema stajalištu stručnjaka, neravnoteža moći nužno postoji u slučaju obiteljskog nasilja. Stoga niti 'stručnjaci' centra za socijalnu skrb, niti medijatori nemaju što procjenjivati o tome da li postoji neravnoteža moći ili ne, budući u slučaju nasilja ona postoji, po samoj naravi stvari.

Ovakvo zakonsko uređenje predmetne stvari suprotno je načelu jednakosti građana pred zakonom iz čl. 14. st. 2. Ustava i ravnopravnosti spolova iz čl. 3 Ustava.«

b. Predlagatelji Rajić i Kasalo

348.1. Predlagatelji ističu:

»Člancima 331-344. uređen je novi obiteljskopравни institut obiteljske medijacije. Člankom 332. propisane su situacije kad se ista ne provodi, te su taksativno navedene (obiteljsko nasilje, lišenje poslovne sposobnosti, nesposobnost za rasuđivanje i nepoznato prebivalište, boravište ili adresa stanovanja). Međutim, zakonodavac nije definirao provodi li se obiteljska medijacija u slučaju hrvatskih državljana koji žive u inozemstvu, a kako su do sada to uređivali svi obiteljski propisi od 1946. godine naovamo. Naime, s malim promjenama, zakonodavac je uvijek propisivao pravilo odnosno iznimku kad se u slučaju izbjavanja/prebivanja u inozemstvu taj oblik pomoći (u stvarnosti: mirenje odnosno posredovanje samo u vezi s razvodom braka) provodi odnosno ne provodi.

Smatramo da je propuštanje bilo kakve regulative stvorena pravna nesigurnost i neizvjesnost za građane – jesu li se, ako imaju boravište u inozemstvu, dužni odazvati i sudjelovati u postupku obiteljske medijacije ili ne. Za svaki od odgovora postoje razlozi, no oni nisu prepoznatljiviji iz zakonske regulative, jer se o takvim građanima jednostavno šuti u zakonu.

Smatramo da je znatno ugrožena pravna sigurnost i vladavina prava, te ustavno načelo zaštite obitelji.«

c. Predlagateljica »Autonomna ženska kuća Zagreb«

348.2. Predlagateljica osporava članak 332. stavak 1. točku 1. ObiZ-a/15 te ističe:

»Navedena odredba osporava se u dijelu kojim je određeno da se obiteljska medijacija ne provodi prema procjeni stručnog tima... ili obiteljskog medijatora. Naime, kao što je gore već navedeno, stranka koja je žrtva nasilja ne smije ovisiti o nečijoj subjektivnoj procjeni jer to dovodi do arbitrarnog i nekonzistentnog postupanja, odnosno povrede prava na pošteno suđenje, prava na poštovanje privatnog i obiteljskog života i zabrane nečovječnog postupanja jer se stranku koja je proživjela partnersko nasilje može, uslijed ne kompetentnosti i ne senzibiliziranosti osobe koje treba izvršiti procjenu, dovesti u stanje ugroženosti i nepotrebno odužiti postupak donošenja nužnih sudskih odluka, a

da protiv takvog postupanja stručnog tima ili obiteljskog medijatora, nema mehanizma zaštite. Svako protivljenje pogrešnoj procjeni centra protumačit će se kao nesuradnja, a nesuradnja za sobom vuče ozbiljne posljedice o kojima je bilo govora u prijašnjim navodima iz ovog prijedloga za ocjenu ustavnosti.

Valja primjetiti daje radna skupina donoseći Obiteljski zakon 74/14 uvažila amandmane AŽKZ u odnosu na ovdje spornu odredbu, pa je odredba čl. 332. st. 1. glasila da se medijacija ne provodi 'u slučajevima tvrdnje o postojanju obiteljskog nasilja', da bi u osporavanoj verziji zakona iz 2015.g. žrtvi nasilja bila oduzeta autonomija odlučivanja o medijaciji. Oduzimanje prava žrtvi nasilja da ne sudjeluje u postupku mirjenja i njezino tjeranje u medijaciju u potpunom je neskladu sa svrhom medijacije kao i sa konvencijskim pravom koje obvezuje RH.

Članak nije suglasan sa čl. 23., čl. 29., čl. 35. I čl. 14 u vezi sa navedenim člancima Ustava Republike Hrvatske.«

82.2. Utvrđenje Ustavnog suda

349. Svi predlagatelji osporavaju samo točku 1. stavka 1. članka 332. ObiZ-a/15 koja određuje kada se obiteljska medijacija ne provodi. Riječ je o situaciji kada stručni tim centra za socijalnu skrb ili obiteljski medijator procijene da jedna od stranaka koja je žrtva obiteljskog nasilja uslijed toga neće biti sposobna ravnopravno sudjelovati u postupku medijacije. U tom su smislu predlagateljice Bojić i dr. u pravu kada kažu da »(se) medijacija ne preporučuje jer nesprijetnost na suradnju (već na sukobljavanje) te neravnoteža moći (obično uz neke elemente verbalnog ili psihološkog nasilja) ukazuju da nisu ostvarene pretpostavke«. Po ocjeni Ustavnog suda osporena zakonska odredba ne isključuje navedene situacije, odnosno ovisno o okolnostima konkretnog slučaja, ocjenjuje se postoji li neravnopravnost između stranaka zato što je jedna od njih izložena nekom obliku ili nekim oblicima obiteljskog nasilja. Upravo zato je prosudba o tome stavljena u nadležnost za to educiranih osoba, obiteljskog medijatora i stručnog tima centra za socijalnu skrb. To podrazumijeva da stručni tim uključuje ili može zatražiti dodatno mišljenje osobe specijalizirane upravo za obiteljsko nasilje.

349.1. U odnosu na prigovor predlagatelja Rajića i Kasala, Ustavni sud utvrđuje da je osporena norma jasna, jer su razlozi za neprovođenje medijacije taksativno navedeni. Predlagatelj se također upućuje na obrazloženje uz članak 326. ObiZ-a/15 (v. točku 343. obrazloženja ove odluke i rješenja).

349.2. Polazeći od iznesenih prigovora, Ustavni sud ocjenjuje da ne postoje razlozi za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom članka 332. ObiZ-a/15.

83. Članak 344. ObiZ-a/15

350. Članak 344. ObiZ-a/15 citiran je u točki 344. obrazloženja ove odluke i rješenja.

83.1. Prigovori predlagatelja

Predlagateljice Bojić i dr.

351. Predlagateljice ističu:

»S ustavnopravnog aspekta krajnje je dvojbena članak 344. Zakona kojim se propisuje da će se Pravilnikom urediti način formiranja popisa obiteljskih medijatora, njihova edukacija i dr. Postavlja se pitanje zbog čega, uvjeti za medijatore i učilišta na kojima mogu steći edukaciju nisu bili transparentni još u fazi javnog raspravljanja o nacrtu zakona, također nisu objavljeni, niti su transparentni u trenutku objave Zakona. Predlagateljice smatraju da je time što je diskrecija kod utvrđivanja uvjeta za medijatore prepuštena isključivo Pravilniku, odnosno diskreciji izvršne vlasti, povrijeđeno načelo vladavine prava.«

83.2. Utvrđenje Ustavnog suda

352. Ustavni sud ističe da je standardna i uobičajena zakonodavna praksa da se razrada pojedinih zakonskih odredaba povjeri izvršnoj vlasti, tj. da se ovlasti Vladu ili pojedino ministarstvo da detaljnije propiše uvjete koji moraju biti ispunjeni da bi se olakšala ili osigurala provedba zakona (reguliranje prostornih uvjeta, opreme, kvalifikacija koje osobe moraju ispunjavati da bi obavljale određeno zanimanje ili dužnost, iskustvo i sl.). Stoga ne nalazi ništa sporno ni u tome što je u konkretnom slučaju ministar ovlašten pravilnikom propisati prostorne uvjete i način provođenja obiteljske medijacije.

Ustavni sud primjećuje da je ministar donio Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja Registra obiteljskih medijatora, uvjetima stručne osposobljenosti obiteljskih medijatora, prostornim uvjetima i načinu provođenja obiteljske medijacije (»Narodne novine« broj 29/21.).

352.1. Polazeći od iznesenih prigovora, Ustavni sud ocjenjuje da ne postoje razlozi za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom članka 344. ObiZ-a/15.

84. Članak 358. ObiZ-a/15

353. Članak 358. ObiZ-a/15 glasi:

»4. SUDJELOVANJE DJETETA, RODITELJA I DRUGIH OSOBA U POSTUPKU

Položaj djeteta u postupku

Članak 358.

Dijete je stranka u svim postupcima pred sudom u kojima se odlučuje o njegovim pravima i interesima.«

84.1. Prigovori predlagatelja

a. Predlagateljica Monterisi

354. Predlagateljica ističe:

»Očigledno je zakonodavac htio napraviti pozitivan pomak dajući djetetu stranačku sposobnost. Međutim, to je napravio općenito i neprecizno jer nije detaljno regulirao pitanje u kojoj će se stranačkoj ulozi dijete pojaviti u postupcima pred sudom, što predstavlja pravnu prazninu (hoće li dijete sudjelovati u ulozi tužitelja, tuženika, umješaka ili možda za njega predviđa stranačku ulogu sui generis. Zakonodavac, nažalost, svoj propust nije popravio niti u posebnim procesnim odredbama kojima uređuje pojedine parnične postupke. Tako će dijete zasigurno biti stranka u postupku razvoda braka svojih roditelja (čl. 358. u vezi s čl. 52. i čl. 56.) neovisno o tome hoće li se taj postupak provoditi kao izvanparnični ili parnični postupak.

Zakonodavac nije uredio u kojoj će stranačkoj ulozi dijete sudjelovati u parničnom postupku razvoda braka njegovih roditelja (čl. 369-373.) i time je stvorio stanje pravne nesigurnosti za sve sudionike tog postupka koje je protivno načelu vladavine prava (čl. 3. Ustava RH).

Postoji mogućnost da dijete u navedenim postupcima sudjeluje kao stranka sui generis. U tom slučaju, propust zakonodavca ponovno dovodi do narušavanja pravnog poretka i sigurnosti građana, jer je, u skladu s načelom vladavine prava, zakonodavac bio dužan pravno urediti takav njegov položaj.

Mišljenja smo da je ovakva odredba u neposrednoj koliziji s čl. 3. Ustava RH, tj. zahtjevom za načelom vladavine prava, te čl. 4. Ustava koji govori o trodiobi vlasti u RH.«

b. Predlagatelji Rajić i Kasala

354.1. Predlagatelji ističu:

»Obiteljski zakon u članku 358. navodi vrlo jednostavnu odredbu koja navodi da je dijete stranka u svim postupcima pred sudom u kojima se odlučuje o njegovim pravima i interesima. Dakle, u čl. 358. uređena je stranačka sposobnost djeteta na način da se određuje: 'Dijete je stranka u svim postupcima pred sudom u kojima se odlučuje o njegovim pravima i interesima.'«

lako pravni institut sudjelovanja djeteta kao stranke u postupku pred sudom u kojem se odlučuje o njegovim pravima i interesima predstavlja pozitivan pomak, ipak se radi o vrlo širokoj i općenitoj odredbi, time i nepreciznoj, kojom zakonodavac nije pobliže regulirao pitanje u kojoj će se stranačkoj ulozi dijete pojaviti, odnosno sudjelovati u postupcima pred sudom. Ostavljajući takvu pravnu prazninu, zakonodavac je zapravo ostavio otvorenim pitanje hoće li dijete u pojedinom postupku pred sudom sudjelovati u ulozi tužitelja, tuženika, umješaka ili možda za njega predviđa stranačku ulogu sui generis. Zakonodavac, nažalost, svoj propust nije popravio niti u posebnim procesnim odredbama kojima uređuje pojedine parnične postupke. Tako će dijete zasigurno biti stranka u postupku razvoda braka svojih roditelja (čl. 358. u vezi s čl. 52. i čl. 56.) neovisno o tome hoće li se taj postupak provoditi kao izvanparnični ili parnični postupak. Međutim, zakonodavac nije uređio u kojoj će stranačkoj ulozi dijete sudjelovati u parničnom postupku razvoda braka njegovih roditelja (čl. 369-373.) i time je stvorio stanje pravne nesigurnosti za sve sudionike tog postupka koje je protivno načelu vladavine prava (čl. 3. Ustava RH). Uvijek postoji mogućnost da dijete u navedenim postupcima sudjeluje kao stranka sui generis. U tom slučaju, propust zakonodavca ponovno dovodi do narušavanja pravnog poretka i sigurnosti građana, jer u skladu s načelom vladavine prava zakonodavac je bio dužan pravno urediti takav njegov položaj. To pitanje zakonodavac nije smio ostaviti otvorenim te preputiti da ga uredi sudska praksa, jer se time postupka protivno načelu diobe vlasti na zakonodavnu, izvršnu i sudbenu (čl. 4. Ustava RH). Sudovima pripada sudbena vlast te oni niti imaju niti bi smjeli obnašati i zakonodavnu vlast, pa čak i u slučajevima kad ih na to primoravaju pogreške i propusti zakonodavca.

Mišljenja smo da je ovakva odredba u neposrednoj koliziji s čl. 3. Ustava RH, tj. zahtjevom za načelom vladavine prava, te čl. 4. Ustava koji govori o trodiobi vlasti u RH.«

84.2. Utvrđenje Ustavnog suda

355. U odnosu na prigovore predlagatelja, Ustavni sud ističe da je ObiZ-om/15 djetetu priznat status stranke *sui generis* u svim postupcima pred sudom u kojima se odlučuje o njegovim pravima i interesima, a njegov procesno-pravni položaj ovisit će o vrsti postupka koji se provodi. Dakle, riječ je o odredbi opće, načelne, naravi pa će nadležni sud djetetov procesni položaj utvrđivati ovisno o predmetu spora i vrsti postupka. Uz opću, osporenu odredbu, položaj djeteta kao stranke propisan je i pojedinim odredbama koje se odnose na posebne obiteljske statusne sudske postupke (parnične, izvanparnične i ovršne). Primjerice, spor o roditeljskoj skrbi te uzdržavanju djeteta, spor o ostvarivanju osobnih odnosa s djetetom, postupak u kojem se određuju mjere radi zaštite i prava djeteta, itd.

Slijedom navedenog, Ustavni sud ocijenio je da ne postoje razlozi za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom osporene odredbe.

85. Članak 360. stavak 1. ObiZ-a/15

356. Članak 360. ObiZ-a/15 glasi:

»Izražavanje mišljenja djeteta
Članak 360.

(1) U postupcima u kojima se odlučuje o osobnim i imovinskim pravima i interesima djeteta sud će omogućiti djetetu da izrazi svoje mišljenje, osim ako se dijete tome protivi.

(2) Sud će omogućiti djetetu da izrazi mišljenje na prikladnom mjestu i u nazočnosti stručne osobe, ako procijeni da je to s obzirom na okolnosti slučaja potrebno.

(3) Iznimno od stavka 2. ovoga članka, djetetu mlađem od četrnaest godina sud će omogućiti da izrazi mišljenje putem posebnog skrbnika ili druge stručne osobe.

(4) Sud koji vodi postupak nije dužan utvrđivati mišljenje djeteta kad za to postoje posebno opravdani razlozi koji se u odluci moraju obrazložiti.

(5) Dijete iz stavka 1. ovoga članka mora biti obaviješteno o predmetu, tijeku i mogućem ishodu postupka na način koji je prikladan njegovoj dobi i zrelosti te ako to ne predstavlja opasnost za razvoj, odgoj i zdravlje djeteta.

(6) Obvezu obavještavanja djeteta iz stavka 5. ovoga članka imaju posebni skrbnik djeteta, sud ili stručna osoba centra za socijalnu skrb, ovisno o okolnostima slučaja, o čemu je sud dužan voditi računa.

(7) Ministar nadležan za poslove socijalne skrbi pravilnikom će propisati način pribavljanja mišljenja djeteta.«

85.1. Prigovori predlagatelja

Predlagatelj Čajčić

357. Predlagatelj u prijedlogu, među ostalim, ističe:

»Odrasli djecu češće doživljavaju osobama koje trebaju zaštitu, a rjeđe osobama koje imaju prava i mogu djelovati u skladu s tim pravima. Shvaćanje djece kao neovisnih pravnih subjekata kojima su priznata izvorna ljudska prava osnova je Konvencije o pravima djeteta koja Republiku Hrvatsku obvezuje od 8. listopada 1991. na temelju notifikacije o sukcesiji.

Jedno od četiri opća načela Konvencije jest i načelo slobode iznošenja mišljenja (članak 12.) koje se odnosi na pravo djeteta da aktivno sudjeluje u rješavanju svih pitanja koja utječu na njegov život uključujući i to da bude saslušano u svakom pravnom postupku koji se na njega odnosi.

Ako je dijete u stanju izraziti svoje mišljenje, odrasli su mu dužni omogućiti da to i učini. Iako djeci treba osigurati i omogućiti izražavanje njihovih stajališta o svim važnim pitanjima koja ih se tiču, to ne znači da od djece treba zahtijevati iznošenje mišljenja ako to nisu voljni ili zainteresirana učiniti.

Novim Obiteljskim zakonom – koji je samo ponovljeni zakon (Biblija) koji je većim dijelom na snazi od 1. rujna 2014. (obustavljen rješenjem Ustavnog suda od 15. ožujka 2016.), a samo nastavljen političkom odlukom Sabora RH (stupanje na snagu od 01. studenoga 2015. 'Narodne novine' broj 103/15), redefinirane su odredbe o pravu na izražavanje mišljenja djeteta jer su se prema odredbama dosadašnjeg Obiteljskog zakona ('Narodne novine' broj 116/03-25/13) mogle tumačiti kao obveza djeteta da sudjeluje u postupku, što je protivno Konvenciji o pravima djeteta.

Tako članak 360. važećeg Obiteljskog zakona izrijekom određuje stvari u kojima postoji ovlast odnosno dužnost suda da omogući djetetu koje je navršilo četrnaest godina da izrazi svoje mišljenje, kao i način na koji će se to obaviti. Pritom se razlikuju situacije u kojima se odlučuje o osobnim pravima i interesima djeteta te o imovinskim stvarima.

U postupcima u kojima se odlučuje o osobnim pravima i interesima djeteta, a u kojima postoji spor među strankama, sud je dužan osobno razgovarati s djetetom koje je navršilo četrnaest godina, osim ako se dijete tome protivi. Razgovor se može obaviti i u postupcima u kojima se odlučuje o imovinskim interesima djeteta, a sud će razgovor s djetetom obaviti na prikladnom mjestu u nazočnosti stručne osobe ako procijeni da je to, s obzirom na okolnosti slučaja, potrebno.

Izražavanje mišljenja omogućeno je i djetetu mlađem od četrnaest godina, ako je to od osobite važnosti za donošenje odluke (utvrđivanje privrženosti djeteta roditelju ili drugoj osobi, okolnosti u kojima dijete živi ili ako je to potrebno zbog drugih važnih razloga).

Ovaj Zakon derogira prava djeteta da izrazi mišljenje pred sudom ukoliko jest mlade od četrnaest godina pred sudom bez da sud izvrši kontrolu pribave mišljenja ukoliko se isto pribavlja putem posebnog skrbnika ili druge stručne osobe.

Sud će omogućiti djetetu da izrazi mišljenje uz pomoć posebnog skrbnika ili druge stručne osobe u skladu s Pravilnikom o načinu utvrđivanja mišljenja djeteta koji je na snazi od 10. rujna 2014.

Dijete uvijek izražava svoje mišljenje bez nazočnosti roditelja ili skrbnika, odnosno druge osobe koja skrbi o djetetu, a prikladnim mjestom na kojem dijete može samostalno izraziti svoje mišljenje smatra se prostor izvan sudnice opremljen i prilagođen za rad s djetetom i u kojem je nužno osigurati privatnost, sigurnost djeteta i nesmetan rad. To može biti poseban prostor suda, poseban prostor centra za socijalnu

skrb, Centra za posebno skrbištvo te drugi prostor kojeg odredi sud (dom roditelja, dom udomitelja ili fizičke osobe kod koje je dijete smješteno, prostor pravne osobe kod koje je dijete smješteno i sl.). Ako je potrebno i ako za to postoje tehničke mogućnosti, izražavanje djetetova mišljenja može se omogućiti i putem videoveze.

U skladu sa člankom 7. Pravilnika, utvrđivanje mišljenja djeteta uključuje pripremu djeteta, procjenu sposobnosti i zrelosti djeteta te izražavanje mišljenja djeteta pri čemu:

- priprema djeteta obuhvaća informiranje djeteta o njegovom pravu izražavanja mišljenja o svim pitanjima koja se na njega odnose, informiranje djeteta o postupku utvrđivanja mišljenja, utjecaju koji izraženo mišljenje može imati na ishod postupka te o uključivanju drugih stručnih osoba

- procjena sposobnosti i zrelosti djeteta uključuje procjenu kognitivnih sposobnosti djeteta da oblikuje i izrazi svoje mišljenje na razuman i nezavisan način te da razumije ishode izraženog mišljenja,

- izražavanje mišljenja djeteta ima oblik razgovora, a ne jednostranog ispitivanja, u poticajnom i ohrabrujućem ozračju u kojem će se dijete osjećati sigurno i poštovano te će njegovo mišljenje biti ozbiljno saslušano i uzeto u obzir.

Ako dijete zbog svoje dobi (vrlo mala djeca) ili zbog poteškoća u razvoju, ne može govorom izraziti svoje mišljenje, stručna osoba omogućit će mu da ga izrazi kroz neverbalne oblike komunikacije koji uključuju igru, govor tijela, izraz lica te kroz druge oblike izražavanja mišljenja (crtežom, u pisanom obliku i sl.).

Pravo djece da budu saslušana odnosi se na sva djela i odluke koja se odražavaju na njihov život kao što su obiteljske situacije, izbor škole i sve ostale značajke u kojima se odlučuje o djetetovom životu. U procesu donošenja odluke treba pridati značaj djetetovom mišljenju u skladu s njegovom dobi i zrelosti, no sud nije dužan utvrđivati mišljenje djeteta kad za to postoje posebno opravdani razlozi. No, u tom slučaju, sud je dužan postojanje osobno opravdanih razloga, zbog kojih nije utvrđivao mišljenje djeteta, obrazložiti u odluci.

Kad se radi o postupcima u kojima se odlučuje o osobnim i imovinskim pravima i interesima djeteta, sud je dužan voditi računa da dijete mora biti obaviješteno o predmetu, tijekom i mogućem ishodu postupka na način koji je prikladan njegovoj dobi, osim ako ne postoji opasnost za razvoj, odgoj i zdravlje djeteta.

Uz sud, obvezu obavješćivanja djeteta imaju posebni skrbnik djeteta te stručna osoba centra za socijalnu skrb. Tko će u konkretnom slučaju obavijestiti dijete o predmetu, tijekom i mogućem ishodu postupka na način koji je prikladan njegovoj dobi, ovisi o okolnostima konkretnoga slučaja, odnosno o tome tko će osobno komunicirati s djetetom.

U svemu tome iznimno je važno djeci iznijeti svrhu njihova uključivanja, a to je da imaju priliku reći svoje mišljenje, no da odluke donose odrasli, odnosno da teret odlučivanja nije na njima (posebice u postupcima razvoda u kojima dijete podjednako voli oba roditelja i osjeća se da će iznevjeriti jedno od njih ako izabere s kojim će roditeljem živjeti).

Zaključno treba napomenuti da dijete ima pravo na prikladan način biti uključeno u sve važne okolnosti u kojima se odlučuje o nekom njegovom pravu ili interesu, ima pravo dobiti savjet te izraziti svoje mišljenje kao i biti obaviješteno o mogućim posljedicama poštivanja njegova mišljenja. Naravno, mišljenje djeteta uzima se u obzir u skladu s njegovom dobi i zrelosti te se poštuje u skladu s djetetovom dobrobiti.«

85.2. Utvrđenje Ustavnog suda

358. Prigovori predlagatelja ne korespondiraju sa sadržajem osporenog stavka članka 360. ObiZ-a/15, s obzirom na to da on propisuje opću obvezu suda omogućiti djetetu da izrazi svoje mišljenje kad se odlučuje o njegovim osobnim i imovinskim pravima i interesima neovisno o njegovoj dobi (osim ako se dijete tome ne protivi). Drugi argumenti predlagatelja sadrže njegove opservacije i sugestije na koji način bi sud trebao omogućiti djetetu da izrazi svoje mišljenje te nemaju ustavnopravnu težinu. Stoga, nisu relevantni za ocjenu ustavnosti osporene odredbe ObiZ-a/15.

86. Članak 369. ObiZ-a/15

359. Članak 369. ObiZ-a/15 glasi:

»II. POSEBNI PARNIČNI POSTUPCI

Posebni parnični postupci

(...)

1. OPĆE ODREDBE U BRAČNIM SPOROVIMA

Bračni sporovi

Članak 369.

(1) Parnični postupak radi utvrđivanja postoji li brak ili ne postoji, poništava ili razvoda braka (bračni sporovi) pokreće se tužbom.

(2) Pravo na tužbu u bračnom sporu nije ograničeno rokom, osim ako ovim Zakonom nije drukčije određeno.

(3) Ako jedan bračni drug podnese tužbu radi razvoda braka, a drugi najkasnije do zaključenja glavne rasprave izričito izjavi da ne osporava osnovanost tužbenog zahtjeva, smatrat će se da su bračni drugovi podnijeli prijedlog za sporazumni razvod braka i postupak će se nastaviti prema odredbama članka 453. do 460. ovoga Zakona.«

86.1. Prigovori predlagatelja

Predlagateljica Monterisi

360. Predlagateljica navodi članak 368. ObiZ-a/15, no iz sadržaja prigovora razvidno je da osporava ustavnost članka 369. ObiZ-a/15:

»U poglavlju 'II. Posebni parnični postupci', čl. 368. i dalje propisuju se pojedinosti i specifičnosti parničnog postupka u vezi s posebnim parničnim postupcima. Ali, nijednom odredbom nije predviđeno postojanje ili nepostojanje zastare za podnošenje tužbe u bračnim sporovima. Propisani su samo pojedinačni prekluzivni rokovi (npr. za poništenje braka kod maloljetnosti, poslovne nesposobnosti – čl. 374 – 376; tužba radi utvrđivanja/osporavanja očinstva itd.). Nedostatak je Obiteljskog zakona što nije ugradio jasnu i konzistentnu odredbu kakvu je imao čl. 282. st. 2. Obiteljskog zakona iz 2003. 'Pravo na tužbu u bračnom sporu ne zastarijeva, osim ako je ovim Zakonom drukčije određeno.'

Takvom odredbom osiguravala se pravna sigurnost i time vladavina prava, jer je nezastarijevanje prava na tužbu bilo pravilo, a pojedine su ga norme korigirale i propisale, za posebne slučajeve, rokove za podnošenje tužbe.

Ovako, sada, nije jasno do kada se može podnijeti tužba radi utvrđivanja postojanja odnosno nepostojanja braka.

Dvojbeno je može li osoba s pravnim interesom i centar za socijalnu skrb (navedeni kao ovlaštenici s pravom na tužbu prema čl. 24) ustati tužbom za utvrđivanje postojanja odnosno nepostojanja braka i nakon njegova prestanka npr. smrću jednog bračnog druga.

Smatramo da se radi o ozbiljnoj pravnoj praznini a time i povrijedi načela vladavine prava.«

86.2. Utvrđenje Ustavnog suda

361. Prigovori predlagateljice ne korespondiraju sa sadržajem osporenog članka 369. ObiZ-a/15 jer je u stavku 2. tog članka izričito propisano da pravo na tužbu u bračnom sporu nije ograničeno rokom, osim ako tim zakonom nije drukčije određeno.

87. Članak 373. ObiZ-a/15

362. Članak 373. ObiZ-a/15 glasi:

»Pravni lijekovi

Članak 373.

(1) Protiv drugostupanjske presude donesene u bračnom sporu revizija nije dopuštena.

(2) Protiv pravomoćne presude kojom se utvrđuje da brak ne postoji ili se poništava ili razvodi, nisu dopušteni izvanredni pravni lijekovi ni druga pravna sredstva.«

87.1. Prigovori predlagatelja

Predlagatelj Rajić i Kasalo

363. Predlagatelj ističu:

»Čl. 373. Obiteljskog zakona u okviru općih odredaba u bračnim sporovima uređuje pitanje pravnih lijekova.

Iz stavka 1. čl. 373. proizlazi da revizija protiv drugostupanjske presude donesene u bračnom sporu nije dopuštena, neovisno o tome je li riječ o sporu radi utvrđivanja postojanja ili nepostojanja braka, njegovoga poništaja ili razvoda i to sve neovisno o tome je li tužbeni zahtjev prihvaćen ili odbijen. Ovakvom odredbom štiti se pravomoćnost i potreba nemijenjanja sudske odluke o braku, ako je ona pravomoćna i time počela proizvoditi pravne učinke (osobito novi slobodni bračni status bračnih drugova).

Iz ovako sročene odredbe jasno proizlazi da redovna revizija nije dopuštena. Međutim, nije sasvim jasno da li bi izvanredna revizija bila dozvoljena. Smatramo da nikako ne bi bilo dobro isključiti i izvanrednu reviziju, jer to znači da u pogledu bračnog prava Vrhovni sud Hrvatske neće imati utjecaja na ujednačavanje prakse županijskih sudova i time osigurati jedinstvenu primjenu prava na čitavom teritoriju Republike Hrvatske. Dakle, mišljenja smo da bi izvanrednu reviziju trebalo dopustiti, ali takvo što je zakonodavac trebao propisati radi pravne sigurnosti i vladavine prava. Smatramo da je zakonodavac radi pravne sigurnosti i vladavine prava trebao čak i proširiti mogućnost izjavljivanja revizije za državnog odvjetnika, jer se u sudskoj praksi pojavljuju slučajevi tužbi za utvrđenje nepostojanja braka koje su pravomoćno okončane na štetu vladavine prava i pravne sigurnosti (konkretno presuda Županijskog suda u Zagrebu), i to u odnosu na zakonske pretpostavke za postojanje prava. Javni poredak se takvim situacijama dovodi u pitanje i dakako, vladavina prava.

Smatramo, nadalje, da ni stavak 2. nije precizno sročeno. Njime je zakonodavac htio propisati da protiv pravomoćne presude kojom se utvrđuje da brak ne postoji, da se poništava ili razvodi nisu dopušteni niti drugi izvanredni pravni lijekovi (prijedlog za ponavljanje postupka) niti druga pravna sredstva (povrat u prijašnje stanje). Dakle, nomotehnički je propust zakonodavca, to što nije stavi veznik 'niti' ispred riječi 'drugi izvanredni pravni lijekovi' kako se ne bi dogodilo, a što je sada slučaj, da stavak 2. proturječi stavku 1.

Dakle, čl. 373. st. 1. Obiteljskog zakona bi trebalo doraditi na način da se izrijeком dopusti izvanredna revizija, a u stavku 2. istoga članka ispred riječi 'drugi izvanrednih pravnih lijekova staviti riječ 'niti', kako ne bi postojalo proturječenje sa stavkom 1. istoga članka.

Mišljenja smo stoga da se radi o povredi načela vladavine prava, jer su pravne odredbe stavaka 1. i 2. članka 373. međusobno proturječne.«

87.2. Utvrđenje Ustavnog suda

364. Predlagatelj nesuglasnost s Ustavom osporenog članka nalazi u tome što nije jasno odnosi li se nedopuštenost revizije samo na redovnu ili i na tzv. izvanrednu reviziju. U odnosu na navedeno, Ustavni sud primjećuje da je institut revizije bitno izmijenjen i Zakon o parničnom postupku više ne poznaje takvo razlikovanje revizija. Stoga, taj prigovor Ustavni sud nije posebno razmatrao.

88. Članak 408. stavak 2. i članak 433. točka 6. ObiZ-a/15

365. Članak 408. ObiZ-a/15 glasi:

»3. POSTUPAK RADI RJEŠAVANJA PITANJA O RODITELJSKOJ SKRBI, OSTVARIVANJU OSOBNIH ODNOSA DJETETA S RODITELJEM I UZDRŽAVANJU DJETETA

Spor o roditeljskoj skrbi, osobnim odnosima djeteta s roditeljem i uzdržavanju djeteta

Članak 408.

(1) Spor o roditeljskoj skrbi je spor o pitanju s kojim će roditeljem dijete stanovati i načinu ostvarivanja roditeljske skrbi u kojem se odlučuje i o ostvarivanju osobnih odnosa djeteta s roditeljem te uzdržavanju djeteta.

(2) Spor o ostvarivanju osobnih odnosa djeteta s roditeljem i uzdržavanju djeteta mogu se voditi i kao samostalni sporovi.«

365.1. Članak 433. ObiZ-a/15 glasi:

»III. POSEBNI IZVANPARNIČNI POSTUPCI

Posebni izvanparnični postupci

Članak 433.

Ovim Zakonom propisani su posebni izvanparnični postupci radi:

1. davanja dopuštenja za sklapanje braka
2. sporazumnog razvoda braka
3. odobravanja plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi
4. odobravanja sporazuma o uzdržavanju
5. pojednostavnjenog određivanja uzdržavanja

6. ostvarivanja pojedinih sadržaja roditeljske skrbi, povjeravanja ostvarivanja roditeljske skrbi zbog smrti roditelja, mirovanja ostvarivanja roditeljske skrbi i ostvarivanja osobnih odnosa s djetetom

7. određivanja mjera za zaštitu prava i dobrobiti djeteta
8. zaštite obiteljskog doma
9. nadomještanja pristanka za posvojenje djeteta
10. lišenja i vraćanja poslovne sposobnosti i
11. donošenja rješenja o zdravlju štićenika.«

88.1. Prigovori predlagatelja

Predlagateljica Monterisi

366. Predlagateljica ističu:

»Među procesnim odredbama Obiteljskog zakona, dvojbu i pravnu nesigurnost izazivaju odredbe čl. 408. i čl. 433. Riječ je o dvije odredbe koje se međusobno isključuju ili pak kumuliraju, ali nije precizno određeno kad se koja od njih primjenjuje. Potpuno je nejasno koji je sud nadležan za odlučivanje o osobnim odnosima djeteta (da li parnični – po čl. 408 st. 2 ili izvanparnični po – čl. 433 toč. 6. Dvojba o nadležnosti suda u iznimno delikatnim postupcima u zakonu ne smije postojati.

Članak 408. određuje nadležnost parničnog suda (jer sama riječ kaže da se radi o SPORU) (...) dok bi prema članku 433. toč. 6. bio nadležan izvanparnični sud.

(...)

Ni u materijalnim ni i procesnim odredbama zakona se ne nalaze eventualna pojašnjenja da bi eventualno parnični sud bio nadležan za odluku o osobnim odnosima u slučaju razvoda braka po tužbi bračnih drugova, a izvanparnični kad braka nema. Stoga, mišljenja smo, radi se o povredi načela vladavine prava i pravne sigurnosti koja zahtijeva jasnoću pravne norme i njezinu prepoznatljivost za sve građane.«

88.2. Utvrđenje Ustavnog suda

367. Predlagateljica osporava stavak 2. članka 408. dovodeći ga u vezu s člankom 433. točkom 6. ObiZ-a/15 te ističe da su odredbe koje propisuju o kojoj vrsti postupka je riječ (parničnom ili izvanparničnom) neprecizne i da izazivaju pravnu nesigurnost. Po ocjeni Ustavnog suda predlagateljica osporene odredbe tumači selektivno. Naime, članak 408. ObiZ-a/15 smješten je u glavu II. naziva »Posebni parnični postupci«, dok naslov iznad članka 408. ObiZ-a/15 glasi: »Spor o roditeljskoj skrbi, osobnim odnosima djeteta s roditeljem i uzdržavanju djeteta«. Stoga ne bi trebalo biti dvojbe da je u tim slučajevima riječ o parničnim postupcima. Osim toga, članak 433. ObiZ-a/15 smješten je u glavu III. naziva »Posebni izvanparnični postupci« pa je već iz samog naziva jasno da u tim postupcima sud odlučuje kao izvanparnični sud.

Slijedom navedenog, Ustavni sud ne nalazi razloga za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti osporenog članka s Ustavom.

89. Članak 417. stavci 2. i 3. ObiZ-a/15**368. Članak 417. ObiZ-a/15 glasi:**

»Posebne dužnosti i odluka suda o ostvarivanju osobnih odnosa djeteta s roditeljem

Članak 417.

(1) U postupcima u kojima se odlučuje o ostvarivanju osobnih odnosa djeteta s roditeljem sud je dužan:

1. upozoriti roditelje da je ostvarivanje osobnih odnosa djeteta s roditeljem od posebne važnosti za djetetovu dobrobit

2. poticati roditelje na postizanje sporazuma i sudjelovanje u postupku obiteljske medijacije, osim u slučajevima obiteljskog nasilja i

3. ako izostane sporazum iz točke 2. ovoga stavka, voditi računa da mjesto na kojem će se ostvarivati osobni odnosi djeteta s roditeljem bude prikladno za dijete, uzimajući u obzir istodobno stvarne prostorne i vremenske mogućnosti roditelja koji ima pravo na ostvarivanje osobnih odnosa s djetetom.

(2) Odluka suda mora sadržati detaljne podatke o načinu, vremenu i mjestu preuzimanja, odnosno povratka djeteta, a po potrebi i troškovima ostvarivanja osobnih odnosa roditelja s djetetom.

(3) Sud će u obrazloženje odluke unijeti pisano upozorenje o pravnim posljedicama nepoštivanja obveze omogućavanja ostvarivanja osobnih odnosa djeteta s drugim roditeljem, i to:

1. mogućnost izricanja novčane kazne u iznosu do trideset tisuća kuna

2. mogućnost izricanja zatvorske kazne od jednog dana do šest mjeseci te

3. mogućnost promjene odluke s kojim će roditeljem dijete stanovati.«

89.1. Prigovori predlagatelja*Predlagateljica »Autonomna ženska kuća Zagreb«*

369. Predlagateljica osporava stavke 2. i 3. navedenog članka ObiZ-a/15 te ističe:

»U dijelu stavka 2. navedenog članka sporne su riječi 'a po potrebi i troškovima ostvarivanja osobnih odnosa roditelja s djetetom' jer time odredba na način kako je sročena dovodi do mogućnosti da žene žrtve nasilja moraju plaćati troškove ostvarivanja osobnih odnosa, koji mogu biti visoki ako se žrtve nasilja sa djecom nalaze u skloništu. Na taj način krši im se pravo na pošteno suđenje u smislu prava na pristup sudu, prava na poštovanje privatnog i obiteljskog života te su diskriminirane po spolu i socijalnom statusu.

Također sporna je i odredba sadržana u stavku 3. navedenog članka 'Sud će u obrazloženje odluke unijeti pisano upozorenje o pravnim posljedicama nepoštivanja obveze omogućavanja ostvarivanja osobnih odnosa s djetetom: mogućnosti izricanja novčane kazne u iznosu do 30.000 kuna, mogućnosti izricanja zatvorske kazne od 1 dana do 6 mjeseci te mogućnosti promjene odluke s kojim će roditeljem dijete stanovati.'

Odredba je posve neprimjerena obiteljsko pravnim odnosima i nije joj mjesto u obiteljskom zakonu, a izraz 'nepoštivanje obveze omogućavanja ostvarivanja osobnih odnosa' je nejasan. Da li zakonodavac misli na nepoštivanje sudskih odluka ili na obvezu poticanja susreta i druženja, potpuno je nejasno. Zbog takve nejasne formulacije, u doseg odredbe će u praksi vrlo lako ulaziti i situacije u kojima postoji procjena da se dijete ne potiče na kontakt, a obveza poticanja na kontakt je vrlo upitna kod emotivno preopterećene ili traumatizirane djece. Zakonodavac tu nije napravio iznimku, o čemu je je predlagateljica već iznjela argumentaciju na relevantne članke. Osim toga, nejasno je tko će vršiti procjenu nepoštivanja obveze, da li će to činiti Centri za socijalnu skrb koji će podnositi izvješća sudu. Ako je tome tako, tada je odredba još manje prihvatljiva jer Centri imaju puno pogrešnih procjena iz razloga koji su u vezi sa organizacijom posla i stručnošću kadra CZSS. Pogrešne procjene Centra mogu se izrazito nepovoljno odraziti na privatni život građana u kontekstu posljedica ove odredbe.

Unošenje upozorenja u obrazloženje protivno je osim svega navedenog i duhu Zakona o parničnom postupku (ZPP) koji se supsidij-

jarno primjenjuje, a sukladno kojem obrazloženje sadrži razloge koji su motivirale sud u donošenju odluke. Zakonom nalagati sudu da u obrazloženje svoje odluke upiše upozorenje koje moguće i nema veze s promišljanjem suca koji donosi odluku, izrazito je štetno i loše zakonsko rješenje.

Nepoštivanje sudskih odluka predstavlja kazneno djelo i podliježe kaznenoj odgovornosti.

Uz navedeno, nepoštivanje obveze ostvarivanja osobnih odnosa sa djetetom može predstavljati psihičko nasilje i podliježati primjeni Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji.

S obzirom da RH već ima zakonski okvir koji je moguće koristiti u odnosu na onoga koji ne poštuje sudske odluke, nalaganje sudu da izriče dodatna upozorenja na mogućnost izricanja drakonskih novčanih kazni u visini do 30.000,00 kn te kazne zatvora do 6 mjeseci potpuno je promašen pristup osjetljivoj obiteljskoj problematici.

Sasvim je nejasno što je rukovodilo zakonodavca u donošenju ovakvog rješenja; koja praksa, koja statistika, koja stručna literatura .. Eventualna Izvješća pravobraniteljice za djecu nisu osnovana podloga za predloženo zakonsko rješenje.

Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji kao niti Kazneni zakon u odnosu na kaznena djela počinjena u odnosu na člana obitelji ne sadrže niti približno visoke kazne kao što su to one koje se predlažu ovim zakonom.

Primjerice, Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji za tjelesno nasilje, tjelesno kažnjavanje, psihičko nasilje, spolno nasilje i dr. propisuje zatvorsku kaznu do 90 dana i bitno manje novčane kazne.

U praksi Podnositeljice prijedloga postoje brojni primjeri da počinitelji nasilja vrše manipulaciju institucijama i tvrde da im se ne dozvoljava da vide dijete, te da bivši partneri manipuliraju djecom kada djeca odbijaju kontakt. Radi se o osobama koje ne dolaze na sudski određene kontakte, a u isto vrijeme pokreću ovršne postupke radi predaje djeteta i podnose kaznene i prekršajne prijave. Potrebno je vrijeme dok sudovi ne otkriju da se radi o manipulaciji, a ovakvim zakonskim rješenjem tijekom tog vremena će materijalno, a možda i zatvorom biti kažnjen drugi nenasilan partner – u najvećem postotku slučajeva – žena. Da lošem rješenju ne bude kraj, možda će se dijete odlukom preseliti drugom roditelju, a da se pritom uopće neće voditi računa o djetetovoj dobrobiti i ukupnim okolnostima koje je važno promotriti u obiteljsko pravnim odnosima.

Valja stoga jasno istaknuti da osporene odredbe krše ustavno i konvencijsko prava zabrane od mučenja i nečovječnog postupanja, pravo poštenog suđenja, pravno na poštovanje privatnog i obiteljskog života, a sve k tome predstavljaju i diskriminatorne odredbe koja su naizgled neutralne, ali stavljaju žene u neravnopravan položaj.«

89.2. Utvrđenje Ustavnog suda

370. U odnosu na stavak 2. članka 417. ObiZ-a/15, Ustavni sud smatra da je detaljno navođenje elemenata odluke o ostvarivanju osobnih odnosa djeteta s roditeljem (način, vrijeme, mjesto preuzimanja i povrata djeteta) nužno upravo radi ujednačavanja sudske prakse. U suprotnom, diskrecijski prostor sudova za odlučivanje bio bi preširok. U odnosu na dio stavka 2. koji glasi: »a po potrebi i troškovima ostvarivanja osobnih odnosa roditelja s djetetom«, Ustavni sud ga ne ocjenjuje nesuglasnim s Ustavom jer je za očekivati da će sudovi razumno pristupiti određivanju potrebe i visine troškova, ovisno o okolnostima pojedinog slučaja (osobito ako je riječ o siromašnijim roditeljima i onima koji su u skloništu zbog nasilja u obitelji). Stoga, prigovore u odnosu na stavak 2. Ustavni sud ocjenjuje neosnovanima.

370.1. U odnosu na stavak 3. članka 417. ObiZ-a/15, Ustavni sud smatra da je obveza suda da u obrazloženje odluke unese upozorenje o pravnim posljedicama nepoštovanja obveze omogućavanja ostvarivanja osobnih odnosa djeteta s drugim roditeljem samo instruktivne naravi usmjerene na djelotvorno izvršavanje odluke suda. Naime, do određivanja zapriječenih novčanih kazni i kazni zatvora te izmjene sudske odluke može doći samo u pokrenutom ovršnom

postupku odnosno u postupku za izmjenu odluke o ostvarivanju osobnih odnosa djeteta s drugim roditeljem.

90. Članak 418. stavak 1. točka 2. i stavak 2. ObiZ-a/15

371. Članak 418. ObiZ-a/15 glasi:

»Mjere kojima se osigurava provedba odluke o ostvarivanju osobnih odnosa djeteta s roditeljem

Članak 418.

(1) Sud može u postupku u kojem se odlučuje o ostvarivanju osobnih odnosa djeteta s roditeljem odrediti jednu ili više mjera kojima se osigurava provedba odluke ako posumnja da bi roditelj s kojim dijete stanuje odbijao postupati u skladu s odlukom o ostvarivanju osobnih odnosa djeteta s drugim roditeljem, i to:

1. odrediti osobu koja će pomagati pri provedbi odluke ili sporazuma o ostvarivanju osobnih odnosa djeteta s roditeljem i

2. odrediti obvezu polaganja jamstva u novcu od strane roditelja s kojim dijete stanuje.

(2) Kad određuje mjere iz stavka 1. ovoga članka, sud posebno vodi računa o prijašnjem ponašanju roditelja s kojim dijete stanuje.«

90.1. Prigovori predlagatelja

a. Predlagateljice Bojić i dr.

372. Predlagateljice osporavaju članak 418. stavak 2. ObiZ-a/15 te ističu:

»U članku 418. stavku 2. navodi se da sud kada određuje mjere iz stavka 1. (provedba odluke o ostvarivanju osobnih odnosa) mora voditi računa o prijašnjem ponašanju roditelja s kojim dijete stanuje. Smatramo da se ovakvom odredbom invazivno zadire u sudačku neovisnost i slobodu kod ocjene činjenica i dokaza. Sud je taj koji od slučaja do slučaja ocjenjuje koje će činjenice cijeliti kao odlučne, a propisivanje postupanja koje unaprijed određuje sucima što će u postupku posebno cijeliti (dakle cijeliti povrh svih ostalih činjenica) po uvjerenju predlagateljica je u suprotnosti s ustavnim načelom vladavine prava te s člankom 118. stavkom 2. Ustava koji jamči sudačku neovisnost.«

b. Predlagateljica »Autonomna ženska kuća Zagreb«

372.1. Predlagateljica ističe:

»Podnositelj prijedloga osporava dio stavka 1. gore citiranog članka u dijelu 'ako (sud) posumnja' ... jer navedene riječi stavljaju kontekst osporene odredbe na način da se sudske odluke – mjere, mogu izricati na temelju pretpostavki. Pretpostavke ne mogu biti temelj za donošenje odluka i izricanje mjere. Temelj za sudske odluke mogu biti samo utvrđenja suda o postojanju određenih činjenica ili okolnosti koje upućuju na potrebu izricanja neke mjere.

Nadalje, sporna je točka 2. stavka 1. navedenog članka prema kojoj bi sud odredio obvezu polaganja jamstva u novcu od strane roditelja kod kojeg dijete stanuje jer je potpuno neprikladna za obiteljsko pravnu problematiku. Potpuno je nejasno što će se dogoditi sa osobama slabog imovinskog staja koje ne mogu polagati jamstva propisanog tipa. Osim navedenog, radi se o posrednoj diskriminaciji na temelju spola, jer iako naoko neutralna, odredba statistički pogađa žene jer u velikom broju slučajeva djeca žive sa majkama.

Podnositelj prijedloga ističe kako je patrijarhalni obrazac utkan u pozitivne propise koji se tiču obiteljskih odnosa i povezanih imovinskih pitanja, pa je tako postupak utvrđenja i razvrgnuća bračne stečevine vrlo skup i dug postupak koji posljedično onemogućuje ženama (jer imovina uglavnom glasi na muškarce) kvalitetno rješavanje imovinskih pitanja i materijalnu samostalnost.

Uz navedeno, kada partneri imovinu stječu tijekom braka na način da se imovina unosi u trgovačko društvo čiji je vlasnik i direktor muškarac, žene u postupku razvoda braka i rješavanja imovinskih odnosa, nemaju apsolutno nikakvo pravo potraživati tako stečenu imovinu jer prema praksi Vrhovnog suda i prema mišljenjima relevantnih znanstvenika, imovina trgovačkog društva nije imovina fizičke osobe pa bračni partner nema pravo potraživati tako stečenu imovinu, niti ima pravo potraživati razliku i sudjelovanje u dobiti trgovačkog društva.

Činjenica je međutim da poduzetnici znaju imovinu stjecati putem vlastitih trgovačkih društava iz čisto špekulativnih poreznih razloga ili upravo zbog toga da onemogućuje bračnu partnericu u potraživanju često znatne imovine stečene radom tijekom trajanja braka. Činjenica je da žene tijekom braka često nemaju niti saznanja niti moć odlučivanja o načinu stjecanja imovine jer su posvećene djeci, suprugu, generalno obitelji, pa ih nepravedan zakonski okvir u bitnom i na izrazito diskriminatoran način lišava prava na imovinu koja faktično predstavlja bračnu stečevinu.

S druge strane, Zakon osporenim odredbama uvodi tim istim ženama, koje su vrlo često u iznimno nezavidnim financijskim situacijama obvezu polaganja jamstva, pa je važnim istaknuti da je predloženo rješenje osobito loše i diskriminatomo iz više osnova.

Kao što je ranije argumentirano, imovinskopravni ili obveznopravni pristup obiteljskopravnoj problematiki potpuno je pogrešan i promašen te stoga takvom pristupu ne može biti mjesta u ovom Zakonu. Svako nepoštovanje sudskih odluka podliježe represivnom mehanizmu primjenom Zakona o zaštiti od nasilja od obitelji ili Kaznenog zakona.

Članak nije u skladu sa čl. 23, 29. 35. I 62. te čl. 14 u vezi sa navedenim člancima Ustava Republike Hrvatske.«

90.2. Utvrđenje Ustavnog suda

373. U odnosu na članak 418. stavak 2. ObiZ-a/15, predlagateljice Bojić i dr. prigovaraju izričaju »sud posebno vodi računa o prijašnjem ponašanju roditelja s kojim dijete stanuje«. Osporenim člankom ObiZ-a/15 propisuju se mjere koje sud može odrediti u postupku u kojem se odlučuje o ostvarivanju osobnih odnosa djeteta s roditeljem. Sud je ovlašten odrediti jednu ili više mjera usmjerenih na ostvarivanje osobnih odnosa roditelja koji s djetetom ne stanuje u situaciji ako smatra da bi roditelj s kojim dijete stanuje odbijao postupati u skladu s odlukom suda. Ustavni sud ukinuo je izričaj članka 418. stavka 1. ObiZ-a/15 koji govori da sud te mjere može odrediti »ako posumnja« u takvo postupanje roditelja s kojim dijete stanuje. U tom smislu upućuje se na obrazloženje Ustavnog suda o ukinutom dijelu članka 418. stavka 1. (v. točku 81. obrazloženja ove odluke i rješenja). Međutim, Ustavni sud ne smatra neustavnim diskreciju suda da na temelju provedenih dokaza i utvrđenih činjenica izrekne neke od mjera kojima će se osigurati pravo roditelja s kojim dijete ne stanuje na ostvarivanje osobnih odnosa s djetetom. Prema tome, hoće li izreći jednu ili obje mjere ovisi o okolnostima konkretnog slučaja, ponašanju roditelja, osobito onog roditelja s kojim dijete stanuje i za kojeg utvrdi da ne postupa po odluci suda. U tom pravcu, Ustavni sud ne vidi ništa sporno u tome da sud, uz sve ostale činjenice relevantne za izricanje ovih mjera, uzme u obzir prijašnje ponašanje roditelja s kojim dijete stanuje. Čak i da te odredbe nema u ObiZ-u/15, po logici stvari bi na izricanje mjere utjecalo upravo prijašnje ponašanje tog roditelja. Isti razlozi zbog kojih smatra da osporena odredba nije nesuglasna s Ustavom odnose se na točkom 2. stavka 1. članka 418. propisanu mogućnost polaganja jamstva u novcu. Hoće li odrediti jamstvo i koliko će ono iznositi, kako je to prethodno navedeno, ovisit će o tome što će sud u konkretnom slučaju utvrditi u pogledu financijskih mogućnosti tog roditelja.

Iz navedenih razloga Ustavni sud nije prihvatio prijedloge predlagateljica za ocjenu nesuglasnosti s Ustavom osporenih odredaba članka 418. ObiZ-a/15.

91. Članak 478. ObiZ-a/15

374. Članak 478. ObiZ-a/15 glasi:

»7. POSEBNI POSTUPCI RADI OSTVARIVANJA RODITELJSKE SKRBI I OSOBNIH ODNOSA S DJETETOM

Postupci radi ostvarivanja pojedinih sadržaja roditeljske skrbi, povjeravanja ostvarivanja roditeljske skrbi zbog smrti roditelja, mirovanja ostvarivanja roditeljske skrbi i ostvarivanju osobnih odnosa s djetetom

Članak 478.

(1) U postupku radi ostvarivanja pojedinih sadržaja roditeljske skrbi odlučuje se o:

1. medicinskim postupcima povezanim s rizicima teških posljedica za zdravlje djeteta sukladno članku 88. stavku 3. ovoga Zakona
2. obrazovanju djeteta sukladno članku 94. stavku 6. ovoga Zakona
3. raspolaganju prihodima od imovine djeteta sukladno članku 97. stavku 4. ovoga Zakona
4. upravljanju i zastupanju djeteta u vezi s vrjednijom imovinom, odnosno imovinskim pravima sukladno članku 98. stavku 3. i članku 101. stavku 1. ovoga Zakona
5. neslaganju roditelja o odlukama koje se odnose na bitna osobna prava djeteta sukladno članku 100. stavku 5. ovoga Zakona
6. neslaganju roditelja o odlukama koje su bitne za dijete sukladno članku 109. stavku 1. ovoga Zakona.

(2) U postupku radi mirovanja ostvarivanja roditeljske skrbi zbog pravnih ili stvarnih zapreka odlučuje se o:

1. neslaganju roditelja ili roditelja i djetetova skrbnika oko zastupanja djeteta u slučaju mirovanja ostvarivanja roditeljske skrbi zbog pravnih zapreka sukladno članku 114. stavku 3. ovoga Zakona
2. mirovanju ostvarivanja roditeljske skrbi zbog stvarnih zapreka te njegovu prestanku sukladno članku 115. stavcima 1. i 4. ovoga Zakona i
3. povjerenju ostvarivanja roditeljske skrbi drugom roditelju u slučaju mirovanja ostvarivanja roditeljske skrbi zbog stvarnih zapreka sukladno članku 115. stavku 3. ovoga Zakona.

(3) U postupku radi povjerenja ostvarivanja roditeljske skrbi zbog smrti roditelja koji je samostalno ostvarivao roditeljsku skrb odlučuje se o povjerenju roditeljske skrbi drugom roditelju sukladno članku 116. stavku 2. ovoga Zakona.

(4) U postupku radi ostvarivanja osobnih odnosa odlučuje se o:

1. pravu na informacije o bitnim okolnostima vezanim uz osobna prava djeteta sukladno članku 112. stavcima 2. i 4. te članku 121. stavku 5. ovoga Zakona
2. ostvarivanju osobnih odnosa djeteta sa srodnicima i drugim osobama iz članka 120. ovoga Zakona i
3. ograničenju ili zabrani ostvarivanja osobnih odnosa s djetetom sukladno članku 123. stavku 1. i članku 125. stavku 4. ovoga Zakona i
4. nadzoru nad ostvarivanjem osobnih odnosa s djetetom sukladno članku 124. stavku 1. ovoga Zakona.«

91.1. Prigovori predlagatelja

Predlagateljice Bojić i dr.

375. Predlagateljice navode:

»Napominjemo da propisivanjem prekobrojnih izvanparničnih postupaka u članku 478. zakonodavac nije vodio računa o mogućim učincima tih postupaka.

(...)

Naime, iako ih zakon naziva izvanparničnim postupcima, smatramo da se u osnovi radi o spornim postupcima u kojima će strankama trebati biti osigurana sva jamstva poštenog suđenja kao i u parničnim postupcima, što nužno iziskuje izniman sudački angažman.

U postojećim okolnostima nedostatka zakona kojim bi se regulirao izvanparnični postupak ... te preopterećenosti sudova ukazujemo na mogućnost kršenja prava zajamčenih čl. 29. Ustava i čl. 6. EKLJP. (...)

91.2. Utvrđenje Ustavnog suda

376. Predlagateljice osporavaju članak 478. ObiZ-a/15 zato što smatraju da je u tim izvanparničnim postupcima u osnovi riječ o spornim postupcima u kojima bi strankama trebala biti osigurana sva jamstva pravičnog suđenja kao i u parničnim postupcima. Drugim riječima, smatraju da u izvanparničnim postupcima stranka nisu osigurana ta jamstva. Po ocjeni Ustavnog suda ta jamstva,

uzimajući u obzir narav postupka, trebaju biti osigurana strankama neovisno o tome je li riječ o parničnom ili izvanparničnom postupku. Uz navedeno, Ustavni sud skreće pozornost na to da je člankom 438. stavkom 1. ObiZ-a/15 propisano da, ako u postupku u kojem sudjeluju dvije ili više stranaka dođe do spora o činjenicama o kojim ovisi odluka suda, sud će donijeti rješenje kojim će obustaviti izvanparnični postupak i odrediti da se postupak o toj pravnoj stvari nastavi kao parnični postupak.

Slijedom navedenog, Ustavni sud nije prihvatio prijedloge predlagateljica za ocjenu suglasnosti s Ustavom odredbe članka 478. ObiZ-a/15.

92. Članak 491. stavak 4. ObiZ-a/15

377. Članak 491. ObiZ-a/15 glasi:

»Stranke u postupku
Članak 491.

(1) Postupak iz članka 490. točka 1. i 2. ovoga Zakona pokreće se na prijedlog bračnog druga.

(2) Postupak iz članka 490. točke 3. ovoga Zakona pokreće se na prijedlog roditelja koji na temelju odluke suda stanuje sa zajedničkim maloljetnim djetetom.

(3) Dijete je stranka postupka iz stavka 2. ovoga članka zastupano po roditelju s kojim stanuje na temelju odluke suda.

(4) Sud će na zahtjev stranke o pokretanju postupka obavijestiti i treće osobe s kojima su bračni drugovi u pravnom odnosu u vezi s nekretninom.«

92.1. Prigovori predlagatelja

Predlagateljica »U ime obitelji«

378. Predlagateljica osporava stavak 4. citiranog članka 491. ObiZ-a/15 te ističe:

»Odredbom čl. 491. st. 4 propisano je da će sud na zahtjev stranke o pokretanju postupka obavijestiti i treće osobe s kojima su bračni, u pravnom odnosu u vezi s nekretninom.

Po mišljenju predlagatelja, i u ovom slučaju radi se o odredbi koja vodi ka pravnoj nesigurnosti. Naime, prema onome kako je uređeno citiranom odredbom treće osobe s kojima su bračni drugovi u pravnom odnosu u vezi s nekretninom mogu biti obavještene o postupku od strane mogućnost mnogim zlouporabama, posljedica čega je dakako povreda načela vladavine prava i načela jednakosti svih građana pred zakonom.

Slijedom naprijed iznijetog, odredba čl. 491. st. 4. suprotna je odredbi čl. 3. i čl. 14. st. 2 Ustava RH.«

92.2. Utvrđenje Ustavnog suda

379. Nejasni su razlozi zbog kojih predlagateljice osporavaju stavak 4. članka 491. tvrdeći da otvara mogućnost raznim zlouporabama i nalazeći ga protivnim načelu vladavine prava i jednakosti svih pred zakonom (članci 3. i 14. stavak 2. Ustava). Ovo stoga što će sud obavijest o pokretanju postupka dostaviti trećim osobama samo na zahtjev jedne od stranaka postupka pa se logičnim čini da ta stranka dostavljanje takve obavijesti trećoj osobi od suda traži upravo kako bi se spriječile moguće zloupotrebe ili neovlaštena raspolaganja nekretninom. Predlagateljica nije navela nikakve druge razloge koji bi doveli u sumnju ustavnost osporene odredbe.

93. Članak 526. ObiZ-a/15

380. Članak 526. ObiZ-a/15 glasi:

»OVRHA RADI UZDRŽAVANJA
Mjesna nadležnost
Članak 526.

Za određivanje i provođenje ovrhe radi ostvarivanja uzdržavanja iz plaće ili drugih stalnih novčanih primanja ovršenika nadležan je,

osim suda koji je opće mjesno nadležan za ovršenika, i sud koji je opće mjesno nadležan za poslodavca koji isplaćuje plaću, odnosno za isplati- telja drugih stalnih novčanih primanja te sud koji je sudio u prvom stupnju u postupku u kojem je donesena ovršna isprava.«

93.1. Prigovori predlagatelja

Predlagateljice Bojić i dr.

381. Predlagateljice ističu:

»Obiteljski zakon mora uređivati samo onu materiju koja je pred- met njegovog uređenja, pa je stoga odredba iz članka 526. kojom se određuje koji je sud nadležan 'za određivanje i provođenje ovrhe radi ostvarivanja uzdržavanja iz plaće ili drugih stalnih novčanih prima- nja ovršenika...' bespotrebna imajući u vidu da je Ovršni zakon (NN 112/2012, 25/13 i 93/14 – u daljnjem tekstu OZ) taj koji u svom čl. 1. stavak 1. 'uređuje postupak po kojem sudovi... provode prisilno os- tvarenje tražbina na temelju ovršnih i vjerodostojnih isprava (ovršni postupak), te postupak po kojem sudovi... provode osiguranje tražbina (postupak osiguranja)...', te nadalje u svom čl. 171. OZ određuje koji je sud mjesno nadležan za odlučivanje o prijedlogu za ovrhu na novčanoj tražbini i za provedbu te ovrhe.

Međutim citirana odredba članka 526. ObZ/2015 ne samo da je bespotrebna i time dodatno opterećuje ionako glomazan zakon, ista je i u izravnoj suprotnosti sa odredbom čl. 197 stavak 1. OZ koja kaže da se 'rješenjem o ovrši na plaći određuje... pljenidba određenog dijela plaće i nalaže se poslodavcu koji ovršeniku ne isplaćuje plaću na račun da novčani iznos za koji je određena ovrha isplati odnosno isplaćuje ovrhovoditelju nakon pravomoćnosti toga rješenja', dakle mogućnost ovrhe na plaći zadržana je izmjenama OZ-a (NN 93/14) samo u onim rijetkim slučajevima u kojima ovršenik ne prima plaću na račun.

Obzirom da je člankom 32. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o porezu na dohodak (NN 79/2013) izmijenjen članak 90. kojim se određuje način isplata pojedinih primitaka, te je određeno da se između ostaloga na tekući račun ili štednu knjižicu isplaćuju svi... primici po osnovi nesamostalnog rada (čl. 14. Zakona o porezu na do- hodak (NN 177/2004, 73/2008, 80/2010, 114/2011, 22/2012, 144/2012, 43/2013)- plaća, poduzetnička plaća, primici izaslanih radnika, primici članova predstavničkih i izvršnih tijela za rad u tim tijelima...' eviden- tno je da su nakon stupanja na snagu citiranog Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o porezu na dohodak 5.7.2013. poslodavci u obvezi plaću radnicima isplaćivati isključivo na tekući račun ili štednu knjižicu.

Dakle, radi se o vrlo rijetkoj i izuzetnoj situaciji kada se neka primanja mogu isplaćivati u gotovini, a ne na račun. Naime u gotovini je moguće isplaćivati samo mirovine, neoporezive naknade plaće za vrijeme privremene nezaposlenosti i spriječenosti za rad, primici djece od obavljanja sezonskih poslova, socijalne potpore i doplatka za djecu, troškovi službenih putovanja, prijevoz na posao i sa posla... i sl.

Kako je dakle OZ kao *lex specialis* svojom odredbom čl. 197. stav- vak 1 samo izuzetno zadržao mogućnost provođenja putem suda ovrhe na plaći ovršenika kada se plaća tom ovršeniku ne isplaćuje na račun, dok se u svim ostalim slučajevima ovrha na novčanoj tražbini ovršeni- ka temeljem ovršne odluke i nagodbe domaćeg suda... provodi u smislu odredaba čl. 209 OZ podnošenjem zahtjeva izravnu naplatu FINA-a.

Odredba članka 526. ObZ/2015 time 'uvodi' mogućnost da se pri- jedlog za ovrhu radi ostvarivanja neplaćenog uzdržavanja na temelju ovršne odluke suda može podnijeti sudu, unatoč izričite odredbe čl. 211 OZ koja kaže da 'sud odbaciti kao nedopušten prijedlog za ovrhu na novčanim sredstvima na računu na temelju... ovršne odluke i na- godbe domaćeg suda... na temelju kojih se može od Agencije zatražiti izravna naplata, osim ako se na temelju tih isprava nije mogla provesti naplata preko Agencije...' odnosno unatoč već citirane odredbe čl. 197 st. 1 OZ, koji ovrhu na plaći kao mogućnost zadržava samo u onim izuzetno rijetkim slučajevima kada ovršeniku prema posebnim propi- sima poslodavac ima pravo novčane primitke isplaćivati u gotovini.

Mišljenja smo da će ova odredba u praksi građane dovoditi u zabludu, jer će smatrati da dospjele a neplaćene tražbine s naslova uz- državanja mogu ostvarivati pokretanjem ovršnog postupka pred sudom

radi ovrhe prisilnom pljenidbom plaće, iako je ta mogućnost citiranom odredbom čl. 197. st. 1. OZ isključena za većinu zaposlenih ovršenika.«

93.2. Utvrđenje Ustavnog suda

382. Vezano uz prigovor predlagateljica Ustavni sud ističe da je odredba članka 197. Ovršnog zakona («Narodne novine» broj 112/12. i 93/14.) izmijenjena člankom 22. Zakona o izmjenama i dopunama Ovršnog zakona («Narodne novine» broj 73/17.), koji propisuje da se u članku 197. iza stavka 1. dodaje novi stavak 2. koji glasi: »(2) Iznimno od odredbe stavka 1. ovoga članka, sud će rješenjem o ovrši na plaći odrediti pljenidbu određenoga dijela plaće i naložiti poslodavcu koji ovršeniku isplaćuje plaću na račun kod banke da novčani iznos za koji je određena ovrha radi namirenja tražbine po osnovi zakonskoga uzdržavanja, naknade štete nastale po osnovi narušenja zdravlja ili smanjenja, odnosno gubitka radne sposobnosti i naknade štete po osnovi izgubljenoga uzdržavanja zbog smrti davatelja uzdržavanja isplati odnosno isplaćuje ovrhovoditelju nakon pravomoćnosti toga rješenja.« Dakle, izmijenjeni članak 197. Ovršnog zakona ipak dopušta provođenje ovrhe na plaći ovršenika radi namirenja tražbine po osnovi zakonskoga uzdržavanja kada se plaća isplaćuje na račun ovršeniku.

382.1. Polazeći od iznesenih prigovora, Ustavni sud ocjenjuje da ne postoje razlozi za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom članka 526. ObiZ-a/15.

94. Članak 534. stavak 3. ObiZ-a/15

383. Članak 534. ObiZ-a/15 glasi:

»Izmjena ili ukidanje privremene mjere

Članak 534.

(1) Sud može privremenu mjeru izmijeniti ili ukinuti na prijed- log stranke ili po službenoj dužnosti ako ju je po službenoj dužnosti ovlašten odrediti.

(2) Za izmjenu privremene mjere nadležan je sud koji je donio odluku, osim ako je predmet ustupljen drugom sudu.

(3) **Ako se predmet o privremenoj mjeri nalazi pred drugostu- panskim sudom, tada nije dopuštena izmjena ili ukidanje pobijane odluke suda prvog stupnja.**

(4) Sud će donijeti rješenje o ukidanju privremene mjere, osim ako je ovim Zakonom drukčije određeno:

1. ako stranka u roku od tri mjeseca ne pokrene postupak o pravu koje se privremenom mjerom osigurava

2. ako se zahtjev za odlučivanje o odnosu koji se mjerom osigu- rava povuče ili odbaci ili

3. kad je postupak o odnosu koji se mjerom osigurava pravo- moćno okončan.«

94.1. Prigovori predlagatelja

a. Predlagateljica Monterisi

384. Predlagateljica osporava stavak 3. članka 534. ObiZ-a/15. U prijedlogu ističe:

»Ova odredba je nerazumljiva i nelogična. Nejasno je da li je zakonodavac mislio da prvostupanjski sud ne smije u tom predmetu (privremenoj mjeri) postupati ni na koji način dok je predmet na sudu drugog stupnja (što nije trebalo propisivati jer to vrijedi za svaki pred- met koji se nalazi na rješavanju kod drugog suda) ili je pak propisao da drugostupanjski sud ne smije privremenu mjeru ni izmijeniti ni ukinuti, već je samo potvrditi, što bi bio pravni nonsens.

Nejasna odredba ne odražava zahtjev za pravnom sigurnošću, pa je protivna Ustavu.«

b. Predlagatelj Rajić i Kasalo

384.1. I predlagatelj također osporavaju stavak 3. navedenog članka ObiZ-a/15:

»U osporavanoj odredbi koja se bavi izmjenom ili ukidanjem privremene mjere, u st. 3. se navodi: 'Ako se predmet o privremenoj mjeri nalazi pred drugostupanjskim sudom, tada nije dopuštena izmjena ili ukidanje pobijane odluke suda prvog stupnja.'

Ova odredba, osim što je neživotna i nelogična, apsolutno ništa ne znači.

Odnosno, ako se htjelo reći da prvostupajski sud ne smije u tom predmetu (privremenoj mjeri) postupati ni na koji način dok je predmet na sudu drugostupajskim sudom, onda je to pravilo koje vrijedi za svaki predmet koji je u postupku preispitivanja, pa je to samo po sebi razumljivo.

Na drugi se pak način može čitati tako što drugostupajski sud ne smije privremenu mjeri ni izmijeniti ni ukinuti, već je samo potvrditi, što je nonsens svoje vrste.

Dakle, valja zaključiti da ovako nerazumna norma ne znači apsolutno ništa i ne odražava zahtjev za pravnom sigurnošću.«

94.2. Utvrđenje Ustavnog suda

385. Predlagatelji smatraju da je zakonodavac odredbom članka 534. stavka 3. na nelogičan i nerazumljiv način regulirao pitanje nadležnosti drugostupajskog suda za izmjenu ili ukidanje odluke o privremenoj mjeri (iz članka 529. ObiZ-a/15). Međutim, odredbu članka 534. stavka 3. ObiZ-a/15 treba tumačiti u vezi s odredbom stavka 2. istog članka. Iz navedenih je odredaba je razvidno da je za izmjenu odluke o privremenoj mjeri nadležan sud koji je predmetnu odluku donio (prvostupajski sud), dok u slučajevima kad se predmet o privremenoj mjeri u povodu žalbe (članak 535. ObiZ-a/15) nalazi pred žalbenim sudom, prvostupajskom sudu nije dopuštena izmjena ili ukidanje pobijane odluke. Drugim riječima, nikako se ne može tumačiti da drugostupajski sud ne smije privremenu mjeru ni izmijeniti ni ukinuti, već je samo potvrditi.

U skladu s navedenim, Ustavni sud prijedlog predlagatelja ne smatra osnovanim niti osporenu odredbu nesuglasnom s Ustavom iz razloga koje navode predlagatelji.

95. Članak 560. i članak 561. ObiZ-a/15

386. Članak 560. i članak 561. ObiZ-a/15 u dijelu zakona »Prijelazne i završne odredbe« glase:

»Članak 560.

(1) Do stupanja na snagu provedbenih propisa iz članka 559. ovoga Zakona, ako nisu u suprotnosti s odredbama ovoga Zakona, ostaje na snazi:

– Pravilnik o načinu vođenja očevidnika o osobama lišenih prava na roditeljsku skrb ('Narodne novine', br. 77/04.)

– Pravilnik o načinu vođenja očevidnika i dokumentacije u svezi s poslovima suda u području braka i odnosa u braku ('Narodne novine', br. 77/04.)

– Pravilnik o načinu vođenja očevidnika i dokumentacije u svezi s poslovima suda u području prava i dužnosti u odnosima roditelja i djece ('Narodne novine', br. 77/04.)

– Pravilnik o načinu vođenja očevidnika sudskih odluka o uzdržavanju i nagodba sklopljenih u Centru za socijalnu skrb ('Narodne novine', br. 32/05.)

– Pravilnik o obveznom sadržaju obrasca plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi ('Narodne novine', br. 106/14.)

– Pravilnik o provođenju nadzora nad ostvarivanjem osobnih odnosa djeteta i roditelja ('Narodne novine', br. 106/14.)

– Pravilnik o mjerama zaštite osobnih prava i dobrobiti djeteta ('Narodne novine', br. 106/14.)

– Pravilnik o elementima koji se odnose na podobnost i prikladnost za posvojenje, sadržaju stručnog mišljenja o podobnosti i prikladnosti za posvojenje, metodama utvrđivanja podobnosti i prikladnosti,

sadržaju izvješća o djetetu, vođenju registra o potencijalnim posvojiteljima te načinu vođenju registra o posvojenjima ('Narodne novine', br. 106/14.)

– Pravilnik o uvjetima koje moraju ispunjavati organizacije civilnog društva za provođenje programa stručne pripreme za posvojitelje, obveznom sadržaju i načinu provedbe programa stručne pripreme potencijalnih posvojitelja te uvjetima stručne osposobljenosti radnika kao i načinu vođenja dokumentacije u vezi s provedbom stručne pripreme potencijalnih posvojitelja ('Narodne novine', br. 106/14.)

– Pravilnik o načinu vođenja očevidnika i spisa predmeta o posvojenju te sadržaju izvješća o prilagodbi djeteta u posvojiteljskoj obitelji ('Narodne novine', br. 106/14.)

– Pravilnik o sadržaju obrasca mišljenja obiteljskog doktora medicine osobe lišene poslovne sposobnosti o stanju zdravlja štićenika s obzirom na razlog lišenja poslovne sposobnosti ('Narodne novine', br. 106/14.)

– Pravilnik o visini iznosa i načinu isplate naknade za skrbnika ('Narodne novine', br. 5/14)

– Pravilnik o načinu vođenja očevidnika i spisa predmeta osoba pod skrbništvom, načinu popisa i opisa njihove imovine, podnošenju izvješća i polaganju računa skrbnika te sadržaju i obliku punomoći i anticipiranih naredbi ('Narodne novine', br. 106/14.)

– Pravilnik o obveznom savjetovanju ('Narodne novine', br. 106/14.)

– Pravilnik o obiteljskoj medijaciji ('Narodne novine', br. 106/14.)

– Pravilnik o načinu utvrđivanja mišljenja djeteta ('Narodne novine', br. 106/14.)

– Pravilnik o mjerilima za određivanje iznosa naknade za sklapanje braka izvan službene prostorije ('Narodne novine', br. 154/14.)

– Pravilnik o sadržaju i obliku potvrde za sklapanje braka ('Narodne novine', br. 154/14.)

– Pravilnik o načinu vođenja očevidnika i dokumentacije u svezi s poslovima centra za socijalnu skrb u području primjene obiteljskog zakona o roditeljima i djeci ('Narodne novine', br. 155/05. i 81/06.) i

– Pravilnik o načinu vođenja očevidnika i dokumentacije u svezi s poslovima centra za socijalnu skrb u području braka i odnosa u braku ('Narodne novine', br. 32/05.)

(2) Do stupanja na snagu odluke iz članka 314. stavka 4. ostaje na snazi Odluka o tablici o prosječnim potrebama maloljetnog djeteta ('Narodne novine', br. 106/14.)

Članak 561.

Danom stupanja na snagu ovoga Zakona prestaje važiti Obiteljski zakon ('Narodne novine', br. 75/14. i 5/15.)«

95.1. Prigovori predlagatelja

Predlagateljica Monterisi

387. Predlagateljica ističe:

»U čl. 560 je nabrojano 12 Pravilnika, objavljenih u 'Narodnim novinama' br. 106/14 koji su doneseni temeljem i za provedbu Obiteljskog zakona iz 2014. god. koji je suspendiran odlukom Ustavnog suda. Da se radi o apsurdnoj situaciji govori čl. 561 u kojem zakonodavac propisuje da taj zakon prestaje važiti. Dakle, istim zakonom se utvrđuje prestanak ranije donesenog (i suspendiranog) zakona ali se odlučuje da će se svi provedbeni propisi – Pravilnici nadalje primjenjivati bez obzira što su izgubili uporište u Zakonu. Ove odredbe su u očiglednom proturječju i neskladu s načelima koje propisuje i štiti Ustavni sud, osobito s načelom vladavine prava. Zakoni moraju biti u suglasnosti s Ustavom, a ostali propisi i s Ustavom i sa zakonom. Ovo se ističe bez obzira što predmet ovog Prijedloga nije ocjena ustavnosti Pravilnika, ali jest Zakona koji tim Pravilnicima daje legitimitet kojeg su izgubili.«

95.2. Utvrđenje Ustavnog suda

388. Ustavni sud ističe da su te primjedbe predlagatelja u međuvremenu otklonjene (v. točku 91.1. obrazloženja ove odluke i rješenja).

96. Članak 562. ObiZ-a/15

389. Članak 562. ObiZ-a/15 glasi:

»Članak 562.

Ovaj Zakon objavit će se u 'Narodnim novinama', a stupa na snagu 1. studenoga 2015.«

96.1. Prigovori predlagatelja

Predlagateljica Monterisi

390. Prigovor predlagateljice odnosi se na kratak *vacatio legis* ObiZ-a/15:

»Vacatio legis u predloženom rješenju predstavlja nedopustivo kratak rok za prilagodbu novoj pravnoj situaciji imajući u vidu značenje Obiteljskog zakona kao sistemskog zakona, sa općedruštvenim karakterom a odnosi se na sve građane.«

96.2. Utvrđenje Ustavnog suda

391. Ustavni sud ocjenjuje da je *vacatio legis* u trajanju nešto duljem od mjesec dana predviđen za stupanje na snagu sistemskog zakona, kao što je to ObiZ/15, objektivno prekratak. Tim više što se osporenim ObiZ-om/15, uz njegovu opsežnost, u uređenje obiteljskih odnosa uvode novi instituti te je zbog toga poželjno ostaviti dulje razdoblje, s jedne strane, za upoznavanje adresata s novim zakonom, a s druge strane, za pripremu nadležnih tijela za njegovu provedbu. Međutim, to navedenu odredbu ne čini nesuglasnom s Ustavom (v. točku 89.7. obrazloženja ove odluke i rješenja).

97. Članci 544. – 550. ObiZ-a/15

392. Dio ObiZ-a/15, pod nazivom »Centar za posebno skrbništvo«, obuhvaća članke 544. – 550.

97.1. Utvrđenje Ustavnog suda

393. Hrvatski sabor donio je na sjednici održanoj 7. travnja 2020. Zakon o Centru za posebno skrbništvo (»Narodne novine« broj 47/20.), koji je stupio na snagu 25. travnja 2020. Člankom 35. tog zakona propisano je da danom njegovog stupanja na snagu prestaju važiti odredbe članka 544. – 550. ObiZ-a/15.

Slijedom navedenog, Ustavni sud utvrdio je da su osporeni članci 544. – 550. ObiZ-a/15 prestali važiti na dan stupanja na snagu Zakona o Centru za posebno skrbništvo.

393.1. Članak 61. Ustavnog zakona glasi:

»Članak 61.

Ustavni sud može obustaviti postupak... a mora u slučajevima kad prestanu postojati pretpostavke za vođenje postupka.«

Ustavni sud utvrđuje da su prestankom važenja članka 544. – 550. ObiZ-a/15 i protekom roka iz članka 56. stavka 1. Ustavnog zakona prestale postojati pretpostavke za vođenje ustavnosudskog postupka.

98. Izreka rješenja

394. Na temelju članka 43. stavaka 1. i 2. Ustavnog zakona, riješeno je kao u točki I. izreke rješenja.

Na temelju članka 61. Ustavnog zakona, riješeno je kao u točki II. izreke rješenja.

Odluka o objavi (točka III. izreke rješenja) temelji se na članku 29. stavku 1. Ustavnog zakona.

Broj: U-I-3941/2015

U-I-3944/2015

U-I-4006/2015

U-I-4036/2015

U-I-4208/2015

U-I-4247/2015

U-I-4812/2015

U-I-4694/2016

U-I-1687/2019

U-I-5592/2020

U-I-4051/2021

Zagreb, 18. travnja 2023.

Predsjednik

dr. sc. Miroslav Šeparović, v. r.

***

Na temelju članka 27. stavaka 4. i 5. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske (»Narodne novine« broj 99/99., 29/02. i 49/02. – pročišćeni tekst) prilažemo sljedeće

IZDVOJENO MIŠLJENJE

U ODNOSU NA ODLUKU I RJEŠENJE USTAVNOG SUDA REPUBLIKE HRVATSKE U PREDMETU BROJ: U-I-3941/2015 I DR. OD 18. TRAVNJA 2023.

Nekoliko je razloga zbog kojih izražavamo neslaganje s određenim brojem ocjena na kojima većina temelji svoju odluku o neustavnosti određenog broja odredbi Obiteljskog zakona.

Na načelnom nivou ne slažemo se s pristupom koji većina koristi, a koji se u bitnom zasniva na prigovoru stvaranja pravne nesigurnosti zbog specifičnog izričaja zakonskih odredbi koji većina ocjenjuje nedorečenim pa i »ekstremno« nedorečenim. Ne slažemo se s olakim korištenjem ove vrste argumentacije ako zbog ničeg drugog onda zbog činjenice da Ustavni sud nikad nije razvio i objavio niti osnovni okvir prema kojoj »mjeri« je li neki specifični određeni nomotehnički pristup ili semantički izričaj zakonske odredbe dosegao takav stupanj »nedorečenosti« ili »nekoherentnosti« da ga je potrebno proglasiti prijetnjom pravne sigurnosti. Smatramo da su stajališta o (ne)prihvatljivom stupnju manjkavosti semantičkog izričaja zakonske norme koje većina navodi u točkama 33. i 34. obrazloženja sama toliko nedorečena da ih je moguće tumačiti i primjenjivati na izuzetno velik broj načina. Drugim riječima, takva stajališta niti na koji način ne ograničavaju Ustavni sud tjerajući ga na dosljedno postupanje u njihovoj primjeni. Kao takva sama ne zadovoljavaju neki zamišljeni test pravne sigurnosti.

Također smatramo da se većina olako koristi argumentacijom o »manjkavosti«, »nedorečenosti« ili »nekoherentnosti« zakonskih odredbi unatoč činjenici da sam Ustav predviđa institucionalne mehanizme za uklanjanje takvih situacija povjeravajući ovlast tumačenja i primjene zakona isključivo u ruke sudova kao nezavisne i nepristrane grane vlasti. Pritom primjećujemo da sama većina u svom obrazloženju napominje da je jedna od posljedica ovog postupka i ta što je protek vremena ukazao da do sada nisu uočeni problemi oko primjene odredbi ovog Zakona u praksi, uključujući i odredbe koje je Ustavni sud sada proglasio neustavnima. Da su zakonske odredbe toliko manjkave da izazivaju pravnu nesigurnost to bi se do sada zasigurno pokazalo kroz praksu.

Nadalje, također primjećujemo da je većina odbila veliki broj prigovora o manjkavosti izričaja značajnog broja zakonskih odredba

ba tvrdeći da su oni izneseni paušalno pri čemu ničim nije objasnila kako se ti prigovori razlikuju od prigovora upućenih prema onim odredbama zakona koje je većina ocijenila toliko manjkavim da su prijetnja pravnoj sigurnosti.

Posebno u odnosu na članak 84. stavak 4.

Slikoviti primjer navedenog predstavlja obrazloženje koje je većina ponudila kao opravdanje svoje odluke da neustavnom proglasi odredbu stavka 4. članka 84. prema kojoj

»Dijete ima pravo na ostvarivanje osobnih odnosa s roditeljima i drugim bliskim osobama s kojima ne stanuje, kao i pravo na točnu informaciju o važnim okolnostima u vezi s roditeljima i drugim bliskim osobama, sukladno odredbama ovoga Zakona.«

Većina smatra da je izričaj »bliskim osobama« ne samo nedorečen. Prema onom što se iznosilo tijekom rasprave povodom ovog predmeta ovaj pojam je prema ocjeni većine čak »ekstremno« nedorečen.

Suprotno većini ne vidimo ništa neuobičajeno u pojmu »bliska osoba«. Smatramo da se sudovi redovno susreću s takvim standardima koji od njih traže procjenu koja ovisi o specifičnim činjeničnim okolnostima svakog predmeta. To je dio njihovog svakodnevnog posla koji je inherentan ustavnoj ovlasti da samostalno tumače i primjenjuju zakone. Za razliku od većine ne sumnjamo u sposobnost sudova da kroz veći broj konkretnih predmeta izgrade doktrinu koja će detaljnije razraditi značenje ovog pojma. Za razliku od većine nemamo razloga sumnjati u to da će sudovi odjednom izgubiti kompas i jedan uobičajen pravni standard početi primjenjivati samovoljno i kapriciozno.

Ova bojazan kod nas izostaje posebno stoga jer za razliku od većine nismo spremni ignorirati činjenicu da istovjetni standard sudovi uspješno primjenjuju u kontekstu primjene drugih zakona.

Primjerice Zakon o kaznenom postupku termin »bliske osobe« koristi na par mjesta: »nasilje u bliskim odnosima«, »izuzeće od svjedočenja ako bi blisku osobu izložio ...«, »zaštita svjedoka i njemu bliskih osoba«. Zakon o udomiteljstvu također koristi istovjetan pojam kada propisuje »udomitelja se odabire ponajprije iz kruga srodnika ili drugih osoba bliskih korisniku«. Zakon o izvršavanju kazne zatvora tako propisuje da »zatvorenici koji su zaštićeni svjedoci kaznu zatvora izdržavaju sukladno odredbama ovoga Zakona, osim ako posebnim zakonom kojim se uređuju uvjeti i postupci za pružanje zaštite i pomoći ugroženim i njima bliskim osobama koje su izložene ozbiljnijoj opasnosti za život, zdravlje, tjelesnu nepovredivost, slobodu ili imovinu«. Zakon o obveznim odnosima propisuje da »pravo na naknadu štete u obliku novčane rente zbog smrti bliske osobe ili zbog ozljede tijela ili narušenja zdravlja ne može se preneti na drugu osobu.«

Ako primijenimo stajališta koja je većina izložila u točkama 33. i 34. svog obrazloženja te primijenila u kontekstu odredbe članak 84. stavak 4. ne vidimo stvarne prepreke tome da se i citirane odredbe drugih zakona proglase neustavnima iz istih razloga.

Izražavamo bojazan da je stvarni razlog ukidanja ove odredbe ostao prekriven kao što je ostao prekriven i u odnosu na ukidanje članka 58. Obiteljskog zakona.

Posebno u odnosu na članak 58. i članak 59.

Razlozi koje je većina ponudila u prilog svoje tvrdnje da odredbe članka 58. i članka 59. Obiteljskog zakona 2015. vrijeđaju temeljna strukturalna načela ustavnog poretka Republike Hrvatske izraženim kroz članak 3. (vladavina prava) i članak 5. (načelo zakonitosti i ustavnosti) Ustava istovremeno su međusobno kontradiktorni, cirkularni i u dijelu nepotpuni ili nedorečeni.

Činjenica da se zakonodavac (navodno) odlučio pretpostavku majčinstva urediti kroz formu »oborive« zakonske pretpostavke oči-

gledno za većinu predstavlja nešto što nije u skladu sa subjektivnim vrijednosnim shvaćanjima njenih članova. No, dio većine svjestan je da inzistiranje na isključivosti forme neoborive zakonske pretpostavke automatski pretpostavlja njen ustavni status. Drugim riječima, većina nije bila spremna zauzeti jasno i izravno stajalište da je »rimsko« načelo *mater semper certa est* ujedno i ustavno načelo, pa možda čak i temeljno pravo zajamčeno ustavnim poretkom Republike Hrvatske. Dio većine je, čini se, bio svjestan da za takvo uzdizanje ovog načela na ustavnu razinu nema dovoljno uvjerljivu podršku u samom tekstu Ustava te da bi takav postupak konstitucionalizacije mimo Ustavom propisanog postupka izmjene Ustava izložio odluku riziku kritike stručne i šire javnosti.

Istovremeno, većina formi neoborive pretpostavke majčinstva očigledno pokušava osigurati neku vrstu pseudo-ustavnog statusa. Primjerice, da bi osnažila važnost forme neoborivosti pretpostavke majčinstva većina se u svom obrazloženju referira na odluke Europskog suda za ljudska prava. No, niti u jednoj od probranih odluka ESLJP-a ne stoji da bi u kontekstu zaštite prava na obiteljski život pretpostavka majčinstva nužno morala imati formu neoborivosti. Primjerice, u predmetu Kearns protiv Francuske na koji se većina referira u svom obrazloženju, ESLJP se uopće nije bavio pitanjem (ne)oborivosti pretpostavke majčinstva. Predmet se bavio pitanjem dužine perioda promišljanja koji je ženama koje su dale dijete na posvajanje stavljen na raspolaganje kako bi povukle svoju danu odluku. Jedini put kada se u presudi uopće spominje načelo *mater semper certa est* je u opisu činjenica i to kako bi se činjenično opisala situacija u kojoj je podnositeljica napustila Irsku i otišla u Francusku kako bi iskoristila tamošnje nacionalno zakonodavstvo koje dopušta anonimnu registraciju rođenja (dakle upravo je suprotno pretpostavci kojoj većina pokušava osigurati pseudo-ustavni status) i tako zaobišla činjenicu da u državi njenog porijekla načelo majčinstva ima formu neoborivosti.

Na isti način većina u korist svoje naklonosti formi neoborivosti pretpostavke navodi da »danas pravna doktrina većim dijelom zastupa razloge u korist navedenog načela, uz isticanje uvjerljivih komparativnih razloga da bi odredbe koje reguliraju tzv. reproduktivne tehnologije trebale biti uređene posebnim medicinsko-pravnim propisima umjesto da se navedenim odredbama dovodi u pitanje koherentnost sustava obiteljskopravnih odnosa roditelja i djece«. Pri tome većina uopće ne navodi niti jedan izvor u prilog ove tvrdnje bilo u pravnoj doktrini razvijenoj kroz neku relevantnu sudsku praksu bilo u stručnoj doktrini izraženoj kroz stručnu i znanstvenu literaturu.

Povrh navedenog, Ustavni sud se također referirao i na svoju odluku broj: U-I-11/1993 i U-I-904/1995 od 24. svibnja 2000. u prilog svom zaključku. No, kao što većina i sama navodi u toj odluci, Ustavni sud se tek referirao (pozvao) na načelo *mater semper certa est*, ali mu nije dao nikakav ustavni status.

Smatramo da se formi neoborivosti presumpcije majčinstva pokušavalo osigurati neku vrstu pseudo-ustavnog statusa kako bi se opravdao očigledno strog stav prema činjenici da se zakonodavac, prema shvaćanju većine, odlučio za drugačiji pristup i (navodno) odustao od forme neoborivosti koja je bila sastavni dio prethodnog zakonskog rješenja.

Ovakav pristup jasno se vidi iz stajališta većine kojim se ograničava ovlast zakonodavca da promjeni do tada postojeći pristup presumpciji majčinstva:

»Dakle, zakonodavac jest ovlašten promijeniti postojeće zakonodavno rješenje, ali je dužan navesti racionalne i objektivno opravdane razloge za promjenu zakonodavnog rješenja osobito onog koje je, kao što je to i u konkretnom slučaju, duboko ukorijenjeno u hrvatskoj pravnoj tradiciji.«

Ovo je vrlo jasno odstupanje od inače čvrste prakse Ustavnog suda da se ne miješa u vrijednosni izbor Hrvatskog sabora ako njime nije povrijeđeno neko od ustavnih jamstava temeljnog prava ili slobode ili neko od ustavnih strukturalnih načela. U obrazloženju se stoga upire na načelo pravne sigurnosti u kontekstu vrednote vladavine prava te se navodi tvrdnja da:

»O razlozima zbog kojih je u osporenom članku 58. ObiZ-a/15 ta činjenica sada postala oboriva presumpcija, u obrazloženju konačnog prijedloga zakonodavac ništa ne navodi. Ustavni sud ne može nagađati o razlozima kojima se zakonodavac rukovodio, a kao što je već navedeno, Vlada nije Ustavnom sudu dostavila traženo očitovanje o prijedlozima.«

Ocjenjujemo da navedena tvrdnja ne odgovara javno poznatim činjenicama.

Prvo, u obrazloženju konačnog prijedloga ObiZ-a/15 šturo stoji da članak 58. propisuje presumpciju prema kojoj se majkom djeteta smatra žena koja ga je rodila. No iz obrazloženja konačnog prijedloga ObiZ-a/15 jasno proizlazi da je zakonodavac preuzeo veliki dio odredbi iz suspendiranog ObiZ-a/14, a u samom obrazloženju konačnog prijedloga ObiZ-a/15 detaljnije je obrazlagao samo one odredbe zakona koje je izmijenio u odnosu na suspendirani ObiZ/14. Odredba o presumpciji majčinstva nije mijenjana. Posljedično, ona se temelji na istim razlozima koje je zakonodavac naveo u obrazloženju konačnog prijedloga ObiZ-a/14.

U tom obrazloženju konkretne odredbe, zakonodavac je naveo niz razloga kojima objašnjava svoj prijedlog presumpcije majčinstva. Štoviše, izravno je naveo zašto odustaje od dotadašnjeg načina utvrđivanja majčinstva, pa nakon povijesnog pregleda uloge instituta utvrđivanja majčinstva priznanjem ili sudskom odlukom obrazloženje između ostalog i navodi:

»Danas europska obiteljska zakonodavstva u pravilu ne reguliraju utvrđivanje majčinstva priznanjem ili sudskom odlukom, budući da se majčinstvo utvrđuje isključivo na temelju presumpcije majka djeteta jest žena koja ga je rodila. Ostavljanjem mogućnosti priznanja majčinstva kao i utvrđivanja majčinstva sudskom odlukom djetetu kojemu je podrijetlo nepoznato, ostavila bi se i mogućnost zloupotrebe ovih instituta u svrhu utvrđivanja majčinstva kod zabranjena 'surogat majčinstva'.«

U obrazloženju se navodi kako se rješavaju situacije u kojima medicinski utvrđena činjenica majčinstva rođenjem nije upisana u maticu rođenih sukladno zakonskim obvezama u za to predviđenom upravnom postupku:

»Ipak, ako bi se pojavio slučaj u kojemu je žena rodila izvan zdravstvene ustanove, a da pritom djetete nije prijavljeno maticaru u roku od trideset dana, njoj bi preostalo tražiti upis u maticu rođenih u upravnom postupku prema članku 36. Zakona o državnim maticama (Narodne novine, broj 96/93, 76/13, u daljnjem tekstu: Zakon o državnim maticama), na temelju rješenja nadležnoga ureda kojemu bi predočila medicinsku dokumentaciju.«

U današnje doba, koje je svjedočilo određenom stupnju tehnološkog razvoja u odnosu na »rimsko vremena«, medicinska dijagnostika sposobna je utvrditi činjenicu poroda i s dosta vremenskog odmaka, a u zadnjem slučaju na raspolaganju je i mogućnost DNK analize.

Ukratko, zakonodavac je ocijenio da odustajanjem od dotadašnje mogućnosti utvrđivanja majčinstva priznanjem u svojim interesima ni na koji način nisu zakinuti ni majka djeteta niti samo djetete jer im je uvijek na raspolaganju mogućnost upisa u matice rođenih u okviru upravnog postupka pod uvjetom da u matici rođenih već nije upisana činjenica majčinstva. Tek u tom slučaju zakonodavac je dopustio da se upis činjenice majčinstva osporava u sudskom postupku što je izričito objasnio na sljedeći način:

»Majčinstvo žene koja nije upisana u maticu rođenih utvrđuje se sudskom odlukom samo u onim sudskim postupcima u kojima se istodobno osporava ženi koja je kao majka djeteta upisana u maticu rođenih. Ovo bi se odnosilo na slučajeve zamjene djeteta u rodilištu ili rađanja djeteta pod tuđim imenom.«

Dužni smo primijetiti kako iz navedenog obrazloženja koje je zakonodavac ponudio u prilog zakonske odredbe u biti proizlazi da je i sam zakonodavac sklon stajalištu da je presumpcija majčinstva ako ne neoboriva onda izuzetno teško oboriva. Tome u prilog ide činjenica da se pred sudom može osporavati činjenica u matice upisanog majčinstva samo izuzetno. Naime, čak i da se u takvom postupku ponude rezultati DNK analize koji bi išli u prilog osobi koja osporava majčinstvo ženi koja je u maticama upisana kao majka, toj vrsti dokaza bilo bi moguće suprotstaviti medicinsku dokumentaciju koja svjedoči kako činu rođenja tako i postupku medicinski potpomognute oplodnje. Posljedično, žena koja je upisana kao majka i dalje bi uživala zaštitu zakonske pretpostavke majčinstva samom činjenicom da je porodila konkretno dijete.

Drugim riječima, suprotno onome za što ga optužuje većina zakonodavac jest pružio odgovor upravo na ono pitanje koje većina u svom obrazloženju identificira kao njoj ključno pitanje: »kako se majčinstvo uopće utvrđuje prema članku 58. ObiZ-a/15 ako je ono propisano kao oboriva presumpcija.«

Ovakvo »mimoilaženje« između većine Ustavnog suda i zakonodavca nas začuđuje pa čak i zbunjuje. Naime, uspoređujući obrazloženje koje je većina ponudila u korist svoje ocjene neustavnosti članka 58. Obiteljskog zakona i obrazloženja koje je ponudio zakonodavac u prilog te odredbe, teško nam je utvrditi u čemu točno se njihove bitne pozicije razlikuju.

Većina navodi da je semantički izričaj ranije normu (ObiZ/03) koja je glasila »Djetetova majka je žena koja ga je rodila« usporedila s izričajem članka 58. iz 2015. koji glasi »Djetetovom majkom smatra se žena koja ga je rodila«. Čini se da je većina iskoristila pojam »smatra se« kako bi tu odredbu ocrnila predstavljajući da će njome majčinstvo postati u pravilu upitna kategorija.

Ne slažemo se s takvom ocjenom, a posebno ne s takvim pristupom kojim se u tekst usađuje ono značenje koje taj tekst sam po sebi nema.

Dojma smo da se dvije strane u biti razlikuju prvenstveno u činjenici da je zakonodavac uklonio institut priznavanja majčinstva, a sve učinke tog instituta osigurao kroz upravni postupak naknadnog upisa činjenice majčinstva u matice rođenih, pri čemu je uveo i mogućnost osporavanja ranijeg upisa u okviru sudskog postupka i to kako bi osigurao čvršći položaj žena koje su rodile dijete. Smatramo kako taj razlog nikako nije dovoljan da se zaključi kako je ovim izmjenama ugrožena pravna sigurnost kao sastavni dio vladavine prava.

Izražavamo bojazan da je glavni motiv ostao prikriven. Naime, pitanje utvrđivanja odnosno osporavanja majčinstva u praksi se neće javljati često zbog činjenice da je sam medicinski postupak poroda detaljno zakonski uređen temeljem čega se daleko najveći broj poroda odvija u zdravstvenim ustanovama. Posljedično, sama zdravstvena ustanova ima obvezu prijaviti porod djeteta u matice rođenih u sklopu čega prijavljuje i identitet žene koja je dijete porodila. Slučajevi gdje će se porod odviti bez nekog oblika medicinskog nadzora su mogući, ali rijetki. No i u takvim slučajevima medicinska dijagnostika sposobna je utvrditi činjenicu poroda bez značajnijih prepreka.

Stoga smo izuzetno zabrinuti činjenicom da je prilikom svog specifičnog tumačenja odredbe članka 58. Obiteljskog zakona većina u svom obrazloženju ignorirala činjenicu da iz zakona proizlazi kako je pretpostavka majčinstva stvarno oboriva samo u jednom jedinom slučaju tj. u onom iz članka 82. stavka 3. ObiZ-a/15:

»Ako je dijete začeto u postupku medicinski potpomognute oplodnje bez pristanaka koji se traže prema odredbama propisa kojima

se uređuje medicinski potpomognuta oplodnja, žena koja je upisana u maticu rođenih kao majka djeteta ili žena koja sebe smatra majkom djeteta mogu osporavati majčinstvo sukladno odredbama članka 394. i 395. Ovoga Zakona.«

Ako je većina smatrala da se majčinstvo ne može osporavati ženama koje su porodile dijete čak i u slučajevima kada je ono začeto bez pristanka žene kojoj je protiv njene volje uzeta jajna stanica za potrebe medicinske potpomognute oplodnje, onda je to trebala tako jasno navesti u obrazloženju. Ovakvom nedorečenosti većina se upušta u isti grijeh »stvaranja pravne nesigurnosti« za koji je optužila zakonodavca.

Izražavamo bojazan da je navedeno posredno vezano i uz činjenicu da u današnje vrijeme pitanje majčinstva dobiva novu dimenziju u situacijama koje su karakteristične za istospolne obitelji. To se prije svega odnosi na obitelji u kojima se biološki postupak začeća, trudnoće i poroda dijeli zajedničkom odlukom istospolnih partnerica prema kojoj trudnoću začetu oplodnom jajnom stanicom jedne partnerice iznese druga partnerica. U jednom dijelu slična pitanja otvaraju se i u slučaju korištenja biološke mogućnosti »surugat« trudnoće od strane istospolnih partnera.

Sumnjamo kako su izazovi koje nose ovakve odluke o uređenju obiteljskih odnosa donesene u okviru istospolnih obitelji mogući razlog zbog kojeg se inzistira na otežanom odstupanju od »tradicionalnih« rješenja obiteljskog zakona. No, jednako tako nismo sigurni da se sličnim bojaznima nije vodio i sam zakonodavac.

U svakom slučaju, ne možemo prihvatiti razloge koje je većina ponudila kao obrazloženje svoje odluke da su odredbe članka 58. i članka 59. Obiteljskog zakona u neskladu s načelom vladavine prava i pravne sigurnosti.

U odnosu na članak 234. stavak 2.

Većina je svojom odlukom ukinula stavak 2. članka 234. ObiZ-a/15 kojim se onemogućava potpuno lišenje poslovne sposobnosti.

Time je zaštitu prava osoba s invaliditetom kojem su uzrok duševne smetnje vratila na standarde koji su prevladavali pred dvadesetak godina i koji su napušteni u većini država, a da za to zapravo nije dala ustavnopravno relevantne razloge.

Primjerice, u obrazloženju se na dva mjesta spominje sudska praksa. U točki 69.1. navodi se da je i ranijim zakonodavstvom institut potpunog lišenja poslovne sposobnosti bio predviđen kao iznimka za vrlo uske i specifične slučajeve, dok je djelomično lišenje trebalo biti pravilo, ali da je praksa vremenom tu iznimku pretvorila u pravilo, pa je samo 12 % osoba bilo djelomično lišeno poslovne sposobnosti. U točki 69.5. pak navodi se praksa Općinskog građanskog suda u Zagrebu prema kojoj je Ustavni sud utvrdio da »su suci prisiljeni donositi rješenja koja, iako su formalno usklađena s ObiZ-om/15, u praksi imaju učinke potpunog lišenja poslovne sposobnosti« te se zaključuje da takvo postupanje predstavlja sistemsku devijaciju i može ponovno dovesti do anomalija u praksi. Stoga nije jasno kako navedena praksa, za koju se zaključuje da predstavlja sistemsku devijaciju i anomaliju, može biti korištena kao argument protiv odredbe koja svaku devijaciju i anomaliju u odlučivanju o pravima osoba s invaliditetom želi isključiti.

Argumenti većine stoga idu u dva kontradiktorna smjera. S jedne strane većina tvrdi da postoje sasvim iznimne situacije u kojima samo potpuno lišenje poslovne sposobnosti može zaštititi prava i interese osoba koje zbog svog invaliditeta nisu sposobne same o njima brinuti, a što osporena odredba onemogućava.

S druge pak strane iz obrazloženja većine i načina na koji sudsku praksu koristi kao argument za ukidanje osporene odredbe proizlazi da su te situacije zapravo česte pa su sudovi zbog ObiZ-a/15 »prisiljeni« donositi odluke koje zapravo imaju učinak potpunog

lišenja poslovne sposobnosti, kao što su po starom zakonu donosili odluke o potpunom lišenju poslovne sposobnosti u 88 % slučajeva, a tek u 12 % slučajeva o djelomičnom lišenju poslovne sposobnosti. S obzirom da se priroda psihičkih smetnji unazad 20 godina nije značajno promijenila, onda je sudska praksa ili u krivu kod procjene nužnosti potpunog (do 2015.) i prikrivenog potpunog lišenja poslovne sposobnosti (nakon 2015.) kad smatra da je ta mjera zapravo u pravilu nužna, ili je u pravu te je kod većine osoba s duševnim smetnjama to zapravo jedina mjera koja ih može zaštititi od njihovih nerazumnih postupaka. U ovom drugom slučaju nije jasno kako onda druge zemlje uspijevaju prava tih osoba štiti i blažim mjerama. Ali s obzirom da i većina smatra da bi ti slučajevi trebali biti iznimka, a ne pravilo te da se sudska praksa »izvitoperila« (točka 69.3.) onda je očito da sudska praksa kao argument ne služi niti može služiti bilo čemu.

Slično je i s argumentom većine koji se odnosi na praksu Ustavnog suda i Europskog suda za ljudska prava. Kada ti sudovi u svojim odlukama govore o mjeri potpunog lišenja poslovne sposobnosti kao mjeri koja se može određivati samo iznimno, tada oni ne govore da ta mjera mora postojati za iznimne slučajeve. Odluke koje se citiraju donesene su u vrijeme kad je zakonodavstvo omogućavalo potpuno lišenje poslovne sposobnosti te su ju Ustavni sud i ESLJP tolerirali, prepuštajući zakonodavcu da ju uvede, zadrži ili ukloni iz pravnog poretk, ali su pri tome naglašavali da ta mjera, ako je predviđena zakonom, može biti izrečena samo u iznimnim situacijama kad iznimno teško stanje osobe to zahtjeva. Iz toga se stvarno ne može zaključiti da su ti sudovi rekli da ta mjera mora biti izrečena u takvim slučajevima. To je nedopustivo iskripljavanje pravnih argumenata i primjer kako se praksa tih sudova ne bi smjela koristiti. S druge strane neobično je da se većina poziva na praksu ESLJP-a, a da pritom zanemaruje neke iznimno važne presude poput Shtukaturov protiv Rusije ili pak Salontaji-Drobnjak protiv Srbije.

Nadalje, slično je i s analizom usporednih pravnih sustava Austrije, Njemačke, Italije, Francuske i Švicarske koji navodno »pokazuju nesklonost« ka otklanjanju mogućnosti potpunog lišenja poslovne sposobnosti. Voljeli bismo znati nešto više o toj analizi, a posebno o toj navodnoj nesklonosti i kako je ona utjecala na nesklonost Ustavnog suda do te mjere da je ukinuo odredbu koja onemogućava potpuno lišenje poslovne sposobnosti.

Također nije točno da zakonodavac nije obrazložio razloge zbog kojih smatra da se mjera potpunog lišenja poslovne sposobnosti ne može izreći ni u iznimnim okolnostima. Naime, ti se razlozi nalaze u Konvenciji o pravima osoba s invaliditetom, koju je Hrvatska ratificirala i koju pokušava vjerno primijeniti kako bi zaštitila prava osoba s invaliditetom u skladu s načelima na kojima se ta Konvencija temelji. Jedno od najvažnijih načela te Konvencije je načelo jednakosti, odnosno ideja da osobe s invaliditetom imaju ista prava kao i osobe bez invaliditeta, da je njihovo dostojanstvo jednako vrijedno kao i dostojanstvo osoba bez invaliditeta te da imaju pravo sudjelovati u životu zajednice na ravnopravnoj osnovi. Svako ograničenje bilo kojeg prava osobe s invaliditetom mora biti najuže moguće, vremenski ograničeno i krojeno tako da odgovara samo okolnostima konkretnog predmeta. Svako ograničenje slobode ili prava mora biti razmjerno naravi potrebe za ograničenjem u svakom pojedinom slučaju. Potpuno lišenje poslovne sposobnosti negacija je tog načela. Štoviše, potpuno lišenje poslovne sposobnosti negira ljudsko biće kao subjekta prava, negira mu slobodu, negira ga kao osobu s pravima. To je mnogo više od nemogućnosti zaključenja nekog ugovora, raspolaganja novcem na računu ili neke druge radnje kojom se mogu ugroziti vlastita prava i interesi. I zato je zakonodavac s pravom taj institut uklonio iz hrvatskog pravnog poretka, a Ustavni sud je napravio veliku pogrešku kad je ovu osporenu odredbu ukinuo.

Primjeri koje većina navodi nisu slučajevi koji ukazuju na potrebu potpunog lišenja poslovne sposobnosti. Neka fizička i mental-

na stanja su doista tako teška da se ne može očekivati da je osoba koja ih trpi u stanju donijeti racionalnu odluku, ali to nije razlog da sudovi ne ispitaju u svakom konkretnom slučaju da li je osoba uopće u prilici donijeti i izraziti bilo kakvu odluku te kakva opasnost prijeti ili može prijeliti za koja prava ili interese te osobe ili neke treće osobe u konkretnom slučaju u slučaju nerazumne odluke. To doista zahtjeva dodatan napor i sudova i upravnih tijela, jer je doista brže i jednostavnije donijeti odluku o potpunom lišenju poslovne sposobnosti, ali taj dodatan napor proizlazi iz poštovanja dostojanstva osoba s invaliditetom.

Odluka većine izravno je u suprotnosti s člankom 12. Konvencije o zaštiti osoba s invaliditetom te Općem komentaru Odbora za zaštitu osoba s invaliditetom u vezi tog članka (CPRD/C/GC/1 od 19. svibnja 2014.), a da se pritom ne navode nikakvi relevantni argumenti za takvo odstupanje. Posebno nas zabrinjava činjenica da je tijekom rasprave koja se odvijala u okviru ovog predmeta postalo kristalno jasno kako su svi suci i sutkinje svjesni činjenice da se ovom odlukom ide izravno suprotno odlukama Odbora za zaštitu osoba s invaliditetom kao tijela koje je prema Konvenciji nadležno za odlučivanje o povredama Konvencije od strane država potpisnica. No, većina je prihvatila ocjenu izvjestitelja da odluke Odbora nisu strogo obvezujuće već su tek neki oblik preporuka. Takvo nepoštivanje nadležnosti Odbora je u jasnoj suprotnosti s Konvencijom, a onda prema praksi samog Ustavnog suda i s člankom 5. Ustava.

Odluka većina u suprotnosti je i s preporukama tijela Vijeća Europe, primjerice Povjerenika za ljudska prava koji je još 2012. pozvao zemlje članice da napuste institut potpunog lišenja poslovne sposobnosti. Iako je njegova preporuka iznimno detaljno obrazložena, većina o tim argumentima nije rekla niti riječi. No, kao što se navodi i u tim preporukama, nužna je promjena paradigme i razumijevanje invaliditeta u kontekstu ljudskih prava. Iako smo bili uvjereni da je u Hrvatskoj to već ostvareno, očito smo bili u krivu.

S obzirom na navedeno dužni smo podsjetit na činjenicu da članak 134. Ustava izričito navodi:

»Međunarodni ugovori koji su sklopljeni i potvrđeni u skladu s Ustavom i objavljeni, a koji su na snazi, čine dio unutarnjega pravnog poretka Republike Hrvatske, a po pravnoj su snazi iznad zakona. Njihove se odredbe mogu mijenjati ili ukidati samo uz uvjete i na način koji su u njima utvrđeni, ili suglasno općim pravilima međunarodnog prava.«

Konvencija o zaštiti osoba s invaliditetom je međunarodni ugovor koji je ratificiran u Hrvatskom saboru sukladno odredbi članka 133. Ustava. Posljedično Konvencija je sastavni dio domaćeg

pravnog poretka. Po snazi je iznad zakona, pa tako i Obiteljskog zakona. Redovni sudovi su je kao takvu dužni izravno primjenjivati bez obzira na odredbe njoj podređenih zakona. U slučaju da odredbe tih zakona nije tumačenjem moguće pomiriti sa zahtjevima koji proizlaze iz njima nadređenih odredaba Konvencije sudovi su dužni odredbe Konvencije izravno primijeniti svaki puta kada su relevantne za rješavanje interesa stranaka o kojima odlučuju. To je njihova ustavna dužnost kao tijela nezavisne i nepristrane sudske vlasti lojalnih Ustavu.

Zaključno, temeljem svega navedenog izražavamo protivljenje razlozima temeljem kojih je većina ukinula određeni dio odredbi Obiteljskog zakona.

Zagreb, 25. travnja 2023.

Sutkinja
Lovorka Kušan, v. r.
Sudac
dr. sc. Goran Selanec, v. r.

***

Na temelju članka 27. stavaka 4. i 5. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske (»Narodne novine« broj 99/99., 29/02. i 49/02. – pročišćeni tekst) prilažem sljedeće

IZDVOJENO PODUPIRUĆE MIŠLJENJE U ODNOSU NA ODLUKU I RJEŠENJE USTAVNOG SUDA REPUBLIKE HRVATSKE U PREDMETIMA BROJ: U-I-3941/2015 I DR. OD 18. TRAVNJA 2023.

Najprije, moram naglasiti da sam se najvećim dijelom suglasio s mišljenjem većine u pogledu odluke u konkretnim ustavnosudskim predmetima broj: U-I-3941/2015 i dr.

Međutim, ne mogu se složiti da se pokreće postupak i ukida članak 234. stavak 2. Obiteljskog zakona, koji regulira nemogućnost potpunog lišenja poslovne sposobnosti.

Za argumentaciju po tom pitanju upućujem na izdvojeno mišljenje kolega L. Kušan i dr. sc. G. Selanca, s kojom se u cijelosti slažem.

Zagreb, 21. travnja 2023.

Sudac
Andrej Abramović, v. r.

Glavna urednica: Zdenka Pogarčić
10000 Zagreb, Trg sv. Marka 2, telefon: (01) 4569-244

NAKLADNIK: Narodne novine d.d., 10020 Zagreb, Savski gaj XIII. 6

Predsjednica Uprave: dr. sc. Darija Prša

Nakladnička djelatnost, 10020 Zagreb, Savski gaj XIII. 6

Direktor: Ostap Graljuk, v. d.

Izvršna urednica: Gordana Mihelja – telefon: (01) 6652-855

TISAK I OTPREMA NOVINA: Narodne novine d.d., 10020 Zagreb, Savski gaj XIII. 13, telefon: (01) 6502-759, telefon/telefaks: (01) 6502-887.

Reklamacije za neprimljene brojeve primaju se u roku od 20 dana.

Poštarina plaćena u pošti 10000 Zagreb.

Novine izlaze jedanput tjedno i prema potrebi.

Internetsko izdanje – www.nn.hr

PRIMANJE OGLASA I PRETPLATA: Narodne novine d.d. – Nakladnička djelatnost, 10020 Zagreb, Savski gaj XIII. 6

Primanje oglasa: telefon: (01) 6652-870, telefaks: (01) 6652-871, e-adresa: oglas@nn.hr. Cjenik objave oglasa dostupan je na www.nn.hr.

MALI OGLASNIK – oglasi za poništenje isprava: telefon: (01) 6652-888, telefaks: (01) 6652-897, e-adresa: oglas.gradjana@nn.hr.

Oglasi za Mali oglasnik plaćaju se osobno u maloprodajama Narodnih novina d.d. ili uplatom na žiroračun (upute dostupne na www.nn.hr).

Pretplata i prodaja novina: telefon: (01) 6652-869, telefaks: (01) 6652-897, e-adresa: e-pretplata@nn.hr. Pretplata za 2023. godinu iznosi 318,27 EUR/2.398,00 kn* bez PDV-a, za inozemne pretplatnike iz Europe 730,00 EUR, bez PDV-a, a izvan Europe 910,00 USD, bez PDV-a. Pretplatnicima koji se pretplate tijekom godine ne možemo osigurati primitak svih prethodno izašlih brojeva.

O promjeni adrese pretplatnik treba poslati obavijest u roku od 8 dana.

Žiroračun kod Privredne banke Zagreb: IBAN: HR3623400091500243194/ SWIFT: HPBZHR2X. Cijena ovog broja je 4,91 EUR/37 kn*.

*Fiksni tečaj konverzije = 7,53450